

kunde bli, att man finge varken en god ingenjör inom huvudfacket eller en god atomenergiteknisk ingenjör.

Jag är väl medveten om de svårigheter som föreligger, när det gäller att infoga nya undervisningsmoment inom en i princip given studietidsram. Här föreligger ett generellt problem, aktuellt inom en rad utbildningsgrenar. Det är alldeles uppenbart, att kravet på att nytt kunskapsstoff skall få utrymme inom en given tidsram betyder att långt gående ansträngningar måste göras i syfte att ur de existerande kursplanerna utmönstra mindre väsentliga moment. Jag vill i detta sammanhang understryka angelägenheten av att överstyrelsen, som enligt gällande stadgar äger att fastställa läro- och timplaner för undervisningen, med beaktande av de kritiska synpunkter som jag nyss berört ägnar ingående uppmärksamhet åt frågan om den mest ändamålsenliga avvägningen av befintligt och nytillkommande lärostoff inom de skilda fackavdelningarna. Det skulle enligt min mening i nuvarande situation, kännetecknad av en brist på högskoleutbildade tekniker inom ett flertal fack, leda till allvarliga konsekvenser om man i stället för den av de sakkunniga förordade alternativlinjen valde ett utbildningssystem, varigenom införandet av atomenergiämnen kunde förutses leda till en studietidsförlängning.

I huvudsaklig överensstämmelse med vad överstyrelsen för de tekniska högskolorna anfört finner jag sålunda vägande skäl tala för att den av de sakkunniga föreslagna utbildningsorganisationen provas. Skulle betydande svårigheter uppkomma i framtiden att tillgodose fackavdelningarnas samlade utbildningsbehov, får man givetvis överväga lämpliga modifikationer utan att därmed den grundläggande utbildningsprincipen överges.

I likhet med överstyrelsen anser jag, att organisationen successivt bör byggas ut under budgetåren 1960/61, 1961/62 och 1962/63.

Jag är i fråga om personalorganisationen ense med de sakkunniga att centrala atomenergiämnen bör företrädas av lärare i professors ställning. Forskningens och forskarutbildningens intressen på detta område kräver uppenbarligen, att de viktigaste ämnena representeras av professurer. Överstyrelsen har i sitt remissyttrande föreslagit, att en av de åtta föreslagna professurerna, nämligen professuren i reaktormateriallära vid tekniska högskolan, tills vidare ersättes med en befattning som tillfällig lärare i ämnet. Jag ansluter mig till överstyrelsens förslag på denna punkt. Mitt ställningstagande till frågan om antalet professurer innebär sålunda att jag föreslår, att vid full utbyggnad följande sju professurer skall finnas inrättade, nämligen vid tekniska högskolan i Stockholm en i matematisk fysik II, en i reaktorfysik eller däremot svarande ämne — jag återkommer till denna fråga — en i kärnkemi och en i reaktorteknologi samt vid Chalmers tekniska högskola en i reaktorfysik, en i kärnkemi och en i reaktorteknologi. Därtill kommer vid sistnämnda högskola en laboratur i matematisk fysik. Liksom överstyrelsen begränsar jag mig i det följande till att föreslå en mera i detalj uppgjord personalorganisation endast för den första etappen, budgetåret

1960/61. Vid bifall till mitt förslag torde det få ankomma på överstyrelsen att i vederbörlig ordning inkomma med förslag till personalorganisationens uppbyggnad under budgetåren 1961/62 och 1962/63. Riktlinjerna för överstyrelsens arbete i detta avseende torde framgå dels av det fastställda antalet professurer, dels av de ungefärliga kostnadsramar för reformens genomförande vid de båda högskolorna som jag senare kommer att ange. Här vill jag ytterligare framhålla att jag på de av överstyrelsen anförda skälen finner det lämpligt, att de av de sakkunniga avsedda befattningarna som speciallärare och biträdande lärare tills vidare ersättes av befattningar som tillfälliga lärare.

I fråga om den av mig förordade professuren i reaktorfysik eller däremot svarande ämne vid tekniska högskolan i Stockholm vill jag framhålla följande. Vid vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik — nobelinstitutet för fysik — förekommer, såsom de sakkunniga i sin redogörelse för hittillsvarande utbildning på atomenergiområdet också framhållit, undervisning och enskild handledning inom arbetsgrupper i huvudsak för licentiander och doktorander. Majoriteten av dem som disputerat för doktorsgrad i teknisk fysik vid tekniska högskolan har utfört sitt experimentella arbete vid institutet. Ärligen beredes även praktikanter samt studerande med examensarbeten plats vid detta. Förslag föreligger om en utbyggnad av institutets cyklotronanläggning, varigenom — förutom möjligheter till ett avancerat forskningsprogram — ytterligare arbets- och utbildningsmöjligheter skulle ställas till förfogande för studerande med examensarbeten samt för licentiander och doktorander.

Vetenskapsakademien har i sitt remissyttrande över de sakkunnigas förslag uttalat att akademien för sin del gärna medverkar till att det samarbete, som upptagits mellan akademiens institutioner och tekniska högskolan i Stockholm, skall kunna fortsätta. Jag vill i detta sammanhang erinra om att jag med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 maj 1959 tillkallat särskilda sakkunniga med uppgift att utreda, bland annat, frågan om forskningsinstitutets framtida ställning. I direktiven för denna utredning har jag framhållit att, därest de sakkunniga finner att staten bör ikläda sig ansvaret för institutets verksamhet, de bör ingående pröva frågan om organisationsformen. Från lokalmässiga synpunkter syntes en samordning av institutets verksamhet med universitetets i Stockholm ligga närmast till hands, medan inriktningen av institutets forskningsuppgifter samtidigt motiverade anordningar i syfte att utveckla samarbetet med motsvarande institutioner vid tekniska högskolan.

Enligt min mening bör den av mig förordade utbildningsreformen, såvitt gäller tekniska högskolan, få till följd att frågan om det fortsatta samarbetet mellan forskningsinstitutet och högskolan beaktas även mot bakgrunden av de nya samordningsproblem — inte minst i lokalmässigt hänseende — som genomförandet av utbildningsorganisationen i Stockholm

på atomenergiområdet aktualiserar. Den av mig nu berörda samordningsfrågan liksom det därmed sammanhängande spørsmålet om ämnesrådets avgränsning gör att jag inte för närvarande är beredd att ta definitiv ställning till hur den ifrågavarande professuren skall benämnas och hur den organisatoriskt skall närmare inordnas i tekniska högskolans i Stockholm utbildningsorganisation. Jag förordar alltså i förevarande sammanhang, att en professur inom hithörande ämnesområde inrättas vid tekniska högskolan tidigast från och med den 1 juli 1961 och att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att slutligt fastställa professurens benämning och dess ställning i organisatoriskt hänseende.

Undervisningen i reaktorfysik vid högskolan erfordrar emellertid tillkomsten av en lärarbefattning redan från och med nästa budgetår. Enligt vad jag inhämtat kan arvudet för en befattning såsom tillfällig lärare beräknas till 13 750 kronor.

I efterföljande sammanställning torde jag få redovisa mitt förslag till förstärkning av de båda högskolornas lärarorganisation m. m. under budgetåret 1960/61.

Tekniska högskolan i Stockholm		Chalmers tekniska högskola	
Anslag, ämne, tjänster m. m.	1960/61	Anslag, ämne, tjänster m. m.	1960/61
Avlöningar		Avlöningar	
<i>Matematisk fysik</i>		<i>Matematisk fysik</i>	
Tillfällig lärare	1 (arv. 5 500)	Laborator	1 37 008
<i>Reaktorfysik eller motsv.</i>		<i>Reaktorfysik</i>	
Tillfällig lärare	1 (arv. 13 750)	Professor	1 39 648
		Assistent	1 18 132
		Biträden	3 33 660
<i>Kärnkemi</i>		<i>Kärnkemi</i>	
Professor	1 39 648	Professor	1 39 648
Assistent	1 18 912	Assistent	1 18 132
Biträden	2 23 700	Biträden	3 33 660
<i>Reaktormateriallära</i>		<i>Reaktorteknologi</i>	
Tillfällig lärare	1 (arv. 5 120)	Tillfälliga lärare	3 (arv. tillhopa 9 800)
<i>Reaktorteknologi</i>		<i>Strålskyddsfysik</i>	
Tillfällig lärare	1 (arv. 4 140)	Tillfällig lärare	1 (arv. 2 725)
— — —		— — —	
Övningsassistenter	arv. 23 500	Övningsassistenter	16 000
Avrundad summa	135 700	Avrundad summa	252 100
Omkostnader	34 000	Omkostnader	30 000
Materiel	60 000	Materiel	76 000
Nyanskaffning av apparater	25 000	Nyanskaffning av apparater	125 000
Resebidrag till studerande	4 000	Resebidrag till studerande	10 000
Summa årsanslag	258 700	Summa årsanslag	493 100
Inredning och utrustning	20 000	Inredning och utrustning	—
Nya lokaler	175 000	Nya lokaler	—
Summa engångsanslag	195 000		

De årliga kostnaderna vid full utbyggnad, från och med budgetåret 1962/63, beräknar jag för tekniska högskolans del till cirka 740 000 kronor och för Chalmers tekniska högskolas del till cirka 630 000 kronor eller till sammanlagt omkring 1 370 000 kronor. Vad beträffar engångskostnaderna utgår jag från de sakkunnigas kalkyler och beräknar i enlighet med dessa kostnaderna för byggnader samt kostnaderna för inredning och utrustning av nya lokaler för tekniska högskolan till 2 000 000 respektive 1 295 000 kronor samt motsvarande kostnader för Chalmers tekniska högskola till 1 300 000 respektive 965 000 kronor.

Jag avser att i det följande vid min behandling av de båda högskolornas anslagsfrågor dels vid min anmälan i det följande under rubriken II Anslagsberäkningar, dels beträffande tekniska högskolan i Stockholm vid min anmälan senare denna dag av frågan om anslag under kapitalbudgeten hemställa om de anslagsförstärkningar för nästa budgetår, som föranledes av vad jag här anfört och föreslagit.

Avslutningsvis vill jag understryka, att den betydande förstärkning av de tekniska högskolornas lärarorganisation m. m., som ett genomförande av den nu förordade utbildningsreformen får anses innebära, bör vara ägnad att väsentligen höja undervisningens kvalitet och därtill möjliggöra en intensifiering av forskningen inom betydelsefulla sektorer av hela atomenergiområdet.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna av mig förordade anordningar för utbildning vid de tekniska högskolorna av civilingenjörer på atomenergiområdet.

II. Anslagsberäkningar

[141] 1. Överstyrelsen för de tekniska högskolorna: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	85 300	80 589
1959/60 (statsliggaren s. 621)	86 100	
1960/61 (förslag)	115 300	

Överstyrelsen hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 18 200 kronor enligt följande sammanställning:

	Ökning
1. Höjt arvode åt vice preses (nu 1 200)	1 800
2. Inrättande av en tjänst som förste byråsekreterare i Ae 23 i stället för en befintlig halvtidstjänst som amanuens (byråsekreterare) i reglerad befordringsgång	14 736
3. Förändring i icke-ordinarie personals löneklassplacering	360
4. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter	400
5. Ökning av anslagsposten till rörligt tillägg med hänsyn till 1959 års lönehöjning	900
Summa kronor	18 196
Avrundat	18 200

Punkt 1. Från och med budgetåret 1957/58 utgår årsarvoden till överstyrelsens ledamöter med följande belopp, nämligen 10 800 kronor till preses och 1 200 kronor till envar av övriga ledamöter, inräknat överstyrelsens vice preses.

Överstyrelsen har föreslagit höjning av arvodet till vice preses med 1 800 kronor till 3 000 kronor. Till stöd härför åberopar överstyrelsen bland annat, att vice preses i större utsträckning än övriga ledamöter — fränsett preses — anlitas för handläggning och beredning av överstyrelsens ärenden.

Punkt 2. Den permanent anställda personalen vid överstyrelsen består av en byråchef, en amanuens (byråsekreterare) i reglerad befordringsgång med halvtidstjänstgöring och en kontorist. Amanuens tjänsten tillkom från och med budgetåret 1953/54. Överstyrelsen framhåller bland annat, att överstyrelsens arbetsuppgifter vuxit och att de kan väntas komma att ytterligare tillväxa, efter hand som aktuella reformförslag förverkligas. De administrativa ärendena har inte blott ökat i antal utan även i inte ringa utsträckning blivit av tidsödande och invecklad art, vilket ställer stora krav på den personal, som har att handlägga dem. En förstärkning av överstyrelsens juridisk-administrativa arbetskraft framstår därför enligt överstyrelsen som erforderlig för att den sålunda ökade arbetsbelastningen skall kunna bemästras.

Överstyrelsen erinrar i detta sammanhang om att behovet av en sådan förstärkning även tidigare uppmärksammats av statsmakterna och anför därvid bland annat följande.

Då från och med budgetåret 1957/58 en extra ordinarie tjänst som förste kanslisekreterare inrättades i ecklesiastikdepartementet, anförde departementschefen såsom motivering härför bland annat, att det vore hans förhoppning, att det skulle bli möjligt för departementet att lämna universitetskanslersämbetet och överstyrelsen för de tekniska högskolorna viss arbetshjälp under de tider, då arbetsbelastningen hos kanslersämbetet och överstyrelsen vore som störst (1957 års statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, s. 2). Denna förhoppning har för överstyrelsens vidkommande hittills ej kunnat infrias. En sådan mera tillfällig förstärkning — ehuru i och för sig värdefull — kan knappast heller vara tillfyllest för tillgodoseende av överstyrelsens personalbehov.

Överstyrelsen föreslår, att för ändamålet vid överstyrelsen inrättas en tjänst som förste byråsekreterare i stället för nuvarande halvtidstjänst som amanuens. Tjänsten föreslås bli placerad i lönegrad Ae 23.

Departementschefen. Jag anser mig böra tillstyrka en höjning av arvodet åt vice preses med 600 kronor till 1 800 kronor.

Enligt min mening är en förstärkning av överstyrelsens kansli nödvändig. Jag tillstyrker därför inrättande av en förste byråsekreterartjänst från och med nästa budgetår. Tjänsten bör tills vidare placeras i Ag 23. Då ecklesiastikdepartementet numera med hänsyn till arbetsbelastningen inte synes ha

möjlighet att ens för kortare tid lämna överstyrelsen eller kanslersämbetet den i det av överstyrelsen återgivna uttalandet avsedda arbetshjälpen, anser jag det icke vara tillrådligt att halvtidstjänsten som amanuens hos överstyrelsen indrages. Jag beräknar sålunda fortfarande medel för denna tjänst.

De automatiska utgiftsökningarna beräknar jag till sammanlagt i runt tal 2 900 kronor.

Jag beräknar hela avlöningsanslaget för nästa budgetår till 115 300 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 29 200 kronor. Anslaget bör fördelas på olika poster på sätt framgår av följande avlöningsstat. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för överstyrelsen för de tekniska högskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	31 400
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	18 600
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	50 100
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	13 600
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	1 600
Summa kronor	115 300

b) till *Överstyrelsen för de tekniska högskolorna*: *Avlöningar* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 115 300 kronor.

[142] 2. Överstyrelsen för de tekniska högskolorna: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	13 400	9 433
1959/60 (statsliggaren s. 622)	14 000	
1960/61 (förslag)	11 700	

Överstyrelsen föreslår att anslaget för nästa budgetår minskas med 2 300 kronor, motsvarande ett för innevarande budgetår anvisat engångsbelopp.

Departementschefen. Anslaget torde i enlighet med överstyrelsens förslag böra minskas med 2 300 kronor till 11 700 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Överstyrelsen för de tekniska högskolorna*: *Omkostnader* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 11 700 kronor.

[143] 3. Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	12 656 000	12 258 500
1959/60 (statsliggaren s. 622)	13 555 000	
1960/61 (förslag)	15 827 000	

Kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm har i sina anslags-
äskanden för nästa budgetår framställt förslag om en avsevärd förstärkning
av högskolans personal m. m.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna tillstyrker i betydande om-
fattning kollegienämndens förslag. Överstyrelsens anslagsäskanden utmyn-
nar i en höjning av anslaget med 4 018 000 kronor till 17 573 000 kronor.
Av den föreslagna anslagshöjningen utgör enligt överstyrelsen i runt tal
1 740 000 kronor automatisk utgiftsökning.

I det följande lämnar jag en redogörelse för överstyrelsens förslag till
ändringar i högskolans personalorganisation m. m. Därvid kommer jag,
såvitt gäller motiveringar, att närmare beröra endast de av överstyrelsens
förslag, som jag ansett mig böra helt eller delvis biträda eller eljest funnit
särskild anledning att uppehålla mig vid. Jag tillåter mig att i övrigt hän-
visa till handlingarna i ärendet.

Överstyrelsens förslag framgår av efterföljande sammanställning.

- 1) professur i fasta tillståndets fysik,
- 2) professur i reaktorfysik (jfr p. 3, 24, 29 c) och 30),
- 3) professur i kärnkemi (jfr p. 2),
- 4) utbyte av professuren i allmän maskinteknik och gruvmaskinteknik
mot professur i värme- och ugnsteknik (jfr p. 13 och 20),
- 5) omvandling av laboraturen i elektrisk mätteknik till professur,
- 6) omvandling av laboraturen i kvantitativ kemisk analys till professur
i analytisk kemi,
- 7) återbesättande av professuren i teknisk elektrokemi, ändring av pro-
fessuren i teknisk oorganisk kemi till professur i kemisk teknologi, änd-
ring av professuren i teknisk organisk kemi till professur i polymertek-
nologi, ändring av professuren i värmeteknik och maskinlära till pro-
fessur i värmeteknik, ändring av laboraturen i teknisk oorganisk kemi
till laboratur i kemisk teknologi samt en ny laboratur i kemisk apparat-
teknik (jfr p. 18),
- 8) a) lektorat i tillämpad matematik (jämta arvode 3 600) med samtidig
indragning av befattningen som biträdande lärare i ämnet (arvode
6 920),
b) lektorat i matematisk fysik (jämta arvode 3 600) med samtidig in-
dragning av befattningen som biträdande lärare i ämnet (arvode
10 045),
c) lektorat i mekanik jämte arvode 3 600,

- d) lektorat i fysik jämte arvode 3 600,
- e) lektorat i hållfasthetslära jämte arvode 3 600,
- f) lektorat i byggnadsstatik jämte arvode 3 600,
- 9) forskardocent i Ae 24,
- 10) sex tjänster som forskarassistent i Ae 21 jämte tilläggsarvoden vid docentkompetens (varvid kostnaderna för två av tjänsterna överföres från anslaget till vissa forskardocenttjänster m. m.),
- 11) ändrad benämning av befattning som speciallärare i teknisk hygien till befattning som speciallärare i industrihygien,
- 12) befattning som speciallärare i pulvermetallurgi, arvode 3 160,
- 13) befattning som speciallärare i maskinlära II (arvode 3 650) med samtidig namnändring av speciallärarbefattningen i maskinlära till maskinlära I samt indragning av speciallärarbefattningen i värmeteknik (arvode 11 490; jfr p. 4 och 20),
- 14) befattningar som speciallärare i arkitekturhistoria (arvode 8 200) och speciallärare i konsthistoria (arvode 3 160) med samtidig indragning av speciallärarbefattningarna i arkitekturens historia (arvode 5 120) och i svenska arkitekturens historia (arvode 7 680),
- 15) befattning som speciallärare i träkemi, arvode 5 610,
- 16) höjning av arvodet till specialläraren i tillämpad byggnadsrätt med 980 kronor,
- 17) befattning som biträdande lärare i läran om maskinelement V (arvode 8 440) med samtidig sänkning av arvodet till specialläraren i läran om maskinelement II med 4 410 kronor,
- 18) befattning som biträdande lärare i polymerteknologi (arvode 3 050), indragning av en befattning som speciallärare i färg- och lackkemi (arvode 6 380), indragning av en befattning som biträdande lärare i vattenkemi (arvode 2 910), höjning av arvodet till biträdande läraren i organisk kemi med 5 880 kronor samt en ny befattning som biträdande lärare i kemisk apparatteknik (arvode 1 580),
- 19) befattning som biträdande lärare i metallografi, arvode 2 070,
- 20) två befattningar som biträdande lärare i gruvbrytning med gruvmätning, arvoden 5 290 respektive 2 560 (jfr p. 4 och 13),
- 21) höjning av arvodet till biträdande läraren i arkitektur II med 490 kronor,
- 22) befattning som biträdande lärare i frihandsteckning och modellering, arvode 3 050,
- 23) sex tjänster som driftingenjör i Ae 21 (varvid kostnaderna för två befattningar som forskningsingenjör i Ag 21 överföres från anslaget till vissa forskardocenttjänster m. m.),
- 24) höjning av delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, assistenter och övningsassistenter med i runt tal 2 083 300 kronor (jfr p. 2),
- 25) höjning av representationsbidraget åt rektor med 900 kronor,

- 26) förändring av två byrådirektörstjänster i Ao 24 till byråchefstjänster i Bo 1,
- 27) tjänst som amanuens i reglerad befordringsgång vid kansliavdelningen,
- 28) tolv tjänster som kanslibitråde i Ae 7 för högskolans institutioner (inräknat två kanslibiträdestjänster för utbildningen på atomenergiområdet; jfr p. 2),
- 29) a) uppflyttning av och/eller ändrad tjänstebenenämning av 90 tjänster som förste instrumentmakare, verkmästare m. fl.,
b) nedflyttning av två tjänster som institutionsvaktmästare i Ae 8 till vaktmästare i Ae 7,
c) inrättande av en tjänst som förste instrumentmakare i Ae 13 och sju tjänster som institutionstekniker i Ae 9 (inräknat en tjänst som institutionstekniker för utbildningen på atomenergiområdet; jfr p. 2),
- 30) ökad medelsanvisning till teknisk biträdespersonal i övrigt (inräknat två tjänster som biträde för utbildningen på atomenergiområdet; jfr p. 2),
- 31) inrättande av en tjänst som bokbindare i Ae 8 samt uppflyttning av en tjänst som bokbindare i Ae 8 till tjänst som bokbinderiförman i Ae 9,
- 32) ordinariesättning av en kontorsbiträdestjänst i Ae 5.

Överstyrelsen har därjämte framställt förslag om ökad medelsanvisning på grund av 1959 års lönehöjning, ökad kompensation för höjda folkpensionsavgifter, löneklassuppflyttningar och vissa andra smärre automatiska kostnadsökningar ävensom äskat höjning av delposten till särskilda uppbördsmedel: bidrag från Stockholms stad m. fl.

I *särskilt yttrande*, avgivet av två av överstyrelsens ledamöter, har föreslagits inrättande av dels en professur i geoteknik med samtidig indragning av specialläroarbefattningen i ämnet, dels en professur i fastighetsekonomi.

Vidare har *högskolans studentkår* i särskild skrivelse hemställt om inrättande av en befattning som kurator med ett arvode av 10 000 kronor.

Av tillgängliga handlingar inhämtas bland annat följande.

Punkt 1. Kollegienämnden har — med hänvisning till en utredning av en av nämnden tillsatt kommitté — hemställt om inrättande av en professur i fasta tillståndets fysik.

Nämnda kommitté har i huvudsak anfört:

De fasta kropparnas struktur och egenskaper i deras beroende av den atomära uppbyggnaden är problem av grundläggande betydelse. Det är utan vidare klart att ämnet också har tekniska aspekter av synnerlig vikt, t. ex. problemet att »odla» kristaller, att framställa perfekta en-kristaller, vidare att studera hur olika bearbetningsmetoder påverkar materialets struktur samt elasticitets- och hållfasthetsegenskaper. Vad de elektriska egenskaperna beträffar, är studiet av ledningsförmågan både från principiell och teknisk synpunkt ett av de viktigaste problemen. Under det senaste årtiondet har en utomordentlig utveckling ägt rum särskilt inom halvledarområdet. Sådana nya tekniska hjälpmedel som halvledardioder och

transistorer kan sägas beteckna en ny era inom elektrotekniken. Även de magnetiska egenskaperna är av utomordentlig betydelse både från fysikalisk och teknisk synpunkt liksom hela det problemkomplex, som berör de fasta kropparnas värmeledningsförmåga och temperaturegenskaper i allmänhet. Det förtjänar framhållas, att det fasta tillståndets fysik, »Solid State Physics», i de stora kulturländerna har rönt en allt större uppmärksamhet under de senaste årtiondena. Främst torde det ha varit den tekniska aspekten, som gjort att ämnet blivit så omhuldat, exempelvis i Förenta Staterna och Sovjetunionen. Vi måste i vårt land draga lärdom av denna utveckling och sörja för att den grundläggande forskningen och undervisningen på detta område får en rimlig plats i organisationen.

Undervisningen bör inom **avdelning F** omfatta följande program: metallfysik och halvledarfysik, magnetism, dielektrika, kristallfysik samt termodynamik och lågtemperaturfysik.

Det torde också bli önskvärt att ordna en frivillig eller valfri fortsättningskurs under 4:e året för tekniska fysiker.

Inom **avdelning E** har undervisningen i fasta tillståndets fysik stor betydelse, bland annat såsom underlag för ämnena elektroteknisk materiallära, elektronik och radioteknik. Undervisningen måste för elektroteknikerna komma på ett så tidigt stadium, att kunskaperna däri kan tjäna som underlag för undervisningen i tredje årskursen. Ämnet bör därför komma in senast under vårterminen i **E 2**.

Av det program som angivits för avdelning **F** är följande tre kursavsnitt av särskilt intresse för avdelning **E**, nämligen metallfysik och halvledarfysik, magnetism samt dielektrika.

Även från avdelning **E**s synpunkt är det av synnerlig vikt, att en särskild institution vid högskolan får möjlighet att ägna sig åt grundforskning inom fasta tillståndets fysik. Framförallt är det halvledarområdet, som för elektroteknikerna är av vitalt intresse. Detta område är på väg att bli av fundamental betydelse ej blott för hela elektrotekniken utan även — via de elektroniska hjälpmedlen — för de flesta andra områden av tekniken. Man har här ett stort och tacksamt fält för högre tekniska studier och forskningsarbeten.

Såvitt gäller **avdelning B** har kommittén ingående diskuterat möjligheterna att ordna samläsning mellan denna och avdelning **F**. Sådan har emellertid av flera skäl visat sig omöjlig att genomföra. Resultatet blir därför, att man för avdelning **B**s del önskar en särskild kurs i fasta tillståndets fysik för tredje årskursen vid underavdelningen för metallurgi, förlagd till höstterminen. Denna kurs, vilken bygger på i ämnet fysik genomgången atom- och elektronteori, skulle omfatta följande, nämligen olika typer av atombindningar, kristallografi, röntgendiffraktion, statistisk termodynamik, elektronteori för metaller och metallöjder — i den mån denna icke genomgåts i fysikkursen — fasta ämnens kristalluppbyggnad, för facket viktiga metoder att mäta vissa fysikaliska egenskaper samt diffusion. Det förutsättes att övningar i röntgenkristallografi skall förekomma inom ämnet.

Liksom för avdelningarna **F** och **E** gäller att den grundläggande forskningen och forskarutbildningen är ett intresse av första ordningen; licentiandundervisningen är därför väsentlig även för avdelning **B**.

Sammanfattningsvis skulle undervisningstiden komma att uppgå till fyra

timmar föreläsningar och två timmar övningar per vecka under hela läroåret.

Överstyrelsen förordar bestämt att ifrågavarande professur inrättas. Enligt överstyrelsen kan professuren — även om den framdeles kommer att kräva en utbyggnad av avdelningen för teknisk fysik — tills vidare disponera redan befintliga institutionslokaler och där tillgänglig apparatur.

Punkterna 2 och 3. Överstyrelsen erinrar om att överstyrelsen i utlåtande över förslaget om civilingenjörsutbildning på atomenergiområdet förordat inrättande av en professur i reaktorfysik och en professur i kärnkemi vid högskolan från och med nästa budgetår. Överstyrelsen beräknar i enlighet härmed medel för dessa professurer.

Punkterna 4, 13 och 20. Kollegienämnden har med hänvisning till en av avdelningskollegiet för avdelningen för bergsvetenskap verkställd utredning hemställt, att professuren i allmän maskinteknik och gruvmaskinteknik skall utbytas mot en professur i värme- och ugnsteknik och att samtidigt därmed vissa förändringar skall vidtagas beträffande befattningar som speciallärare och biträdande lärare. Kollegienämnden har bland annat anfört:

Enligt kollegienämndens uppfattning måste med hänsyn till teknikens utveckling den befintliga speciallärarbefattningen i värmeteknik omvandlas till professur och erhålla för sin forskning erforderliga laboratoriemöjligheter — det senare en ofrånkomlig konsekvens om antalet studerande skall utökas med 50 procent eller mera. Därför hälsar kollegienämnden med största tillfredsställelse avdelningskollegiets nu föreliggande utredning enligt vilken detta önskemål skulle kunna realiseras genom att en professur i värme- och ugnsteknik inrättades samtidigt som den befintliga professuren i allmän maskinteknik och gruvmaskinteknik indroges. I samband härmed skulle vissa befattningar som speciallärare och biträdande lärare omändras så, att det sammanlagda lönekontot för dessa befattningar bleve praktiskt taget oförändrat, 11 500 kronor mot för närvarande 11 490 kronor.

En konsekvens av utbytet av professurer är att samtidigt den befintliga speciallärarbefattningen i värmeteknik — arvode 11 490 kronor — måste indragas och ersättas med en speciallärarbefattning i maskinlära II och att två befattningar som biträdande lärare i gruvbrytning med gruvmätning måste inrättas.

Överstyrelsen erinrar om att behov föreligger av såväl en maskinteknisk som en värmeteknisk professur inom den bergsvetenskapliga avdelningen vid högskolan. Enligt överstyrelsen har tidigare företrädare befunnits böra givas en professur inom det maskintekniska området, eftersom det inte ansetts möjligt att tillgodose behovet av professurer inom båda de här ifrågakommande ämnesområdena. Numera har emellertid, framhåller överstyrelsen, forskningen och undervisningen inom det värmetekniska området blivit av allt större vikt för bergshanteringen och i valet mellan en maskinteknisk och en värmeteknisk professur synes i dagens läge den senare professuren framstå såsom den mest angelägna. En professur i värme- och ugnsteknik — utformad såsom från högskolans sida föreslagits — skulle enligt överstyrelsens mening väl tillgodose forskningens och undervisningens behov på det värmetekniska området. Härtill kommer enligt överstyrelsen att förslaget inom ramen för nuvarande kostnader synes innefatta en mera rationell organisation av lärarkrafterna också på andra av detsamma be-

rörda ämnesområden. Att sammanföra ämnena allmän maskinteknik och gruvmaskinteknik till en professur, som för närvarande är fallet, har sålunda, anför överstyrelsen, visat sig vara mindre lämpligt med hänsyn till ämnesområdenas artskildhet. Från samma synpunkt kan inte heller det i anslagsäskandena för budgetåret 1959/60 framförda förslaget om en professur i bergsmekanik med allmän maskinteknik sägas vara helt tillfredsställande. Överstyrelsen anser det då mera ändamålsenligt att, såsom föreslagits, vidtaga följande förändringar. Den nuvarande professuren i allmän maskinteknik och gruvmaskinteknik utbytes mot en professur i värme- och ugnsteknik. Den befintliga befattningen som speciallärare i värmeteknik (arvode 11 490 kronor) indrages samtidigt. En särskild speciallärarbefattning i maskinlära II inrättas för den allmänna maskintekniken (arvode 3 650 kronor), varvid samtidigt den nuvarande speciallärarbefattningen i maskinlära erhåller benämningen speciallärare i maskinlära I. Gruvmaskintekniken överföres till den befintliga professuren i gruvbrytning med gruvmätning, som därvid förstärkes med två befattningar som biträdande lärare (arvoden 5 290 och 2 560 kronor).

Med hänsyn till vad här anförts tillstyrker överstyrelsen bifall till det föreliggande organisationsförslaget.

Punkterna 7 och 18. (Förslag till omorganisation av kemistutbildningen.)

Överstyrelsen framhåller i huvudsak följande.

Under det att undervisningen vid högskolan inom den kemiska teknologien hittills varit av deskriptiv karaktär och inriktad på att meddela kunskaper rörande framställningen av olika produkter, avser den planerade omorganisationen att bibringa de studerande ett grundforskningsbetonat vetande genom att koncentrera undervisningen till viktigare principer och ge densamma en mera analyserande och matematisk karaktär. Vid sitt ställningstagande till det av överstyrelsen i dess anslagsäskanden för budgetåret 1959/60 härom framförda förslaget fann också chefen för ecklesiastikdepartementet (1959 års statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, s. 307 ff.) huvudsyftet med den tänkta omorganisationen riktigt. Departementschefen ansåg dock av olika skäl en ytterligare prövning av organisationsfrågan från högskolemyndigheternas sida påkallad.

En omprövning härav har nu även företagits av avdelningskollegiet för kemiavdelningen, som därvid — med hänsyn till den av departementschefen anförda kritiken mot den benämning som vissa befattningar i det tidigare förslaget erhållit — föreslagit ändringar i detta hänseende. Sålunda har kollegiet funnit den nuvarande professuren i teknisk oorganisk kemi böra ändras till professur i kemisk teknologi (i stället för kemisk teknologi och teknisk oorganisk kemi), den nuvarande professuren i teknisk organisk kemi till professur i polymerteknologi (i stället för polymerteknologi med teknisk organisk kemi) samt den nuvarande professuren i värmeteknik och maskinlära till professur i värmeteknik (i stället för värmeteknik med maskinlära). Det nya förslaget ger enligt överstyrelsens mening en klarare och i viss mån även vidare bestämning av de här avsedda professurernas ämnesområden än den kombination av olika ämnesområden, som det äldre förslaget innefattade. Beträffande den tillämnade ändringen av professuren i värmeteknik och maskinlära till professur i värmeteknik vill överstyrelsen här till framhålla, att delområdet maskinlära närmast avser värmeteknisk maskinlära, varför den begränsning av professuren, som förslaget kan synas innebära, torde kunna sägas vara i stort sett allenast skenbar. Såväl i fråga

om denna som övriga av förslaget berörda professurer gäller, att överstyrelsen vid fastställande av program för professorerna synes kunna i erforderlig grad tillgodose önskemålet om bredd i deras ämnesområden inom ramen för de nu angivna benämningarna. Likaledes synes inom denna ram visst utrymme finnas för sådana jämkningar av programmen, vartill utvecklingen vid en efter förslagets huvudlinje organiserad undervisning kan komma att ge anledning. Med hänsyn till nu anförda omständigheter har överstyrelsen funnit sig böra tillstyrka det sålunda omprövade förslaget, i vad detsamma avser ändring av för närvarande förefintliga professurer.

Det förslag till omorganisation av undervisningen inom kemiavdelningen, som framlades av överstyrelsen med anslagsäskanden för budgetåret 1959/60, förutsatte även för omorganisationens genomförande tillkomsten av två laboraturer, vilka enligt överstyrelsens förslag borde erhålla benämningarna kemisk teknologi och teknisk oorganisk kemi samt kemisk apparatteknik. Dessa äskanden har tillgodosetts i så måtto, att från och med innevarande budgetår vid högskolan inrättats en ny laboratur i teknisk oorganisk kemi. Beträffande denna tjänst har Kungl. Maj:t genom beslut den 11 juni 1959 — efter framställning från överstyrelsen — medgivit, att med åtgärder för dess tillsättande finge anstå tills vidare intill höstterminen 1960. Vid den förut tillstyrkta omändringen av professuren i teknisk oorganisk kemi till professor i kemisk teknologi synes laboraturen böra följa professurens benämning och sålunda ändras till laboratur i kemisk teknologi.

För omorganisationens genomförande erfordras emellertid även en laboratur i kemisk apparatteknik, sorterande under professuren med samma namn och avsedd för forskningen och undervisningen i strömningslära. Undervisningen där meddelas läroåret 1959/60 provisoriskt av en tillfällig lärare, vilken befattning bekostas av medel, som från näringslivets sida ställts till högskolans förfogande för ändamålet. Överstyrelsen förordar ånyo, att en laboratur i kemisk apparatteknik inrättas vid högskolan.

Av de förut berörda professorerna är professuren i teknisk organisk kemi vakant sedan den 1 juli 1959 och Kungl. Maj:t har genom beslut den 11 juni 1959 medgivit, att med åtgärder för tillsättande av densamma må anstå tills vidare intill höstterminens början år 1960. Den avsedda förändringen av denna tjänst kan sålunda utan vidare genomföras från och med nästa budgetår. Professuren i teknisk oorganisk kemi, som innehaves av filosofie doktorn Per Otto Stelling, tillkom den 1 juli 1944 genom uppdelning av en tidigare professor i kemisk teknologi vid högskolan, vilken senare befattning också innehades av Stelling. Stelling skicklighet till den nu avsedda nya professuren i kemisk teknologi finner överstyrelsen vara väl styrkt, och denne bör alltså utan eljest föreskrivet tillsättningsförfarande utses till innehavare av denna tjänst. Vad härefter angår den nuvarande professuren i värmeteknik och maskinlära, vilken innehaves av civilingenjören Lars Viktor Lage Malm, torde denne vid den här tillämnade begränsningen av professurens ämnesområde till värmeteknik ävenledes utan vidare kunna av Kungl. Maj:t utses till innehavare av denna nya professor.

Vid de överväganden, för vilka spörsmålet om den lämpliga organisationen av lärarkrafterna tidigare varit föremål, blev den vakanta professuren i teknisk elektrokemi särskilt uppmärksammas. Inom avdelningskollegiet ansåg en ledamot, att denna professor kunde indragas för

att i stället ersättas av en under den då föreslagna professuren i kemisk teknologi och teknisk oorganisk kemi inordnad lärarkraft. Såväl avdelningskollegiets majoritet som avdelningsrådet hävdade emellertid bestämt den uppfattningen, att professuren i teknisk elektrokemi måste bibehållas med hänsyn till den stora betydelse, som alltjämt måste tillmätas forskningen inom skilda delar av ämnesområdet. Kollegienämnden förutsatte också i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår att professuren skulle bibehållas och överstyrelsen förklarade sig för egen del ha blivit övertygad om angelägenheten därav.

Vid sitt ställningstagande till kemiförslaget i 1959 års statsverksproposition uttalade emellertid chefen för ecklesiastikdepartementet, att han för egen del ej blivit helt övertygad om det fortsatta behovet av denna professur och att han icke vore beredd att taga slutlig ställning i denna fråga, förrän högskolemyndigheterna ytterligare prövat frågan om en ändamålsenlig organisation av forskningen och undervisningen vid avdelningen för kemi.

Med avseende å behovet av en professur i teknisk elektrokemi har avdelningskollegiet nu vid sin omprövning av organisationsfrågan inhämtat yttranden från ett flertal instanser, vilkas kompetens och verksamhet omfattar det här avsedda ämnesområdet. Tämlichen genomgående har i dessa yttranden betonats behovet av undervisning och forskning inom ämnesområdet liksom önskvärldheten av en självständig institution, företräd av professur. Avdelningskollegiet har därför funnit det angeläget, att den förevarande professuren snarast återbesättes. Det kan anmärkas, att den tidigare reservanten inom kollegiet denna gång ej deltagit i ärendets behandling. Högskolans lärarkollegium och avdelningsrådet för kemiavdelningen har även förutsatt att professuren skall återbesättas, liksom kollegienämnden i sina anslagsäskanden.

För egen del har överstyrelsen vid sitt förnyade ställningstagande till detta spörsmål av den ytterligare utredning som förebragts styrkt i sin uppfattning om vikten av att professuren bibehålles. Överstyrelsen vill särskilt framhålla behovet av ett självständigt forskningscentrum inom landet på korrosionens område. Överstyrelsen — som erinrar att denna professur i avvaktan på ett slutligt ställningstagande till den föreliggande utredningen alltjämt hålles vakant (jämlikt senaste beslut av Kungl. Maj:t den 30 juni 1959 tills vidare till och med utgången av juni 1960) — förordar nu åter, att åtgärder inleds för professurens återbesättande.

I annat sammanhang (p. 18) förordar överstyrelsen vidare — i enlighet med förslag av avdelningskollegiet och kollegienämnden — utökning av den med befattningen som biträdande lärare i organisk kemi förenade undervisningsskyldigheten med höjning av arvudet från 5 500 kronor till 11 380 kronor samt omvandling av speciallärarbefattningen i färg- och lackkemi (nuvarande arvode 6 380 kronor) till en befattning som biträdande lärare i polymerteknologi med ett arvode av 3 050 kronor. Härjämte förordar överstyrelsen i överensstämmelse med vad som från högskolans sida föreslagits inrättande av en befattning som biträdande lärare i kemisk apparat-teknik — avsedd för transportteknik — med arvode av 1 580 kronor. Vidare föreslår överstyrelsen att en befintlig befattning som biträdande lärare i vattenkemi med ett arvode av 2 910 kronor indrages.

Med anledning av ett förslag av avdelningskollegiet och kollegienämnden, att från och med nästa budgetår professuren i livsmedelskemi skulle

förändras till professur i biokemi och specialläraryrkefattningen i jäsning-lära till professur i biokemisk teknologi, framhåller överstyrelsen, att förslaget i dessa hänseenden icke gäller frågor som är grundläggande för den åsyftade omorganisationen av kemistutbildningen, varför överstyrelsen ej finner anledning att nu taga ställning härtill.

Överstyrelsen har slutligen vid sitt förordande av omorganisationsförslaget, sådant detta efter företagen omprövning här föreligger, också beaktat frågan om dess samordning med förslaget angående civilingenjörsutbildning på atomenergiområdet. De sakkunnigas förslag, som överstyrelsen i princip tillstyrkt, ansluter sig till det förslag till omorganisation av undervisningen inom kemiavdelningen, som i det föregående avhandlats.

Punkt 8. Från och med innevarande budgetår finns vid högskolan två universitetslektorat, ett i matematik I och ett i oorganisk kemi. Kollegienämnden har föreslagit, att sju nya lektorat inrättas från och med nästa budgetår, nämligen ett i ettvar av ämnena tillämpad matematik, matematisk fysik, mekanik, fysik, hållfasthetslära, byggnadsstatik och radioteknik. De sex första lektoraten motsvarar av universitetsutredningen i dess femte delbetänkande förordade lektorat. Kollegienämnden framhåller, att de nu framförda äskandena är baserade på det nuvarande — fördelat på respektive professur — mycket höga studerandeantalet och att en väsentlig ökning av antalet universitetslektorat synes bli ofrånkomlig, om högskolan skall växa ytterligare.

Överstyrelsen tillstyrker samtliga föreslagna lektorat utom det i radioteknik. Om lektoraten i matematisk fysik och tillämpad matematik inrättas, bör enligt överstyrelsen de nu befintliga befattningarna som biträdande lärare i dessa ämnen indragas. Överstyrelsen erinrar om att tillkomsten av lektoratet i matematisk fysik av de sakkunniga för civilingenjörsutbildning på atomenergiområdet angivits vara en förutsättning för genomförandet av deras förslag.

Punkt 10. Från och med innevarande budgetår finns vid högskolan två tjänster som forskarassistent i lönegrad Ae 21. Medel för avlönande av dessa tjänster har för innevarande budgetår beräknats under förslagsanslaget till Vissa forskardocenttjänster m. m.

Kollegienämnden har hemställt, att åtta dylika tjänster inrättas från och med nästa budgetår.

Överstyrelsen, som finner att kostnaderna för de båda vid högskolan befintliga tjänsterna bör överföras till högskolans avlöningsanslag och att medel även bör beräknas under detta anslag för tilläggsarvoden vid docentkompetens hos innehavare av tjänsterna, tillstyrker för egen del, att ytterligare fyra befattningar som forskarassistent i Ae 21 inrättas. Tilläggsarvoden bör enligt överstyrelsen beräknas även vid dessa tjänster.

Punkt 11. Enligt kollegienämnden bör benämningen av befattningen som speciallärare i teknisk hygien ändras till industrihygien, vilken senare benämning enligt kollegienämnden svarar mot ämnets innehåll.

Överstyrelsen tillstyrker.

Punkt 14. Överstyrelsen biträder förslag av kollegienämnden, att de båda nuvarande befattningarna som speciallärare i arkitekturens historia och i svenska arkitekturens historia ersättes av en befattning som speciallärare i arkitekturhistoria. Vid bifall härtill synes enligt överstyrelsen böra föreskrivas, att specialläraryrkefattningen i arkitekturhistoria skall innehavas

av professorn i svensk och jämförande arkitekturhistoria vid konsthögskolan.

Kollegienämnden har härjämte föreslagit inrättande av en befattning som biträdande lärare i arkitekturhistoria för undervisningen i konsthistoria. Denna befattning skulle knytas till den nya befattningen som speciallärare i arkitekturhistoria. Överstyrelsen — som erinrar att vid de tekniska högskolorna befattningar som biträdande lärare hittills endast knutits till professurer — är inte beredd att förorda ett sådant avsteg från denna princip, som här från högskolans sida ifrågasatts. Efter att ha samrått med högskolans rektor föreslår överstyrelsen i stället, att för undervisningen i konsthistoria en särskild befattning som speciallärare i ämnet inrättas med samma undervisningsskyldighet som den av collegienämnden äskade befattningen som biträdande lärare.

Sammanlagt innebär vad nu föreslagits i fråga om lärarbefattningar en minskning av lärarkostnaderna med 1 440 kronor.

Punkt 15. Kollegienämnden har hemställt, att arvodet för den speciallärarbefattning i träkemi, som för närvarande bekostas av Svenska cellulosaföreningen, måtte bestridas från högskolans avlöningsanslag. Till stöd härför har collegienämnden anført: Professuren i cellulosateknik och träkemi omändrades från och med budgetåret 1953/54 till professur i cellulosateknik. Samtidigt inrättades en speciallärarbefattning i träkemi, varvid Svenska cellulosaföreningen förband sig att för en tid av fem år bekosta ifrågavarande befattning. Föreningen har emellertid välvilligt fortsatt att svara för kostnaden efter femårsperiodens utgång men kommer — enligt vad avdelningskollegiet för kemi i skrivelse anført — att upphöra med detta i och med utgången av budgetåret 1959/60. — Med beaktande av den utomordentliga betydelse träkemien har för vårt land uttalar avdelningskollegiet som sin bestämda uppfattning, att undervisningen i ämnet måste fortsätta i oförändrad omfattning. — Undervisningen i träkemi har hela tiden omfattat 28 timmar föreläsningar och 70 timmar övningar, och arvodet — beräknat efter nu tillämpade normer — uppgår till 5 610 kronor.

Överstyrelsen tillstyrker.

Punkterna 16 och 21. Kollegienämnden har föreslagit, att arvoden till speciallärarna i tillämpad byggnadsrätt och i arkitektur II höjes med 980 kronor respektive 490 kronor. Förslagen, som är betingade av det ökade studerandeantalet vid avdelningen för arkitektur, tillstyrkes av överstyrelsen.

Punkt 22. Kollegienämnden har hemställt, att en befattning som biträdande lärare i frihandsteckning och modellering — avsedd för undervisningen i perspektivlära — inrättas vid avdelningen för arkitektur. Undervisningen i perspektivlära bestrids för närvarande av biträdande läraren i tillämpad matematik. Arvodet till sistnämnda lärare bör enligt collegienämnden vid bifall till förslaget kunna sänkas. Den nu föreslagna förändringen av undervisningen skulle, framhåller collegienämnden, medföra större effektivitet inom arkitekturavdelningen och samtidigt möjliggöra inte oväsentliga schemamässiga förenklingar.

Överstyrelsen tillstyrker — med hänvisning till vad collegienämnden till stöd för sin framställning anført — att befattningen som biträdande lärare i frihandsteckning och modellering inrättas. Med anledning av collegienämndens förslag, att i anslutning därtill arvodet till biträdande läraren i tillämpad matematik skulle sänkas, erinrar överstyrelsen om, att översty-

relsen förutsatt, att sistnämnda befattning kan indragas vid bifall till överstyrelsens i det föregående framförda förslag om ett universitetslektorat i tillämpad matematik.

Punkt 23. Vid högskolan finns från och med den 1 juli 1959 — förutom en tjänst som förste driftingenjör i Ae 24 för högskolans elektriska anläggningar i allmänhet och en tjänst som driftingenjör i Ae 21 vid högskolans värme- och kraftcentral — två tjänster som förste driftingenjör, av vilka en gemensam för institutionerna för elektromaskinlära och elektrisk anläggningsteknik och en gemensam för avdelningen för teknisk fysik, samt sex tjänster som driftingenjör i Ae 21, av vilka en vid envar av institutionerna för elektronik, för radioteknik och för telegrafi och telefoni, en gemensam för institutionerna för byggnadsstatik, brobyggnad och hållfasthetslära, en gemensam för institutionerna för elektromaskinlära och elektrisk anläggningsteknik samt en gemensam för institutionerna för teknisk oorganisk kemi och kemisk apparatteknik. Härjämte finns två tjänster som forskningsingenjör i Ag 21. Till löner för sistnämnda tjänster utgår medel från anslaget till Vissa forskardocenttjänster m. m.

Kollegienämnden har hemställt om ytterligare en tjänst som förste driftingenjör i Ae 24 och åtta tjänster som driftingenjör i Ae 21.

Överstyrelsen föreslår, att kostnaderna för de båda tjänsterna som forskningsingenjör i Ag 21 från och med nästa budgetår överföres till högskolans avlöningsanslag. Tjänstebenenämningen bör därvid förändras till den vid högskolan vedertagna, nämligen »driftingenjör», och anställningsformen omvandlas till extra-ordinarie. Överstyrelsen anför i övrigt i huvudsak följande.

Överstyrelsen har blivit övertygad om behovet av en ytterligare förstärkning av driftingenjörspersonalen vid högskolan. Överstyrelsen vill härtill framhålla, att övergången för högskolans assistenter till för universitets-assistenterna gällande avlöningsvillkor är ägnad att öka behovet av nu ifrågavarande personal. Överstyrelsen biträder därför i så måtto kollegienämndens äskanden, att överstyrelsen föreslår att — utöver de båda nyss berörda tjänsterna — fyra nya tjänster som driftingenjör i Ae 21 inrättas vid högskolan. Vid bifall härtill synes det lämpligen böra få ankomma på kollegienämnden att besluta rörande den närmare fördelningen av dessa tjänster mellan de olika institutioner, där behovet är särskilt framträdande. Även här begärda befattningar bör emellertid — såsom överstyrelsen tidigare med avseende på driftingenjörspersonalen uttalat — ställas under direkt inseende av högskolans rektor, för att denna personal så långt möjligt skall kunna utnyttjas av högskolan i dess helhet.

Punkt 24. I fråga om delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter har kollegienämnden föreslagit bland annat inrättande av ytterligare 27 befattningar som assistent och en väsentlig förstärkning av medelsanvisningen för anlitande av övningsassistenter.

Vad till en början angår medelsbehovet för tillfälliga lärare har kollegienämnden för extra kurser föreslagit anvisande av ett belopp av 45 000 kronor mot 39 000 kronor för innevarande budgetår. Överstyrelsen uppskattar medelsbehovet till 42 000 kronor, varav ett oförändrat belopp av 4 000 kronor beräknats för frivillig undervisning i humanistiska och allmänorienterande ämnen. I enlighet med ett av kollegienämnden framställt förslag har överstyrelsen hemställt om oförändrad medelsanvisning, 4 520 kronor respektive 4 450 kronor, åt de båda tillfälliga lärarna i skogsbruks-

ekonomi och i lantbruksekonomi. Härjämte har överstyrelsen i anslutning till sitt remissutlåtande över sakkunnigförslaget rörande civilingenjörsutbildning på atomenergiområdet beräknat arvoden med 5 500 kronor åt en tillfällig lärare i matematisk fysik, 5 120 kronor åt en tillfällig lärare i reaktormateriallära och 4 140 kronor åt en tillfällig lärare i reaktorteknologi. Slutligen har överstyrelsen för nästa budgetår äskat medel för anställande av en tillfällig lärare i halvledarelement. För detta ändamål har överstyrelsen beräknat ett belopp av 3 950 kronor. — Överstyrelsen beräknar således medelsbehovet för tillfälliga lärare till sammanlagt i avrundat tal 70 000 kronor.

I fråga om assistenter gäller, att ur ifrågavarande delpost skall utgå grundlön till högst 194 heltidsbefattningar som assistent. Härjämte bestrids från anslaget till Vissa forskardocenttjänster m. m. kostnaderna för avlöningar av högst 52 heltidsbefattningar som assistent. Vid högskolan finns sålunda innevarande budgetår tillhoppa 246 dylika befattningar. För nästa budgetår har överstyrelsen i sitt remissutlåtande över sakkunnigförslaget om civilingenjörsutbildning på atomenergiområdet förordat en ny assistentbefattning för envar av institutionerna för reaktor fysik, kärnkemi, reaktormateriallära och reaktorteknologi. Vid bifall till överstyrelsens i det föregående framförda förslag om professorer i fasta tillståndets fysik, i analytisk kemi och i värme- och ugnsteknik samt om en laboratur i kemisk apparatteknik finner överstyrelsen vidare att en assistentbefattning bör tillkomma i ettvar av dessa ämnen eller sålunda tillhoppa fyra nya dylika befattningar. Härtill kommer enligt överstyrelsen det behov av flera assistentbefattningar, som betingas av ändrade tjänstgöringsvillkor för assistenterna och det successivt ökade studerandeantalet vid olika avdelningar i högre årskurser. Med hänsyn till här anförda omständigheter förordar överstyrelsen, att ytterligare 15 assistentbefattningar inrättas.

Det erforderliga antalet assistenter uppskattas sålunda av överstyrelsen till $(246 + 4 + 4 + 15 =) 269$, vilket i förhållande till budgetåret 1959/60 innebär en ökning med tjugutre befattningar. Medelsbehovet till grundlöner vid under budgetåret 1959/60 förefintliga befattningar kan — efter en genomsnittlig placering i 17 löneklassen — uppskattas till i runt tal 3 947 000 kronor. Av detta belopp beräknas i runt tal 3 113 000 kronor för 194 befattningar utgå ur delposten till Ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter och i runt tal 834 000 kronor för 52 befattningar utgå ur anslaget till Vissa forskardocenttjänster m. m. För grundlöner vid ytterligare tjugutre befattningar — vid en placering i samma löneklass — beräknar överstyrelsen ett ökat medelsbehov av 369 000 kronor, vartill kommer rörligt tillägg med 66 000 kronor. Medelsbehovet för grundlöner åt assistenter uppskattas alltså för budgetåret 1960/61 till $(3 947 000 + 369 000 =) 4 316 000$ kronor. Härför erforderliga medel bör enligt överstyrelsen för budgetåret 1960/61 i sin helhet anvisas under högskolans avlöningsanslag under för ändamålet avsedd delpost.

Med avseende å medelsbehovet för ö v n i n g s a s s i s t e n t e r har kollegienämnden anmält, att antalet studerande vid högskolan budgetåret 1959/60 kan beräknas till 2 649 och att detta antal till följd av den ökade intagningen under senare år budgetåret 1960/61 kan förväntas stiga till 2 776. Överstyrelsen har vid anslagsberäkningen för budgetåret 1959/60 funnit det lämpligt att uppskatta det årliga medelsbehovet för här avsett

ändamål till 900 kronor för varje studerande. I anslutning härtill och med hänsyn till från och med den 1 januari 1959 vidtagen höjning av utgående ersättningar uppskattar överstyrelsen nu den årliga kostnaden för övningsassistenter till i genomsnitt 920 kronor för varje studerande och beräknar sålunda medelsbehovet för övningsassistenter för nästa budgetår till ($2\,776 \times 920 =$) i runt tal 2 554 000 kronor. Härtill bör enligt vad överstyrelsen uttalat i remissutlåtande över sakkunnigförslaget rörande utbildning av civilingenjörer på atomenergiområdet läggas ett belopp av 27 600 kronor för fortbildning av 30 redan utexaminerade civilingenjörer, vilka antagits komma att såsom specialstuderande följa den ordinarie undervisningen i därvid avsedda ämnen. Det sammanlagda medelsbehovet för övningsassistenter uppskattas alltså till ($2\,554\,000 + 27\,600 =$) i runt tal 2 582 000 kronor.

Till vikariatsersättningar vid icke vakanta professurer och laboraturer beräknar överstyrelsen i enlighet med kollegienämndens förslag ett medelsbehov av 100 000 kronor.

Till grundlön åt rektors vikarie bör enligt överstyrelsens mening upptagas ett till 31 000 kronor avrundat belopp. Däremot torde någon medelsanvisning — nu 5 000 kronor — till pensionering av denne vikarie i SPP icke vidare böra ifrågakomma, när vikarien numera såsom befattningshavare i Bg 1 erhåller statspension.

Utgifterna för här ifrågavarande ändamål kan således för budgetåret 1960/61 uppskattas till sammanlagt ($70\,000 + 4\,316\,000 + 2\,582\,000 + 100\,000 + 31\,000 =$) 7 099 000 kronor.

Högskolans assistentmedelsfond uppgick vid utgången av budgetåret 1958/59 till i runt tal 283 500 kronor mot 282 500 kronor vid utgången av budgetåret 1957/58. Denna ökning med 1 000 kronor utgörs av influtna studerandavgifter, hänförliga till tiden före den 1 juli 1956. Överstyrelsen erinrar om ett uttalande i föregående års statsverksproposition, enligt vilket hänsyn vid medelsavvägningen borde tagas jämväl till fondens behållning. I överensstämmelse härmed begränsades det erforderliga tillskottet av riksstatsmedel med fondbehållningens belopp. Det synes enligt överstyrelsen kunna förutsättas, att assistentmedelsfonden under innevarande budgetår i sin helhet måste tagas i anspråk för här avsedda utgifter. Under angivna omständigheter utgår överstyrelsen därifrån, att hela det av överstyrelsen för nästa budgetår till 7 099 000 kronor uppskattade medelsbehovet måste bestridas genom anslagsmedel. Den för ändamålet avsedda delposten bör, framhålles det — med hänsyn till att från och med budgetåret 1959/60 vid högskolorna förste assistent erhållit benämningen assistent och assistent benämningen övningsassistent — från och med nästa budgetår betecknas Ersättningar åt tillfälliga lärare, assistenter och övningsassistenter.

Punkt 25. Kollegienämnden har hemställt om en höjning av representationsbidraget åt rektor från 2 400 kronor till 3 300 kronor.

Överstyrelsen, som finner starka skäl tala för en höjning av bidraget, tillstyrker.

Punkt 27. Kollegienämnden har erinrat om att kollegienämnden i skriftelse till överstyrelsen den 22 januari 1959 hemställt att en tjänst som amanuens i reglerad befordringsgång måtte inrättas vid högskolans kansliavdelning.

Överstyrelsen erinrar om att överstyrelsen med anledning av nyssnämnda och en liknande skrivelse från Chalmers tekniska högskola hos Kungl. Maj:t hemställt om inrättande av en amanuens tjänst vid vardera högskolan redan från och med innevarande budgetår. Överstyrelsen hade därvid framhållit, att trots den avsevärda tillväxt av de tekniska högskolorna, som successivt ägt rum under det senaste decenniet, ingen utökning skett av antalet befattningar för de mera kvalificerade göromålen av administrativ och kameral natur och att vid vardera högskolan alltjämt endast funnes två dylika tjänster, numera ordinarie byrådirektörstjänster i Ao 24. Överstyrelsen hade vidare uttalat, att de båda tekniska högskolorna härutinnan vore klart eftersatta i förhållande till andra jämförbara lärosäten.

Behovet av en förstärkning av arbetskraften för här avsedda göromål hade överstyrelsen också funnit bli än mera framträdande vid ett genomförande av universitetsutredningens olika förslag till utbyggnad av högskolorna. Från och med den 1 juli 1959 har en befattning som kamrerare i Ag 21 tillkommit. Överstyrelsen anser emellertid alltjämt den tidigare begärda förstärkningen av den kvalificerade personalen vid högskolans kansliavdelning med en amanuens i befordringsgången vara erforderlig, varför överstyrelsen bestämt tillstyrker bifall till kollegienämndens ifrågavarande förslag.

Punkterna 28, 29 c och 30. Kollegienämnden har hemställt om inrättande av nitton tjänster som kanslibiträde i Ae 7 för högskolans institutioner. Nämnden har därvid räknat med att till varje med ordinarie innehavare besatt professur — ävensom till vikarien som uppehåller rektors professur — skall vara knuten en hel tjänst samt till vakant eller under tillsättning varande professur en halv tjänst. Kollegienämnden har härjämte med hänsyn till det merarbete, som det ökade antalet studerande enligt kollegienämnden innebär, samt för att täcka behovet av hjälpkrafter för forskningsarbetet inom högskolan föreslagit, att tillhopa tjugu och en halv tjänster som vaktmästare i Ae 7 inrättas. Slutligen har kollegienämnden föreslagit uppflyttning av fyra för närvarande förefintliga tjänster som laboratoriebiträde i Ag 7 till tjänster som institutionstekniker i Ae 9 och förändring av trettionio dylika biträdestjänster till tjänster som vaktmästare i Ae 7 samt nyinrättande av en tjänst som förste instrumentmakare i Ae 13, en tjänst som instrumentmakare i Ae 11 och tio tjänster som institutionstekniker i Ae 9.

Överstyrelsen föreslår att — förutom två tjänster som kanslibiträde som överstyrelsen förordat för civilingenjörsutbildningen på atomenergiområdet — ytterligare tio tjänster som kanslibiträde i Ae 7 inrättas vid högskolans institutioner. — Med anledning av kollegienämndens förslag, att huvuddelen av kategorien »tekniska biträden» skulle fast fördelas på olika ifrågakommande institutioner med extra-ordinarie anställning erinrar överstyrelsen om ett uttalande i 1947 års statsverksproposition (bilagan åttonde huvudtiteln, s. 247), enligt vilket här avsedd arbetskraft förutsatts icke skola fast knytas till institutioner. I anledning härav och med hänsyn till kollegienämndens tidigare redovisade äskanden om tillhopa tjugu och en halv nya tjänster som vaktmästare i Ae 7 förordar överstyrelsen en medelsanvisning till teknisk biträdespersonal i övrigt vid högskolan av 113 000 kronor. Vid denna medelsberäkning har överstyrelsen utgått från ett behov av tio tjänster som tekniskt biträde med en genomsnittlig placering

i Ag 7. Härtill kommer emellertid också kostnaderna för två tekniska biträden i Ag 7 för atomenergiutbildningen, vilka kostnader överstyrelsen i annat sammanhang beräknat till 22 600 kronor. — Slutligen förordar överstyrelsen inrättande av en tjänst som förste instrumentmakare i Ae 13 och sex tjänster som institutionstekniker i Ae 9. Ytterligare en tjänst som institutionstekniker i Ae 9 har överstyrelsen i annat sammanhang förordat för utbildningen på atomenergiområdet. Överstyrelsen beräknar nu medel för denna tjänst.

29 a och b. Överstyrelsen har — efter förslag av kollegienämnden — föreslagit uppflyttning av och/eller ändrad tjänstebestämmning av 90 tjänster som förste instrumentmakare, verkmästare m. fl. ävensom nedflyttning av två tjänster som institutionsvaktmästare i Ae 8 till vaktmästare i Ae 7.

Punkt 32. Enligt kollegienämnden bör ett av högskolans extra ordinarie kontorsbiträden jämlikt grunderna för reglerad befordringsgång för biträden med skriv- och kontorsgöromål den 1 juli 1960 erhålla ordinarie tjänst i Ao 5.

Överstyrelsen tillstyrker.

Departementschefen

Överstyrelsen har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår på nytt framfört ett förslag om inrättande av en professur i fasta tillståndets fysik. Detta förslag är ett uttryck för de skärpta krav på fördjupat studium av grundläggande frågor om materiens struktur, som från olika håll numera ställas på den fysikaliska forskningen. Utforskandet av de fasta kropparnas uppbyggnad, de elektriska, kemiska och magnetiska egenskaperna hos dem och dessa egenskapers beroende av den atomära uppbyggnaden utgör ett vidsträckt forskningsfält, där resultaten ofta kan vinna omedelbar praktisk tillämpning inom skilda områden. Som exempel kan nämnas atomenergitekniken, metallografien och elektroniken. Jag vill här erinra om att de sakkunniga för utredning av frågan om utbildning av civilingenjörer på atomenergiområdet understrukt vikten av att en professur i fasta tillståndets fysik inrättas vid högskolan. De avdelningar, som med avseende på undervisningen närmast skulle beröras av professuren, är avdelningarna för teknisk fysik, för elektroteknik och för bergsvetenskap.

Jag har för egen del blivit övertygad om betydelsen av att högskolans organisation förstärkes med en professur inom denna grundläggande del av fysiken. Jag förordar därför, att en professur i fasta tillståndets fysik inrättas från och med budgetåret 1961/62. Från och med nämnda budgetår bör till professuren knytas en tjänst som assistent och tre biträdestjänster. Beslut i frågan torde böra fattas nu.

För den av mig i det föregående föreslagna nya professuren i kärnkemi beräknar jag här medel. Jag räknar dessutom med en avlöningskostnad av i runt tal 23 700 kronor, motsvarande två biträdestjänster för professuren.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles, efter förslag av överstyrelsen, besluta i fråga om inplacering i lönegrad av dessa biträdestjänster. Till den assistenttjänst som nästa budgetår erfordras för professuren återkommer jag i det följande.

I sina anslagsäskanden för innevarande budgetår föreslog överstyrelsen, att en professur i allmän maskinteknik och gruvmaskinteknik borde ändras till en professur i bergsmekanik med allmän maskinteknik. I fjolårets statsverksproposition framhöll jag med anledning av detta förslag, att behovet av en professur med den ifrågasatta, mot ett specialområde ändrade inriktningen måste vägas mot intresset av att nya områden av tekniken, vilka kunde bedömas få väsentlig betydelse för undervisningen och forskningen vid en teknisk högskola, finge företrädas av professorer. Jag ansåg mig från denna ståndpunkt icke kunna tillstyrka överstyrelsens förslag i denna fråga. Enligt min mening borde högskolemyndigheterna — icke minst med hänsyn till att professuren dittills icke kunnat besättas — förebringa ny utredning huruvida behov av professur överhuvudtaget föreläge inom det maskintekniska området vid avdelningen för bergsvetenskap.

Från högskolemyndigheternas sida föreligger nu ett av överstyrelsen tillstyrkt förslag, att professuren i maskinteknik och gruvmaskinteknik utbytes mot en professur i värme- och ugnsteknik samt att i samband därmed vissa förändringar vidtages i fråga om den av en sådan anordning berörda lärarorganisationen.

Jag finner det framlagda förslaget om en ny professur på det värmetekniska området — där såsom även överstyrelsen betonat forskningen och undervisningen blivit av allt större betydelse för bergshanteringen — i och för sig väl motiverat. Vid den avvägning som jag inför anspråken på nya högre tjänster för forskningen och undervisningen måst göra har jag emellertid icke funnit det möjligt att nu framlägga förslag om inrättande av en professur i tillämpad värme- och ugnsteknik med samtidig indragning av nuvarande befattning som speciallärare i värmeteknik. Med anledning av vad jag nu i förevarande avseende anført beräknar jag inga medel för nästa budgetår för den nuvarande professuren i allmän maskinteknik och gruvmaskinteknik. I stället bör följande särskilda anordningar vidtagas. Ämnesdelen allmän maskinteknik överföres till en ny speciallärarbefattning i maskinlära II. För denna befattning beräknar jag i likhet med överstyrelsen ett arvode av 3 650 kronor. Samtidigt härmed bör benämningen av ämnet för den nuvarande befattningen som speciallärare i maskinlära ändras till maskinlära I. Den hittillsvarande kursen i regleringsteknik för de studerande inom avdelningen för bergsvetenskap ersättes av den allmänna kurs, som tillhör den från och med innevarande budgetår nyinrättade professuren i regleringsteknik. Ämnesdelen gruvmaskinteknik överföres till professuren i gruvbrytning med gruvmätning. Till denna professur knytes i enlighet

med överstyrelsens förslag två befattningar som biträdande lärare i gruvbrytning med gruvmätning. Arvodena för dessa befattningar bör utgå med respektive 5 290 och 2 560 kronor. Slutligen bör ämnesdelen tillämpad värmeteknik överflyttas till den nuvarande speciallärarbefattningen i värmeteknik, vilket enligt mina beräkningar föranleder en ökning av det med befattningen förenade arvodet med i runt tal 1 000 kronor.

I fjol framfördes, såsom utförligt redovisats i föregående års statsverksproposition, ett förslag till omorganisation av undervisningen i kemi. Den åsyftade utbildningen borde enligt förslaget i högre grad än nu avse att ge ett grundforskningsbetonat vetande genom att huvudvikten lades vid viktigare principer och genom att undervisningen finge en mera analyserande och matematisk karaktär. Förslaget innebar i sina enskildheter bland annat en nedskärning av de obligatoriska kurserna i de grundläggande ämnen, en koncentration av den obligatoriska teknologiska undervisningen till tre ämnen samt en genomgripande förändring av den valfria undervisningen genom inrättande av nya linjer. Därjämte innebar förslaget att tjänstebenanämningar borde ändras och att vissa nya lärarbefattningar borde tillkomma. Jag framhöll för egen del, att huvudsyftet med den tänkta organisationen syntes mig riktigt. Av vissa skäl var jag emellertid inte beredd att då taga ställning till överstyrelsens nu berörda förslag i alla dess olika enskildheter. Jag ansåg bland annat, att vissa av de föreslagna ändringarna av tjänsters benämningar kunde tendera till en specialisering, som från allmänna utbildningssynpunkter föreföll mindre tillfredsställande. En förstärkning av den ordinarie forskar- och lärarpersonalen vid avdelningen för kemi ansåg jag emellertid redan då väl motiverad. Jag förordade inrättande av en laboratur i teknisk oorganisk kemi samt ett lektorat i oorganisk kemi. Enligt statsmakternas beslut har dessa båda tjänster inrättats från och med innevarande budgetår. Kungl. Maj:t har sedermera medgivit anstånd med tillsättande av laboraturen tills vidare intill höstterminen 1960.

Såsom framgår av min föregående redogörelse för anslagsäskandena har överstyrelsen, sedan en omprövning av organisationsfrågan skett, framlagt ett nytt förslag i ämnet. Det nya förslaget ger enligt överstyrelsens mening bland annat en klarare och i viss mån även vidare bestämning av professorernas ämnesområden än den kombination av olika ämnesområden, som det äldre förslaget innefattade. Jag delar denna överstyrelsens uppfattning. Då det nya förslaget även i övrigt enligt min mening synes väl ägnat att läggas till grund för en omorganisation av kemiavdelningen, anser jag mig med ett undantag kunna tillstyrka detsamma. Jag är nämligen inte beredd att tillmötesgå överstyrelsens förslag om inrättande av en laboratur i kemisk apparatteknik i vidare mån än att jag föreslår, att en befattning som biträdande lärare i ämnet inrättas. Arvodet bör beräknas till 8 000 kronor.

Det av mig tillstyrkta omorganisationsförslaget innebär bland annat

ändrade benämningar av följande högre tjänster. Professuren i teknisk oorganisk kemi ändras till professur i kemisk teknologi, professuren i teknisk organisk kemi till professur i polymerteknologi, professuren i värmeteknik och maskinlära till professur i värmeteknik samt laboraturen i teknisk oorganisk kemi till laboratur i kemisk teknologi. Mitt förslag innebär vidare, att professorerna i teknisk oorganisk kemi respektive värmeteknik och maskinlära Per Otto Stelling och Lars Viktor Lage Malm bör, utan eljest föreskrivet ledigförklarande, utses till innehavare av professorerna i kemisk teknologi respektive värmeteknik.

Jag vill i samband med frågan om omorganisationen inom avdelningen för kemi även behandla frågan om den vakanta professuren i teknisk elektrokemi. Vid min anmälan av denna fråga i samband med föregående års statsverksproposition förklarade jag mig inte ha blivit helt övertygad om det fortsatta behovet av denna professur. Jag ansåg mig inte beredd att taga slutlig ställning i denna fråga, förrän högskolemyndigheterna ytterligare prövat frågan om en ändamålsenlig organisation av forskningen och undervisningen vid avdelningen för kemi.

Kungl. Maj:t har den 30 juni 1959 föreskrivit, att med åtgärder för tillsättande av professuren skall under budgetåret 1959/60 tills vidare anstå.

Såsom framgått av min tidigare redogörelse, har avdelningskollegiet vid avdelningen för kemi vid högskolan gjort en utredning av frågan om professurens bibehållande.

Jag har vid min avvägning inte funnit det möjligt att förorda, att professuren återbesättes. Professuren bör därför hållas vakant jämväl under budgetåret 1960/61. Jag beräknar medel för erforderlig undervisning i ämnet.

Överstyrelsen har föreslagit inrättande från och med nästa budgetår av sex ordinarie universitetslektorat. För egen del anser jag mig kunna tillstyrka två sådana lektorat, nämligen ett i tillämpad matematik och ett i matematisk fysik. Vid bifall till mitt förslag bör befattningarna som biträdande lärare i dessa ämnen samtidigt indragas.

Med anledning av föreliggande förslag om tjänster som forskarassistent i Ae 21 — jämte tilläggsarvoden vid docentkompetens — beräknar jag här medel dels för överföring från anslaget till vissa forskardocenttjänster m. m. av kostnaderna för två tjänster, dels för inrättande av ytterligare två tjänster. Jag beräknar härjämte medel för tilläggsarvoden vid två av de nu förordade tjänsterna.

Mot den föreslagna ändrade benämningen av befattningen som speciallärare i teknisk hygien till industrihygien har jag inte något att erinra.

Jag tillstyrker överstyrelsens förslag under punkten 14, enligt vilket de båda nuvarande speciallärarbefattningarna i arkitekturens historia och i

svenska arkitekturens historia från och med nästa budgetår skall ersättas med en befattning som speciallärare i arkitekturhistoria. Det torde böra föreskrivas att denna befattning skall innehavas av professorn i svensk och jämförande arkitekturhistoria vid konsthögskolan. Vidare biträder jag överstyrelsens förslag om inrättande av en befattning som speciallärare i konsthistoria.

På de av kollegienämnden anförda skälen tillstyrker jag, att en befattning som speciallärare i träkemi, förenad med ett arvode av 5 610 kronor, inrättas från och med nästa budgetår.

Vad under punkterna 16 och 21 föreslagits i fråga om uppräkningsarvodena till två speciallärare ger mig inte anledning till erinran.

Undervisning i perspektivlära meddelas för närvarande av biträdande läraren i tillämpad matematik. Med hänsyn till att jag i det föregående föreslagit indragning av denna befattning, bör för säkerställande av fortsatt undervisning i perspektivlära inrättas en befattning som biträdande lärare i frihandsteckning och modellering. Arvodet för denna befattning bör som överstyrelsen föreslagit bestämmas till 3 050 kronor.

Två tjänster som forskningsingenjör i Ag 21 torde böra överföras till nu förevarande anslag. Jag har icke något att erinra mot överstyrelsens förslag om extra ordinariesättning av tjänsterna. De bör emellertid även i fortsättningen benämnas forskningsingenjör. Jag tillstyrker också överstyrelsens förslag om nyinrättande av ytterligare fyra ingenjörstjänster i Ae 21. Även dessa tjänster torde böra benämnas forskningsingenjör. Mot vad överstyrelsen i övrigt föreslagit beträffande den närmare fördelningen av de nu förordade tjänsterna och tillsynen över desamma har jag ingen erinran.

I fråga om delposten till tillfälliga lärare m. fl. har överstyrelsen föreslagit en uppräkningskostnad på runt tal 2 083 300 kronor, inberäknat en automatisk utgiftsökning av 834 000 kronor på grund av överförande från anslaget till Vissa forskardocenttjänster m. m. av kostnader för 52 assistenttjänster. För egen del förordar jag, att uppräkningskostnaden begränsas till 1 230 600 kronor. Därvid har jag förutsatt, att någon behållning på högskolans assistentmedelsfond icke kommer att förefinnas vid ingången av nästa budgetår. Vid avvägningen av medelsanvisningen har jag beräknat medel till arvoden åt fyra tillfälliga lärare i respektive matematisk fysik, reaktormateriallära, reaktorteknologi och reaktorfysik. I övrigt har jag beräknat medel till, bland annat, grundlön åt ytterligare en assistent för det föreslagna nya ämnet kärnkemi. Ifrågavarande delpost bör från och med nästa budgetår betecknas Ersättningar åt tillfälliga lärare, assistenter och övningsassistenter.

Frågan om höjning av representationsbidraget åt rektor torde få prövas i annat sammanhang.

Överstyrelsen har föreslagit en förstärkning av personalen vid högskolans kansliavdelning med en amanuens i reglerad befordringsgång. För egen del

förordar jag, att en tjänst som kanslist i reglerad befordringsgång inrättas. Jag beräknar för nästa budgetår härför erforderliga medel.

I anledning av överstyrelsens under punkterna 28, 29 c) och 30 redovisade äskanden om utökning av antalet tjänster som kanslibiträde m. m. har jag funnit mig böra beräkna medel för — utöver tidigare av mig föreslagna biträdestjänster för en professur i kärnkemi — ytterligare sju extra ordinarie och extra tjänster för förstärkning av basorganisationen, motsvarande i runt tal 83 100 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles, efter förslag av överstyrelsen, besluta i fråga om inplacering i lönegrad av tjänster som rymmes inom nämnda kostnadsram ävensom rörande placering av dessa tjänster vid institutioner.

Förslaget under punkten 29 a) och b) om uppflyttning och/eller ändrad tjänstebestämmelse m. m. av ett stort antal tekniska biträdestjänster torde få provas i annat sammanhang.

I enlighet med överstyrelsens förslag bör ett extra ordinarie kontorsbiträde i Ae 5 erhålla ordinarie tjänst.

Jag anser mig inte böra räkna med någon höjning av posten Bidrag från Stockholms stad m. fl. Posten torde alltså för nästa budgetår böra beräknas till oförändrat 57 000 kronor.

Utöver vad som framgår av det föregående är jag icke beredd att föreslå några ändringar i högskolans personalorganisation.

Hela avlöningsanslaget bör i enlighet med de förslag, som jag nu framlagt, för nästa budgetår uppföras med 15 827 000 kronor. Detta innebär en anslagshöjning med 2 272 000 kronor. Av höjningen avser 1 768 500 kronor automatiska utgiftsökningar. Anslagsmedlen torde böra fördelas på olika poster i enlighet med avlöningsstaten i efterföljande hemställan. I personalförteckningen för högskolan bör vidtagas vederbörliga ändringar i anledning av vad jag i det föregående förordat.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1960/61, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för tekniska högskolan i Stockholm, som föranledes av vad jag i det föregående anfört,

b) godkänna följande avlöningsstat för tekniska högskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	3 570 600	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, förslagsvis	657 000	
b. Övriga arvoden och särskilda ersättningar, förslagsvis	43 600	700 600
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Ersättningar åt tillfälliga lärare, assistenter och övningsassistenter, förslagsvis	6 246 300	
b. Avlöningar åt annan icke-ordinarie personal vid högskolan	3 214 300	9 460 600
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	1 934 200	
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, förslagsvis	218 000	
	Summa kronor	15 884 000

Särskilda uppbördsmedel

Bidrag från Stockholms stad m. fl.	57 000
Nettoutgift kronor	15 827 000

c) till *Tekniska högskolan i Stockholm*: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 15 827 000 kronor, varav 113 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

[144] 4. Tekniska högskolan i Stockholm: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	1 705 600	1 401 091
1959/60 (statsliggaren s. 627)	2 006 800	
1960/61 (förslag)	1 969 000	

Överstyrelsen föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 107 200 kronor till 2 114 000 kronor på sätt framgår av följande sammanställning:

Anslagsändamål	Medelsanvisning för budgetåret 1959/60, kronor	Av överstyrelsen förordad medelsanvisning för budgetåret 1960/61, kronor	Av överstyrelsen ifrågasatt ökning eller minskning i förhållande till budgetåret 1959/60, kronor
<i>Utgifter</i>			
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i> ..	15 000	15 000	—
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	55 000	64 000	+ 9 000
3. <i>Expenser, förslagsvis</i>			
a. Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	1 120 000	1 100 000	— 20 000
b. Övriga expenser:			
Biblioteket	10 000	10 000	—
Högskolan i övrigt	1 165 000	1 283 000	+ 118 000
4. Övriga utgifter:			
a. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	80 000	90 000	+ 10 000
b. Inköp av fotokopieringsapparat	21 000	—	— 21 000
c. Nattbevakning, <i>förslagsvis</i>	30 400	34 000	+ 3 600
d. Intagningsförfarande medelst databehandlingsmaskin	—	30 000	+ 30 000
Summa utgifter	2 496 400	2 626 000	+ 129 600
Avgår:			
<i>Särskilda uppbördsmedel</i>			
I. Ersättning för bränsle, elektrisk ström, gas och vatten	477 600	500 000	+ 22 400
II. Övriga uppbördsmedel	12 000	12 000	—
Summa uppbördsmedel	489 600	512 000	+ 22 400
Nettoutgift	2 006 800	2 114 000	+ 107 200

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

Genom högskolans successiva utbyggnad uppkommer under förevarande anslag — främst beträffande posten till övriga expenser: högskolan i övrigt — ett ökat medelsbehov, som i viss mån framstår såsom ofrånkomligt.

2. Under posten till reseersättningar beräknar överstyrelsen i enlighet med sitt i det föregående redovisade ställningstagande till förslaget om civilingenjörsutbildning på atomenergiområdet ett ökat medelsbehov av 9 000 kronor.

3 a. Vad angår posten till expenser: bränsle, lyse och vatten tillstyrker överstyrelsen med hänsyn till sänkta oljepriser kollegienämndens förslag om en minskad medelsanvisning av 20 000 kronor.

3 b. Beträffande posten till expenser: högskolan i övrigt har kollegienämnden räknat med ett ökat medelsbehov av 85 000 kronor. Kollegie-

nämnden har därvid uppskattat erforderliga ökningar till sammanlagt 170 000 kronor, nämligen för renhållning och städning 115 000 kronor, för skrivmaterialier 10 000 kronor, för anläggnings- och inträdesavgifter för telefon ett engångsbelopp av 33 000 kronor och för abonnemangsavgifter 12 000 kronor, samt minskningar till sammanlagt 85 000 kronor, avseende bland annat bortfall av ett engångsbelopp å 80 000 kronor. Kollegienämndens beräkningar av medelsbehovet har icke givit överstyrelsen anledning till erinran. Härjämte har emellertid överstyrelsen, såsom i det föregående redovisats, beräknat en ökad medelsanvisning till expenser av 33 000 kronor i anledning av förslaget om civilingenjörsutbildning på atomenergiområdet. Sammanlagt bör alltså posten enligt överstyrelsen uppräknas med (85 000 + 33 000 =) 118 000 kronor.

4 a. Kollegienämnden har hemställt om en ökning av medelsanvisningen under posten till övriga utgifter: publikationstryck från 80 000 kronor till 90 000 kronor eller med 10 000 kronor. — Överstyrelsen tillstyrker.

4 b. Medelsanvisningen under posten till övriga utgifter: inköp av fotokopieringsapparat å 21 000 kronor är av engångskaraktär och bortfaller för nästa budgetår.

4 c. För bevakning av högskolans lokaler om natten har kollegienämnden begärt ytterligare 3 600 kronor och som skäl härför åberopat att vederbörande nattvaktsbolag höjt sina priser med 10 procent till följd av ökade timlöner för nattvakterna. Överstyrelsen tillstyrker en uppräkning av posten i enlighet med kollegienämndens förslag.

4 d. Överstyrelsen förordar att under anslagsposten till övriga utgifter upptages en särskild delpost för intagningsförfarande medelst databehandlingsmaskin. Enligt överstyrelsen är poängberäkningen av meriterna för de inträdessökande till de båda tekniska högskolorna ett komplicerat och tidsödande arbete som växer i omfattning, allteftersom antalet sökande ökar. Överstyrelsen förordar en medelsanvisning för ändamålet av 30 000 kronor, varav 25 000 kronor utgör engångsanvisning.

Departementschefen. Överstyrelsen har föreslagit en minskning av delposten till bränsle, lyse och vatten med 20 000 kronor. Med hänsyn till belastningen bör posten nedräknas med ytterligare 50 000 kronor. Hela minskningen beräknar jag alltså till 70 000 kronor. Delposten till övriga expenser: högskolan i övrigt bör höjas med 108 000 kronor. Härav avser 25 000 kronor förslaget om atomenergiutbildningen och 83 000 kronor delposten i övrigt. Uppräkningen av delposten till publikationstryck torde böra begränsas till 5 000 kronor. Jag är inte beredd att tillmötesgå förslaget om särskild medelsanvisning för behandling medelst databehandlingsmaskin av vissa frågor i samband med intagningsförfarandet. Inkomstposten »Ersättning för bränsle, elektrisk ström, gas och vatten» bör med hänsyn till

de för budgetåret 1958/59 redovisade inkomsterna höjas med 72 400 kronor, vilket medför en motsvarande minskning av anslagsbehovet. I övrigt biträder jag överstyrelsens förslag. Anslaget bör för nästa budgetår minskas med 37 800 kronor till 1 969 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 1 969 000 kronor.

[145] **5. Tekniska högskolan i Stockholm: Materiel m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	1 700 000	1 352 337
1959/60 (statsliggaren s. 628)	1 900 000	
1960/61 (förslag)	1 345 000	

Kollegienämnden har beräknat medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår till sammanlagt 2 237 000 kronor.

Överstyrelsen föreslår att anslaget upptages till 1 850 000 kronor, vilket i förhållande till medelsanvisningen för innevarande budgetår innebär en anslagsminskning med 50 000 kronor. Såsom utgångspunkt för anslagsberäkningen har överstyrelsen angivit en beräknad årlig kostnad per ordinarie studerande och licentiand av 700 kronor. Överstyrelsens beräkning innebär, med hänsyn till det antagna antalet sådana studerande nästa läroår, sammanlagt 3 100, ett anslagsbehov för det kommande budgetåret av 2 170 000 kronor. Härtill kommer för vissa av överstyrelsen under avlöningsanslaget äskade nya högre befattningar sammanlagt 25 000 kronor. Vidare erinrar överstyrelsen om att överstyrelsen i sitt remissutlåtande över sakkunnigförslaget om civilingenjörsutbildning på atomenergiområdet beräknat ett belopp för materiel för ifrågavarande utbildning av 75 000 kronor. Med hänsyn till att en odisponerad behållning av 420 000 kronor kan antagas komma att förefinnas å anslaget vid utgången av innevarande budgetår synes, framhåller överstyrelsen, det här redovisade medelsbehovet å anslaget kunna minskas med sistnämnda belopp.

Departementschefen. Under förevarande anslag beräknar jag 30 000 kronor till materiel för den av mig föreslagna professuren i kärnkemi vid högskolan. I fråga om materiel i övrigt uppskattar jag medelsbehovet för nästa budgetår till omkring 2 170 000 kronor. Då en betydande reservation förefanns vid ingången av innevarande budgetår, beräknar jag den för nästa budgetår erforderliga medelsanvisningen i här berörda del av anslaget till 1 315 000 kronor. Hela anslaget torde sålunda för nästa budgetår böra uppföras med sammanlagt 1 345 000 kronor. I förhållande till innevarande

budgetår innebär detta en anslagsminskning med 555 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Materiel m. m.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 1 345 000 kronor.

[146] **6. Tekniska högskolan i Stockholm: Nyanskaffning av apparater m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	1 700 000	1 626 327
1959/60 (statsliggaren s. 628)	1 500 000	
1960/61 (förslag)	1 325 000	

Kollegienämnden har uppskattat det totala medelsbehovet under förevarande anslag för nästa budgetår till i runt tal 2 900 000 kronor, vilket i förhållande till medelsanvisningen innevarande budgetår innebär en ökning med 1 400 000 kronor.

Överstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppräknas med i runt tal 430 000 kronor till 1 930 000 kronor. Därvid har överstyrelsen beräknat 1 900 000 kronor till nyanskaffningar, motiverade av nödvändigheten att successivt ersätta den utrustning som tillkommit genom de särskilda apparatanslagen samt av det ökade studerandeantalet i de båda högre årskurserna. Med hänsyn till att en odisponerad reservation av 125 000 kronor antages komma att föreligga vid utgången av innevarande budgetår kan emellertid enligt överstyrelsens mening medelsanvisningen för här avsedda behov stanna vid 1 775 000 kronor. Ett bifall till sakkunnigförslaget rörande civilingenjörsutbildningen på atomenergiområdet föranleder enligt vad överstyrelsen i utlåtande över förslaget förordat ett medelsbehov av 25 000 kronor. För den beslutade nya professuren i regleringsteknik och för ytterligare två av överstyrelsen för nästa budgetår föreslagna professorer förordas slutligen en medelsanvisning av sammanlagt 133 000 kronor.

Departementschefen. Jag får till en början erinra om att av det för innevarande budgetår anvisade anslaget av 1 500 000 kronor 300 000 kronor är att anse som en engångsanvisning. För nästa budgetår beräknar jag en total medelsanvisning av 1 325 000 kronor. Detta innebär med hänsyn till bortfallet av förut nämnda engångsbelopp en reell anslagsförstärkning med 125 000 kronor. Av höjningen avser 25 000 kronor apparatanskaffning för utbildningen av civilingenjörer på atomenergiområdet. Sistnämnda belopp bör betraktas som en engångsanvisning. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Nyanskaffning av apparater m. m.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 1 325 000 kronor.

[147] 7. Tekniska högskolan i Stockholm: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	130 000	125 129
1959/60 (statsliggaren s. 629)	140 000	
1960/61 (förslag)	150 000	

Kollegienämnden har hemställt om höjning av anslaget till 150 000 kronor. Till stöd härför har återopats högskolans successiva utbyggnad och den tekniska forskningens alltmera ökade omfattning och specialisering ävensom de kraftiga prisstegringar, som under de senaste åren gjort sig gällande i ett stort antal länder.

Överstyrelsen föreslår likaledes, att anslaget uppräknas med 10 000 kronor till 150 000 kronor. Till stöd härför anför överstyrelsen bland annat:

Till följd av högskolornas successiva utbyggnad och den tekniska forskningens alltmera ökade omfattning och specialisering framstår enligt överstyrelsens mening en reell ökning av ifrågavarande anslagsmedel såsom i hög grad motiverad. En uppräkning av anslaget betingas även av de ökade kostnaderna för förvärv av litteratur på den internationella marknaden, vilka föranletts av stegrade priser och tillkomsten av viktig litteratur från länder, där den litterära produktionen på det tekniskt-vetenskapliga området tidigare ej varit tillgänglig.

Departementschefen. I enlighet med överstyrelsens förslag torde detta anslag för nästa budgetår böra höjas med 10 000 kronor till 150 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

[148] 8. Tekniska högskolan i Stockholm: Resebidrag till studerande

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	61 000	57 034
1959/60 (statsliggaren s. 629)	61 000	
1960/61 (förslag)	75 000	

Med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1958/59 gäller, att från förevarande anslag skall — efter bestämmande av kollegienämnden — utgå bidrag till studerande för nödiga kostnader för resor och uppehälle vid å högskolans läroplan upptagna obligatoriska exkursioner och fältövningar.

Kollegienämnden har på grund av det ökade studerandeantalet inom avdelningarna för väg- och vattenbyggnad, bergsvetenskap och lantmäteri hemställt om en uppräkning av anslaget med 24 000 kronor till 85 000 kronor.

Överstyrelsen förordar med hänsyn till ökningen av antalet studerande en uppräknig av medelsanvisningen med 15 000 kronor. Härtill kommer ett ökat medelsbehov för atomenergiutbildningen i form av bidrag till de studerande vid resor till anläggningarna i Studsvik, vilket medelsbehov *överstyrelsen*, såsom tidigare redovisats, beräknat till 4 000 kronor. *Överstyrelsen* förordar sålunda en uppräknig av anslaget med sammanlagt 19 000 kronor till 80 000 kronor.

Departementschefen. För nästa budgetår beräknar jag en ökning av medelsbehovet med dels 4 000 kronor för bidrag till de studerande vid resor i samband med atomenergiutbildningen, dels 10 000 kronor för resebidrag i övrigt. Anslaget torde sålunda böra höjas med sammanlagt 14 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Resebidrag till studerande* för budgetåret 1960/61 anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

[149] **9. Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler.** Detta reservationsanslag är nu uppfört med 1 200 000 kronor. Frågan om anslag till ifrågavarande ändamål för nästa budgetår upptager jag till närmare behandling senare denna dag vid anmälan av frågan om investeringsanslag för samma budgetår till Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm. Under hänvisning till vad jag därvid kommer att anföra och föreslå beträffande förevarande anslag hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 530 000 kronor.

[150] **10. Chalmers tekniska högskola: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	8 651 000	7 572 976
1959/60 (statsliggaren s. 629)	9 385 000	
1960/61 (förslag)	11 097 000	

Kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår framställt förslag om en avsevärd förstärkning av högskolans personal m. m.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna tillstyrker i betydande omfattning kollegienämndens förslag. *Överstyrelsens* anslagsäskanden utmynnar i en höjning av anslaget med 3 273 000 kronor till 12 658 000 kronor. Av den äskade höjningen utgör i runt tal 1 230 000 kronor automatisk utgiftsökning.

I det följande lämnar jag en redogörelse för *överstyrelsens* förslag till änd-

ringar i högskolans personalorganisation m. m. Därvid kommer jag, såvitt gäller motiveringar, att närmare beröra endast de av överstyrelsens förslag, som jag ansett mig böra helt eller delvis biträda eller eljest funnit särskild anledning att uppehålla mig vid. Jag tillåter mig att i övrigt hänvisa till handlingarna i ärendet.

Överstyrelsens förslag framgår av efterföljande sammanställning.

- 1) professur i vattenförsörjnings- och avloppsteknik med samtidig indragning av nuvarande speciallärbefattning i ämnet (arvode 5 910),
- 2) professur i vägbyggnad med samtidig indragning av speciallärbefattningen i ämnet (arvode 9 830),
- 3) professur i kärnkemi med samtidig indragning av befattningen som speciallärare i tillämpad kärnkemi (arvode 6 100; jfr p. 4, 19, 32, 35 och 36),
- 4) professur i reaktorfysik (jfr p. 3),
- 5) professur i geoteknik med grundläggning med samtidig indragning av befattningen som speciallärare i geoteknik (arvode 5 120),
- 6) professur i fläktanläggnings- och luftbehandlingsteknik,
- 7) professur i fysik med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i fysik III (arvode 9 755),
- 8) ändrad benämning av professuren i maskinlära till professur i skeppsmaskinteknik,
- 9) ändrad benämning av professuren i praktiskt skeppsbyggeri till professur i skeppsbyggnadsteknik,
- 10) ändrad benämning av professuren i teoretiskt skeppsbyggeri till professur i skeppshydropneumatik,
- 11) ändrad benämning av professuren i husbyggnadslära till professur i husbyggnad,
- 12) laboratur i byggnadsteknik,
- 13) laboratur i teknisk kemi med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i ämnet (arvode 6 480),
- 14) a) ett nytt lektorat i matematik (jämte arvode 3 600) med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i matematik III (arvode 14 320),
b) ett nytt lektorat i mekanik (jämte arvode 3 600) med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i mekanik III (arvode 8 060),
c) lektorat i elasticitets- och hållfasthetslära (jämte arvode 3 600) med samtidig indragning av befattningarna som biträdande lärare i ämnet II och III (arvoden respektive 6 780 och 4 520),
d) lektorat i fysik (jämte arvode 3 600) med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i fysik II i Ae 21 jämte särskilt arvode vid docentkompetens,

- e) två lektorat i elektricitetslära och elektrisk mätteknik (jämte två arvoden vid vardera 3 600) med samtidig indragning av befattningarna som biträdande lärare II och III i ämnet (arvoden respektive 7 680 och 15 900),
- f) lektorat i allmän teleteknik (jämte arvode 3 600) med samtidig indragning av befattningarna som biträdande lärare II och III i ämnet (arvoden respektive 3 350 och 6 970),
- g) lektorat i matematisk fysik i Ao 26 jämte arvode 3 600 (avser överföring av ett befintligt arvodeslektorat, arvode 29 484),
- 15) befattning som biträdande lärare i förbränningsmotorteknik, arvode 2 560 kronor,
- 16) indragning av en befattning som speciallärare i järnbyggnadslära (arvode 6 590),
- 17) befattning som biträdande lärare i textilkemi (arvode 6 480), med samtidig indragning av nuvarande befattning som speciallärare i färgeri- och appreturteknik (arvode 7 080),
- 18) befattning som biträdande lärare i fysik,
- 19) höjning av delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, assistenter och övningsassistenter med 1 546 400 kronor (jfr p. 3),
- 20) höjning av representationsbidraget åt rektor med 600 kronor,
- 21) fyra tjänster som forskarassistent i Ae 21 jämte tilläggsarvoden vid docentkompetens (varvid kostnaderna för två av befattningarna överföres från anslaget till vissa forskardocenttjänster m. m.),
- 22) fem tjänster som driftingenjör i Ae 21 (varvid kostnaderna för en befattning som forskningsingenjör i Ag 21 överföres från anslaget till vissa forskardocenttjänster m. m.),
- 23) tre tjänster som laboratorieingenjör i befördringsgången A 9—A 12,
- 24) tjänst som bibliotekarie i Ae 21,
- 25) tjänst som garderobsvakt i Ae 2,
- 26) tjänst som bokbindare i Ae 8,
- 27) förändring av två byrådirektörstjänster i Ao 24 till byråchefstjänster i Bo 1,
- 28) tjänst som amanuens i reglerad befördringsgång,
- 29) extraordinariesättning av en befattning som bokhållare i Ag 15,
- 30) tjänst som kanslibiträde i Ae 7,
- 31) två tjänster som biträde för skriv- och kontorsgöromål i reglerad befördringsgång,
- 32) tolv tjänster som kanslibiträde i Ae 7, av vilka två för utbildningen på atomenergiområdet (jfr p. 3),
- 33) uppflyttning av en tjänst som expeditionsvakt i Ae 7 till tjänst som förste expeditionsvakt i Ae 8,

- 34) uppflyttning av och/eller ändrad tjänstebenämning av 57 tjänster som förste instrumentmakare, instrumentmakare m. fl.,
- 35) en tjänst som instrumentmakare i Ae 11, sex tjänster som institutions-tekniker i Ae 9 (inräknat två tjänster för utbildningen på atomenergi-området) samt en tjänst som vaktmästare i Ae 7 (jfr p. 3),
- 36) ökad medelsanvisning för teknisk biträdespersonal i övrigt, inräknat två tjänster som biträde för utbildningen på atomenergiområdet (jfr p. 3),
- 37) förändring av den icke-ordinarie personalens löneklassplaceringar.

Överstyrelsen har därjämte framställt förslag om ökad medelsanvisning på grund av 1959 års lönehöjning, ökad kompensation för höjda folkpensionsavgifter, löneklassuppflyttningar och andra automatiska utgiftsförändringar.

I *särskilt yttrande*, avgivet av två av överstyrelsens ledamöter, har föreslagits inrättande av dels en professur i arkitekturens teori och historia med samtidig indragning av specialläraryrkebefattningen i arkitekturens historia, dels en professur i industriell ekonomi och organisation med samtidig indragning av specialläraryrkebefattningen i industriell ekonomi.

Avdelningsrådet för arkitektavdelningen vid högskolan har i en särskild framställning den 7 november 1959 hemställt, att en professur i arkitekturens teori och historia kommer till stånd under budgetåret 1960/61.

Av tillgängliga handlingar inhämtas bland annat följande.

Punkt 1. Överstyrelsen har beräknat medel för den professur i vattenförsörjnings- och avloppsteknik, som enligt statsmakternas beslut i fjol skall vara inrättad vid högskolan från och med den 1 juli 1960.

Punkterna 3 och 4. Överstyrelsen har i utlåtande över förslaget om civilingenjörsutbildning på atomenergiområdet förordat inrättande från och med nästa budgetår av dels en professur i kärnkemi — med samtidig indragning av en befattning som speciallärare i kärnkemi — dels en professur i reaktorfysik. Överstyrelsen beräknar nu medel i enlighet härmed.

Punkt 7. Kollegienämnden har hemställt, att ytterligare en professur i fysik inrättas vid högskolan från och med nästa budgetår.

Avdelningskollegiet för fysik har anfört bland annat följande.

1955 års universitetsutredning har framhållit, att man vid den fortsatta utbyggnaden av universitetet och högskolan bör sikta mot att låta de centrala ämnena företräddas av dubbla toppbefattningar och att detta särskilt bör gälla ämnena, som fordrar en omfattande apparatur och stora institutionslokaler. Vid universiteten i Uppsala och Lund, Stockholms högskola och tekniska högskolan i Stockholm är numera ämnet fysik representerat av två professorer. Sedan den enligt generalplanen förutsedda utvidgningen av lokalerna för fysik vid Chalmers tekniska högskola genomförts, kommer fysikinstitutionen här att bli en av landets största. Redan nu är apparaturen mycket omfattande. Antalet i direkt forskningsverksamhet engagerade personer uppgår för närvarande till 42, av vilka 3 är doktorander och 21 licentiander. Det stora antalet licentiatstuderande har medfört en betung-

ande tentamensbörda för professorn. Det synes därför föreligga synnerligen starka skäl för en dubbling av professuren i fysik. Härtill kan läggas, att den utveckling av undervisnings- och forskningsverksamheten som ägt rum vid fysikinstitutionen är både glädjande och betydelsefull från högskolans liksom från allmänna synpunkter. Den är ett gott exempel på möjligheterna att vid högskolan bygga upp en forskningsorganisation av den art, som universitetsutredningen synes ha tänkt sig. I nuvarande läge synes det ofrånkomligt att, om full valuta skall bekommas för de gjorda insatserna, ännu en toppbefattning inrättas i ämnet fysik. För utbyggandet av undervisningen i fysik för de tekniska fysikerna i de båda högre årskurserna och för examensarbeten är denna professur oundgängligen nödvändig.

Överstyrelsen tillstyrker att en andra professur i fysik inrättas och åberopar därvid bland annat, att antalet universitetsstuderande i fysik vid högskolan ökat innevarande budgetår. Enligt överstyrelsens mening bör vid bifall till förslaget om en ny professur i ämnet en befintlig befattning som biträdande lärare i fysik III med arvode av 9 775 kronor kunna indragas.

Punkterna 8, 9, 10 och 11. Enligt kollegienämnden bör benämningarna av följande professurer ändras, nämligen professurerna i maskinlära, praktiskt skeppsbyggeri och teoretiskt skeppsbyggeri — samtliga vid avdelningen för skeppsbyggnad — till professurer i respektive skeppsmaskinteknik, skeppsbyggnadsteknik och skeppshydropneumatik. Vidare bör professuren i husbyggnadslära vid avdelningen för arkitektur ändras till professur i husbyggnad.

Överstyrelsen biträder dessa förslag, som enligt överstyrelsen uteslutande är av formell natur.

Punkt 14. Från och med den 1 juli 1959 finns vid högskolan tre ordinarie lektorat, nämligen i ett vart av ämnena matematik, mekanik och tillämpad matematik, samt ett arvodeslektorat i matematisk fysik.

Kollegienämnden har föreslagit, att åtta nya ordinarie lektorat inrättas från och med nästa budgetår, nämligen ett i ett vart av ämnena matematik, mekanik, elasticitets- och hållfasthetslära, fysik, allmän teleteknik och matematisk fysik (i stället för nuvarande arvodeslektorat) samt två i ämnet elektricitetslära och elektrisk mätteknik. Härjämte har kollegienämnden föreslagit indragningar av vissa befattningar som biträdande lärare i ämnen för vilka lektorat föreslagits inrättade.

Överstyrelsen, som tillstyrker kollegienämndens förslag om åtta nya ordinarie lektorat — inräknat förändringen av ett befintligt arvodeslektorat till ordinarie lektorat — framhåller, att de föreslagna lektoraten genomgående avser ämnen, där undervisningen på grund av det höga studerandantalet har en mycket stor omfattning och där vederbörande professor hittills i flertalet fall i viss utsträckning avlastats genom biträdande lärare. Det är sålunda enligt överstyrelsen till inte oväsentlig del fråga om en överföring på lektor av den undervisning, som nu åvilar biträdande lärare, men även en ytterligare avlastning av professorns arbetsbörda. Härigenom vinnes inte blott att den mera elementära undervisningen erhåller en fastare organisation utan även att professorns arbetskraft i högre grad kan inriktas på licentiatundervisning och forskning. Överstyrelsen har funnit det möjligt att i större omfattning än kollegienämnden angivit föreslå indragningar av förefintliga befattningar som biträdande lärare i samband med inrät-

tande av de nu föreslagna lektoraten. Följande befattningar som biträdande lärare föreslås således skola indragas: matematik III (arvode 14 320 kronor), mekanik III (arvode 8 060 kronor), elasticitets- och hållfasthetslära II och III (arvoden 6 780 och 4 520 kronor), allmän teleteknik II och III (arvoden 3 350 och 6 970 kronor) samt elektricitetslära och elektrisk mätteknik II och III (arvoden 7 680 och 15 900 kronor). Härjämte föreslås indragning av tjänsten som biträdande lärare i Ae 21 i fysik II jämte de medel som beräknats för tilläggsarvode vid docentkompetens.

Punkterna 15 och 16. Kollegienämnden har föreslagit inrättande av en befattning som biträdande lärare i förbränningsmotorteknik med samtidig indragning av nuvarande befattning som speciallärare i järnbyggnadslära (arvode 6 590 kronor). Arvodeskostnaden för den nya befattningen beräknas av kollegienämnden till 2 560 kronor. Avdelningskollegiet för avdelningen för maskinteknik har anfört bland annat, att en utökning av undervisningen i förbränningsmotorteknik erfordras på grund av att samspelet mellan avgasturbin och kolvmotor blivit av allt större betydelse. Kostnads-mässig kompensation har avdelningskollegiet ansett sig kunna föreslå genom att ämnet järnbyggnadslära utgår. Detta har ansetts motiverat genom att undervisningen i svetsteknik utökats.

Överstyrelsen tillstyrker kollegienämndens förslag.

Punkt 17. I syfte att uppnå en bättre samordning och smidigare anpassning av undervisningen har kollegienämnden efter förslag av föreståndaren för institutionen för textilkemi hemställt, att en befattning som biträdande lärare i textilkemi — arvode 6 480 kronor — inrättas, varvid enligt kollegienämnden den nuvarande befattningen som speciallärare i färgeri- och appreturteknik (arvode 7 080 kronor) samtidigt skulle kunna indragas.

Överstyrelsen tillstyrker den föreslagna anordningen.

Punkt 18. Kungl. Maj:t har genom beslut den 30 juni 1959 bland annat medgivit, att delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare m. fl. finge för innevarande budgetår överskridas med, jämte andra kostnader, kostnaden för arvode å 4 020 kronor till biträdande lärare i fysik. — Överstyrelsen, som erinrar om att ifrågavarande kostnad enligt beslutet vore föranledd av en avsedd ökning av utbildningskapaciteten i fysik vid högskolan för studerande vid Göteborgs universitet, föreslår för nästa budgetår en befattning som biträdande lärare i ämnet med nyss angivet arvode.

Punkt 19. I fråga om delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter har kollegienämnden föreslagit bland annat inrättande av ytterligare 42 befattningar som assistent och en väsentlig förstärkning av medelsanvisningen för anlåtande av övningsassistenter.

Vad till en början angår medelsbehovet för tillfälliga lärare har kollegienämnden räknat med 60 000 kronor för ändamålet. Överstyrelsen har i anslutning till sitt remissutlåtande över sakkunnigförslaget rörande civilingenjörsutbildning på atomenergiområdet beräknat arvoden med 2 725 kronor åt en tillfällig lärare i stralskyddsfysik samt arvoden med 6 040 kronor, 1 880 kronor och 1 880 kronor åt tre tillfälliga lärare i reaktorteknologi, vilket innebär ett medelsbehov av tillhoppa i runt tal 12 600 kronor. För tillfälliga lärare i övrigt beräknar överstyrelsen ett belopp av 45 000 kronor. Sammanlagt uppskattar överstyrelsen sålunda medelsbehovet för här avsedda ändamål till 57 600 kronor.

I fråga om assistenter gäller, att ur ifrågavarande delpost skall

för innevarande budgetår utgå grundlön till högst 143 heltidsbefattningar som assistent. Härjämte har Kungl. Maj:t genom sitt förut omnämnda beslut den 30 juni 1959 medgivit, att delposten finge överskridas för anställande av två assistenter i fysik och en assistent i teoretisk fysik med mekanik. Vidare bestrids från anslaget till Vissa forskardocenttjänster m. m. kostnaderna för avlöning av högst 38 heltidsbefattningar som assistent. Vid högskolan finns sålunda innevarande budgetår tillhopa 184 dylika befattningar. Överstyrelsen beräknar till en början erforderliga medel för förutnämnda två assistentbefattningar i fysik och en i teoretisk fysik med mekanik. I sitt remissutlåtande över sakkunnigförslaget rörande civilingenjörsutbildning på atomenergiområdet har överstyrelsen vidare förordat en ny assistentbefattning vid institutionen för reaktor fysik, två vid institutionen för kärnkemi och en vid institutionen för reaktorteknologi eller sålunda tillhopa fyra nya befattningar. Vid bifall till överstyrelsens förslag om nya professurer i vägbyggnad, geoteknik med grundläggning och fysik bör enligt överstyrelsen tillkomma en befattning för vart och ett av dessa ämnen eller tillhopa tre befattningar. — Med hänsyn till de ändrade tjänstgöringsvillkoren för assistenter och det samtidigt ökade studerandantalet i högre årskurser finner överstyrelsen en ytterligare förstärkning av antalet assistentbefattningar vid högskolan motiverad och förordar i sådant hänseende, att ytterligare 18 nya befattningar inrättas.

Det för budgetåret 1960/61 erforderliga antalet assistenter uppskattar överstyrelsen sålunda till $(181 + 3 + 4 + 3 + 18 =) 209$. Detta innebär i förhållande till innevarande budgetår en ökning — inräknat de tre förut nämnda assistentbefattningarna, för vilka medel ej beräknats detta budgetår — av 28 befattningar. Medelsbehovet till grundlöner vid under budgetåret 1959/60 förefintliga 181 befattningar kan — vid en genomsnittlig placering i 17 löneklassen — uppskattas till i runt tal 2 784 000 kronor. Av detta belopp beräknas i runt tal 2 200 000 kronor för 143 befattningar utgå ur delposten till Ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter och i runt tal 584 000 kronor för 38 befattningar utgå av anslaget till Vissa forskardocenttjänster m. m. För grundlöner vid ytterligare 28 befattningar — vid en placering i samma löneklass — uppkommer ett ökat medelsbehov av 431 000 kronor, vartill kommer rörligt tillägg för dessa befattningar med 77 000 kronor. Medelsbehovet till grundlöner åt assistenter skulle alltså för budgetåret 1960/61 komma att uppgå till $(2\,784\,000 + 431\,000 =) 3\,215\,000$ kronor.

För en bedömning av medelsbehovet för övningsassistenter har kollegienämnden uppgivit, att antalet ordinarie studerande vid högskolan, som budgetåret 1959/60 beräknats till 1 750, till följd av ökad intagning under senare år budgetåret 1960/61 kan uppskattas till 1 800. Härtill kommer de studerande från Göteborgs universitet, som undervisas vid högskolan och som kan uppskattas till i runt tal 100. Sammanlagda antalet studerande kommer härigenom att uppgå till 1 900. Liksom tidigare för tekniska högskolans i Stockholm del uppskattar överstyrelsen den årliga kostnaden vid Chalmers tekniska högskola för övningsassistenter till i runt tal 920 kronor för varje studerande. Medelsbehovet för övningsassistenter för budgetåret 1960/61 beräknas i enlighet härmed till $(1\,900 \times 920 =)$ i runt tal 1 748 000 kronor. Härtill bör enligt vad överstyrelsen uttalat i remissutlåtande över sakkunnigförslaget rörande civilingenjörsutbildning på atom-

energiområdet läggas ett belopp av 18 400 kronor för fortbildning av 20 civilingenjörer, vilka antagits komma att såsom specialstuderande följa den ordinarie undervisningen i därvid avsedda ämnen. Det sammanlagda behovet för övningsassistenter kan alltså enligt överstyrelsen uppskattas till $(1\,748\,000 + 18\,400 =)$ i runt tal 1 766 000 kronor.

Till vikariatsersättningar vid icke vakanta professurer och laboraturer beräknar överstyrelsen i enlighet med kollegienämndens förslag ett medelsbehov av 60 000 kronor.

Till grundlön åt rektors vikarie bör upptagas ett belopp av 31 400 kronor.

Hela den ifrågavarande delposten skulle sålunda enligt överstyrelsens beräkningar för budgetåret 1960/61 komma att uppgå till sammanlagt $(57\,600 + 3\,215\,000 + 1\,766\,000 + 60\,000 + 31\,400 =)$ 5 130 000 kronor.

Högskolans fond av besparade medel till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter uppgick vid utgången av budgetåret 1958/59 till i runt tal 129 300 kronor mot 128 300 kronor vid utgången av budgetåret 1957/58. Denna ökning med 1 000 kronor utgöres av resterande studerandeavgifter, hänförliga till tiden före den 1 juli 1956. Överstyrelsen erinrar om ett uttalande i föregående års statsverksproposition, enligt vilket hänsyn vid medelsavvägningen borde tagas jämväl till fondens behållning. I överensstämmelse härmed begränsades det erforderliga tillskottet av riksstatsmedel för innevarande budgetår med ett belopp, som motsvarade fondbehållningen. Det synes därför enligt överstyrelsen kunna förutsättas, att assistentmedelsfonden under budgetåret 1959/60 i sin helhet måste tagas i anspråk för här avsedda utgifter. Under angivna omständigheter utgår överstyrelsen därifrån, att hela det av överstyrelsen för nästa budgetår till 5 130 000 kronor uppskattade medelsbehovet måste bestridas genom anslagsmedel. — Den för ändamålet avsedda delposten föreslås — med hänsyn till att från och med innevarande budgetår förste assistent erhållit benämningen assistent och assistent benämningen övningsassistent — från och med nästa budgetår få beteckningen Ersättningar åt tillfälliga lärare, assistenter och övningsassistenter.

Punkt 20. För närvarande utgår till högskolans rektor ett arvode av 2 640 kronor och ett representationsbidrag av 1 800 kronor.

Kollegienämnden har begärt en uppräknig av representationsbidraget till 2 400 kronor med vilket belopp motsvarande bidrag vid tekniska högskolan i Stockholm utgår.

Överstyrelsen biträder kollegienämndens förslag.

Punkt 21. Från och med innevarande budgetår finns vid högskolan två tjänster som forskarassistent i lönegrad Ae 21. Medel för dessa tjänster har för innevarande budgetår beräknats under förslagsanslaget till Vissa forskardocenttjänster m. m.

Kollegienämnden har hemställt, att åtta dylika tjänster måtte inrättas från och med nästa budgetår vid vissa angivna institutioner.

Överstyrelsen framhåller att forskarassistenttjänsterna inte är ämnesbundna och sålunda inte avsedda att fast tilldelas vissa institutioner. Överstyrelsen har emellertid funnit en förstärkning av denna personal påkallad för högskolans del och tillstyrker — förutom en överföring till högskolans avlöningsanslag av kostnaderna för nu befintliga tjänster som forskarassistent — att ytterligare två sådana tjänster inrättas. Enligt överstyrelsen bör tilläggsarvoden vid docentkompetens beräknas vid samtliga tjänster.

Punkt 22. Vid högskolan finns från och med den 1 juli 1959 — förutom en tjänst som förste driftingenjör i Ae 24 för högskolans elektriska anläggningar i allmänhet och en tjänst som driftingenjör i Ag 19 vid högskolans värme- och kraftcentral — en tjänst som förste driftingenjör i Ae 24 med placering vid institutionen för teknisk kemi och en tjänst som driftingenjör i Ae 21 vid envar av institutionerna för elektronik, för elektricitetslära och elektrisk mätteknik, för elektromaskinlära, för fysik samt för allmän tele-teknik. Härjämte finns en tjänst som forskningsingenjör i Ag 21. Medel för denna tjänst har beräknats under anslaget till Vissa forskardocenttjänster m. m.

Kollegienämnden har hemställt om ytterligare fyra tjänster som driftingenjör i Ae 21. Kollegienämnden har härjämte föreslagit, bland annat, inrättande av en ny tjänst som förste driftingenjör i Ae 24.

Överstyrelsen föreslår, att kostnaden för tjänsten som forskningsingenjör i Ae 21 från och med nästa budgetår överföres till högskolans avlöningsanslag. Tjänstebenenämningen bör därvid ändras till den vid högskolan vedertagna, nämligen »driftingenjör», varvid innehavaren bör beredas extra ordinarie anställning. Överstyrelsen tillstyrker härjämte, att fyra nya tjänster som driftingenjör i Ae 21 inrättas vid högskolan och framhåller därvid, liksom vid sin behandling av frågan om driftingenjörspersonalen vid tekniska högskolan i Stockholm, att tjänsterna bör ställas under direkt överinseende av högskolans rektor.

Punkterna 23, 32, 35 och 36. Kollegienämnden har föreslagit inrättande av femton tjänster som laboratorieingenjör i Ae 13. — Vidare har kollegienämnden hemställt, att ytterligare fyra tjänster som kontorist samt aderton och en tredjedels tjänster som kanslibiträde måtte inrättas. — Kollegienämnden har ytterligare hemställt, att bland andra följande nya tjänster måtte inrättas: tre tjänster som förste instrumentmakare i Ae 12, åtta och en halv tjänster som instrumentmakare i Ae 11 och två i Ae 9 samt åtta tjänster som institutionsvaktmästare i Ae 9 och tre i Ae 8. — Slutligen har kollegienämnden äskat tjugutre nya tjänster som laboratoriebiträde i Ag 7.

Överstyrelsen förordar — med anledning av förslaget om inrättande av tjänster som laboratorieingenjör i Ae 13 — inrättande av tre laboratorieingenjörstjänster i befordringsgången (A 9—A 12). — Vad beträffar biträden för kansli- och kontorsgöromål vid institutionerna erinrar överstyrelsen om att överstyrelsen i sitt remissutlåtande över sakkunnigförslaget om utbildning av civilingenjörer på atomenergiområdet förordat inrättande av två kanslibiträdestjänster i Ae 7. Härutöver förordar överstyrelsen, att tio tjänster som kanslibiträde inrättas. — Överstyrelsen har vidare funnit en förstärkning påkallad av den tekniska biträdespersonalen vid institutionerna. Överstyrelsen förordar därför för placering vid vissa närmare angivna institutioner en tjänst som instrumentmakare i Ae 11, sex tjänster som institutionstekniker i Ae 9 — inräknat två av överstyrelsen i annat sammanhang tillstyrkta tjänster för utbildningen på atomenergiområdet — samt en tjänst som vaktmästare i Ae 7. — Slutligen beräknar överstyrelsen, i anledning av kollegienämndens förslag om tjänster som laboratoriebiträde i Ag 7, en förstärkning av medelsanvisningen till teknisk biträdespersonal i övrigt vid högskolan med 128 000 kronor. Av detta belopp motsvarar 21 400 kronor kostnaderna för två av överstyrelsen tillstyrkta tjänster som tekniskt biträde i Ag 7 för atomenergiutbildningen.

Punkt 28. Överstyrelsen tillstyrker kollegienämndens förslag om inrättande vid högskolans kansliavdelning av en tjänst som amanuens i reglerad befordringsgång och erinrar därvid om att överstyrelsen förordat motsvarande personalförstärkning vid tekniska högskolan i Stockholm.

Punkt 34. Överstyrelsen har — efter förslag av kollegienämnden — föreslagit uppflyttning av och/eller ändrad tjänstebenenämning av 57 tjänster som förste instrumentmakare, instrumentmakare m. fl. Kostnaderna härför har angivits till sammanlagt 49 700 kronor.

Departementschefen

För den professur i vattenförsörjnings- och avloppsteknik som enligt statsmakernas beslut i fjol skall vara inrättad från och med den 1 juli 1960 bör medel nu beräknas för nästa budgetår. Som därjämte förutsatts torde den nuvarande medelsanvisningen för specialläraryrkefattningen i ämnet böra bortfalla. För erforderligt antal biträdestjänster, knutna till denna professur, räknar jag med en avlöningskostnad av i runt tal 37 000 kronor. Beloppet motsvarar tre biträdestjänster. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles, efter förslag av överstyrelsen, besluta i fråga om inplacering i lönegrad av tjänster, som rymmes inom den nu angivna kostnadsramen.

Jag beräknar här också medel för de professorer i kärnkemi och reaktorfysik och den laboratur i matematisk fysik som jag i det föregående föreslagit skola inrättas från och med nästa budgetår. Den nuvarande medelsanvisningen för specialläraryrkefattningen i tillämpad kärnkemi torde böra bortfalla. För var och en av professorerna beräknar jag dessutom medel för tre biträdestjänster, motsvarande sammanlagt i runt tal 67 300 kronor. Även beträffande dessa tjänster torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles, efter förslag av överstyrelsen, besluta i fråga om inplacering i lönegrad. Till de assistenttjänster som nästa budgetår erfordras för de båda professorerna återkommer jag i det följande.

Överstyrelsen har, såsom framgått av den tidigare redogörelsen, föreslagit inrättande av en professur i fysik. Jag avser att senare i vår anmäla fråga om ökad intagning av studerande vid vissa avdelningar vid högskolan och torde i det sammanhanget få tillfälle att återkomma till frågan om den här berörda professuren.

Mot överstyrelsens förslag att professorerna i maskinlära, praktiskt skeppsbyggeri och teoretiskt skeppsbyggeri samt husbyggnadslära bör benämnas professorer i respektive skeppsmaskinteknik, skeppsbyggnadsteknik och skeppshydraulik samt husbyggnad har jag icke något att erinra.

Överstyrelsen har föreslagit inrättande från och med nästa budgetår av åtta ordinarie universitetslektorat, av vilka ett — i matematisk fysik — avser omvandling av ett befintligt arvodeslektorat. För egen del anser jag mig kunna tillstyrka fyra ordinarie lektorat, nämligen ett i vardera av

ämnena matematik, mekanik, elasticitets- och hållfasthetslära samt fysik. Jag är icke beredd att nu tillstyrka ordinariesättning av arvodeslektoratet i matematisk fysik. Vid bifall till mitt förslag om nya lektorat bör befattningarna som biträdande lärare i matematik (arvode 14 320 kronor), i mekanik III (arvode 8 060 kronor), i elasticitets- och hållfasthetslära II och III (arvoden 6 780 och 4 520 kronor) samt tjänsten som biträdande lärare i fysik II i Ae 21 (jämt särskilt arvode vid docentkompetens) indragas. Jag förutsätter, att vid bifall till mitt förslag innehavaren av lektorstjänsten i fysik jämväl meddelar den undervisning för studerande vid Göteborgs universitet som för närvarande bestrides av den biträdande läraren i fysik II.

Jag tillstyrker, att en befattning som biträdande lärare i förbränningsmotorteknik inrättas från och med nästa budgetår. Arvodet bör bestämmas till 2 560 kronor. Befattningen som speciallärare i järnbyggnadslära (arvode 6 590 kronor) bör i enlighet med föreliggande förslag indragas.

Överstyrelsens förslag att den nuvarande befattningen som speciallärare i färgeri- och appreturteknik skall indragas och ersättas med en befattning som biträdande lärare i textilkemi anser jag mig böra tillstyrka.

Jag beräknar i enlighet med överstyrelsens förslag medel för en tjänst som biträdande lärare i fysik, avsedd för undervisningen vid högskolan för studerande vid Göteborgs universitet.

I fråga om delposten till tillfälliga lärare m. fl. har överstyrelsen föreslagit en uppräknings med 1 546 400 kronor inberäknat vissa automatiska utgiftsökningar om tillhoppa cirka 630 000 kronor. För egen del förordar jag, att uppräknings begränsas till 841 700 kronor. Därvid har jag förutsett, att någon behållning på högskolans assistentmedelsfond icke kommer att finnas vid ingången av nästa budgetår. Vid avvägningen av medelsanvisningen har jag beräknat medel till arvoden åt en tillfällig lärare i strål-skyddsfysik och tre tillfälliga lärare i reaktorteknologi. I övrigt har jag beräknat medel till bland annat grundlön åt ytterligare två assistenter för ämnet fysik och en assistent för ämnet teoretisk fysik med mekanik, knutna till undervisningen av universitetsstuderande i dessa ämnen, samt åt vardera en assistent för de föreslagna nya ämnena kärnkemi och reaktorfysik. Ifrågavarande delpost bör från och med nästa budgetår betecknas Ersättningar åt tillfälliga lärare, assistenter och övningsassistenter.

Frågan om höjning av representationsbidraget åt rektor torde få prövas i annat sammanhang.

Med anledning av överstyrelsens förslag under punkten 21 om tjänster som forskarassistent i Ae 21 — jämt tilläggsarvoden vid docentkompetens — beräknar jag här medel dels för överförande från anslaget till Vissa forskardocenttjänster m. m. av kostnaderna för två tjänster, dels för inrättande av ytterligare en tjänst. Jag beräknar härjämt medel för tilläggsarvoden vid två av de nu förordade tjänsterna.

En tjänst som forskningsingenjör i Ag 21 torde böra överföras från anslaget till Vissa forskardocenttjänster m. m. till förevarande anslag. Jag har inte något att erinra mot överstyrelsens förslag om extraordinariesättning av tjänsten. Den bör emellertid även i fortsättningen benämnas forskningsingenjör. Jag förordar härjämte, att ytterligare tre ingenjörstjänster i Ae 21 inrättas från och med nästa budgetår. Även dessa tjänster torde böra benämnas forskningsingenjör. Mot vad överstyrelsen i övrigt föreslagit beträffande den närmare fördelningen av tjänsterna och tillsynen över dessa har jag ingen erinran.

I anledning av överstyrelsens under punkterna 23, 32, 35 och 36 redovisade äskanden om utökning av antalet tjänster som laboratorieingenjör m. m. har jag funnit mig böra beräkna medel för — utöver tidigare av mig föreslagna biträdestjänster i anledning av nya professurer — ytterligare sju extra ordinarie och extra tjänster för förstärkning av högskolans basorganisation, motsvarande en kostnad av i runt tal 78 500 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles, efter förslag av överstyrelsen, besluta i fråga om inplacering i lönegrad av de föreslagna nya tjänsterna ävensom rörande fördelningen av dessa tjänster på olika institutioner.

Överstyrelsen har föreslagit en förstärkning av personalen vid högskolans kansliavdelning med en amanuens i reglerad befordringsgång. För egen del förordar jag, att en tjänst som kanslist i reglerad befordringsgång inrättas. Jag beräknar för nästa budgetår härför erforderliga medel.

Förslaget under punkten 34 om uppflyttning och/eller ändrad tjänstebestämmelse m. m. av ett antal tekniska biträdestjänster torde få prövas i annat sammanhang.

Utöver vad som framgår av det föregående är jag icke beredd att föreslå några ändringar i högskolans personalorganisation.

Hela avlöningsanslaget bör i enlighet med de förslag, som jag nu framlagt, för nästa budgetår uppföras med 11 097 000 kronor. Detta innebär en anslagshöjning med 1 712 000 kronor. Av höjningen avser 1 176 000 kronor automatiska utgiftsökningar. Anslagsmedlen torde böra fördelas på olika poster i enlighet med avlöningsstaten i efterföljande hemställan. I personalförteckningen för högskolan bör vidtagas vederbörliga ändringar i anledning av vad jag i det föregående förordat.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1960/61, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola, som föranledes av vad jag i det föregående anförte,

b) godkänna följande avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>		2 384 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, <i>förslagsvis</i>	517 200	
b. Övriga arvoden och särskilda ersättningar, <i>förslagsvis</i>	55 700	572 900
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Ersättningar åt tillfälliga lärare, assistenter och övningsassistenter, <i>förslagsvis</i>	4 425 300	
b. Undervisning om arbetsledningens praktiskt ekonomiska, sociala, yrkeshygieniska och arbetspsykologiska problem	6 100	
c. Avlöningar åt annan icke-ordinarie personal vid högskolan	2 224 300	6 655 700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>		1 376 100
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>		151 700
	Summa kronor	11 141 000

Särskilda uppbördsmedel

Bidrag från Göteborgs stad m. fl.	44 000
Nettoutgift kronor	11 097 000

c) till *Chalmers tekniska högskola*: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 11 097 000 kronor.

[151] 11. *Chalmers tekniska högskola: Omkostnader*

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	665 000	656 918
1959/60 (statsliggaren s. 634)	834 500	
1960/61 (förslag)	960 500	

Överstyrelsen föreslår, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 167 000 kronor till 1 001 500 kronor enligt följande sammanställning:

Anslagsändamål	Medelsanvisning för budgetåret 1959/60, kronor	Av överstyrelsen föreslagen medelsanvisning för budgetåret 1960/61, kronor	Ökning eller minskning i förhållande till budgetåret 1959/60, kronor
<i>Utgifter</i>			
1. Sjukvård m.m., <i>förslagsvis</i>	5 200	5 200	—
2. <i>Expenser, förslagsvis:</i>			
A. Bränsle m.m., <i>förslagsvis</i>	476 000	528 000	+ 52 000
B. Övriga <i>expenser:</i>			
a. Biblioteket	10 000	10 000	—
b. Högskolan i övrigt	321 500	430 500	+ 109 000
3. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	40 000	40 000	—
4. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	28 000	46 000	+ 18 000
5. Övriga <i>utgifter:</i>			
A. Bevakning av högskolans lokaler om natten, <i>förslagsvis</i>	15 000	20 000	+ 5 000
B. Flyttning av bibliotekets samlingar m.m.	42 000	—	— 42 000
C. Flyttning av institutioner till nya lokaler m.m.	—	5 000	+ 5 000
D. Inköp av ny värmedistributionspump	—	20 000	+ 20 000
Summa <i>utgifter</i>	937 700	1 104 700	+ 167 000
<i>Avgår:</i>			
<i>Särskilda uppbördsmedel</i>			
I. Ersättning för bränsle m.m.	102 100	102 100	—
II. Hyror	1 100	1 100	—
Summa <i>uppbördsmedel</i>	103 200	103 200	—
Nettoutgift	834 500	1 001 500	+ 167 000

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

Högskolans tillväxt i fråga om lokaler, lärarkrafter och studerande även-
som vissa andra omständigheter föranleder en ofrånkomlig stegring av medelsbehoven för olika ändamål under förevarande anslag.

§ A. Kollegienämnden beräknar ett ökat medelsbehov till *expenser:* bränsle m.m. av 52 000 kronor. Av detta belopp avses 42 000 kronor för uppvärmning av nytillkommande lokalutrymmen och 10 000 kronor för reparation och underhåll av högskolans värme- och kraftcentral. Överstyrelsen tillstyrker den begärda uppräkningsen.

§ B b. Kollegienämnden har hemställt om en ökning av medelsanvis-

ningen till övriga expenser: högskolan i övrigt med 90 000 kronor till 411 500 kronor. Överstyrelsen har icke något att erinra häremot men framhåller, att ytterligare 1 000 kronor synes erfordras med hänsyn till den inträffade ökningen av städningspersonalens timersättningar. Härtill kommer att överstyrelsen, såsom i det föregående redovisats, tillstyrkt en uppräknings av posten med 18 000 kronor i anledning av förslaget om civilingenjörsutbildning på atomenergiområdet. I enlighet härmed har överstyrelsen funnit, att den erforderliga anslagsförstärkningen under posten i fråga bör uppskattas till 109 000 kronor.

4. Kollegienämnden har föreslagit en uppräknings av posten till reseersättningar med 19 800 kronor. Överstyrelsen förordar en sammanlagd förstärkning av posten med 18 000 kronor. I detta belopp ingår 15 000 kronor för resor i samband med utbildningen på atomenergiområdet.

5 A. Med hänsyn till nytillkommande lokalutrymmen och höjda timlöner tillstyrker överstyrelsen kollegienämndens förslag om en ökning av posten till bevakning av högskolans lokaler om natten med 5 000 kronor.

5 B. Den för innevarande budgetår uppförda posten till flyttning av bibliotekets samlingar m. m., 42 000 kronor, avser ett engångsbelopp, som bortfaller för nästa budgetår.

5 C. Kollegienämnden har beräknat en kostnad av 5 000 kronor för erforderliga flyttningar i samband med högskolans utbyggnad. Överstyrelsen tillstyrker att detta belopp anvisas.

5 D. Tillkomsten av nya lokaler gör det enligt kollegienämnden lämpligt att den ena av de båda nuvarande värmedistributionspumparna utbytes mot en pump av dubbelt så stor kapacitet. Kostnaderna för inköp och installation av en sådan pump beräknas till 20 000 kronor. Överstyrelsen tillstyrker en medelsanvisning för ändamålet av 20 000 kronor.

Departementschefen. Højningen av delposten till bränsle, lyse och vatten synes med hänsyn till belastningen kunna begränsas till 34 000 kronor. Delposten till övriga expenser: högskolan i övrigt torde böra höjas med 106 000 kronor, varav 15 000 kronor avser förslaget om atomenergiutbildningen och 91 000 kronor delposten i övrigt. Jag är inte beredd att nu taga ställning till förslaget om inköp av ny värmedistributionspump för högskolans värme- och kraftcentral. I övrigt godtar jag överstyrelsens beräkningar av omkostnadsanslaget, som för nästa budgetår bör höjas med 126 000 kronor till 960 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola*: Omkostnader för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 960 500 kronor.

[152] **12. Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	1 400 000	1 272 787
1959/60 (statsliggaren s. 635)	1 460 000	
1960/61 (förslag)	1 536 000	

Kollegienämnden har begärt en medelsanvisning under anslaget för nästa budgetår av 1 650 000 kronor.

Överstyrelsen föreslår en uppräknig av anslaget 100 000 kronor till 1 560 000 kronor. Därvid har överstyrelsen, enligt samma grunder som vid beräkningen av materielanslaget till tekniska högskolan i Stockholm, räknat med ett anslagsbehov av 1 428 000 kronor med hänsyn till ett förväntat antal studerande nästa budgetår av 2 040. Härtill kommer för vissa föreslagna nya professurer tillhoppa 40 000 kronor samt för materiel m. m. för den föreslagna civilingenjörsutbildningen på atomenergiområdet i enlighet med vad som tidigare i annat sammanhang redovisats 95 000 kronor.

Departementschefen. Under förevarande anslag beräknar jag sammanlagt 76 000 kronor till materiel för de av mig föreslagna professurerna i reaktorfysik och kärnkemi. Medelsbehovet för materiel i övrigt uppskattar jag för nästa budgetår till omkring 1 750 000 kronor. Med hänsyn till den anslagsreservation som förelåg vid innevarande budgetårs ingång, torde den för nästa budgetår erforderliga medelsanvisningen i här berörda del av anslaget kunna begränsas till 1 460 000 kronor. Hela anslaget torde sålunda för nästa budgetår böra uppföras med sammanlagt 1 536 000 kronor. Detta innebär i förhållande till innevarande budgetår en anslagsökning med 76 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 1 536 000 kronor.

[153] **13. Chalmers tekniska högskola: Nyanskaffning av apparater m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	1 300 000	1 027 158
1959/60 (statsliggaren s. 635)	1 000 000	
1960/61 (förslag)	1 125 000	

Kollegienämnden har begärt en medelsanvisning för ifrågavarande ändamål av 2 000 000 kronor.

Överstyrelsen beräknar en sammanlagd medelsanvisning av 1 500 000 kronor för nästa budgetår. Överstyrelsen har därvid räknat med att den utrustning, som tillkommit genom de särskilda utrustningsanslagen, successivt måste förnyas samt att det avsevärt ökade antalet studerande medför

ett ökat medelsbehov. Härtill kommer att överstyrelsen, såsom i tidigare sammanhang redovisats, ansett sig kunna tillstyrka ett förslag av de sakkunniga för utbildningen av civilingenjörer på atomenergiområdet om anskaffande av en reaktorsimulator m. m. till ett belopp av 125 000 kronor, för vilket ändamål medel nu beräknas under förevarande anslag. Vid medelsavvägningen räknar överstyrelsen slutligen med att en odisponerad behållning å anslaget skall förefinnas vid utgången av innevarande budgetår. Kollegienämndens uppskattning av denna behållnings storlek, 150 000 kronor, finner överstyrelsen för egen del tämligen låg i betraktande av att motsvarande behållning vid utgången av budgetåret 1958/59 utgjorde i runt tal 438 000 kronor.

Departementschefen. Jag får till en början erinra om att av det för innevarande budgetår anvisade anslaget av 1 000 000 kronor 200 000 kronor är att anse såsom engångsanvisning. För nästa budgetår beräknar jag en total medelsanvisning av 1 125 000 kronor. Detta innebär med hänsyn till bortfallet av förut nämnda engångsbelopp en reell anslagsökning med 325 000 kronor. Av höjningen hänför sig 100 000 kronor till apparatanskaffning för den ökning av utbildningskapaciteten i ämnet fysik vid Chalmers tekniska högskola för studerande vid Göteborgs universitet, för vilket ändamål Kungl. Maj:t genom det under högskolans avlöningsanslag tidigare omnämnda beslutet den 30 juni 1959 för innevarande budgetår anvisat vissa medel. Av höjningen avser vidare 125 000 kronor anskaffning av en reaktorsimulator för utbildningen av civilingenjörer på atomenergiområdet. Dessa belopp, tillhopa sålunda 225 000 kronor, bör betraktas som engångsanvisningar. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Nyanskaffning av apparater m. m.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 1 125 000 kronor.

[154] 14. Chalmers tekniska högskola: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	130 000	113 143
1959/60 (statsliggaren s. 635)	140 000	
1960/61 (förslag)	150 000	

Kollegienämnden har begärt en uppräknig av detta anslag till 150 000 kronor. Till stöd härför har kollegienämnden åberopat inträffade prisstegringar på böcker och tidskrifter ävensom tillkomsten av nya forskningsområden. Nämnden har därjämte framhållit, att högskolan har den största interurbanutlåningen bland landets vetenskapliga bibliotek samt att om-

fattningen av denna verksamhet under det senaste året visat en markant stegring.

Överstyrelsen, som tillstyrker en uppräknig till 150 000 kronor, hänvisar i sin motivering till vad kollegienämnden anfört och åberopar även vad överstyrelsen uttalat vid sin behandling av motsvarande anslag vid tekniska högskolan i Stockholm.

Departementschefen. I enlighet med överstyrelsens förslag torde detta anslag för nästa budgetår böra höjas med 10 000 kronor till 150 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

[155] 15. Chalmers tekniska högskola: Resebidrag till studerande

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	25 000	16 944
1959/60 (statsliggaren s. 636)	25 000	
1960/61 (förslag)	40 000	

Beträffande dispositionen av anslaget gäller samma bestämmelser som för motsvarande anslag vid tekniska högskolan i Stockholm.

Kollegienämnden har hemställt om en uppräknig av detta anslag med 25 000 kronor till 50 000 kronor. Till stöd härför har kollegienämnden i huvudsak åberopat att antalet obligatoriska studieresor ökar starkt, samt att i enlighet med föreliggande förslag rörande civilingenjörsutbildningen på atomenergiområdet anslaget bör förstärkas med 10 000 kronor.

Överstyrelsen, som uppskattat medelsbehovet för resebidrag till de studerande vid högskolan för resor i samband med utbildningen på atomenergiområdet till 10 000 kronor, finner en ytterligare uppräknig av anslagsmedlen med 15 000 kronor motiverad med hänsyn till det ökade studerandantalet vid högskolan. I enlighet med kollegienämndens förslag förordar överstyrelsens alltså en höjning av anslaget med 25 000 kronor till 50 000 kronor.

Departementschefen. Under detta anslag beräknar jag för nästa budgetår en ökning av medelsbehovet med dels 10 000 kronor avseende bidrag till resor i samband med atomenergiutbildningen dels 5 000 kronor för resebidrag i övrigt. Anslaget bör sålunda höjas med sammanlagt 15 000 kronor till 40 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Resebidrag till studerande* för budgetåret 1960/61 anvisa ett anslag av 40 000 kronor.

[156] **16. Chalmers tekniska högskola: Inredning och utrustning av nya lokaler.** Detta reservationsanslag är för innevarande budgetår uppfört med ett nominellt belopp av 1 000 kronor (statsliggaren s. 636). Då beredningen av frågan om anslagsbehovet för nästa budgetår ännu inte är avslutad, torde anslaget i rikstatsförslaget böra uppföras med ett preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Chalmers tekniska högskola: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1960/61 beräkna ett reservationsanslag av 2 640 000 kronor.

[157] **17. Chalmers tekniska högskola: Ökad intagning av studerande.** I skrivelse den 11 september 1959 har 1955 års universitetsutredning föreslagit bland annat, att intagningen av studerande vid Chalmers tekniska högskola ökas från och med läroåret 1960/61. Förslaget berör avdelningarna för teknisk fysik, elektroteknik och skeppsbyggnad. Över förslaget har överstyrelsen för de tekniska högskolorna den 3 november 1959 avgivit utlåtande. Beredningen av detta ärende är ännu inte avslutad. För ifrågasvarande ändamål torde i rikstatsförslaget böra upptagas ett preliminärt beräknat belopp av 630 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Chalmers tekniska högskola: Ökad intagning av studerande* för budgetåret 1960/61 beräkna ett anslag av 630 000 kronor.

[158] **18. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	274 500	240 818
1959/60 (statsliggaren s. 636)	323 500	
1960/61 (förslag)	323 500	

Av detta reservationsanslag har för innevarande budgetår anvisats 175 500 kronor till tekniska högskolan i Stockholm och 148 000 kronor till Chalmers tekniska högskola. Antalet licentiestipendier utgör 29 vid den förra och 24 vid den senare. Vid vardera högskolan finns härjämte två doktorandstipendier. Enligt gällande stipendiebestämmelser utgår licentiestipendium med 5 500 kronor och doktorandstipendium med 8 000 kronor för stipendieår.

Kollegienämnderna vid tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola har för respektive högskola för nästa budgetår beräknat oförändrat antal licentiestipendier och ytterligare ett doktorandstipendium.

Överstyrelsen anser i likhet med kollegienämnderna någon ökning av antalet licentiestipendier icke för närvarande vara påkallad. Enligt vad överstyrelsen inhämtat från universitetskanslersämbetet har för innevarande budgetår endast en studerande från de tekniska högskolorna ansökt om och tilldelats doktorandstipendium ur den s. k. rörliga studiereserven. Mot bakgrunden härav har överstyrelsen icke heller funnit en ökning av antalet doktorandstipendier vid dessa högskolor motiverad. Överstyrelsen föreslår därför att anslaget för nästa budgetår upptages med oförändrat belopp, 323 500 kronor.

Departementschefen. I likhet med överstyrelsen föreslår jag oförändrad medelsanvisning och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 323 500 kronor.

[159] **19. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	25 000	10 998
1959/60 (statsliggaren s. 637)	25 000	
1960/61 (förslag)	25 000	

Statens tekniska forskningsråd, som utdelar tryckningsbidragen, hemställer att detta anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 25 000 kronor.

Departementschefen. I enlighet med forskningsrådets förslag torde detta anslag för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 25 000 kronor.

[160] **20. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	60 000	139 827
1959/60 (statsliggaren s. 638)	60 000	
1960/61 (förslag)	100 000	

Överstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 40 000 kronor till 100 000 kronor. Till stöd härför åberopar *överstyrelsen*, att den successiva ökningen av antalet lärostolar vid de tekniska högskolorna ofrånkomligen kommer att medföra en fortsatt stegring av anslagsbehovet.

Departementschefen. I enlighet med *överstyrelsens* förslag torde förevarande anslag för nästa budgetår böra höjas med 40 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden m. m.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

[161] **21. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Resestipendier åt lärare m. fl.**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	70 000	58 000
1959/60 (statsliggaren s. 639)	70 000	
1960/61 (förslag)	70 000	

Av detta reservationsanslag har för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 44 000 kronor till tekniska högskolan i Stockholm och ett belopp av 26 000 kronor till Chalmers tekniska högskola.

Kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm har hemställt om oförändrad medelsanvisning till högskolan.

Kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola har hemställt om en medelsanvisning för denna högskolas vidkommande av 36 000 kronor.

Överstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 70 000 kronor.

Departementschefen. Jag biträder *överstyrelsens* förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Resestipendier åt lärare m. fl.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 70 000 kronor.

G. Skolöverstyrelsen, anstalter för lärarutbildning m. m.

[162] 1. Skolöverstyrelsen: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	5 480 000	5 324 802
1959/60 (statsliggaren s. 640)	5 554 000	
1960/61 (förslag)	5 474 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 312 000 kronor. Höjningen betingas, förutom av automatiska utgiftsförändringar, av följande förslag.

1. Ändring av elva undervisningsrådstjänster i Bo 1, tre i Be 1 och en i Bg 1, tre byråchefstjänster i Bo 1 samt skolöverläkartjänsten i Bp 1 till förordnandetjänster i Bp 3.
2. Höjning av arvode till generaldirektörens ställföreträdare och befattningsarvoden åt fyra avdelningschefer.
3. Utbyte av fem tjänster som amanuens/byråsekreterare mot tre förste byråsekreterartjänster i lönegrad Ae 21 och två dylika tjänster i Ae 23.
4. Inrättande av en tjänst som pressombudsman i Ae 26.

Undervisningsavdelningen

5. En konsulent för fortbildningsverksamhet (arvode).
6. Höjning av lönegraden för hjälpundervisningskonsulenttjänsten från Ae 21 till Ae 23 samt förändring av tjänstens benämning till konsulent för specialundervisningen.
7. En filmkonsulent (arvode).
8. En konsulent för handläggning av undervisningsmaterielfrågor i Ae 23.
9. Ändring av musikkonsulenttjänsten med arvode till sådan tjänst i Ae 23.

Organisationsavdelningen

10. Fortsatt dubbling av en undervisningsrådstjänst.
11. Meritkontoret:
 - a) Ändring av en tjänst som kontorsskrivare i Ae 13 till en tjänst som förste kontorsskrivare i Ae 15.
 - b) En kansliskrivare i Ae 10.
 - c) En expeditionsvakt i Ae 7.

Planerings- och byggnadsroteln

12. En avdelningschef (arvode).
13. Fortsatt dubbling av en undervisningsrådstjänst.
14. Ändring av en tjänst som biträdande arkitekt i Ae 21 till sådan tjänst i Ae 23.

Administrativa avdelningen

15. Statistiska kontoret:
 - a) Utbyte av en byrådirektörstjänst i Ao 24 mot en sådan tjänst i Ao 26.
 - b) Utbyte av en förste aktuarietjänst i Ao 21 mot en sådan tjänst i Ae 21.
 - c) Indragning av tre amanuens/aktuarietjänster.
 - d) Indragning av en kansliskrivartjänst i Ao 10.
 - e) Indragning av två kanslibiträdestjänster i Ao 7.
 - f) Indragning av fem kontorsbiträdestjänster.

Skolsociala roteln

16. En konsulent för yrkesvägledning i Ae 23.
17. En konsulent för undervisningen av synsvaga barn i folkskolan (arvode).

Folkbildningsroteln

18. Ändring av folkhögskolinspektörsbefattningen från arvodestjänst till extra ordinarie tjänst i Be 1.
19. Ändring av en tjänst som bibliotekskonsulent i Ae 21 till sådan tjänst i Ae 23.
20. Ändring av en tjänst som skolbibliotekskonsulent (arvode motsvarande 21 löneklassen) till sådan tjänst med arvode i likhet med ämneskonsulent.

Kanslisektionen

21. Ändring av en materialförvaltartjänst i Ao 9 till sådan tjänst i Ao 12.
22. Förändrad medelsanvisning under anslagsposten till Arvoden till experter och tillfällig personal m. m.

Av skolöverstyrelsens motivering för dessa olika förslag inhämtas bland annat följande.

4. I sitt den 20 juni 1951 framlagda betänkande med förslag angående skolöverstyrelsens organisation (SOU 1951: 29) förordade skolöverstyrelse-sakkunniga bland annat inrättande av en arvodesbefattning som p r e s s - o m b u d s m a n.

Skolfrågor tilldrar sig i hög grad allmänhetens intresse och även utanför facktidskrifterna bereder pressen stort utrymme för information om undervisningsprogram, skolornas organisation och elevkapacitet, skolplanering och skolbyggnadsverksamhet, lärarutbildning, skolmältider, disciplinfrågor

m. m. För ett friktionsfritt genomförande av den genomgripande omdaning av det allmänna skolväsendet, som pågår, måste skolöverstyrelsen fortlöppande och utan dröjsmål kunna förse pressen med informationer om utvecklingen. Förekommande felaktigheter eller ofullständiga uppgifter i dagstidningarnas nyhetsmaterial och reportage från skolfrenten måste ibland snabbt uppmärksammas och föranleda kompletteringar från överstyrelsens sida. Denna verksamhet bör handhavas av en tjänsteman, som är väl insatt i överstyrelsens arbetsområde och dessutom är förtrogen med pressens arbetsmetoder. Det synes överstyrelsen vidare önskvärt att en pressombudsman icke bara ägnar uppmärksamhet åt tidskrifter och tidningar utan också söker medverka till en objektiv och klarläggande information om skolväsendet i radio och television. Han bör dessutom vara inriktad på att även i utlandet sprida kännedom om det svenska skolväsendets utveckling. Tyvärr har denna uppgift varit starkt försummad på svensk sida på grund av brist på arbetskraft, som kunnat ägna sig däråt.

Överstyrelsen har för tiden från och med den 1 juni 1957 till utgången av maj 1960 såsom expert anställt en tidningsman, som ersatts av medel ur den i överstyrelsens avlöningsstat upptagna anslagsposten till Arvoden till experter och tillfällig personal m. m. Överstyrelsen har haft synnerligen god nytta av expertens arbetsinsatser, som klart ådagalagt fördelen av att den upplysningsverksamhet om skolväsendet, som förmedlas genom tidningspressen, inom överstyrelsen följes och understöddes av en erfaren journalist. Överstyrelsen föreslår, att en befattning i lönegrad Ae 26 för en pressombudsman inrättas från och med den 1 juli 1960. Med hänsyn till nödvändigheten att förvärva en kvalificerad kraft med akademisk utbildning anser överstyrelsen att lönegraden bör bli densamma som för ämneskonsulent eller pedagogisk byrådirektör hos överstyrelsen.

12—13. Efter framställning från överstyrelsen den 9 juli 1957 har Kungl. Maj:t förordnat, att den tidigare till organisationsavdelningen hörande planeringsroteln från och med den 1 oktober 1957 skall vara en fristående rotel.

Vid fortsatt dubbling av rotelchefens undervisningsrådsbefattning, vilket överstyrelsen anser oundgängligt, består rotelns personal av följande befattningshavare: tre undervisningsråd, tre byrådirektörer med pedagogisk fackutbildning, två förste byråsekreterare i lönegrad A 23, tre förste byråsekreterare i lönegrad A 21, fyra amanuenser, en kansliskrivare, två kontorister, ett kanslibiträde och fyra kontorsbiträden.

Till roteln hör vidare ett arkitektkontor med följande personal: en arkitekt i lönegrad ABp 26, en arkitekt i Ae 24 och en biträdande arkitekt i lönegrad Ae 21.

Roteln är uppdelad på följande arbetsenheter, nämligen en planeringssektion, en byggnadssektion, en statsbidragssektion samt arkitektkontor, och fungerar i det dagliga arbetet som en avdelning. Rotelchefen har att mottaga en synnerligen omfattande föredragning, något som är oundvikligt med hänsyn till det inbördes sammanhanget i de olika arbetsenheternas uppgifter. Hans ansvar och arbetsbörd är därför av sådan storlek att han även formellt bör tilläggas avdelningschefs ställning och även erhålla det till avdelningschefer utgående befattningsarvodet. I samband härmed bör avdelningens tre sektioner benämnas rotlar; dock torde tills vidare den ena rotelchefsbefattningen alltjämt böra uppehållas genom dubbling av avdelningschefens undervisningsrådstjänst.

15. I sina anslagsäskanden för budgetåret 1958/59 hemställde skolöverstyrelsen, att det inom överstyrelsen förefintliga statistiska kontoret skulle från och med den 1 juli 1958 till större delen överflyttas till statistiska centralbyrån, medan en mindre, statistisk utredningssektion skulle bli kvar i överstyrelsen (jfr statsverkspropositionen år 1958, åttonde huvudtiteln, s. 410 ff.). Som skäl till denna överflyttning framhölls särskilt att det mötte synnerligen stora svårigheter att förena en effektiv ledning av den löpande statistiken och regelbundet utarbetande av berättelser rörande denna med utförande av erforderliga utrednings- och serviceuppgifter. Den mest rationella lösningen av de sålunda uppkomna svårigheterna vore enligt överstyrelsens mening en uppdelning av statistiska kontorets arbetsuppgifter enligt vad nyss anförts. Rent principiellt måste en sådan anordning medföra fördelar, om en mindre arbetsenhet som kontoret överfördes till ett större statistiskt ämbetsverk som centralbyrån med dess resurser, icke minst i tekniskt hänseende såsom beträffande hålkortsmaskiner och eventuellt elektroniska databehandlingsmaskiner. Vidare erhöles undervisningsstatistiken genom överflyttningen direkt tillgång till den inom centralbyrån förefintliga speciella expertisen i olika hänseenden, t. ex. beträffande befolkningsstatistik, stickprovsmetodik och finansstatistik (inklusive personalredovisning). Icke minst syntes det överstyrelsen vara av vikt, att genom överflyttningen en regelbunden, årlig publicering av undervisningsstatistikens viktigaste resultat skulle möjliggöras, så snart de betydande övergångssvårigheterna övervunnits.

Vad överstyrelsen sålunda anförde, äger fortfarande giltighet. Visserligen har under de båda senaste åren utredningar åt kommittéer varit av betydligt mindre omfattning än tidigare, men detta förhållande kan snabbt ändras, och serviceverksamheten åt överstyrelsen har kvarstått i ungefär oförändrad omfattning.

Överstyrelsens nämnda framställning beträffande statistiska kontoret remitterades till 1956 års statistikkommitté, vilken emellertid av olika skäl inte ansåg sig kunna tillstyrka, att beslut fattades om skolstatistikens överflyttning till statistiska centralbyrån, innan ytterligare utredning ägt rum.

Departementschefen var för sin del ej beredd att i 1958 års statsverksproposition framlägga förslag i anledning av vad överstyrelsen förordat beträffande statistiska kontoret.

En *utredning* angående skolstatistikens omfattning m. m. har numera blivit utförd genom särskilda sakkunniga, tillkallade av överstyrelsen i samråd med statistiska centralbyrån och överstyrelsen för yrkesutbildning. De sakkunniga har avgivit utlåtande den 17 juni 1959, vilket utmynnar i förslag, att den statistik rörande skolväsendet, som utarbetats av skolöverstyrelsens statistiska kontor, den 1 juli 1960 skall överföras till statistiska centralbyrån jämte viss statistik, som för närvarande utarbetas av överstyrelsen för yrkesutbildning. Inom centralbyrån skulle skol- och yrkesutbildningsstatistiken jämte statistiken över högre studier handhas av en fristående avdelning. Biblioteksstatistiken skulle helt övertas av överstyrelsens bibliotekssektion, medan statistiken rörande skolhälsovården liksom för närvarande skulle utarbetas av skolhygienroteln. Den undervisningsstatistiska enheten skulle ges en starkt serviceinriktad karaktär och ha möjlighet åtaga sig specialundersökningar. Vidare innefattar betänkandet en utredning rörande skolstatistikens inriktning och bearbetning.

De sakkunnigas utlåtande har *remitterats* till 1956 års statistikkommitté, statistiska centralbyrån, överstyrelsen för yrkesutbildning, arbetsmarknadsstyrelsen, arbetsmarknadens yrkesråd, 1957 års skolberedning, samtliga länskolnämnder, Sveriges skoldirektörsförening, Sveriges skolläraryrkesförbund, läroverkslärarnas riksförbund, Sveriges folkskolläraryrkesförbund, Sveriges folkskolläraryrkesförbund, Sveriges småskolläraryrkesförbund samt studieförbundet näringsliv och samhälle, vilka med ett par undantag avgivit yttrande. Förslaget om skolstatistikens överflyttning till statistiska centralbyrån tillstyrkes eller lämnas utan erinran i samtliga yttranden.

De av de sakkunniga framlagda förslagen biträder skolöverstyrelsen i allt väsentligt. Med hänvisning till vad överstyrelsen tidigare anfört till stöd för en snabb effektivisering av undervisningsstatistiken förordar överstyrelsen, att förslag i ämnet förelägges 1960 års riksdag.

Frågan om en *till skolöverstyrelsen förlagd statistisk utredningssektion* av mindre omfattning behandlades ej av de sakkunniga, vilka icke ansett det ingå i deras uppdrag att fastslå, i vilken omfattning och i vilken form statistisk expertis även i fortsättningen bör vara knuten till överstyrelsen. Härom har överstyrelsen för sin del anfört i huvudsak följande.

Skolöverstyrelsen måste framhålla, att den givetvis lika litet som tidigare kan undvara statistisk expertis. Sålunda må erinras om nödvändigheten av prognoser av olika slag, t. ex. rörande lärarbehov och lärarbrist i olika skolformer, rörande lärjungeantal i gymnasium, realskola, försöksskola och folkskola m. m. En del dylika prognoser är mycket arbetskrävande såväl kvalitativt som kvantitativt. Vidare erfordras för riksdagspetita bland annat olika sammanställningar av ekonomisk natur och överhuvud föreligger ett behov hos olika rotlar inom överstyrelsen att i olika sammanhang erhålla upplysningar av statistisk art. Icke minst försöksavdelningen och planeringsbyrån är i starkt behov av statistisk expertis. Därjämte tas statistiska kontoret i vissa fall i anspråk för att avge utlåtanden i statistiskt hänseende i samband med remissärenden eller för översyn i siffermässigt avseende av utredningar eller meddelanden, som t. ex. skall publiceras i *Aktuellt från skolöverstyrelsen*. För serviceverksamhet av här angivet slag, som ofta är av speciell och brådskande beskaffenhet, bör expertis vara tillgänglig inom överstyrelsen. En mindre, statistisk utredningssektion såsom serviceorgan åt olika rotlar bör därför finnas inom överstyrelsen, såsom överstyrelsen framhöll redan i sina petita till 1958 års riksdag.

För den inom överstyrelsen erforderliga statistiska utredningssektionen beräknar överstyrelsen en personal av, förutom två biträden, 1 byrådirektör i Ao 26 och 1 förste aktuarie i Ae 21.

Hur befattningshavarna å överstyrelsens statistiska kontor skall fördelas å centralbyrån och överstyrelsen, torde böra upptas till avgörande först sedan riksdagen fattat beslut om de ändringar i personalförteckningarna för de båda ämbetsverken, som betingas av kontorets omorganisation. I den mån överflyttningen till centralbyrån icke enbart innebär en överföring (i vissa fall förenad med höjd lönegradsplacering) av redan existerande tjänster, torde emellertid ett ledigförklarande av tjänster å den undervisningsstatistiska arbetsenheten i centralbyrån i regel bli erforderligt. Överstyrelsen förutsätter som naturligt, att vid tillsättningen första gången av dessa tjänster särskild hänsyn tages till inom undervisningsstatistiken vun-

nen erfarenhet. Likaså förutsätter överstyrelsen, att nuvarande icke-ordinarie tjänstemän å statistiska kontoret, som visat sig väl lämpa sig för sitt arbete, icke i samband med överflyttningen entledigas eller erhåller lägre löneställning än tidigare.

Därest beslut om ny organisation av undervisningsstatistiken enligt i det föregående angivna riktlinjer fattas av 1960 års riksdag bör *överflyttningen* av skolstatistiken till statistiska centralbyrån äga rum den 1 juli 1960.

16. Överstyrelsen framförde i sina petita för budgetåren 1957/58 och 1958/59 efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen förslag om att den konsulenttjänst för yrkesvägledning inom folkskolan, vilken nu är uppförd på arbetsmarknadsstyrelsens stat men förenad med halvtidstjänstgöring inom vartdera verket, måtte utbytas mot två sådana befattningar med heltidstjänstgöring, den ena hos arbetsmarknadsstyrelsen, den andra hos överstyrelsen.

Förslagen upptogs emellertid ej i statsverkspropositionerna. Då överstyrelsen finner det synnerligen angeläget att denna för kontakterna mellan skolan och yrkeslivet viktiga befattning förstärkes inom överstyrelsen, upprepar överstyrelsen efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen det tidigare framförda förslaget.

Behovet av en heltidsanställd konsulent för yrkesvägledningen i folkskolan sammanhänger med att yrkesvägledning är ett ämne på folkskolans undervisningsplan men att lärarna i mycket stor utsträckning saknar utbildning för ämnet. Det ankommer på skolöverstyrelsen att anordna kurser för folkskollärare, seminarielärare och hjälpklasslärare i yrkesvägledningsfrågor. Med början budgetåret 1955/56 har också medel ställts till överstyrelsens förfogande för anordnande av fortbildningskurser i yrkesvägledning för folkskolans lärare. Anslaget, som nämnda budgetår utgjorde 32 000 kronor, har successivt höjts och utgjorde föregående och innevarande budgetår 93 000 kronor.

Det har emellertid visat sig, att den nuvarande konsulentens tid ej räckt till för anordnande av regionala och lokala fortbildningskurser annat än i begränsad utsträckning. Intresset bland lärarna för utbildning i yrkesvägledningsfrågor är mycket stort och vid samtliga av överstyrelsen anordnade kurser har ett betydande antal sökande måst avvisas på grund av platsbrist.

I konsulentens arbetsuppgifter torde organiserandet av fortbildningskurser nu intaga främsta rummet. En utökning av hans tjänst från halvtid till heltid skulle öka hans möjligheter att öva tillsyn över den teoretiska och praktiska yrkesorienteringen för folkskolans elever samt att medverka vid pedagogiska dagar m. m.

Med hänsyn till önskemålet att för befattningen som konsulent för yrkesvägledningen inom folkskolan förvärva en högt kvalificerad yrkesvals lärare anser överstyrelsen erforderligt, att denne erhåller samma löneställning som flertalet av överstyrelsens konsulenter och placeras i lönegrad Ae 23. Överstyrelsen avser att vid bifall till framställningen knyta tjänsten till skol-sociala roteln.

17. I skrivelse till överstyrelsen har direktionen för institutet och folkskolan för blinda å Tomtebodå riktat uppmärksamheten på de problem, som sammanhänger med undervisningen av synsvaga barn i folkskolan. Med utgångspunkt i antagandet att minst 600 barn på grund av synsvårigheter är i behov av specialundervisning framhåller

direktionen, att särskilda synklasser finns inrättade för omkring 75 barn i rikets tre största städer men att inom landet i övrigt endast ett fåtal kommuner begagnat sig av möjligheterna att med statsbidrag anordna specialundervisning för barn av denna kategori. Direktionen anser det naturligt, på grund av problemets speciella natur och relativa sällsynthet, att staten ger kommunerna central hjälp att på ett rationellt sätt lösa frågan och föreslår att överstyrelsen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om inrättande av en tjänst som pedagogisk konsulent för synsvageundervisningen.

Överstyrelsen finner de av direktionen framförda synpunkterna synnerligen beaktansvärda och föreslår, att en konsulent för undervisning av synsvaga barn i folkskolan må anställas hos överstyrelsen från och med budgetåret 1960/61. I avbidan på närmare erfarenheter angående omfattningen av konsulentens arbete föreslår överstyrelsen att tjänsten — som torde böra besättas med folkskollärare, som har erfarenhet av synsvageundervisning — tills vidare endast förenas med arbetsuppgifter av sådan omfattning att tjänstledighet sammanlagt en månad för år erfordras, varvid konsulenten bör erhålla ett arvode av 1 200 kronor jämte gottgörelse för avstådda löneförmåner. Kostnaderna torde böra belasta anslagsposten till Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t.

20. Befattningen som skolbibliotekskonsulent är konstruerad som en arvodesbefattning med lön enligt 21 lönegraden. Avsikten med konstruktionen var densamma, som låg till grund för ämneskonsulentinstitutionen. Skolbibliotekskonsulentbefattningen skulle alltså rekryteras bland lämpliga skolbibliotekarier, som — med ledighet från sin skoltjänst — skulle förordnas för en begränsad tid. Så har också skett. Förordnandeperioderna har varit relativt korta. Sedan den 1 juli 1955, då befattningen tillkom, har den innehaft av 4 personer, 3 folkskollärare och 1 folkhögskollärare.

Erfarenheterna av skolbibliotekskonsulentens verksamhet har varit goda. I huvudsak har han tagits i anspråk för besök vid skolor, kurser, pedagogdagar o. s. v. Det skulle emellertid vara önskvärt, att överstyrelsen hade möjlighet att som konsulent kunna förordna även lärare inom det högre skolväsendet. Med gällande lönesättning är detta omöjligt.

Överstyrelsen föreslår därför att skolbibliotekskonsulenten i fortsättningen må erhålla arvode efter samma bestämmelser som gäller för ämneskonsulent i överstyrelsen, d. v. s. efter den löneklass som med tre enheter överstiger hans lön som lärare.

21. Överstyrelsens arbetsordning pålägger materialförvaltaren omfattande åligganden. Dessa torde väl till sina grunddrag överensstämma med vad som är vanligt för materialförvaltare inom statsförvaltningen men genom att befattningens innehavare hos överstyrelsen föredrar ärendena direkt för byrådirektören på kanslisektionen och myndigheten i övrigt ej har någon särskild personal (kamrerare, intendent, assistent etc.) för inköpsverksamhet och materialvård blir arbetet särskilt ansvarsfullt.

Som s. k. arkivarie — måhända riktigare arkivvårdare — tjänstgör överstyrelsens registrator. Det har emellertid visat sig, att registratorssysslorna är så omfattande, att de helt tager registratorns arbetsdag i anspråk. Överstyrelsen, som under hand samrätt med riksarkivet, har funnit att uppgifterna rörande arkivets vård m. m. på ett naturligt sätt anknyter till materialförvaltarens arbete. Överstyrelsen avser därför att anförtro det

fortlöpande förändret av arkivförteckningar samt ansvaret för ordnandet och förvarandet av arkivalierna åt denne.

Med hänsyn jämväl till de nya arbetsuppgifter överstyrelsen avser att förena med tjänsten anser överstyrelsen en uppflyttning av denna till 12 lönegraden vara fullt motiverad.

22. Anslagsposten till *Arvoden till experter och tillfällig personal m. m.* har under budgetåren 1955/58 varit uppförd med 120 000 kronor samt därefter med 110 000 kronor.

Överstyrelsen beräknar, att experthjälp i oförändrad omfattning kommer att erfordras för utredningar om utbildning av lärare, för utarbetande av metodiska anvisningar för undervisningen i olika ämnen och på olika skolstadier, för arbete med audiovisuella hjälpmedel och annan undervisningsmateriel, för skolplanering och utredningar om rationalisering inom skolbyggnadsområdet m. m. samt för utarbetande av anvisningar i administrativa frågor. Överstyrelsen föreslår att inrättandet av en pressombudsmanbefattning och den därav följande höjningen av icke-ordinarieanslaget icke skall föranleda någon minskning av förevarande anslagspost, varur ersättning till pressombudsmannen för närvarande utgår. Däremot bör anslagsposten minskas med kostnaden för arvode och gottgörelse för avstådda löneförmåner till filmkonsulenten, som överstyrelsen förutsätter skola i fortsättningen avlönas ur anslagsposten till Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Minskningen beräknas utgöra omkring 12 000 kronor.

I utlåtande över skolöverstyrelsens anslagsäskanden framhåller *statskontoret* angelägenheten av ett skyndsamt genomförande av en inom överstyrelsen pågående översyn i syfte att klarlägga vilka ytterligare decentraliseringsåtgärder, som kan vara möjliga att genomföra inom överstyrelsens verksamhetsområde. Beträffande det i anslagsäskandena ifrågasatta utbytet av amanuens tjänster mot tjänster som förste byråsekreterare bör enligt statskontorets mening beaktas, att åt kompetensutredningen uppdragits att i och för ett slutligt ställningstagande till utredningens betänkande »Kanslistor i administrativ tjänst» (SOU 1957:23) inom bland annat skolöverstyrelsen verkställa kompletterande undersökningar i första hand i fråga om kvantiteten arbetsuppgifter, som kan överföras från personal med högre kompetens till personal i en mellangrads karriär eller dylikt. I avvaktan på slutförandet av sagda undersökningar bör enligt statskontorets uppfattning något utbyte i enlighet med förslaget av amanuens tjänster mot förste byråsekreterartjänster icke övervägas.

Statskontoret anser sig icke kunna biträda det ånyo framförda önskemålet om inrättande av lönegradsplacerad tjänst som pressombudsman. Yrkandet om inrättandet av en befattning som konsulent för fortbildningsverksamhet sammanhänger med överstyrelsens i annat sammanhang framförda förslag om en utökad och bättre organiserad fortbildningsverksamhet för olika lärarkategorier. Statskontoret erinrar här endast att ämbetsverket intagit en avvisande hållning i fråga om ändring av den nuvarande organi-

sationen av fortbildningsverksamheten. Förslagen beträffande befattningarna som filmkonsulent och musikkonsulent utgör upprepningar av önskemål, som avvisats av statsmakterna så sent som vid 1958 års riksdag. Enligt statskontorets mening saknas anledning till ändrat ståndpunktstagande beträffande nu ifrågavarande båda förslag. Till frågan om inrättande vid överstyrelsen av en befattning som konsulent för handläggning av undervisningsmaterielfrågor tager statskontoret ställning i samband med behandlingen av överstyrelsens medelsäskanden under reservationsanslaget Bidrag till vissa särskilda skoländamål.

Med hänsyn till vad statskontoret under hand inhämtat rörande den nuvarande arbetsbelastningen på organisationsavdelningen motsätter sig ämbetsverket icke den begärda fortsatta dubblingen av en undervisningsrådstjänst på nämnda avdelning. Beträffande det ånyo framförda önskemålet om ytterligare befattningshavare på meritkontoret erinrar statskontoret om att ämbetsverket i sitt utlåtande över föregående års petita föreslagit en viss förstärkning av meritkontorets personalresurser. Statskontoret avstyrker det upprepade förslaget att planerings- och byggnadsroteln skulle ombildas till en särskild avdelning. Ämbetsverket vill däremot icke motsätta sig fortsatt dubbling av en undervisningsrådstjänst på denna rotel.

Beträffande de yrkanden, som har avseende å den skolsociala roteln, motsätter sig statskontoret icke inrättandet av en tjänst som konsulent för yrkesvägledning. Däremot biträdades icke förslaget om inrättande av en befattning som konsulent för undervisningen av synsvaga barn i folkskolan. Tidigare framförda yrkanden om ändring av arvodesbefattningen som folkhögskolinspektör till en extra ordinarie tjänst har icke vunnit statsmakternas tillmötesgående vid 1958 och 1959 års riksdagar. Anledning till ändrat ståndpunktstagande beträffande det ånyo framförda förslaget torde enligt statskontorets mening icke föreligga. Tillräckliga skäl att överväga ändring av hittills tillämpade grunder för ersättning till skolbibliotekskonsulenten anses ej heller vara för handen. Statskontoret föreslår slutligen, att anslagsposten till arvoden till experter och tillfällig personal m. m. uppföres med oförändrat belopp.

Statens lönenämnd finner sig ej kunna tillstyrka de föreslagna lönegradsuppflyttningarna för en hjälpundervisningskonsulent i Ae 21 till Ae 23, en biträdande arkitekt i Ae 21 till Ae 23 och en bibliotekskonsulent i Ae 21 till Ae 23. Emot den föreslagna uppflyttningen av materialförvaltartjänsten från Ao 9 till Ao 12 har nämnden ingen erinran. De äskade konsulenttjänsterna för handläggning av undervisningsmaterielfrågor och för yrkesvägledning bör enligt nämndens mening placeras i lönegrad A 21. Nämnden har ingen erinran mot att den yrkade tjänsten som musik-konsulent placeras i lönegrad A 23. Den till inrättande föreslagna tjänsten som folkhögskolinspektör anses böra placeras i lönegrad A 26. För den föreslagna statistikutredningssektionen har överstyrelsen — i samband med

förslag om överflyttning av skolstatistiken till statistiska centralbyrån — hemställt om följande tjänster, nämligen en byrådirektör i Ao 26 i utbyte mot den vid statistiska kontoret förefintliga byrådirektörstjänsten i Ao 24, en förste aktuarie i Ae 21 i utbyte mot en sådan tjänst i Ao 21, en kontorist i Ae 9 och ett skriv- och kontorsbiträde i reglerad befordringsgång. Lönenämnden har ingen erinran mot den förordade löneställningen för biträdestjänsterna men anser, att de högre tjänsterna bör placeras i respektive A 23 (förste aktuarie) och reglerad befordringsgång (amanuens).

I detta sammanhang torde också böra upptagas vissa av 1958 års *besparingsutredning* i betänkandet »Besparingar inom statsverksamheten» (SOU 1959: 28) framförda synpunkter på den statliga skoladministrationen.

Besparingsutredningen berör i sitt betänkande skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och länskolnämnderna. I korthet redogöres för dessa organs nuvarande uppgifter och organisation, varjämte redovisas vissa av chefen för ecklesiastikdepartementet, berörda myndigheter, olika utredningar m. fl. under senare år gjorda uttalanden i fråga om personalbehov, decentraliseringsåtgärder m. m. inom den statliga skoladministrationen. Den i betänkandet lämnade redogörelsen tyder enligt besparingsutredningens uppfattning på att den statliga skoladministrationen bör ägnas särskild uppmärksamhet från rationaliseringssynpunkt. Utredningen erinrar om att den centrala administrationen i vad angår skolöverstyrelsen väsentligen bygger på beslut av 1952 års riksdag och att utredning pågår beträffande överstyrelsen för yrkesutbildning. Det erinras vidare om att i fråga om länskolnämndernas nuvarande organisation av departementschefen uttalats, att den vore knappt tilltagen men att en anpassning efter det verkliga behovet kunde ske först efter en tids erfarenhet. Utredningen framhåller, att tillskapandet av länskolnämnderna har medfört stegrade statliga förvaltningskostnader på det regionala planet men också öppnat möjligheter att avlasta de centrala organen. För en begränsning av förvaltningskostnaderna på området är det, anför utredningen, av särskild vikt att fördelningen av arbetsuppgifterna mellan de centrala och lokala organen blir så rationell som möjligt; samtidigt måste en fortsatt total utbyggnad av skoladministrationen och därav föranledda ökade statsutgifter undvikas. I vad avser skolöverstyrelsen framhåller utredningen, i anslutning till ett av departementschefen i 1959 års statsverksproposition gjort uttalande, att inte oväsentliga personalminskningar bör bli möjliga genom tillkomsten av länskolnämnderna. Ett genomförande av utredningens i annat sammanhang framförda förslag om inrättande av en central skolbyggnadsberedning och om överflyttning av vissa ärenden angående stipendier och studielån till studiehjälpnämnden och lokala skolmyndigheter anses också kunna påverka överstyrelsens personalorganisation.

Besparingsutredningens överväganden av hithörande frågor utmynnar i den slutsatsen, att behov föreligger av en omprövning i ett sammanhang av den statliga skoladministrationens arbetsuppgifter och dessas fördelning samt i samband därmed en organisatorisk översyn av denna administration i dess helhet.

Vissa vid remissbehandlingen av besparingsutredningens betänkande gjorda uttalanden torde här i korthet få redovisas.

Skolöverstyrelsen erinrar om den decentralisering från överstyrelsen som redan skett. Hur långt man bör gå i fråga om ytterligare decentraliseringsåtgärder är en fråga om avvägning, varvid bör beaktas att decentraliseringar kan medföra ökade personalkostnader och svårigheter att upprätthålla en enhetlig praxis. Handläggningen av en ärendegrupp kan ske både billigare och säkrare, om den centralt utföres av en expert på just dessa ärenden än om den ingår som en del av många andra arbetsuppgifter för befattningshavare hos lokala myndigheter. Överstyrelsen anser att den lämpliga tidpunkten ännu inte kan fixeras för omprövning av den statliga skoladministrationens arbetsuppgifter. Det är i nuvarande skede i skolutvecklingen av betydelse, att skolöverstyrelsen är fullt funktionsduglig och att inte, innan ännu verksamheten ute på fältet vunnit fastare former, nya organisationsformer införes, som kan göra det svårare att administrera verksamheten. Överstyrelsen bedömer det därför som omöjligt att redan nu finna underlag för en säker dimensionering på längre sikt av den statliga skoladministrationen.

Statskontoret understryker, att möjligheter till besparingar och rationaliseringar bör bevakas, sedan det nuvarande intensiva uppbyggnadsskedet avslutats och organisationsformen stabiliserat sig. Ämbetsverket erinrar vidare bland annat om utredningsarbetet inom 1957 års skolberedning och 1955 års utredning om den centrala ledningen av yrkesutbildningen. Den av besparingsutredningen förordade översynen av skoladministrationen i dess helhet bör enligt statskontorets mening icke övervägas, innan i vart fall sistberörda utredningsuppdrag avslutats.

Även *överstyrelsen för yrkesutbildning* erinrar om det pågående utredningsarbetet om yrkesutbildningens centrala ledning och framhåller, att frågor av den natur besparingsutredningen berör kommer att behandlas i detta sammanhang.

Statens organisationsnämnd anser en översyn önskvärd, men denna bör icke igångsättas, förrän utredningen angående frågan om den centrala ledningen av hela yrkesutbildningen föreligger.

Statens skolinspektörers förbund framhåller, att erfarenheterna klart visat, att länsskolnämnderna är avsevärt underdimensionerade. Länsskolnämndernas kanslier måste omedelbart förstärkas, om nämnderna på ett tillfredsställande sätt skall kunna utföra den planering för skolväsendet som är nödvändig icke minst ur statsfinansiell synpunkt.

Sveriges akademikers centralorganisation finner utredningens synpunkter på skoladministrationen helt orealistiska. Redan för närvarande är utbildningsadministrationen på alla nivåer klart underdimensionerad, hävdar organisationen, som anser att en betydande förstärkning av denna administration måste förutses.

Departementschefen. Jag vill inledningsvis anknyta till vad besparingsutredningen anfört rörande skolväsendets administration. Utredningen har ansett att behov föreligger av en omprövning i ett sammanhang av den statliga skoladministrationens arbetsuppgifter och dessas fördelning samt, i samband därmed, av en översyn av denna administration i dess helhet. De organ, som här i första hand synes vara avsedda, är skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och länskolnämnderna.

Det torde vara uppenbart, att en samlad överblick över skoladministrationen blir nödvändig för att få klarhet om bland annat de faktiska verkningarna av de nyligen genomförda organisationsändringarna inom skolledningen på det lokala och det regionala planet. Den lokalt och regionalt genomförda enhetliga ledningen och planeringen av det allmänna skolväsendet och yrkesutbildningsväsendet har ännu ingen motsvarighet centralt. Såsom framhållits i ett flertal av de tidigare redovisade remissyttrandena, torde emellertid tidpunkten för den föreslagna omprövningen och översynen ännu inte vara inne. 1955 års utredning om yrkesutbildningens centrala ledning har ännu inte slutfört sitt arbete. Inom skolöverstyrelsen pågår en successiv översyn med sikte på decentralisering av ärendegrupper till länskolnämnderna. Vidare är erfarenheterna av dessa nämnders verksamhet ännu begränsade. Åtskilligt annat kan andragas, som pekar på att man ännu bör intaga en avvaktande hållning. Jag är därför inte beredd att nu taga initiativ till en översyn av hela det skoladministrativa fältet. Givetvis kommer jag att ha min uppmärksamhet riktad på dessa frågor och jag förutsätter att också de berörda myndigheterna har sin uppmärksamhet riktad på förenklingsmöjligheter och rationaliseringar inom sina respektive områden. I anslutning till besparingsutredningens överväganden om en begränsning av skolförvaltningskostnaderna bör det erinras om att en mycket restriktiv hållning under senare år intagits från statsmakternas sida gentemot yrkanden från skolöverstyrelsen om ökning av dess administrativa personal under hänvisning till den lättnad i arbetsbördan som förutsatts bli en följd av länskolnämndernas tillkomst.

I anslagsäskandena för nästa budgetår har skolöverstyrelsen inriktat sina förslag om förstärkningar så gott som uteslutande på pedagogisk personal och personal som representerar speciell sakkunskap. I fråga om den administrativa personalen framför överstyrelsen endast på någon punkt yrkande om förstärkning.

De nu framlagda förslagen om ändring av tjänstetyp och löneställning för undervisningsråden, byråcheferna och skolöverläkaren (p. 1), om arvodeshöjning för generaldirektörens ställföreträdare och avdelningscheferna (p. 2) samt beträffande utbyte av vissa tjänster i byråsekreterarkarriären (p. 3) kan jag inte tillstyrka.

I anslagsäskandena för innevarande budgetår föreslog skolöverstyrelsen, att en förste byråsekreterartjänst i Ao 23 på organisationsavdelningen skulle utbytas mot en byrådirektörstjänst i Ao 24. Samtidigt föreslogs indragning av en byrådirektörstjänst i Ae 24 på försöksavdelningen. Vid behandlingen av dessa förslag föregående år anförde jag i fråga om det föreslagna utbytet, att jag icke fann de av överstyrelsen anförda skälen för utbytet tillräckligt bärande, och beträffande indragningen av en byrådirektörstjänst på försöksavdelningen, att jag ansåg mig icke då böra taga ställning till detta förslag. Sedan ytterligare överväganden i dessa frågor ägt rum, föreskrev Kungl. Maj:t den 28 maj 1959, att den här åsyftade byrådirektörstjänsten på försöksavdelningen finge från och med budgetåret 1959/60 disponeras för tjänsteman med administrativa arbetsuppgifter inom överstyrelsens organisationsavdelning, och att närmast uppkommande ledighet på ordinarie förste byråsekreterartjänst skulle anmälas till Kungl. Maj:t och den lediga tjänsten hållas obesatt. Enligt vad som nu blivit bekant, torde redan under första halvåret 1960 en tjänst som förste byråsekreterare i Ao 23 komma att bli ledig på grund av den nuvarande innehavarens pensionering. Jag föreslår, att denna tjänst indrages med utgången av budgetåret 1959/60.

Jag tillstyrker, att en tjänst som pressombudsman nu inrättas (p. 4). Tjänsten torde dock tills vidare böra konstrueras som extra tjänst och placeras i lönegrad Ag 24. I samband med inrättandet av denna tjänst bör anslagsposten till arvoden till experter och tillfällig personal nedräknas med 30 000 kronor (p. 22).

Jag biträder vidare förslagen om en konsulent för yrkesvägledning i folkskolan (p. 16) och en konsulent för undervisningen av synsvaga barn i folkskolan (p. 17); den förstnämnda konsulenttjänsten bör dock enligt min mening konstrueras såsom arvodestjänst enligt samma regler som gäller beträffande ämneskonsulent. Jag har inte någon erinran emot att tjänstetiteln för hjälpundervisningskonsulenten ändras till konsulent för specialundervisningen (p. 6) eller att arvode till skolbibliotekskonsulenten i fortsättningen får utgå på samma sätt som arvode till ämneskonsulent (p. 20).

De under en följd av år medgivna dubbleringarna av två undervisningsrådstjänster torde böra få ske även under nästa budgetår (p. 10 och 13). Vad gäller den nuvarande planerings- och byggnadsroteln — vilken enligt Kungl. Maj:ts beslut sedan den 1 oktober 1957 är en fristående rotel inom

skolöverstyrelsen — anser jag mig nu böra tillstyrka den föreslagna ombildningen av roteln till en avdelning. Jag räknar därför med medel till ytterligare ett avdelningschefsarvode (p. 12).

Förslag om överflyttning av den löpande skolstatistiken från överstyrelsens statistiska kontor till statistiska centralbyrån framlades av överstyrelsen i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1958/59. Det då framlagda förslaget föranledde inte någon åtgärd. Skolöverstyrelsen har emellertid nu i samråd med statistiska centralbyrån och överstyrelsen för yrkesutbildning låtit verkställa en särskild utredning rörande skolstatistikens inriktning och omfattning samt dess organisation och förläggning. På grundval härav framlägger skolöverstyrelsen ett nytt förslag till omorganisation.

Genom den allsidiga utredning, som nu föreligger, har en betydligt säkrare grund skapats för bedömningen av frågan om en omorganisation. Skolstatistikens inriktning och omfång har grundligt omprövats och en radikal ändring av arbetsmetoderna har förutsatts. En omläggning i enlighet med de av utredningen uppdragna principerna synes innebära en avsevärd förbättring och effektivisering på skolstatistikens område, något som givetvis är synnerligen angeläget i den period av genomgripande omdaningar och kraftig expansion inom skolväsendet, som nu råder och kommer att råda under avsevärd tid framöver. En bättre och snabbare tillgänglig statistik rörande olika skolformer får sin stora betydelse inte minst som utgångspunkt för prognos- och planeringsarbetet på skolans område.

Det synes alltså vara uppenbart, att den föreslagna omläggningen av skolstatistikens inriktning, omfång och arbetsmetoder nu bör genomföras. De förändringar i fråga om organisation, personal och medelsanvisningar, som provas bli en följd av en sådan omläggning, bör därför accepteras.

Enligt det föreliggande förslaget skulle från och med den 1 juli 1960 till statistiska centralbyrån överföras den statistik rörande skolväsendet, som hittills utarbetats av skolöverstyrelsens statistiska kontor, och viss statistik, som för närvarande utarbetas av överstyrelsen för yrkesutbildning. Inom centralbyrån skulle för ändamålet upprättas en fristående avdelning, till vilken också skulle hänföras statistiken över högre studier och viss statistik av mindre omfattning från speciella utbildningsområden. Från utredningens sida har framlagts förslag om den personal och de särskilda medelsanvisningar, som vid omorganisationen skulle erfordras för statistiska centralbyrån. I dessa avseenden har chefen för finansdepartementet tidigare denna dag framlagt förslag i samband med anslagsäskanden under sjunde huvudtiteln.

Vad som i samband med förevarande avlöningsanslag närmare bör behandlas är frågan om omorganisationens inverkan på skolöverstyrelsens personalbehov. Såsom framgått av en tidigare lämnad sammanställning över skolöverstyrelsens förslag under detta anslag (p. 15), räknar översty-

relsen med indragning av åtskilliga tjänster. Överstyrelsen har emellertid också föreslagit, att vid omorganisationen en mindre statistisk utredningssektion skall bibehållas inom överstyrelsen. Denna sektion skulle omfatta en byrådirektör i Ao 26, en förste aktuarie i Ae 21, en kontorist och ett kontorsbiträde. Vad överstyrelsen i sina anslagsäskanden anført till stöd för detta förslag och de ytterligare uppgifter och synpunkter, som sedermera under hand framkommit, har övertygat mig om nödvändigheten av att överstyrelsen även i fortsättningen inom sig kontinuerligt har tillgång till statistisk expertis för prognos- och planeringsarbete av olika slag. Enligt min bedömning är dock en särskild statistisk utredningssektion av det omfång överstyrelsen förordat ej nödvändig. Behovet av statistisk expertis bör enligt min mening tillgodoses genom inrättande av en extra ordinarie tjänst som förste aktuarie i Ae 23. I fråga om biträdespersonal räknar jag med att sådan arbetskraft kan ställas till förfogande i erforderlig utsträckning inom ramen för överstyrelsens tillgängliga personalresurser.

Till följd av mitt förord för skolstatistikens överflyttning till statistiska centralbyrån och vad jag här föreslagit om statistisk expertis i fortsättningen inom överstyrelsen, räknar jag med att samtliga nuvarande tjänster vid överstyrelsens statistiska kontor indrages från och med nästa budgetår och att i stället en tjänst som förste aktuarie i Ae 23 inrättas. De tjänster, som sålunda bör indragas, är en byrådirektörstjänst i Ao 24, en tjänst som förste aktuarie i Ao 21, tre tjänster som amanuens/aktuarie i reglerad befordringsgång, en kansliskrivartjänst i Ao 10, en kontoristtjänst i Ae 9, två kanslibiträdestjänster i Ao 7 och sex tjänster som biträde för skriv- och kontorsgöromål i reglerad befordringsgång. Därjämte bör de medel, som nu utgår till ersättning åt två arvodesanställda tjänstemän, borträknas. Om och i den mån så visar sig nödvändigt i samband med omorganisationen, bör givetvis ordinarie tjänster kunna placeras på övergångsstat.

En annan av skolöverstyrelsen väckt reformfråga, som aktualiseras vid behandlingen av förevarande anslag, är spørgsmålet rörande omläggningen av verksamheten för lärarnas fortbildning. Såsom närmare kommer att visas vid prövningen av medelsbehovet under anslaget till Kurser för lärare m. fl., föreligger inte möjligheter att lösa fortbildningsfrågan enligt de riktlinjer överstyrelsen nu föreslagit. Jag räknar därför med att denna verksamhet tills vidare bör fortsätta i huvudsakligen samma former och samma omfattning som för närvarande. Förslaget om inrättande av en tjänst som fortbildningskonsulent (p. 5) finner jag mig följaktligen inte nu kunna biträda.

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet föreslagit vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor, beräknar jag här medel för uppflyttning av en materialförvaltartjänst i Ao 9 till Ao 12.

Utöver vad jag i olika hänseenden nu förordat, räknar jag inte med andra ändringar beträffande ifrågavarande anslag än sådana som är av

automatisk natur. Avslutningsvis vill jag emellertid beröra några frågor av principiell natur, som rör anslagsberäkningen. Skolöverstyrelsen upptager i sina anslagsäskanden en ökning med drygt 43 000 kronor till följd av uppflyttningar dels i löneklass, dels i lönegrad inom reglerad befordringsgång. Av denna ökning belöper ungefär 31 600 kronor på anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, medan resten fördelar sig på ordinarieposten och posten till rörligt tillägg. Jag anser mig böra godtaga överstyrelsens beräkning i detta hänseende i vad gäller icke-ordinarieposten. Jag vill härvid understryka, att vid beräkning av kostnader för dessa ändamål givetvis måste, så långt det är möjligt vid förhandsberäkningar, beaktas också de utgiftsminskningar som tid efter annan kan uppkomma genom att nyanställd tjänsteman inplaceras i lägre löneklass eller lönegrad än den, som varit tillämplig för företrädaren.

I fråga om anslagsposten till avlöningar åt ordinarie tjänstemän utvisar budgetredovisningen, att denna post — i den mån inte vid medelsberäkningen oförutsedda förändringar beträffande grundlönerna verkat i motsatt riktning — under en följd av år varit avsevärt för högt beräknad i förhållande till den faktiska belastningen, ett förhållande som synes ha betingats i huvudsak därav att ordinarie tjänster vid vakanser eller vid tjänstledighet för den ordinarie innehavaren kommit att uppehållas av icke-ordinarie personal. Med hänsyn härtill anser jag det inte finnas anledning att göra den uppräknig av ordinarieposten, som överstyrelsen föreslagit. Jag finner det tvärtom berättigat, att posten på grund av vad belastningssiffrorna utvisar nedräknas med cirka 50 000 kronor. Oavsett denna av speciella skäl motiverade nedräkning, måste givetvis vid anslagsberäkningen beaktas vilken inverkan mina övriga här framförda förslag kan få beträffande medelsbehovet under ordinarieposten.

En annan kostnadsförändrande faktor av automatisk natur, som bör beaktas men som detta år liksom tidigare ej synes ha påverkat överstyrelsens kalkyler, är den höjning av den i avlöningsstaten upptagna posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, som följer av att arvoden, bestämda efter viss löneklass, automatiskt ökar vid generella lönehöjningar. Sådana inträffade löneförändringar har brukat beaktas vid fördelningen av anslagsposten på olika ändamål i samband med utfärdandet av regleringsbrev, men någon förändring av anslagspostens nominella belopp kan givetvis inte göras förrän vid anslagsberäkningen för ett följande budgetår. Jag förutsätter, att överstyrelsen vid sina anslagsäskanden i fortsättningen har sin uppmärksamhet riktad även på denna detalj.

Medelsbehovet under förevarande anslag för nästa budgetår beräknar jag till 5 474 000 kronor, vilket innebär en minskning med 80 000 kronor. Anslaget bör fördelas på olika poster på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan. Med hänsyn till vissa här framlagda förslag bör gällande personalförteckning ändras.

Under åberopande av vad jag här anfört och förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1960/61, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för skolöverstyrelsen, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	1 855 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	522 000
3. Arvoden till experter och tillfällig personal m. m., förslagsvis	80 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	2 206 000
5. Rörligt tillägg, förslagsvis	730 000
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, förslagsvis	81 000
Summa kronor	5 474 000

c) till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 5 474 000 kronor.

[163] 2. Skolöverstyrelsen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	800 000	822 263
1959/60 (statsliggaren s. 642)	891 000	
1960/61 (förslag)	961 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 114 000 kronor på sätt framgår av följande sammanställning.

1. Sjukvård m. m. (nu 16 000)	of.
2. Reseersättningar (nu 256 000)	+ 40 000
3. Tjänstgöringstraktamenten åt vikarierande undervisningsråd (nu 50 000)	+ 5 000
4. Bränsle, lyse och vatten (nu 40 000)	of.
5. Övriga expenser (nu 451 000)	+ 50 000
6. Publikationstryck (nu 138 000)	+ 37 000
7. Prenumerationsavgifter för tidskriften »Aktuellt från skolöverstyrelsen» (nu 60 000)	— 18 000
Summa ökning kronor	114 000

Av skolöverstyrelsens framställning inhämtas i övrigt bland annat följande.

2. På grund av föreslagna personalökningar bör posten till reseersättningar ökas med 15 000 kronor. En förhöjning med 10 procent beräknas med anledning av höjda traktamenten från och med den 1 juli 1959. Det belopp på vilket procenten kan beräknas torde få anses motsvara cirka 65 procent av anslagsposten budgetåret 1959/60 (256 000 kronor); ökningen på denna grund uppskattas därför till 17 000 kronor. En konferens kommer hösten 1960 att anordnas med rektorerna för handarbets- och skolköksseminarierna i Umeå, Uppsala, Stockholm och Göteborg. Härför beräknas 1 500 kronor. Av anslagsposten får budgetåret 1959/60 6 000 kronor disponeras för bestridande av kostnader för internordiska tjänsteresor. Samma belopp disponerades för budgetåret 1958/59 och ytterligare 2 000 kronor av anslagsposten fick jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 13 mars 1959 användas för detta ändamål. För budgetåret 1959/60 föreligger redan anmälningar om tilldelning av medel för resor till de nordiska länderna omfattande ungefär 8 000 kronor. Periodiskt återkommande internordiska konferenser förekommer inom ramen för ämbetsuppgifterna hos flera av överstyrelsens arbetsenheter, t. ex. skolhygienroteln, skolsociala roteln, sektionen för hemkunskap och hushållsgöromål, bibliotekssektionen, konsulenterna i övningsämnen. Överstyrelsen finner det alltmer ökande samarbetet på skolans område de nordiska länderna emellan nödvändig göra en ökning av anslagsposten i vad den avser internordiska tjänsteresor med 6 000 kronor till 12 000 kronor. Den beräknade ökningen av kostnaderna för resor uppgår sålunda till 39 500 kronor eller avrundat, till 40 000 kronor.

5. Överstyrelsen har vid budgetårsskiftena 1958 och 1959 haft räkningar obetalda från närmast föregående budgetår. I anslagsäskandena för budgetåret 1959/60 anmälde överstyrelsen, att utbetalningar om cirka 21 000 kronor — verkställda våren 1958 för försöksavdelningens överflyttning från ämbetshuset Hantverkargatan 29 till Agnegatan 29 — skulle komma att belasta budgetåret 1958/59, emedan överstyrelsens framställning om överskridande av delposten till Övriga expenser med anledning av nämnda extra utgifter icke föranledde någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Trots långtgående besparingsåtgärder, för vilka redogörelse lämnas i framställningen, har balans inte kunnat undvikas vid ingången av budgetåret 1959/60, bland annat på grund av nyssnämnda extra utgifter.

Varannandagsstädning infördes från och med den 1 januari 1957, vilket reducerade kostnaderna för renhållning och städning. Förhandlingar om nytt kollektivavtal kommer att äga rum hösten 1959. En viss förhöjning synes därför erforderlig, förslagsvis 5 000 kronor. Gardintvätt har inte skett sedan många år; fönstertvätt sker endast en gång varje år. Den förra bör ske en gång varje år och den senare två gånger per år. En ytterligare förhöjning av medlen till renhållning och städning erfordras därför, förslagsvis med 5 000 kronor.

För skrivmateriel, papper, blankettryck m. m. beräknar överstyrelsen en ökning av medelsbehovet med 20 000 kronor. Av kostnaderna för telegram, telefon och annonsering budgetåret 1958/59 utgör 17 000 kronor engångskostnad för extra arbeten inom den för skolöverstyrelsen, byggnadsstyrelsen och rikets allmänna kartverk gemensamma telecentralen. Kostnaderna för nu ifrågakvarande ändamål har dock undergått en stark ökning. Ökningen

av antalet interurbana telefonsamtal med anledning av omorganisationen inom skolväsendets lokala och regionala ledning, den starkt ökande kurs- och fortbildningsverksamheten, nyorganiserad försöksverksamhet vid de högre skolorna m. m. torde ännu inte ha nått kulmen. Det synes realistiskt att räkna med förhöjda kostnader; en ökning föreslås med 10 000 kronor.

I anslagsäskandena för budgetåret 1959/60 underströk överstyrelsen på grundval av verkställda beräkningar, att nyanskaffning av kontorsskrivmaskiner måste göras med 10 per år under ett antal år framåt. Orsaken vore dels önskemålet att efterhand ersätta den mycket stora procenten förbrukade och mindre användbara maskiner, dels ock för att någorlunda snabbt möjliggöra försörjning av fullgoda maskiner till den helt maskinskrivningssysselsatta personalen. Kostnaden per år beräknades till 8 000 kronor. På basis av samtidigt verkställda undersökningar av mattbeståndet hemställde överstyrelsen om medel för anskaffning av golvmattor under fyra budgetår — räknat från budgetåret 1959/60 — med 16 000 å 17 000 kronor per budgetår. För engångsanskaffning av gångmattor till de stenlagda korridorgolven begärdes 8 000 kronor. Enligt statsverkspropositionen år 1959 (Bil. 10: Åttonde huvudtiteln, s. 361) har departementschefen föreslagit 10 000 kronor som en engångsanvisning för inköp av skrivmaskiner och mattor. Ehuru överstyrelsen anser denna ökning otillräcklig, avser överstyrelsen söka frigöra medel för inköp budgetåret 1960/61 av skrivmaskiner upp till ett belopp om cirka 10 000 kronor. Överstyrelsen yrkar ingen medelsökning för inköp och underhåll av möbler, skriv- och räknesmaskiner och dylikt. Även till bokinköp, bindning av böcker och handlingar beräknas oförändrat medelsbehov.

Vidare hemställer överstyrelsen om medel under denna delpost för representationskostnader — 2 000 kronor — och om en ökning med 8 000 kronor för oförutsedda kostnadsökningar för varor och tjänster.

6—7. Anslagsposten till publikationstryck är budgetåret 1959/60 uppförd med 138 000 kronor, varav för tidskriften »Aktuellt från skolöverstyrelsen» beräknats 95 000 kronor och för övrigt publikationstryck 43 000 kronor. Belastningen budgetåret 1958/59 kan, sedan samtliga tryckeriräkningar inkommit, beräknas till det för budgetåret anvisade beloppet 133 000 kronor. Det för sistnämnda budgetår till »Aktuellt från skolöverstyrelsen» beräknade beloppet 90 000 kronor, har emellertid varit otillräckligt. Överstyrelsen har därför tvingats till besparingar beträffande övrigt publikationstryck. Överstyrelsen anser, att tidskriften bör få fritt utvecklas till det omfång, som behovet av information för skolväsendet motiverar. För budgetåret 1960/61 beräknar överstyrelsen kostnaderna för tidskriften till 120 000 kronor, utgörande en höjning med 25 000 kronor. Denna får anses täcka även ökande arbets- och materielkostnader, däremot icke emballage. Kostnaderna för emballage uppgick 1958 till cirka 3 000 kronor. Denna kostnad bör inte längre bestridas ur anslagsposten till expenser utan inräknas i anslagsposten till publikationstryck. För budgetåret 1960/61 kan kostnaden för emballage beräknas till 5 000 kronor. — Antalet prenumeranter uppgick 1958 till 3 992 helårsprenumeranter och 136 halvårsprenumeranter, summa 4 128. Överstyrelsen har beslutat, att prenumerationspriset från den 1 januari 1960 skall vara 18 kronor för år. Under inkomstposten Särskilda uppbördsmedel: Prenumerationsavgifter för tidskriften »Aktuellt från skolöverstyrelsen» synes därför — vid en prenumerations-

stock om i runt tal 4 000 — inkomsterna få beräknas till 72 000 kronor budgetåret 1960/61. Försäljning av lösnummer genom Nordiska bokhandeln uppgick 1958 till 5 497 kronor 20 öre. Inkomsterna för lösnummerförsäljningen (genom Nordiska bokhandeln och genom överstyrelsens postförskottsförsäljning) synes få beräknas till 6 000 kronor budgetåret 1960/61. — Överstyrelsen hemställer sålunda, att anslagsposten i vad avser tidskriften »Aktuellt från skolöverstyrelsen» höjes med sammanlagt 30 000 kronor till 125 000 kronor.

Beträffande övrigt publikationstryck framhåller överstyrelsen, att kostnaden för redan nu planerade publikationer (varav flera av periodisk karaktär) 1960/61 får beräknas till minst 30 000 kronor, varvid hänsyn icke tagits till ökande materiel- och arbetskostnader. För ännu icke planerade publikationer och högre materiel- och arbetskostnader bör ett belopp om 20 000 kronor beräknas, vilket tillsammans innebär en ökning med 7 000 kronor av de nu för ändamålet beräknade medlen 43 000 kronor.

Överstyrelsen hemställer sålunda, att anslagsposten till publikationstryck höjes med sammanlagt 37 000 (= 30 000 + 7 000) kronor till 175 000 kronor. Med hänsyn till den beräknade ökningen av inkomsterna under särskilda uppbördsmedel stannar emellertid nettoökningen vid ett belopp av 19 000 kronor.

Departementschefen. Beträffande anslagsposten till reseersättningar (p. 2) förordar jag en uppräknings med 25 000 kronor. Av posten torde för nästa budgetår högst 10 000 kronor böra få utgå till kostnader för internordiska tjänsteresor. Med hänsyn till belastningen under innevarande budgetår av respektive poster torde för nästa budgetår anslagsposten till tjänstgörings-traktamenten åt vikarierande undervisningsråd (p. 3) böra upptagas med oförändrat belopp och delposten till bränsle, lyse och vatten (p. 4) höjas med 3 000 kronor. Delposten till övriga expenser (p. 5) bör enligt min mening ökas med 35 000 kronor, varav 8 000 kronor bör ha karaktär av engångsansvisning till inköp av kontorsmaskiner och mattor. Från sist-nämnda delpost bör alltjämt bestridas kostnader för emballage till tidskriften »Aktuellt från skolöverstyrelsen». Utgifter för representation torde även fortsättningsvis böra bestridas på sätt som nu sker. Jag förordar, att anslagsposten till publikationstryck (p. 6) ökas med 25 000 kronor, varav 18 000 kronor beräknas för tidskriften »Aktuellt från skolöverstyrelsen» och 7 000 kronor för övrigt publikationstryck. De särskilda uppbördsmedlen torde i enlighet med överstyrelsens beräkningar böra upptagas med ett från 60 000 till 78 000 kronor höjt belopp. Den sammanlagda ökningen under förevarande anslag för nästa budgetår beräknar jag sålunda till $(25\,000 + 3\,000 + 35\,000 + 25\,000 - 18\,000 =)$ 70 000 kronor. Vid bifall till vad jag här föreslagit bör alltså anslaget uppföras med 961 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolöverstyrelsen*: *Omkostnader* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 961 000 kronor.

[164] 3. Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	1 000 000	694 828
1957/58	1 250 000	1 490 616
1958/59	1 500 000	1 831 465
1959/60 (statsliggaren s. 643)	1 400 000	
1960/61 (förslag)	2 000 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta reservationsanslag för nästa budgetår uppföres med 2 260 000 kronor, vilket innebär en höjning med 860 000 kronor.

Överstyrelsen — som samtidigt med sina anslagsäskanden för budgetåret 1960/61 gjort framställning om ett tilläggsanslag av 350 000 kronor för innevarande budgetår för här ifrågakarande ändamål — lämnar följande redogörelse för medelssituationen under innevarande budgetår.

Budgetår	Reservation från föregående budgetår	Anslag	Summa till- gängliga medel	Nettoutgift
1958/59	394 897 ¹	1 500 000	1 894 897	1 894 866
1959/60	31	1 400 000	1 400 031	
1960/61 (förslag) ..	—	2 260 000	2 260 000	

Uppgifterna om reservationer och nettoutgifter i denna sammanställning är framräknade ur de räkenskaper, som föres av skolöverstyrelsens kassakontor. I dessa upptages emellertid utbetalda förskott som tillgångar, vilket ger en felaktig bild av det verkliga läget vid budgetårsskiftet. Flera av de största förskottsbeloppen är i själva verket nettoutgifter, enär överskjutande medel före den 1 juli 1959 inlevererats till överstyrelsen och i vissa fall även redovisning lämnats; att nettoutgifterna alltså i sådana fall upptogs som förskott och därmed som tillgångar beror helt enkelt på att redovisningarna ej granskats och blivit godkända före budgetårsskiftet. Förskotten uppgick den 1 juli 1959 till 386 025 kronor, av vilka bland annat cirka 200 000 kronor avser kurser och konferenser, cirka 90 000 kronor »Övrig försöksverksamhet», cirka 35 000 kronor den regionala konsulent- och fortbildningsverksamheten, cirka 25 000 kronor den regionala skolpsykologverksamheten och cirka 15 000 kronor resor för försöksavdelningens tjänstemän. Endast en obetydlig del av de förskott, som stod ute vid budgetårsskiftet, kan väntas bli återbetalad. En noggrann genomgång av de olika förskottsposterna visar i själva verket, att av de utestående förskotten om 386 025 kronor endast cirka 10 000 kronor kan beräknas bli återbetalda efter den 1 juli 1959.

Vid utgången av budgetåret 1958/59 fanns alltså en reservation på 31 kronor. Samtidigt hade emellertid utbetalningsbeslut meddelats beträffande ytterligare 96 959 kronor. Den 1 juli 1959 uppstod alltså en brist på (96 959 — 31 =) 96 928 kronor. Detta belopp bör dock minskas med nämnda cirka 10 000 kronor, som kan väntas bli återbetalda av förskotten, cirka

¹ I reservationen har inräknats det belopp på 63 400 kronor, som anvisats genom kungl. beslut den 31 januari 1958 angående bestridande av vissa merkostnader inom skolöverstyrelsens verksamhetsområde.

20 000 kronor av under budgetåret 1958/59 utbetalda medel, som avser budgetåret 1959/60, och 13 900 kronor, som tillförts anslaget genom kungl. beslut den 30 juni 1959 angående bestridande av vissa merkostnader inom skolöverstyrelsens verksamhetsområde. Å andra sidan måste man räkna med en del kvarstående kostnader från budgetåret 1958/59. Överstyrelsen uppskattar dessa till 80 000 kronor. Bristen skulle alltså utgöra ($96\,928 - 10\,000 - 20\,000 - 13\,900 + 80\,000 =$) 135 000 kronor.

Då försöksanslaget utgör 1 400 000 kronor, uppgår alltså de för budgetåret 1959/60 tillgängliga medlen till ($1\,400\,000 - 135\,000 =$) 1 265 000 kronor.

På grund av att försöksanslaget för budgetåret 1959/60 nedskurits från det av överstyrelsen föreslagna beloppet 2 630 000 kronor till 1 400 000 kronor har ny plan för försöksverksamheten under nämnda budgetår måste uppgöras. Sedan stora nedskärningar gjorts, har kostnaderna för verksamheten uppskattats till 1 750 000 kronor, vartill dock bör läggas 80 000 kronor för kostnader för korrespondensundervisning på högstadiet i Finnskoga-Dalby (jfr anslagspost IV: 2 och under förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.). Den beräknade kostnaden för budgetåret 1959/60 skulle alltså utgöra ($1\,750\,000 + 80\,000 =$) 1 830 000 kronor.

En brist på ($1\,830\,000 - 1\,265\,000 =$) 565 000 kronor skulle således uppstå vid budgetårets slut 1959/60, varför överstyrelsen i annat sammanhang anholder om ytterligare 350 000 kronor såsom bidrag till försöksverksamheten budgetåret 1959/60.

Av det anförda framgår, att överstyrelsen inte räknar med någon reservation vid ingången av budgetåret 1960/61; överstyrelsen räknade inte heller med någon reservation vid ingången av budgetåret 1959/60.

Överstyrelsen erinrar om att i anslagsäskandena för budgetåret 1959/60 föreslogs att förevarande anslag skulle uppföras med 2 630 000 kronor samt om vad i föregående års statsverksproposition av departementschefen anfördes om att programmet för försöksverksamheten i kommande anslagsäskanden borde uppgöras utifrån förutsättningen att det skulle medföra väsentligt mindre kostnader än det program som framlagts för budgetåret 1959/60. Överstyrelsen anser sig med hänsyn härtill böra efter ingående överväganden för budgetåret 1960/61 förorda relativt ingripande besparingsåtgärder och beräknar medelsbehovet till 2 260 000 kronor, d. v. s. 370 000 kronor lägre än de beräknade kostnaderna för budgetåret 1959/60. Minskningen skulle vid en yttlig jämförelse kunna synas relativt obetydlig. Överstyrelsen framhåller emellertid följande.

Överstyrelsen har för *den särskilda och fria försöksverksamheten vid högre skolor m. m.* beräknat sammanlagt cirka 260 000 kronor. För ett framgångsrikt bedrivande av försöksverksamheten är det nödvändigt, att denna får den föreslagna omfattningen.

För att tillräcklig kännedom skall kunna erhållas om korrespondensundervisningens möjligheter på gymnasiestadiet erfordras, att *korrespondensundervisning* bedrivs vid minst tre *gymnasier*. Kostnaderna för ändamålet uppgår till cirka 390 000 kronor.

650 000 kronor är således bundna till dessa båda verksamhetsformer.

Under anslagsposten Övrig försöksverksamhet har upptagits 340 000 kronor. Härav är 280 000 kronor avsedda för anställande av *personal och sakkunniga m. fl.* Tillräcklig tillgång på personal och sakkunniga måste anses utgöra ett grundvillkor för att försöksverksamhet av olika slag skall kunna bedrivas på riktigt sätt och en gynnsam utveckling säkras.

Vad *försöksverksamhet inom enhetsskolan* (avsnitt I) beträffar borde oundvikligen kostnadsökningar följa med den snabba ökningen av antalet försökskommuner. Detta gäller t. ex. för kurser, konferenser, konsulentverksamhet, språkassistentverksamhet och övergång till annan studieriktning, där åtgärderna ej kan förbehållas vissa kommuner eller vissa landsdelar utan måste tillförsäkras alla i verksamheten inbegripna kommuner.

Försöksverksamheten med nioårig enhetsskola pågick budgetåret 1958/59 i 141 kommuner samt omfattade cirka 8 030 klasser och 196 000 elever. Budgetåret 1959/60 tillkommer 76 kommuner och försöksverksamheten utvidgas därutöver i två kommuner. Sammanlagt kommer försöksverksamheten då att omfatta 217 kommuner med cirka 11 000 klasser och 265 000 elever.

Överstyrelsen räknar med att utbyggnad av verksamheten med nioårig enhetsskola kommer att ske i ungefär samma omfattning budgetåret 1960/61 som budgetåret 1959/60. Försöksverksamheten skulle då komma att omfatta cirka 300 kommuner, 14 000 klasser och 340 000 elever.

Försöksverksamheten med nioårig enhetsskola torde alltså under budgetåret 1960/61 komma att öka med cirka 27 procent jämfört med budgetåret 1959/60. Av de av överstyrelsen för budgetåret 1959/60 beräknade kostnaderna för försöksverksamheten, 2 630 000 kronor, avser cirka 65 procent enhetsskolan. Uppräknas denna del med 27 procent medan övriga kostnader — trots att en ökning vore befogad — hålles konstanta, skulle för försöksverksamheten under budgetåret 1960/61 erfordras cirka 3 100 000 kronor. Överstyrelsens förslag på 2 260 000 kronor innebär alltså icke oväsentliga besparingar.

Det av överstyrelsen för nästa budgetår föreslagna anslaget av 2 260 000 kronor beräknas bli disponerat på följande sätt. Siffror inom parentes avser jämförelse med överstyrelsens anslagsäskanden för innevarande budgetår.

I. *Försöksverksamhet inom enhetsskolan*

1. Kurser för enhetsskolans lärare m. fl. . . .	217 900	(— 26 700)
2. Länsskolnämndernas konsulent- och fortbildningsverksamhet	210 000	(— 81 700)
3. Konferenser med ledamöterna i länsskolnämnderna m. fl.	23 700	(— 40 100)
4. Studieresor för enhetsskolans lärare och skolledare	60 000	(of.)
5. Utarbetande och tryckning av metodiska anvisningar	20 000	(— 10 000)
6. Undersökningar och prov	145 000	(— 20 000)
7. Språkassistentverksamhet	149 500	(— 38 100)
8. Övergång till annan studieriktning	150 000	(+ 14 900)
Summa	976 100	(— 201 700)

II. Försöksgymnasier	Summa	34 100	(+ 4 600)
III. Skolor med särskild försöksverksamhet			
	Summa	199 400	(— 11 300)
IV. Försöksverksamhet med korrespondens- undervisning			
1. Korrespondensgymnasier	392 000	(+ 97 800)	
2. Övrig korrespondensundervisning	26 200	(— 7 800)	
	Summa	418 200	(+ 90 000)
V. Annan försöksverksamhet			
1. Fri försöksverksamhet	58 800	(— 279 000)	
2. Fortsatt utgivande av en för försöksverk- samheten gemensam publikation	40 000	(+ 10 000)	
3. Resekostnadsersättningar och traktamen- ten m.m. för vissa befattningshavare i samband med planering och tillsyn av försöksverksamheten	40 000	(of.)	
4. Resekostnadsersättningar och traktamen- ten m.m. till ledamöter och suppleanter i lekmananämnden	5 000	(of.)	
5. Övrig försöksverksamhet	340 000	(— 20 000)	
	Summa	483 800	(— 289 000)
VI. Regional skolpsykologverksamhet ..	Summa	147 600	(+ 33 400)
	Summa summarum	2 259 200	(— 374 000)

Liksom tidigare förutsätter överstyrelsen, att möjlighet skall föreligga att vidtaga de jämkningar mellan de beräknade posterna, som vid det fortsatta planläggningsarbetet kan visa sig erforderliga.

Av överstyrelsens framställning inhämtas beträffande de olika punkterna i det framlagda programmet bland annat följande.

I. Försöksverksamhet inom enhetsskolan

1. Den pågående kraftiga utbyggnaden av försöksverksamheten nödvändiggör en omfattande kursverksamhet. Medel beräknas till följande slag av kurser i försöksavdelningens regi, nämligen kurs i teoretisk yrkesorientering för lärare i samhällskunskap, kurs rörande metodiken vid undervisning i läroämnena av elever, som ej är teoretiskt inriktade, kurs rörande metodiken på enkla högstadier, fortbildningskurser för lärare i yrkesämnen, yrkesvals-lärarkurs (parallell med motsvarande vidareutbildningskurs för folkskol-lärare). Vidare beräknas här andel i kostnaderna för kurser, anordnade av andra arbetsenheter inom överstyrelsen, samt bidrag till av lärarorganisa-tioner m. fl. anordnade kurser.

2. Genom beslut den 15 maj 1959 föreskrev Kungl. Maj:t, att omhändervandandet av den regionala konsulent- och fortbildningsverksamheten inom försöksverksamheten med nioårig enhetsskola — vilken verksamhet tidigare handhåfts av försöksverksamhetens regionala samarbetskommittéer

(FRS) — skulle från och med den 1 juli 1959 åvila vederbörande länsskolnämnd.

Då konsulent- och fortbildningsverksamheten i länsskolnämndernas regi alltså just påbörjats, föreligger svårigheter att beräkna kostnaderna för verksamheten och deras uppdelning på olika delposter. Överstyrelsen följer i viss mån beräkningssättet för FRS' verksamhet och beräknar här medel för vissa experter hos länsskolnämnderna, för konsulentverksamhet, lärares auskultationer vid utbildningsanstalter, studiebesök, studiecirkelverksamhet och annan pedagogisk information samt vissa kortare kurser. Överstyrelsen föreslår en viss ändring i nuvarande regler beträffande förfogandet över anslaget och medelsutbetalningen, i vad avser medel under förevärande post.

3. Under denna post beräknar överstyrelsen medel för skolledarkonferenser rörande högstadiefrågor och konferens för vissa ledamöter och tjänstemän i länsskolnämnderna angående förberedande yrkesutbildning.

6. Beträffande försöksavdelningens vetenskapligt inriktade undersökningsverksamhet framhåller överstyrelsen nödvändigheten av att fullfölja pågående undersökningar rörande elevernas yrkesintressen och anpassning till yrkeslivet samt rörande elevernas sociala utveckling och anpassning. Vidare beräknas medel för undersökningar med syfte att ställa olika instrument för studie- och yrkesvägledningsarbetet till förfogande för skolpsykologer, yrkesvals lärare m. fl. Hittills gjorda försök med förberedande undervisning i engelska i årskurserna 1—4 beräknas föranleda vissa detaljstudier och analyser samt undersökningar rörande anknytningen mellan undervisningen i årskurserna 1—4 och de fortsatta engelskstudierna; medel upptages här för dylikt undersökningsarbete.

7. Språkassistentverksamheten är för närvarande icke tillräcklig. En del skolor har därför sökt tillgodose sitt ytterligare behov av assistentundervisning på andra sätt: genom att hel- eller deltidsanställda infödda lärare på särskilda kommunala anslag eller genom att förordna dem som vanliga timlärare med tjänstgöring i olika klasser under olika perioder. Dessa lösningar är behäftade med kommunalekonomiska eller pedagogiska nackdelar, men då de statliga insatserna icke ens tillnärmelsevis synes kunna hålla jämna steg med försöksverksamheten, allteftersom denna utvidgas, torde de för framtiden få tillgripas i allt större omfattning. Anledningen till det större behovet av språkassistenter i försöksskolorna jämfört med realskolorna torde vara dels den lägre ämneskompetensen hos många lärare, dels den större vikt, som inom försöksverksamheten läggs vid den praktiska färdigheten att tala de främmande språken.

Inte heller för budgetåret 1960/61, då antalet klasser på försöksskolans högstadium väntas ha ökat med inemot hälften av antalet budgetåret 1959/60, d. v. s. vara ungefär dubbelt så stort som budgetåret 1958/59, räknar överstyrelsen med att anslagsposten skulle kunna höjas i takt med försöksverksamhetens utvidgning. Det växande behovet av assistentundervisning torde i den mån så är möjligt få tillgodoses på något av de andra sätt, som här nämnts. De speciella språklektioner med lärargrupper, som engelska assistenter på sina håll sedan läsåret 1958/59 givit, har emellertid visat sig utgöra ett så värdefullt led i vidareutbildningen av lärare med låg kompetens i engelska att överstyrelsen för denna verksamhetsform föreslår en ökning med omkring 60 procent. Dessutom föreslår överstyrelsen, att försöksgymnasierna i fortsättningen helt inbegripes vid planeringen av

språkassistentverksamheten vid försöksskolorna. Verksamheten 1960/61 planeras omfatta sammanlagt 7 820 undervisningstimmar (inklusive vissa konferenser m. m.), vilket närmast synes motsvara 8 tjänster.

8. Överstyrelsens erfarenheter av den hittills medgivna stödundervisningen vid övergång till annan studieriktning har varit begränsade men övervägande goda. Då överstyrelsen tidigare endast i undantagsfall har ansett sig kunna ställa medel till förfogande för sådana förstärkningsanordningar, vilket varit bekant för skolorna, och först under budgetåret 1958/59 haft särskilda medel anslagna härtill, är det svårt att uppskatta det verkliga behovet av extra timmar för ändamålet. Under dessa förhållanden anser sig överstyrelsen icke böra ändra på beräkningsgrunderna för denna anslagspost utan begränsar sig till att liksom tidigare beräkna bidrag motsvarande två veckotimmar per kommun med högstadium. Med ungefär 145 försökskommuner med högstadium skulle kostnaderna uppgå till 233 740 kronor. Erfarenheterna tycks emellertid visa, att man på sina håll har svårigheter att organisatoriskt anpassa stödundervisningen till den normala undervisningen beroende på skolskjutsar, lärartillgång etc. Man kan därför förmoda, att detta belopp icke helt kommer att utnyttjas, förrän man i försökskommunerna fått mer erfarenhet av verksamheten. Kostnaderna torde med hänsyn härtill bli lägre och beräknas ej överstiga 150 000 kronor. Överstyrelsen har med stöd av de erfarenheter man vunnit utfärdat provisoriska anvisningar för här avsedd stödundervisning och avser därigenom även att rikta försökskommunernas uppmärksamhet på möjligheterna att erhålla statsbidrag till denna viktiga verksamhet samt ämnar som tidigare efter framställningar på lämpligt sätt fördela beloppet mellan högstadierna i de olika försökskommunerna.

II. Försöksgymnasier

För närvarande finns inrättade nio försöksgymnasier, nämligen i Göteborg, Kalix, Linköping, Lund, Nacka, Skellefteå, Stockholm (Kärrtorp och Västertorp) samt Sundsvall. I sina anslagsäskanden för budgetåret 1960/61 beträffande de allmänna läroverken räknar överstyrelsen med inrättande av försöksgymnasier i Huddinge, Malmö och Södertälje. Vidare kan man i vissa fall förutsätta omläggning eller fortsatt utbyggnad.

Under förevarande anslag beräknas kostnader för en försöksgymnasiekonferens samt för studievägledning och stödundervisning.

I underdånig skrivelse den 10 februari 1959 angående vissa med försöksgymnasiernas tim- och kursplaner sammanhängande frågor föreslår överstyrelsen, att bidrag från och med budgetåret 1960/61 skall utgå ur försöksanslaget för studievägledning vid försöksgymnasierna. Behovet av timmar för ändamålet under vart och ett av de två första budgetåren beräknas motsvara inemot 20 veckotimmar. Däremot förutsätter överstyrelsen i samma skrivelse, att särskild stödundervisning för elever, som övergår från försöksskola till försöksgymnasium, från och med nämnda budgetår endast kommer att erfordras i speciella fall, exempelvis för elever från skolor, där samläsning mellan 9 a och 9 g förekommit. Undervisningen synes kunna inrymmas i nämnda 20 veckotimmar.

III. Skolor med särskild försöksverksamhet

Från och med höstterminen 1958 pågår s. k. särskild försöksverksamhet vid fyra högre skolor, nämligen vid högre allmänna läroverken i Kalmar och Örnsköldsvik, kommunala flickskolan i Malmö och Sofia kommunala

flickskola i Stockholm. Vårterminen 1959 tillkom nya elementarskolan i Stockholm och från och med läsåret 1959/60 kommer också högre allmänna läroverket i Gävle och Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk att delta i verksamheten. Överstyrelsen föreslår oförändrat sju skolor inom denna verksamhet läsåret 1960/61. I föregående års anslagsäskanden beräknades åtta skolor.

I fråga om medelsberäkningen för här ifrågavarande skolor föreslår överstyrelsen att ett hittills för varje skola beräknat belopp på 500 kronor till litteratur och undervisningsmateriel i fortsättningen skall få utgå med 1 000 kronor, att användas till litteratur, undervisningsmateriel och utskrifter. Vidare beräknar överstyrelsen här särskilda medel till en konferens för försöksledare och lärare vid berörda skolor.

Liksom hittills bör också en post »Övriga försök» här beräknas, vilken ger överstyrelsen möjlighet att pröva nya, väsentliga uppslag. En veckotimme per skola föreslås för budgetåret 1960/61.

Under denna punkt upptages sålunda kostnader för försöksledare, försökskommittéer, nedsättning av undervisningsskyldigheten för i försöken deltagande lärare, för litteratur, undervisningsmateriel och utskrifter, allt avseende enbart de sju skolorna med särskild försöksverksamhet. Vidare upptages en post för den tidigare nämnda konferensen samt en post för »vissa försök», avseende studieteknik, bok- och bibliotekskunskap, muntlig framställning och »övriga försök».

IV. Försöksverksamhet med korrespondensundervisning

1. Försöksverksamhet med korrespondensgymnasier har under budgetåret 1958/59 pågått i tre kommuner, Jokkmokk, Torsås och Undersåker. Statsbidrag har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 15 augusti 1958 utgått till gymnasierna i Jokkmokk och Torsås, under det att gymnasiet i Undersåker bedrivit verksamheten utan statsunderstöd men stått under skolöverstyrelsens ledning. Kungl. Maj:t har den 11 juni 1959 medgivit, att statsbidrag må utgå jämväl till gymnasiet i Undersåker från och med budgetåret 1959/60, dock icke för den årskurs elever, som påbörjat sina studier läsåret 1958/59.

Överstyrelsen överlämnar i detta sammanhang en framställning från Pajala kommun att få börja försöksverksamhet med ett korrespondensgymnasium från och med höstterminen 1959. Då överstyrelsen varken under budgetåret 1959/60 eller under budgetåret 1960/61 anser sig ha ekonomisk möjlighet påbörja försöksverksamhet med ett fjärde korrespondensgymnasium med medel ur försöksanslaget, hemställer överstyrelsen att framställningen icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Överstyrelsen föreslår vid beräkningen av de statsbidragsberättigade kostnaderna för budgetåret 1958/59, d. v. s. det budgetår då överstyrelsen i sina anslagsäskanden uppdrog riktlinjerna för verksamheten, följande ändringar och tillägg. Det arvode på 1 200 kronor, som nu utgår till den administrativa ledaren för ett korrespondensgymnasium under gymnasiets andra år, bör höjas till 1 500 kronor och under dess tredje år till 1 800 kronor. Vidare upptager överstyrelsen frågan om övningsämnenas ställning på gymnasiet. Under läsåret 1958/59, då gymnasiet endast bestått av en årsavdelning, har undervisning i teckning och gymnastik i viss utsträckning kunnat ordnas så, att gymnasiets elever deltagit i lektionerna vid den skola, till vilken gymnasiet är knutet. Detta blir inte möjligt, när gymnasiets

elevantal växer. Ur flera synpunkter — bland annat med tanke på vidareutbildningen på vissa banor — förefaller det angeläget, att någon undervisning i teckning, musik och gymnastik med lek och idrott erbjudes vid korrespondensgymnasierna. Överstyrelsen beräknar, att varje elev årligen bör erhålla 30 undervisningstimmar i teckning. Då 30 elever torde kunna undervisas i samma grupp, behövs vid utbyggt gymnasium två grupper. Vidare beräknar överstyrelsen 20 undervisningstimmar i musik och att det vid utbyggt gymnasium fordras två undervisningsgrupper i ämnet. Dessutom bör varje elev ha 2 veckotimmar gymnastik. Två grupper torde bli nödvändiga. Slutligen föreslår överstyrelsen införande av undervisning i muntlig framställning. Då elevernas arbetsbörda redan är stor, anser sig överstyrelsen för närvarande inte böra beräkna mer än 35 undervisningstimmar under första året och 25 under vardera andra och tredje året för ändamålet.

2. Under posten till övrig korrespondensundervisning beräknar överstyrelsen medel för korrespondenskurser i yrkesvägledning för lärare, för dylika kurser för elever i 9 y och kurser att användas vid försök med individualiserad undervisning inom klassens ram m. m.

Överstyrelsen föreslår under anslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m., att de nu ur försöksanslaget utgående särskilda kostnaderna för korrespondensundervisning på högstadierna i Finnskoga-Dalby och Norra Ny från och med budgetåret 1960/61 skall belasta förstnämnda anslag.

V. *Annan försöksverksamhet*

1. Överstyrelsen avser att under budgetåret 1960/61 bedriva fri försöksverksamhet *dels*, i speciella undantagsfall, som ett komplement till och inom kostnadsramen för den särskilda försöksverksamheten, *dels* för att fullfölja försöket med särskild normalskolekompetens, *dels* för att fortsätta den fria försöksverksamheten med övning av muntlig, framför allt dramatisk, framställning.

Budgetåret 1958/59 bedrevs försöksverksamhet med särskild normalskolekompetens vid sex skolor. Överstyrelsen räknar med att dessa skolor kommer att fortsätta verksamheten även budgetåren 1959/60 och 1960/61. Några nya skolor kommer inte att uttagas med hänsyn till besparingsdirektiven.

Försöket med intensifierad undervisning i muntlig framställning har på grund av medelsbristen beskurits kraftigt under läsåret 1959/60 och kommer att i huvudsak ägnas dramatisk framställning. Överstyrelsen avser att fortsätta försöket i ungefär samma omfattning och på samma sätt budgetåret 1960/61.

5. Under posten till övrig försöksverksamhet beräknas medel för avlöning åt vissa inom försöksavdelningen anställda personer. Överstyrelsen räknar bland annat med en expert på halvtid, tre konsulenter på heltid, två på halvtid och en med en fjärdedels tjänstgöring, en skolpsykolog-skolkurator (med placering i Kalix) samt ett kontorsbiträde.

Vidare beräknar överstyrelsen under denna anslagspost medel för anställande av experter och sakkunniga m. fl. Här ingår bland annat kostnaderna för de konsulterande besök, som experter beträffande den förberedande yrkesundervisningen företager till försökskommunerna i samband med organiserandet av årskurs 9 y, kostnader för anlitande av experter för planering

av individuell yrkespraktik i samma årskurs och kostnader för bearbetning av de insända rapporterna över försöksverksamheten vid högre skolor.

Under denna anslagspost ingår även utgifterna för det nordiska expertutskottet, det statsbidrag, som överstyrelsen har möjlighet att bevilja försökskommuner till avlönande av timlärare för fyllnadsundervisning i engelska av elever, vilka inflyttat i kommunen och tidigare icke åtnjutit undervisning i ämnet, samt statsbidrag till stödundervisning åt elever, som från försöksskola övergår till kommunalt gymnasium.

Överstyrelsen finner det angeläget att försöket med en förberedande undervisning i engelska utan lärobok i årskurserna 1—4, vilket bedrivs i samverkan med fonetiska övningslaboratoriet vid Stockholms högskola, fullföljes med en kurs IV under budgetåret 1960/61, så att en kontinuerlig studiegång enligt metoden »Engelska utan bok» från årskurs 1 till årskurs 5 vinnes.

Ur ifrågavarande post har överstyrelsen under budgetåret 1958/59 till statens försöksskola i Linköping i förskott utbetalat 44 600 kronor för kostnader, vilka betingats av de vid skolan bedrivna särskilda försöken (jfr departementschefens uttalande i innevarande års statsverksproposition åttonde huvudtiteln s. 373). För budgetåret 1959/60 beräknas 40 000 kronor för ändamålet. Beloppen har icke upptagits i överstyrelsens anslagsäskanden för de två nämnda budgetåren. Enligt överstyrelsens mening synes det naturligare, att mera regelbundet återkommande utgifter vid skolan får belasta förslagsanslaget Statens försöksskola i Linköping: Driftkostnader. Överstyrelsen upptar därför i detta sammanhang endast 10 000 kronor för budgetåret 1960/61, avsedda för publikationstryck. Utgifterna på detta område är av mera oregelbunden och svårberäknad natur.

En ny kostnad på denna anslagspost under innevarande budgetår är även bidrag med 10 000 kronor till undervisning av elever med läs- och skrivsvårigheter i Stockholm (nya elementarskolan). Därest ytterligare bidrag till särskild undervisning av elever med läs- och skrivsvårigheter i Stockholm blir aktuellt, kommer samtliga medel härtill att begäras i överstyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1960/61 beträffande de allmänna läroverken.

På grund av de nu nämnda utgiftsändamålen, försöksverksamhetens utvidgning samt de nya undersöknings- och försöksbehov, som måste aktualiseras av utvecklingen själv och därför ej nu i detalj kan förutses, räknar överstyrelsen med 340 000 kronor för Övrig försöksverksamhet under budgetåret 1960/61.

VI. Regional skolpsykologverksamhet

Sedan den 1 oktober 1958 har regional skolpsykologverksamhet bedrivits i Uppsala län och Västmanlands län med en skolpsykolog i lönegrad Ag 24 i vardera länet. Den tredje tjänsten, som planerats i Jämtlands län, har icke kunnat tillsättas på grund av att ingen kompetent sökande anmält sig. Överstyrelsen avstår från att nu framlägga förslag om ytterligare tjänster endast med hänsyn till meddelade sparsamhetsdirektiv men räknar med att den tredje tjänsten kommer att tillsättas från och med budgetåret 1960/61. Överstyrelsen anser det emellertid nödvändigt, att alla tre skolpsykologtjänsterna förändras till extra ordinarie tjänster.

I avvaktan på ytterligare erfarenheter av verksamheten avstår överstyrelsen från att nu framlägga förslag om praktikanjtjänster vid skol-

psykologernas kanslier och föreslår i stället att för budgetåret 1960/61 ett belopp beräknas för tillfällig biträdespersonal åt de regionala skolpsykologerna i Uppsala och Västmanlands län.

Statskontoret erinrar om att överstyrelsens i anslagsäskandena för innevarande budgetår framställda yrkande om ökad medelstilldelning endast i begränsad omfattning tillmötesgått av statsmakterna. Under det att överstyrelsen hemställt om en höjning med omkring 1 475 000 kronor, uppräknades nämligen anslaget reellt med endast 250 000 kronor. Vidare erinras från statskontorets sida om att departementschefen i 1959 års statsverksproposition (VIII ht, s. 367) framhöll, att programmet för försöksverksamheten i kommande anslagsäskanden borde uppgöras utifrån förutsättningen att det medförde väsentligt mindre kostnader än de framlagda. I betraktande av det sagda menar statskontoret att någon större anslagshöjning icke torde böra ifrågakomma för nästa budgetår. Statskontoret kan för sin del endast förorda en uppräkning av anslaget med 200 000 kronor, varvid beaktats i första hand den automatiska ökningen av kostnaderna för verksamheten med korrespondensgymnasier, vilken torde kunna beräknas till cirka 170 000 kronor. Därest överstyrelsens i annat sammanhang gjorda förslag, att utgifterna för korrespondensundervisningen i bland annat Finnskoga-Dalby i fortsättningen skulle bestridas från anslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m., skulle vinna bifall, bör den av statskontoret här föreslagna medelsanvisningen ($1\,400\,000 + 200\,000 =$) 1 600 000 kronor minskas med belopp motsvarande vad som för innevarande budgetår beräknats för berörda undervisning.

Departementschefen. Försöksanslaget har för innevarande budgetår uppförts med 1 400 000 kronor, vilket belopp med 100 000 kronor understiger det för närmast föregående budgetår uppförda anslaget. Sänkningen är emellertid endast formell. Genom att vissa kostnader numera belastar annat anslag, har i själva verket medelstillgången ökat med 250 000 kronor. Skolöverstyrelsen hade emellertid för sin del föreslagit en ökning av anslaget med 1 130 000 kronor för innevarande budgetår.

I samband med medelsavvägningen föregående år uttalades från min sida, att programmet för försöksverksamheten i kommande anslagsäskanden borde uppgöras utifrån förutsättningen att det skulle medföra väsentligt mindre kostnader än det program som framlagts för budgetåret 1959/60.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställer nu överstyrelsen om en ökning av anslaget med 860 000 kronor och föreslår samtidigt, att vissa kostnader för korrespondensundervisning och för försök vid statens försöksskola i Linköping i fortsättningen skall belasta andra anslag. Därjämte begär överstyrelsen i särskild framställning ett tilläggsanslag på 350 000 kronor för innevarande budgetår. I det föregående har överstyrelsens redogörelse för medelssituationen innevarande budgetår återgivits.

Den restriktiva hållningen vid anslagsavvägningen föregående år har, sedan kostnaderna för verksamheten under budgetåret 1958/59 redovisats, visat sig medföra att en mycket knapp medelstillgång föreligger för innevarande budgetår, knappare än jag vid bedömningen av anslagsfrågan i fjol ansåg mig böra räkna med. Enhetsskolans starka expansion och vissa andra fasta engagemang av relativt kostsamt slag, såsom försöken med korrespondensgymnasier, medför givetvis, att medelsökningar på vissa punkter inte kan undvikas. Även med den koncentration och inriktning av verksamheten på centrala områden, som jag tidigare rekommenderat och som i dagens läge ter sig än mer angelägen, förefaller det mig ofrånkomligt att nu ganska väsentligt förstärka medelsanvisningen under detta anslag. Att helt tillgodose de av överstyrelsen framförda önskemålen, har emellertid vid budgetavvägningen ej befunnits möjligt. Jag anser mig emellertid böra förorda en höjning med 600 000 kronor till 2 000 000 kronor med hänsyn till den utomordentliga vikt jag fäster vid den verksamhet som bekostas ur detta anslag. Liksom förut bör dock korrespondensundervisning på enhetsskolans högsta-dium bekostas med medel från detta anslag.

Något äskande på tilläggsstat för innevarande budgetår kan jag icke förorda.

Enligt de riktlinjer, som uppdrogs föregående år, bör kostnaderna för vissa försök vid statens försöksskola i Linköping belasta förevarande anslag. Till detta ändamål torde erfordras högst 50 000 kronor. Jag återkommer till denna fråga under nästa anslagspunkt.

Det av överstyrelsen på nytt framförda förslaget om förändring av tjänsterna för regional skolpsykologverksamhet till extra ordinarie tjänster anser jag mig ej böra biträda. Vissa andra av överstyrelsen i anslagsäskandena upptagna frågor om ändrade normer för medelstilldelning m. m. vid skolor med särskild försöksverksamhet och vid korrespondensgymnasier torde få upptagas till prövning av Kungl. Maj:t vid senare tillfälle.

Liksom tidigare år torde här till sist böra erinras om att åtgärder av organisatorisk art, som sträcker sig över längre tid än det löpande budgetåret och förutsätter fortsatt medelsanvisning, ej bör av överstyrelsen vidtagas utan att medgivande därtill i särskild ordning lämnats av Kungl. Maj:t.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

[165] **4. Statens försöksskola i Linköping: Avlöningar.** I riksstaten för innevarande budgetår finns upptagna ett förslagsanslag på 1 186 000 kronor till Statens försöksskola i Linköping: Driftkostnader och ett reservationsanslag på 34 000 kronor till Statens försöksskola i Linköping: Utrustning (statsliggaren s. 645 f.). Det förstnämnda anslaget disponeras enligt

en av riksdagen fastställd stat, som omfattar både avlöningar och omkostnader. I det följande kommer jag att föreslå, att för denna försöksskola för nästa budgetår uppföres två förslagsanslag, det ena till avlöningar och det andra till omkostnader, och att det nämnda utrustningsanslaget ej vidare skall utgå. Av praktiska skäl torde dock samtliga anslagsäskanden rörande försöksskolan här böra behandlas i ett sammanhang.

På grundval av förslag från skolans försöksledare föreslår *skolöverstyrelsen* för nästa budgetår, att anslaget till driftkostnader höjes med 132 000 kronor och att anslaget till utrustning minskas med 29 000 kronor till 5 000 kronor. Den föreslagna ökningen med 132 000 kronor är delvis av automatisk natur, vilket sammanhänger med bland annat antalet klasser vid skolan. Här om anför överstyrelsen följande.

Statens försöksskola är från och med budgetåret 1959/60 fullt utbyggd. Under såväl innevarande budgetår som budgetåret 1960/61 beräknas elevantalet uppgå till cirka 900 samt antalet klasser till 32 normalklasser och 3 specialklasser.

I fråga om antalet klasser förutsätter överstyrelsen, att årskurserna 7 och 8 utan hinder av meddelade riktlinjer får omfatta vardera fyra klasser under budgetåret 1960/61. Kungl. Maj:t har genom beslut den 6 augusti 1959 angående antalet klasser på högstadiet vid statens försöksskola i Linköping förklarat hinder icke möta mot en sådan uppdelning av årskurs 7 under budgetåret 1959/60. Till stöd för den föreslagna uppdelningen under budgetåret 1960/61 får överstyrelsen åberopa de skäl, som anfördes i överstyrelsens skrivelse den 16 juni 1959 i nämnda ärende. Från och med budgetåret 1961/62 synes endast tre klasser erfordras i årskurs 7.

Av den föreslagna sammanlagda ökningen, 132 000 kronor, är cirka 25 000 kronor enligt överstyrelsens mening av automatisk natur. Här inräknar överstyrelsen även kostnaderna för den särskilda uppdelningen av årskurserna 7 och 8. Överstyrelsen får i detta sammanhang nämna, att några kostnader för undervisning i yrkesämnen i stället icke upptagits i kostnadsförslaget, då denna undervisning torde komma att förläggas till stadens skolor utan extra kostnader för statsverket.

Utöver automatiska medelsökningar föreslår skolöverstyrelsen, som icke på alla punkter biträder försöksledarens yrkanden, ökningar till de ändamål, som framgår av följande sammanställning.

I. Avlöningar

1. Uppflyttning av försöksledartjänsten från ABp 26 till Bp 1. Särskilt arvode om 3 600 kronor till försöksledaren.
2. Ordinariesättning av skolpsykologtjänsten (nu Ae 24).
3. Inrättande av en ordinarie tjänst som lärare i manlig slöjd, Ao 12.
4. Uppflyttning av kanslibiträdestjänsten i Ae 7 till kontoristtjänst i Ae 9.
5. Ytterligare 2 000 kronor till biträdeshjälp m. m. (nu 9 000).
6. Arvode om 1 200 kronor åt bibliotekarie för lärarbiblioteket.

7. Extra biträdeshjälp för testrättningar och statistiska beräkningar; 20 000 kronor.
8. Särskilda ersättningar åt lärare, som deltar i den externa försöksverksamheten, samt åt lärare, som utför testningar i externa klasser; 22 000 kronor.
9. Ersättningar åt lärare för utförande av individualtestningar enligt Terman-Merrillskalan av 200 elever vid skolan i årskurserna 1 och 6; 8 000 kronor.

II. Omkostnader

10. Särskilda kurser och föreläsningar för skolans lärare; 3 200 kronor.
11. Facklitteratur till lärarbiblioteket; 2 000 kronor.
12. Prenumeration av tidningar och tidskrifter; 800 kronor.
13. Läroböcker och materiel utöver av kommunen tillhandahållen materiel för särskilda pedagogiska försök; 12 000 kronor.
14. Filmning av pedagogiska försök; 11 000 kronor.
15. Ökning av medlen till övriga expenser (nu 15 000) med 15 000 kronor.

III. Utrustning (nu 34 000)

16. Kompletterande utrustning för den psykologisk-pedagogiska institutionen; (34 000 — 29 000 =) 5 000 kronor.

Till motivering av förslagen anför skolöverstyrelsen bland annat följande.

3. Med hänsyn till undervisningens omfattning och angelägenheten av att erhålla ordinarie befattningshavare för forsknings- och försöksverksamheten får överstyrelsen tillstyrka försöksledarens förslag om ytterligare en ordinarie lärartjänst i manlig slöjd.

6. Forsknings- och försöksverksamheten medför, att ett större lärarbibliotek än som eljest är vanligt har måst anskaffas. Överstyrelsen tillstyrker att en bibliotekarie skall få anställas med ett arvode av 1 200 kronor.

7, 10, 13—15. Enligt uttalande av departementschefen i 1959 års statsverksproposition (åttonde huvudtiteln, s. 373) bör de kostnader, vilka betingas av de vid statens försöksskola i Linköping bedrivna särskilda försöken, i princip bestridas ur reservationsanslaget till Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m. På grund härav beräknas sammanlagt 40 000 kronor utgå ur försöksanslaget för sådana kostnader under budgetåret 1959/60. Enligt överstyrelsens mening synes det emellertid naturligare, att mera regelbundet återkommande utgifter får belasta förslagsanslaget Statens försöksskola i Linköping: Driftkostnader. Överstyrelsen får därför förorda, att kostnader för extra biträdeshjälp för testrättningar och statistiska beräkningar, för särskilda kurser och föreläsningar för skolans lärare, för läroböcker och materiel utöver av kommunen tillhandahållen materiel för särskilda pedagogiska försök, för filmning av pedagogiska försök samt för vissa expenser upptages här (kostnaderna för ej försöksbetingade expenser ingår redan nu i anslaget). Däremot synes kostnaderna för publikationstryck fortfarande böra belasta försöksanslaget — vilket föreslagits under anslaget — då dessa kostnader är av mera regelbunden och svårberäknad natur.

8. Kungl. Maj:t har den 30 juni 1959 dels godkänt, att klassavdelningar utanför särskilda försöksskolan läsåret 1958/59 anlitats för viss forsknings- och försöksverksamhet dels medgivit, att ersättning åt de lärare och rektorer utanför försöksskolan, som deltagit i nämnda verksamhet, finge utgå enligt 5 § 2 mom. kungörelsen den 8 september 1950 (nr 495) angående timarvoden till vissa lärare vid civila och militära skolor samt bestridas ur den under förslagsanslaget till Särskilda försöksskolan i Linköping: Driftkostnader (1958/59: VIII G 4) upptagna, i gällande stat för försöksskolan ingående anslagsposten till Avlöningar till icke-ordinarie personal, dels bemyndigat överstyrelsen att från och med läsåret 1959/60 tills vidare lämna i huvudsak motsvarande medgivanden.

För budgetåret 1958/59 beräknades 14 000 kronor för den externa försöksverksamheten. Överstyrelsen, som räknar med någon ökning av verksamheten budgetåret 1960/61, uppskattar liksom försöksledaren kostnaderna för ändamålet till 22 000 kronor.

9. I likhet med försöksledaren finner överstyrelsen det vara av värde för de försök, som bedrivs vid skolan, att ett mått på elevernas begåvning kan erhållas genom användning av Terman-Merrills individualtestskala. Den av försöksledaren föreslagna omfattningen av testningarna, cirka 200 elever i årskurserna 1 och 6, tillstyrkes.

11. För utrustning av ett lärarbibliotek har skolan erhållit medel budgetåret 1958/59 ur försöksanslaget och budgetåret 1959/60 ur reservationsanslaget till Statens försöksskola i Linköping: Utrustning; sistnämnda budgetår 8 000 kronor. Överstyrelsen räknar nu endast med cirka 2 000 kronor för komplettering m. m. (försöksledaren har föreslagit 10 000 kronor).

12. För prenumeration av tidningar och tidskrifter föreslår överstyrelsen liksom i föregående års petita 800 kronor. Med hänsyn till att Pedagogiska biblioteket, stiftsbiblioteket i Linköping m. fl. även bör kunna utnyttjas, tillstyrkes ej hela det av försöksledaren begärda beloppet, 1 800 kronor.

16. Vid utgången av budgetåret 1958/59 fanns enligt försöksledaren på skolans utrustningsanslag en reservation av 8 000 kronor, varav dock cirka 6 000 kronor motsvarades av skulder. Den verkliga medelstillgången vid ingången av budgetåret 1959/60 skulle alltså utgöra 2 000 kronor jämte det tilldelade anslaget 34 000 kronor, tillhoppa 36 000 kronor. Försöksledaren räknar med att dessa medel kommer att förbrukas under budgetåret bland annat för upprustning av den psykologisk-pedagogiska institutionen och av lärarbiblioteket. I 1959 års statsverksproposition (åttonde huvudtiteln, s. 375) förordade departementschefen, att förevarande anslag för budgetåret 1959/60 skulle uppföras med 34 000 kronor, samt uttalade, att vid riksdagens bifall här till skulle sammanlagt 60 000 kronor ha anvisats för utrustning till den statliga försöksskolan i Linköping, vilket han ansåge ge grundad anledning att räkna med att utrustningsbehovet därmed skulle vara tillgodosett. I likhet med försöksledaren finner överstyrelsen emellertid önskvärt med en ytterligare mindre upprustning av den psykologisk-pedagogiska institutionen, i första hand med apparatur m. m. för den sida av verksamheten vid skolan, som tar sikte på ett effektivt utnyttjande av yrkesorientering och rådgivning vid yrkesval.

Statskontoret, som icke ingått i prövning av frågorna om dels lönegrads- och flyttningar, dels medelsbehovet för omkostnader, redovisar beträffande förslagen i övrigt följande ställningstaganden. Statskontoret kan icke bi-

träda det ånyo framförda yrkandet om särskilt arvode till försöksledaren. Statskontoret kan ej heller tillstyrka förslagen om ordinariesättning av skolpsykologtjänsten och en tjänst i manlig slöjd. Yrkandet om ytterligare medel till biträdeshjälp avstyrkes. Beträffande försöksskolans lärarbibliotek framhålles, att man där fått övertaga en del av biblioteket vid det numera nedlagda folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping, enligt uppgift omkring fyra femtedelar av seminariebiblioteket. Då försöksskolans lärarbibliotek härigenom kommer att få ungefär samma omfattning som det tidigare seminariebiblioteket, vill statskontoret icke motsätta sig det föreslagna arvodet på 1 200 kronor till bibliotekarie vid försöksskolan. Mot bakgrunden av den av statsmakterna vid 1959 års riksdag intagna ståndpunkten, att kostnaderna för de vid försöksskolan bedrivna särskilda försöken i princip skall bestridas ur anslaget till Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m., bör det enligt statskontorets mening icke ifrågakomma, att nu överväga en överflyttning av dylika utgifter till försöksskolans anslag. Ämbetsverket kan således inte tillstyrka förslagen under punkterna 7, 10, 13, 14 och 15. Enligt vad statskontoret under hand inhämtat skulle de under punkten 9 behandlade testningarna i viss utsträckning utföras av lärare, som icke tillhör skolan. Statskontoret, som utgår från att de olika försöken och undersökningarna bör utföras inom ramen för skolans ordinarie verksamhet, avstyrker det under sistnämnda punkt gjorda medelsäskandet. Beträffande förslaget om vissa medel till utrustning ifrågasätter statskontoret, om icke för dylikt ändamål medel ur försöksanslaget bör ifrågakomma.

I fråga om den föreslagna uppflyttningen av kanslibiträdestjänsten i Ae 7 till kontoristtjänst i Ae 9 har *statens lönenämnd* funnit att tillräckliga skäl ej anförts för bifall till framställningen i denna del.

I detta sammanhang torde även få beröras vissa frågor rörande till Linköpings stad utgående statsbidrag avseende den statliga försöksskolan.

I propositionen 1957: 106 förutsattes, att i statens utgifter för försöksskolan skulle ingå, utöver kostnader för viss personal, bland annat statsbidrag av olika slag till staden enligt de regler, som gällde för den vanliga kommunala försöksverksamheten. I propositionen 1958: 109 (s. 50) aktualiserades statsbidragsfrågan på nytt med hänsyn till den omläggning av statsbidragsgivningen till kommunerna, som skulle träda i kraft från och med redovisningsåret 1958/59. Härefter meddelade Kungl. Maj:t den 28 juli 1958 beslut om statsbidrag till staden för här ifrågavarande ändamål av följande lydelse.

Kungl. Maj:t föreskriver, med tillämpning från och med redovisningsåret 1958/59, att — utan hinder av vad i samband med ikraftträdandet av nya bestämmelser rörande statsbidrag till vissa kostnader för driften av det obligatoriska skolväsendet föreskrivits — beträffande statsbidrag till Linköpings stad till staden åvilande kostnader för särskilda försöksskolan i Lin-

köping skola i tillämpliga delar gälla dels bestämmelserna i kungörelserna 1944: 585 angående den statsunderstödda hälsovården vid folk- och småskolor, vissa särskolor samt högre folkskolor, 1946: 292 angående statsbidrag för tillhandahållande av fria läroböcker m. m. åt lärjungar vid folk- och småskolor samt 1947: 400 angående statsbidrag till viss undervisningsmateriel vid folk- och småskolor, dels föreskrifterna om försöksskostnadsbidrag i 62 § 1 mom. allmänna försöksskolebestämmelserna i momentets för redovisningsåret 1957/58 gällande lydelse; dock att statsbidragsrekvisitioner skola ingivas till länsskolnämnden i Östergötlands län. Tillika förordnar Kungl. Maj:t, att staden tillkommande försöksskostnadsbidrag skall utgå ur förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Försöksskostnadsbidrag samt övriga här avsedda statsbidrag ur förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.

Samtidigt uppdrog Kungl. Maj:t åt skolöverstyrelsen att i samarbete med vederbörande i Linköpings stad företaga utredning dels om möjligheterna att till stadens skolstyrelse överflytta uppgiften att beräkna och utbetala löneförmåner och därmed sammanhängande göromål med avseende på den vid den statliga försöksskolan anställda statliga personalen, dels angående avlösning eller förenkling av nyss angivna system för statsbidrag till staden åvilande kostnader för nämnda försöksskola, samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill utredningen gav anledning.

Sedan överstyrelsen verkställt den begärda utredningen och i skrivelse den 1 december 1958 framlagt förslag beträffande den ekonomiska förvaltningen av försöksskolan och om statsbidrag till staden, meddelade Kungl. Maj:t, efter remissbehandling av ärendet, den 30 juni 1959 beslut i frågan av följande betydelse.

Kungl. Maj:t förordnar *dels* att den ekonomiska förvaltningen av statens försöksskola i Linköping skall från och med budgetåret 1959/60 ombesörjas av skolstyrelsen i Linköping, varvid §§ 211—213 i läroverksstadgan skola i tillämpliga delar gälla i fråga om revision av skolstyrelsens förvaltning, riksräkenskapsverkets granskning samt kommunens ansvar för uppburna medel, *dels ock* — med upphävande med utgången av redovisningsåret 1958/59 av de genom förenämnda beslut den 28 juli 1958 meddelade statsbidragsbestämmelserna — att statsbidrag till Linköpings stad för vissa kostnader i samband med den statliga försöksskolan i staden skall från och med redovisningsåret 1959/60 utgå med sjuttiofem kronor för varje elev som vid läsårets början finnes på skolans högstadium samt bestridas ur det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Försöksskostnadsbidrag, därvid bestämmelserna rörande rekvisition och utbetalning av försöksskostnadsbidrag (kungörelsen 1958: 665) skola äga motsvarande tillämpning.

Departementschefen. Såsom redan framgått, bland annat genom den inledningsvis angivna anslagsrubriken, finner jag det lämpligt, att det nuvarande förslagsanslaget till driftkostnader vid statens försöksskola i Linköping från och med nästa budgetår uppdelas på två förslagsanslag, det ena avseende avlöningar och det andra omkostnader. Något anslag till utrust-

ning bör ej vidare upptagas i riksstaten. Av praktiska skäl har emellertid i det föregående redovisats skolöverstyrelsens förslag beträffande såväl avlöningar som omkostnader och utrustning, och jag avser att här i ett sammanhang redogöra för mina ställningstaganden beträffande dessa olika utgiftsändamål.

Förslagen om ändrade löneförmåner till försöksledaren kan jag inte tillstyrka (p. 1).

Jag har inte något att erinra mot förslagen om inrättande av ytterligare en ordinarie tjänst som lärare i manlig slöjd (p. 3), om en ökning med 2 000 kronor till biträdeshjälp (p. 5), om ett bibliotekariearvode på 1 200 kronor (p. 6) och om en medelsanvisning på 8 000 kronor för utförande av individualtestningar (p. 9). Kostnaderna för vissa ersättningar vid externa försök torde i enlighet med skolöverstyrelsens förslag böra beräknas till 22 000 kronor (p. 8).

Vid behandlingen av anslagsäskanden rörande försöksskolan föregående år förordade jag att vissa av särskilda försök betingade kostnader skulle belasta anslaget till Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m. Jag har inte funnit anledning att frångå detta ställningstagande och beräknar därför icke under försöksskolans egna anslag medel till de ändamål, som angivits under punkterna 7, 10, 13 och 14.

Övriga till avlöningsanslaget hänförliga förslag (p. 2 och 4) anser jag mig ej böra biträda.

Med hänsyn till vad jag här förordat och med beaktande av automatiska utgiftsförändringar beräknar jag medelsbehovet under det av mig föreslagna avlöningsanslaget för nästa budgetår till 1 211 000 kronor. I jämförelse med medelsanvisningen till motsvarande ändamål för innevarande budgetår innebär detta en ökning med 61 000 kronor. Anslaget bör fördelas på olika poster på sätt framgår av avlöningsstaten i min följande hemställan. Vid bifall till mitt förslag om en ny ordinarie lärartjänst torde vidare Kungl. Maj:t böra erhålla bemyndigande att göra ändring i gällande personalförteckning.

Vad gäller medelsberäkningen till omkostnader har jag redan nämnt mina ställningstaganden till vissa av förslagen (p. 10, 13 och 14). Anslagsposten till expenser, som nu uppgår till 15 000 kronor, bör enligt min mening höjas med 8 800 kronor, varav jag beräknar 2 000 kronor till facklitteratur för lärarbiblioteket (p. 11), 800 kronor till prenumerationsavgifter (p. 12) och 6 000 kronor till expenser i övrigt (p. 15). Utöver en expenspost på sammanlagt 23 800 kronor torde omkostnadsanslaget böra omfatta en anslagspost till sjukvård m. m. på oförändrat 5 000 kronor och en anslagspost till reseersättningar på likaledes oförändrat 16 000 kronor. Hela anslaget till omkostnader bör sålunda vid bifall till dessa förslag uppföras med 44 800 kronor. Därmed har också vissa ändamål, för vilka medel innevarande budgetår beräknats under skolans utrustningsanslag, blivit tillgodosedda, näm-

ligen i vad avser facklitteratur och prenumerationsavgifter. Ytterligare medel för utrustning anser jag mig ej böra tillstyrka (p. 16).

I det föregående har redovisats, att Kungl. Maj:t den 30 juni 1959 meddelat beslut *dels* om överflyttning av den ekonomiska förvaltningen av statens försöksskola i Linköping till skolstyrelsen i nämnda stad, *dels* om ändrade regler för statsbidrag till staden för vissa kostnader i samband med denna skola. I sistnämnda del innebär beslutet främst en teknisk förenkling av tidigare gällande statsbidragsföreskrifter och därjämte en mindre justering av statsbidraget på grund av att staden åtagit sig skolans ekonomiska förvaltning. Vad Kungl. Maj:t sålunda beslutat torde i detta sammanhang böra anmälas för riksdagen.

Om medelsanvisning till omkostnader hemställer jag under närmast följande anslagpunkt. Jag hemställer här, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1960/61, vidtaga den ändring i personalförteckningen för statens försöksskola i Linköping, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för statens försöksskola i Linköping, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	721 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	4 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	320 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	144 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	21 000
Summa kronor	1 211 000

c) till *Statens försöksskola i Linköping*: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 1 211 000 kronor.

[166] **5. Statens försöksskola i Linköping: Omkostnader.** Under hänvisning till vad jag vid behandlingen av närmast föregående anslag anfört och förordat rörande medelsanvisning till omkostnader vid statens försöksskola i Linköping hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens försöksskola i Linköping: Omkostnader* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 44 800 kronor.

[167] **6. Länsskolnämnderna: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	3 859 000	3 618 635
1959/60 (statsliggaren s. 647)	3 859 000	
1960/61 (förslag)	4 041 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, efter samråd med överstyrelsen för yrkesutbildning, att detta förslagsanslag för nästa budgetår ökas med 653 000 kronor. Ökningen är delvis av automatisk natur på grund av 1959 års allmänna lönehöjning, ökade kostnader för kompensation för höjda folkpensionsavgifter, anpassning av de tidigare schematiskt beräknade lönekostnaderna med hänsyn till tjänstemännens faktiska löneklassplacering m. m. I övrigt är ökningen föranledd av följande förslag om inrättande av nya tjänster m. m.

1. Inrättande av ytterligare en tjänst som skolinspektör i Bo 1 vid länskolnämnden i Uppsala län.
2. Inrättande av 18 amanuens tjänster i reglerad befordringsgång, med rätt för skolöverstyrelsen att besluta om utbyte av sådan tjänst mot kanslistjänst.
3. Inrättande av 16 tjänster för biträden för skriv- och kontorsgöromål i reglerad befordringsgång.
4. Under förutsättning av bifall till förslagen under p. 2 och 3 minskning av nuvarande medel till experter med 9 500 kronor; eljest ökning med 6 500 kronor.
5. Under förutsättning av bifall till förslagen under p. 2 och 3 minskning av nuvarande medel till extra sekreterar- och biträdeshjälp med 5 000 kronor, eljest ökning med 63 000 kronor.
6. Anvisande av 48 000 kronor till arvoden åt fortbildningskonsulenter.
7. Anvisande av 24 000 kronor till sekreterar- och biträdeshjälp åt fortbildningskonsulenter.
8. Anvisande av ytterligare 1 500 kronor till biträdeshjälp åt nomadskolinspektören.

Överstyrelsen framhåller vidare, att grundlöner till sådana inspektörer, som innehar sina tjänster i egenskap av förordnade extra inspektörer på vakanta tjänster, belastar anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Med hänsyn härtill föreslås, att medel motsvarande grundlön till två inspektörstjänster överflyttas till nämnda anslagspost från anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän. Överstyrelsen föreslår

också, att anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal i fortsättningen betecknas förslagsvis.

Statskontoret finner ej tillräckliga skäl föreligga att för närvarande överväga en förstärkning av skolinspektörsorganisationen genom inrättande av ytterligare en inspektörstjänst vid länsskolnämnden i Uppsala och avstyrker detta förslag. I anslutning till överstyrelsens förslag om inrättande av 18 amanuens tjänster och 16 tjänster för biträden för skriv- och kontorsgöromål ifrågasätter statskontoret huruvida spørsmålet om en utökning av länsskolnämndernas personal för närvarande bör upptagas till övervägande. Man torde nämligen, menar statskontoret, kunna utgå från att arbetet vid nämnderna kommer att löpa lättare, sedan ytterligare erfarenhet vunnits, samt att de svårigheter, vilka förelegat under det första verksamhetsåret, är av övergående natur. Det framhålles vidare, att översynen inom skolöverstyrelsen för klarläggande av vilka ytterligare decentraliseringsåtgärder, som kan vara möjliga att genomföra, fortfarande pågår. Innan resultatet av denna översyn föreligger, saknas enligt statskontorets mening underlag för att bedöma i vad mån nämndernas arbetsbörda kommer att öka genom tillkomsten av nya ärendegrupper. I sammanhanget erinras också om att 1958 års besparingsutredning föreslagit en allmän översyn av den statliga skoladministrationen. I betraktande av vad sålunda anförts anser sig statskontoret icke för närvarande kunna tillstyrka inrättande av berörda amanuens- och biträdestjänster. Statskontoret föreslår dock en tillfällig ökning av medelsanvisningen till experter samt extra sekreterar- och biträdeshjälp med sammanlagt 50 000 kronor. — Medel till fortbildningskonsulenter samt sekreterar- och biträdeshjälp åt sådana konsulenter bör enligt statskontorets mening ej beräknas; däremot torde för biträdeshjälp åt nomadskolinspektören beräknas ytterligare 1 500 kronor. — Statskontoret finner ej bärande skäl ha anförts för att anslagsposten till avlöningar åt övrig icke-ordinarie personal skulle upptagas förslagsvis. Posten bör enligt ämbetsverkets mening liksom hittills vara obetecknad. Då medel för bestridande av kostnader för avlöning av extra skolinspektörer redan torde vara beräknade under den nyss nämnda anslagsposten, avstyrker statskontoret den för dylikt ändamål begärda uppräknigen av posten; anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän anses icke böra nedräknas i detta sammanhang.

I yttrande över förslaget om viss personalförstärkning hos länsskolnämnderna har *kompetensutredningen* uttalat bland annat, att nämndernas kansliuppgifter i stor utsträckning är av den beskaffenheten att de med fördel kan överflyttas för självständig beredning och handläggning till personal i kanslists ställning. Utredningen har kommit till den bestämda uppfattningen att, i den mån personalförstärkning hos nämnderna eller hos vissa av dem anses kunna medgivas, denna icke bör tillgodoses genom in-

rättande av amanuens- eller byråsekreterartjänster utan genom inrättande av kanslistjänster jämte erforderliga kontorsbiträdestjänster.

Departementschefen. När skolöverstyrelsen i sina anslagsäskanden framförde förslag om en avsevärd förstärkning av länsskolnämndernas administrativa personal, hade nämnderna varit i verksamhet under endast ett år. Med hänsyn till de begränsade erfarenheter man således kan bygga på och då det är naturligt om nämnderna under sin första verksamhetstid möter svårigheter av övergående art, anser jag mig ej nu böra förorda någon förstärkning av den administrativa personalen (p. 2—5). Tillräckliga skäl synes ej heller föreligga för inrättande av ytterligare en inspektörstjänst vid länsskolnämnden i Uppsala (p. 1).

Då jag ej heller kan tillstyrka de förslag om medelsökningar, som upptagits under punkterna 6—8, räknar jag här endast med sådana kostnadsförändringar, som är av automatisk natur. I anslutning till vad överstyrelsen anført om medel till grundlöner åt extra skolinspektör på vakant tjänst, vill jag förorda att i fortsättningen överväges huruvida inte i här avsedda situationer bör tillämpas vikariatslöneförordnande i stället för förordnande som extra tjänsteman. Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal torde liksom hittills böra vara obetecknad.

Medelsbehovet under ifrågavarande anslag för nästa budgetår beräknar jag till 4 041 000 kronor. Anslaget bör sålunda ökas med 182 000 kronor. Fördelningen av anslaget på olika poster bör ske på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för länsskolnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 626 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	323 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar till experter och tillfällig personal m. m., <i>förslagsvis</i>	280 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	240 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	515 000
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	57 000

Summa kronor 4 041 000

b) till *Länsskolnämnderna*: *Avlöningar* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 4 041 000 kronor.

[168] **7. Länsskolnämnderna: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	1 121 000	761 912
1959/60 (statsliggaren s. 648)	1 039 000	
1960/61 (förslag)	1 024 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 163 000 kronor på sätt framgår av följande sammanställning.

1. Sjukvård m. m. (nu 4 000)	of.
2. Reseersättningar åt länsskolnämndernas ledamöter (nu 250 000)	— 50 000
3. Reseersättningar åt skolinspektörerna och nomadskolinspektören (nu 445 000)	of.
4. Reseersättningar i övrigt (nu 90 000):	
a) vikarier för inspektörer (nu beräknat 35 000)	+ 65 000
b) experter (nu högst 32 000)	— 7 000
c) förste byråsekreterare (nu högst 17 000)	+ 13 000
d) flyttningersättningar (nu beräknat 6 000)	+ 7 000
e) resor för fortbildningskonsulenter (nu 0)	+ 18 000
5. Expenser (nu 250 000):	
a) ersättning till skolinspektör, som ej är stationerad på länsskolnämnds kansliort, och till nomadskolinspektören för tillhandahållande av tjänstelokal med möbler och annan erforderlig rumsinredning samt för belysning och städning av sådan lokal (nu 15 000)	— 3 000
b) telefon (nu 85 000)	+ 11 000
c) belysning (nu 10 000)	of.
d) övriga expenser (nu 140 000) (alternativt yrkande + 52 000)	+ 109 000
Summa ökning kronor 163 000	

Av skolöverstyrelsens framställning inhämtas i övrigt beträffande de olika posterna i huvudsak följande.

2. Enligt de uppgifter, som inhämtats från länsskolnämnderna angående medelsbehovet under denna anslagspost, skulle det erforderliga beloppet för budgetåret 1960/61 — 145 420 kronor — väsentligt understiga det belopp, varmed posten nu är uppförd. Därvid har hänsyn tagits till det ökade antalet sammanträden samt i vissa fall även till det ökade antalet förrättningar, som beräknas för nämnda budgetår i jämförelse med budgetåret 1958/59.

Verksamheten med den pågående skolplaneringen måste nu intensifieras. Det är enligt överstyrelsens mening av vikt att även länsskolnämndernas ledamöter deltagar i därav föranledda sammanträden och förrättningar inom länet. På grund härav samt med hänsyn till de ökade kostnaderna för enligt allmänna resereglementet utgående traktamenten, som trätt i kraft

den 1 juli 1959, finner överstyrelsen sig icke böra föreslå ett lägre belopp än 200 000 kronor, varvid en minskning av medelsbehovet alltså har beräknats med 50 000 kronor. Överstyrelsen har i det erforderliga beloppet räknat in resekostnaderna för samtliga nämndledamöters deltagande i sådant för länsskolnämnderna och till dem knutna länsskolinspektörer, skolinspektörer och förste byråsekreterare av överstyrelsen under budgetåret 1960/61 anordnat möte i Stockholm, för vilket närmare redogjorts i anslagsäskandena för innevarande budgetår.

3. Enligt de av länsskolnämnderna och nomadskolinspektören lämnade uppgifterna rörande till anslagsposten hänförliga utgifter skulle det för budgetåret 1960/61 erforderliga beloppet uppgå till 378 200 kronor och sålunda väsentligt understiga det för innevarande budgetår anvisade beloppet.

Därest den av överstyrelsen under avlöningsanslaget föreslagna ökningen av personalorganisationen vid länsskolnämnderna kommer till stånd, bör enligt överstyrelsens mening inspektionsverksamheten kunna få i det närmaste den omfattning, som förutsattes i överstyrelsens anslagsberäkningar för budgetåren 1958/60. På grund härav finner överstyrelsen sig icke böra föreslå minskning av under anslagsposten anvisat belopp, vari inräknats kostnaderna för nämnda möte i Stockholm.

4 a. Med hänsyn till de av länsskolnämnderna och nomadskolinspektören redovisade verkliga kostnaderna för reseersättningar åt vikarierande inspektörer budgetåret 1958/59, 101 254 kronor, bör för ändamålet budgetåret 1960/61 beräknas ett belopp av 100 000 kronor, vilket — jämfört med för innevarande budgetår beräknat belopp — utgör en ökning med 65 000 kronor.

4 b. Experter har av skilda skäl budgetåret 1958/59 icke kunnat anlitas vid länsskolnämnderna i den utsträckning, som beräknats vara behövlig. Överstyrelsen finner sig dock icke på grund härav böra föreslå en minskning av de av nämnderna för ändamålet äskade beloppen, sammanlagt 24 450 kronor, utan beräknar för reseersättningar åt experter budgetåret 1960/61 ett belopp av 25 000 kronor, vilket i jämförelse med för innevarande budgetår fastställt belopp innebär en minskning med 7 000 kronor. Härvid förutsätter överstyrelsen, att sådan begränsning av ifrågavarande utgifter, som skett budgetåren 1958/60, icke göres.

4 c. För reseersättningar till andra tjänstemän vid länsskolnämnderna än skolinspektörer beräknar överstyrelsen ett belopp av 30 000 kronor, vilket i jämförelse med för innevarande budgetår fastställt belopp, innebär en ökning med 13 000 kronor.

5 a. Antalet skolinspektörer, som ej är stationerade på länsskolnämnds kansliort, beräknas komma att minska budgetåret 1960/61. De till ersättningar åt sådana inspektörer för tillhandahållande av tjänstelokal med möbler och annan erforderlig rumsinredning samt för belysning och städning av sådan lokal av länsskolnämnderna beräknade beloppen — sammanlagt 8 395 kronor — synes erforderliga. Härtill kommer nomadskolinspektörens kostnader för ifrågavarande ändamål, som av honom för budgetåret 1960/61 beräknats till 3 200 kronor, varav 2 000 kronor för anskaffande av möbler m. m. till tjänstelokalen. Ersättning åt nomadskolinspektören för tillhandahållande av möbler och annan rumsinredning utgår för närvarande med 125 kronor för år. Nomadskolinspektörens expedition har flyttats till lokaler, som ej ligger i anslutning till tjänstinnehavarens bostad, och består av två rum med tillhörande biutrymmen. För expeditionen er-

forderliga möbler m. m. är för närvarande delvis upplånade. Överstyrelsen finner skäligt, att kostnaderna för anskaffande av möbler till nomadskolinspektörens expedition gäldas av statsverket, trots att den pågående utredningen rörande nomadskolväsendet ännu icke är slutförd. Under delposten beräknar överstyrelsen alltså för budgetåret 1960/61 ett belopp av $(8\,395 + 3\,200 =) 11\,595$ eller i avrundat tal 12 000 kronor, vilket innebär en minskning av för innevarande budgetår anvisat belopp med 3 000 kronor.

5 d. Såsom överstyrelsen framhållit i utlåtande den 17 augusti 1959 angående disposition av reservationsanslag 1957/58 till omkostnader för länskolnämnderna kan den engångsutrustning av länskolnämndernas kanslier, för vilken viss del av ett av riksdagen å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 anvisat reservationsanslag var avsedd, icke anses slutförd. Överstyrelsen redovisade sålunda redan i nämnda utlåtande ett behov av anskaffande av möbler och kontorsmaskiner m. m. för nämnderna till ett sammanlagt belopp av 81 489 kronor under budgetåren 1959/61. Nämnda belopp måste nu med hänsyn till att två nämnder har respektive kommer att flytta till nya lokaler höjas till 85 756 kronor, vartill kommer ett belopp av 18 113 kronor, beräknat för nyanskaffningar på grund av under avlöningsstaten föreslagen personalökning vid nämndernas kanslier. Överstyrelsen vill i detta sammanhang ånyo framhålla vikten av att länskolnämnderna utrustas med ändamålsenliga möbler och kontorsmaskiner, exempelvis ljuskopieringsapparater och diktafoner (bandspelare). Enligt överstyrelsens mening är de av länskolnämnderna begärda nyanskaffningarna erforderliga. Överstyrelsen beräknar alltså för dessa till delposten Övriga expenser hänförliga utgifter budgetåret 1960/61 ett belopp av $(85\,756 + 18\,113 =) 103\,869$ kronor. Därest överstyrelsens hemställan i omnämnda utlåtande bifalles, kan beloppet minskas till $103\,869 - 57\,179 =) 46\,690$ kronor.

De av länskolnämnderna för renhållning och städning samt för annonsering under sistnämnda delpost beräknade kostnadsökningarna är av automatisk natur. För ändamålen torde alltså böra beräknas det av nämnderna begärda beloppet av sammanlagt 54 580 kronor.

Beträffande övriga till ifrågavarande delpost hänförliga utgifter föreligger på grund av att länskolnämnderna sökt hålla utgifterna inom ramen för den knappa medelsanvisningen eftersatta behov beträffande såväl skrivmateriel och blankettryckning som bokinköp och bindning av handlingar m. m. Överstyrelsen anser sig kunna vitsorda skäligheten av nämndernas och nomadskolinspektörens äskanden även beträffande dessa kostnader och beräknar alltså härför det belopp av 90 480 kronor, som begärts.

Medelsbehovet för övriga expenser budgetåret 1960/61 har alltså beräknats till $(103\,869 + 54\,580 + 90\,480 =) 248\,929$, i avrundat tal 249 000 kronor, eller — vid bifall till överstyrelsens hemställan i nämnda utlåtande den 17 augusti 1959 — $(248\,929 - 57\,179 =) 191\,750$, i avrundat tal 192 000 kronor. Ifrågavarande belopp innebär en ökning jämfört med för innevarande budgetår anvisat belopp med 109 000 kronor respektive 52 000 kronor.

Statkontoret föreslår, att anslagsposten till reseersättningar åt ledamöter uppföres med 150 000 kronor, att motsvarande post för inspektörerna nedräknas med 45 000 kronor till 400 000 kronor och att anslagsposten till rese-

ersättningar i övrigt höjes med 6 500 kronor. Av medelsanvisningarna under nämnda tre reseersättningsposter bör enligt statskontorets mening belopp om 45 000, 15 000 respektive 6 500 kronor stå till Kungl. Maj:ts disposition för bestridande av resekostnadsersättning, därest av överstyrelsen ifrågasatt möte i Stockholm med länsskolnämndernas ledamöter och vissa befattningshavare anses böra komma till stånd även under budgetåret 1960/61. Skolöverstyrelsens förslag att utgifterna för resor för experter och förste byråsekreterare icke skulle begränsas till visst belopp, kan statskontoret icke biträda. Då statskontoret icke ansett sig kunna tillstyrka någon medelsanvisning för anställande av fortbildningskonsulenter, finnes särskilda medel för reseersättningar åt dylika konsulenter ej heller vara påkallade. I fråga om anslagsposten till expenser säger statskontoret sig svårigen kunna tillstyrka förslaget om anvisande av 2 000 kronor till anskaffande av möbler åt nomadskolinspektören, då detta förslag skulle stå i mindre god överensstämmelse med de hittills på förevarande område tillämpade bestämmelserna. Statskontoret avstyrker vidare ifrågasatt ökad medelstilldelning under delposten till telefon. Vad gäller delposten till övriga expenser erinrar statskontoret om att ämbetsverket tillstyrkt bifall till den i anslagsäskandena angivna framställningen angående dispositionen av det för budgetåret 1957/58 anvisade reservationsanslaget till Vissa kostnader för länsskolnämnderna. Till inköp och underhåll av möbler, kontorsmaskiner m. m. under budgetåret 1960/61 kan statskontoret endast tillstyrka en medelstilldelning av 12 000 kronor. Då statskontoret till övriga ändamål under delposten till övriga expenser beräknar sammanlagt 128 000 kronor, kan posten enligt ämbetsverkets mening uppföras med oförändrat belopp ($12\,000 + 128\,000 =$) 140 000 kronor.

Departementschefen. När det gäller att bedöma medelsbehovet för nästa budgetår under detta omkostnadsanslag har man nu för första gången belastningssiffror från ett tidigare budgetår att tillgå såsom hjälpmedel vid medelsavvägningen. De ändringar, som i det följande föreslås under anslaget, är huvudsakligen betingade av vad som sålunda nu är känt om den faktiska belastningen av olika poster under anslaget. Eftersom jag vid behandlingen av närmast föregående anslag ej biträtt skolöverstyrelsens förslag om personalökningar vid länsskolnämnderna, bortfaller vid beräkningen av detta anslag vissa av överstyrelsen föreslagna medelsökningar.

Jag förordar, att anslagsposten till sjukvård upptages med oförändrat belopp (p. 1) och att anslagsposterna till reseersättningar åt ledamöterna (p. 2) och åt inspektörerna (p. 3) minskas med 100 000 kronor respektive 25 000 kronor. Under anslagsposten till reseersättningar i övrigt räknar jag icke med andra förändringar än en ökning med 65 000 kronor för vikarierande skolinspektörer (p. 4 a), en minskning med 2 000 kronor för experter (p. 4 b) och en ökning med 7 000 kronor för flyttningsersättningar (p. 4 d).

I vad avser den under anslagsposten till expenser upptagna delposten till vissa ersättningar åt inspektörer, som ej är stationerade på länsskolnämnds kansliort, och åt nomadskolinspektören (p. 5 a), beräknar jag en minskning med 5 000 kronor, vilket innebär att jag ej biträder förslaget om höjd ersättning för anskaffande av möbler m. m. till nomadskolinspektörens tjänstelokaler. Delposten till telefon torde — med bibehållen maximering av posten — böra uppräknas med 5 000 kronor (p. 5 b) och delposten till övriga expenser med 40 000 kronor (p. 5 d). Vad gäller sistnämnda delpost vill jag erinra om att vissa till denna post hänförliga medelsbehov tillgodosetts genom att Kungl. Maj:t den 13 november 1959 medgivit den av överstyrelsen avsedda omdisponeringen beträffande det på tilläggsstat II för budgetåret 1957/58 anvisade reservationsanslaget till Vissa kostnader för länsskolnämnderna.

Vid bifall till vad jag här föreslagit, bör anslaget för nästa budgetår minskas med 15 000 kronor till 1 024 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Länsskolnämnderna: Omkostnader* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 1 024 000 kronor.

[169] 8. **Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	5 402 000	5 685 000
1959/60 (statsliggaren s. 650)	5 552 000	
1960/61 (förslag)	5 611 000	

Lärarhögskolans styrelse föreslår, att detta förslagsanslag för budgetåret 1960/61 höjes med 108 000 kronor. Höjningen föränledes delvis av rent automatiskt verkande omständigheter, såsom den generella lönehöjningen, ändrade lönegradsplaceringar och liknande. Kostnadsförändringarna i övrigt betingas av de förslag om nya tjänster m. m., som anges i följande sammanställning.

1. Ordinariesättning och förändring till heltidstjänst av bibliotekarietjänsten (nu 5/7 tjänstgöring; Ae 21).
2. Inrättande av en skolpsykologtjänst i Ae 24.
3. Inrättande av en forskningspsykologtjänst i Ae 24.
4. Medel till 1 500 assistenttimmar i anslutning till riksdagens beslut om ökat stöd åt forskning m. m.
5. Ytterligare 280 undervisningstimmar i musik i mellanskolläroverutbildningen.
6. Ytterligare nio veckotimmar i övningsskolans läsklinik.
7. Arvode åt föreståndare för fortbildningsinstitut och ersättning åt skrivhjälp i överensstämmelse med skolöverstyrelsens förslag angående lärares fortbildning (5 640).

8. Minskat medelsbehov på grund av minskning av antalet ämneslärarkandidater från omkring 110 till omkring 100.

Av styrelsens framställning beträffande dessa förslag inhämtas bland annat följande.

1. Det har allt klarare visat sig finnas fog för tidigare bland annat av statsutskottet uttalade farhågor för att den nuvarande såsom deltidstjänst inrättade bibliotekarietjänsten skulle bli otillräcklig. Trots stor skicklighet och effektivitet i personalens arbete har betydande eftersläpningar exempelvis i katalogiseringsarbetet inte kunnat undvikas, och den referenstjänst, som borde vara självfallen vid en institution med vetenskaplig utbildning, har på ett betänkligt sätt måst eftersättas. Biblioteket har inte heller kunnat hållas öppet i behövlig utsträckning. Styrelsen måste därför kraftigt understryka nödvändigheten av att bibliotekets villkor förbättras och kan också hänvisa till att vid den nya lärarhögskola, som enligt beslut av 1959 års riksdag skall inrättas i Malmö, bibliotekarietjänsten alltifrån början inrättas som heltidstjänst.

2. Det får närmast anses som självklart att en läroanstalt som lärarhögskolan förfogar över en befattningshavare med kompetens för självständig verksamhet såsom skolpsykolog. Bortsett från att lärarhögskolans övningskola och de samverkande läroverken har ett så stort elevantal att behov av skolpsykologisk service föreligger, bör följande förhållanden närmast beaktas vid ett ställningstagande till detta behov. Lärarkandidaterna bör under sin utbildning komma i kontakt med det skolpsykologiska arbetet för att vinna förståelse för dess betydelse för skolan. Skolpsykologen kan sålunda meddela viss undervisning rörande barn med beteenderubbningar, läs- och skrivsvårigheter, demonstrera pedagogiska test samt redogöra för den pedagogiska behandlingen av barn med skolsvårigheter. Den betydelsefulla undervisningen i mentalhygien för lärarkandidaterna skulle också väsentligen kunna bestridas av skolpsykologen. Under den period av utbyggnad, som nyligen har tagit sin början med inrättande av nya såväl kommunala som statliga skolpsykologtjänster, är det av största vikt att lämpliga praktiktjänstgöringsplatser med erfarna handledare kan stå till förfogande. Det kan i detta sammanhang förtjäna erinras om att i utbildningsplanen för skolpsykologer enligt psykologutredningens förslag och de av Sveriges psykologförbund antagna reglerna för behörighet förekommer handledd praktik. Det synes naturligt att lärarhögskolans skolpsykolog finge hand om sådan handledning, eftersom de institutionella förutsättningarna, såsom speciella test- och intervjurum, står till förfogande. En handledd praktiktjänstgöring för blivande skolpsykologer vid lärarhögskolan skulle kunna bidra att skapa erfarenheter av riktningsgivande betydelse för ifrågasvarande utbildning i framtiden. — Under budgetåret 1958/59 har en mot arvode halvtidstjänstgörande skolpsykolog varit verksam vid lärarhögskolan. Kostnaderna härför har bestridits av skolöverstyrelsens reservationsanslag till försöksverksamhet.

Styrelsen äskade för budgetåret 1959/60 en extra ordinarie skolpsykolog i Ae 24. Äskandet upptogs icke i proposition till 1959 års riksdag. Statsutskottet uttalade i sitt yttrande (1959: 8) med anledning av motion i frågan (II: 104), att det fann det »önskvärt, att dylik skolpsykologisk sakkunskap kommer att jämväl under nästa budgetår stå till högskolans förfogande» och att det icke hade något att erinra mot att kostnaderna bestreds ur

anslaget till Skolöverstyrelsen: Försöksverksamheten. På grund av att någon heltidstjänst icke står till förfogande under nu löpande budgetår, har den person, som under budgetåret 1958/59 svarat för den skolpsykologiska verksamheten vid lärarhögskolan, övergått till annan, ordinarie psykologtjänst. Lärarhögskolan står sålunda för närvarande utan skolpsykolog, vilket innebär ett avbräck för såväl lärarutbildningen som undervisningen i övningsskolan. Eftersom behovet av skolpsykologisk service på intet sätt minskat, ser sig styrelsen nödsakad att komma med förnyat äskande.

5. Då styrelsen inte kan finna rimligt annat än att musiken vid lärarhögskolan får samma förstärkning som den fått vid seminarierna, så mycket mer som timtalet vid lärarhögskolan tydligt visat sig vara underdimensionerat, föreslår styrelsen, att antalet timmar för instrumentalmusik från och med läsåret 1960/61 får utökas med 280 undervisningstimmar. Kostnaderna härför har beräknats till omkring 5 300 kronor.

6. Övningsskolans läsklinik, där arbetet helt bestrides av föreståndarinnan övningsskollärare Annie Dahlquist, har ej kunnat taga emot alla barn, som anmälts vara i behov av behandling på läskliniken. Med hänsyn till lärarutbildningen framstår också som önskvärt, att ett antal barn från de med lärarhögskolan samverkande läroverken kunde vid kliniken få behandling för läs- och skrivsvårigheter. Enligt styrelsens uppfattning har arbetet på lärarhögskolans läsklinik visat sig synnerligen betydelsefullt. Förutom att samtliga mellanskollärarkandidater samt alla ämneslärarkandidater i modersmålet och språk där fullgör hospitering, har varje termin ett flertal specialuppgifter för högsta betyget i ämnet pedagogik utförts med material från kliniken. Över huvud taget har lärarhögskolans läsklinik tack vare sin synnerligen välkvalificerade föreståndarinna tilldragit sig stor uppmärksamhet, och ett stort antal lärare både från Sverige och det övriga Norden har begärt och — där så varit möjligt — fått följa verksamheten där. Arbetsbördan har därigenom blivit orimligt hård för föreståndarinnan. — Styrelsen föreslår, att undervisning vid läskliniken motsvarande högst nio veckotimmar under läsåret 1960/61 får bestridas av timlärare. Timarvode bör därvid utgå enligt timlärarkungörelsen. I sina beräkningar av anslagsposten har styrelsen utgått från CT-arvode i 15 löneklassen.

8. Såsom styrelsen anmälde i sina riksdagspetita för budgetåret 1958/59 har lärarhögskolan, till följd av den stora tillströmningen av sökande till ämneslärarlinjen, försöksvis tagit emot ett större antal ämneslärarkandidater än omkring 60 per år, som från början beräknats. Sålunda intogs år 1957 ej mindre än 76 lärarkandidater och året 1958 68 lärarkandidater. Det stora antalet lärarkandidater har emellertid visat sig vara mindre gynnsamt för de med lärarhögskolan samverkande läroverken. Från föräldraföreningarna samt från lärarkollegierna vid de båda samverkande läroverken har sålunda inkommit skrivelser, som påtalat vådorna för läroverkens elever av den stora belastningen med undervisningsserier. Styrelsen anser sig inte kunna jäva de anförda klagomålen utan finner nödvändigt att återgå till det ursprungligen planerade antalet lärarkandidater. Detta gör, att styrelsen nu räknat med avlöningsförmåner åt 100 ämneslärarkandidater i stället för 110 och med handledarersättningar för 65 ämneslärarkandidater i stället för 70. Detta medför en minskning av anslagsbehovet med omkring 156 000 kronor.

Statskontoret vill inte motsätta sig, att bibliotekarietjänsten ändras till heltidstjänst, men kan inte tillstyrka, att den överföres till ordinarie stat.

Ämbetsverket anser sig icke kunna biträda det ånyo framförda yrkandet om inrättande av en skolpsykologtjänst. För den begärda forskningspsykologtjänsten skulle enligt vad statskontoret under hand inhämtat icke krävas andra kvalifikationer än de, som institutionens nuvarande fast anställda befattningshavare besitter. Vid sådant förhållande synes enligt ämbetsverkets mening icke föreligga tillräckliga skäl för den föreslagna förstärkningen, varför ej heller förslaget i denna del kan biträdas av statskontoret. I anledning av yrkandet om medel till 1 500 assistenttimmar erinrar statskontoret om den upprustning av lärarhögskolans pedagogisk-psykologiska institution, som genomfördes från och med budgetåret 1957/58 genom tillkomsten av två nya forskningstjänster; icke heller på denna punkt finner statskontoret bärande skäl anförda för en förstärkning. Frågan rörande den erforderliga omfattningen av undervisningen i musik och vid övningsskolans läsklinik anser statskontoret undandraga sig dess bedömande. Vad särskilt läskliniken angår har ämbetsverket, med hänsyn till vad i framställningen anförts rörande arbetet där, inte i och för sig något att erinra mot den begärda utökningen av lärarpersonalen.

Departementschefen. Den av styrelsen för lärarhögskolan föreslagna förändringen av bibliotekarietjänsten i Ae 21 till heltidstjänst anser jag mig böra tillstyrka; ordinariesättning av tjänsten räknar jag däremot inte med (p. 1).

Av övriga framförda förslag tillstyrker jag vidare inrättande av en extra ordinarie skolpsykologtjänst i Ae 24 (p. 2), en förstärkning av undervisningen i musik på mellanskollärlinjen med 280 undervisningstimmar (p. 5) och en utökning av verksamheten vid övningsskolans läsklinik med nio veckotimmar (p. 6). Förslaget om inrättande av en forskningspsykologtjänst (p. 3) kan jag däremot inte biträda.

Vad beträffar det under punkten 4 angivna yrkandet om en ökning med 1 500 assistenttimmar för lärarhögskolans pedagogiska institution, vill jag erinra om att Kungl. Maj:t, efter särskild framställning av styrelsen om en dylik timtilldelning redan för innevarande budgetår, den 27 november 1959 meddelat beslut om antalet assistenttimmar vid institutionen. Beslutet innebär, att institutionen från och med innevarande budgetår tilldelas 1 000 av de 1 500 assistenttimmar styrelsen yrkat, varigenom kompensation erhållits för den förlust av timmar, som eljest skulle ha inträtt genom att tjänstgöringsskyldigheten för vissa assistentkategorier från och med den 1 juli 1959 omreglerats. Beslutet innefattar i övrigt en anpassning till de regler, som numera gäller beträffande assistenter och amanuenser vid universiteten. En ökning härutöver med 500 assistenttimmar såsom styrelsen föreslagit har jag inte funnit motiverad.

Till följd av mitt i ett tidigare sammanhang redovisade ställningstagande beträffande skolöverstyrelsens förslag om en omläggning av fortbildnings-

verksamheten för lärare räknar jag icke med medel för de under punkten 7 upptagna ändamålen.

Såsom styrelsen framhållit, torde intagningen av ämneslärarkandidater i fortsättningen inte kunna hållas fullt lika hög som hittills med hänsyn till den alltför stora belastning på de samverkande läroverken, som nu konstaterats (p. 8). Vid min beräkning av anslagsbehovet har jag på denna punkt följt styrelsens förslag, som innebär en viss anslagsminskning.

Alltsedan lärarhögskolans start har under detta anslag upptagits en post på 30 000 kronor till arvoden till experter och särskilda sakkunniga. Jag föreslår, att denna post för nästa budgetår nedräknas med 5 000 kronor till 25 000 kronor.

Med hänsyn till mina här redovisade ställningstaganden och med beaktande av automatiska kostnadsökningar, föranledda av den generella lönehöjningen år 1959, genomförda lönegradshöjningar, ökade utgifter till kompensation för höjda folkpensionsavgifter m. m., beräknar jag medelsbehovet under förevarande avlöningsanslag för nästa budgetår till 5 611 000 kronor, vilket innebär en ökning med 59 000 kronor. Till följd av mitt förslag om inrättande av en skolpsykologtjänst i Ae 24 bör vidare en ändring ske i gällande personalförteckning.

I samband med anslagsäskandena för budgetåret 1960/61 har skolöverstyrelsen hemställt, att ytterligare två lärarhögskolor måtte inrättas och att det måtte uppdragas åt överstyrelsen att närmare undersöka och inkomma med förslag angående lokaliseringen av dessa högskolor. I anslutning härtill vill jag nämna, att jag har för avsikt att i annat sammanhang upptaga denna utredningsfråga till närmare behandling.

Med åberopande av vad jag här anfört och förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1960/61, vidtaga den ändring i personalförteckningen för lärarhögskolan i Stockholm, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för lärarhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 948 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	373 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	2 418 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	785 000

5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	87 000
Summa kronor	5 611 000

c) till *Lärarhögskolan i Stockholm*: *Avlöningar* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 5 611 000 kronor.

[170] 9. Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	411 000	370 571
1959/60 (statsliggaren s. 654)	411 000	
1960/61 (förslag)	406 000	
Detta förslagsanslag är för innevarande budgetår fördelat på följande sätt:		
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>		4 000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>		81 500
3. Bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder m. m. ..		3 000
4. Expenser:		
Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>		110 000
Övriga expenser		202 500
5. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>		10 000
Summa kronor	411 000	

Lärarhögskolans styrelse föreslår, att anslaget för nästa budgetår upptages med oförändrat belopp. Styrelsen erinrar om att för budgetåret 1959/60 begärdes en höjning av delposten till övriga expenser med 18 000 kronor, vilken begäran dock inte bifölls. Med hänsyn till det rådande ekonomiska läget har styrelsen avstått från att nu begära förhöjt anslag till övriga expenser och stannat vid att föreslå samma belopp som beviljats för budgetåret 1959/60.

Departementschefen. För innevarande budgetår är delposten till bränsle, lyse och vatten upptagen med 110 000 kronor. Den redovisade belastningen på delposten för budgetåret 1958/59 uppgår till endast 50 056 kronor, vilket dock delvis betingats av att lärarhögskolan under sistnämnda budgetår ännu ej disponerade lokalerna i full utsträckning för eget bruk. För nästa budgetår torde emellertid denna delpost böra beräknas till 100 000 kronor, innebärande en minskning med 10 000 kronor. Det för innevarande budgetår beräknade beloppet under anslagsposten till expenser torde dock för det kommande budgetåret endast böra nedräknas med 5 000 kronor. Då jag i övrigt icke har någon erinran mot styrelsens beräkning av medelsbehovet under förevarande anslag, förordar jag, att anslaget för nästa budgetår upp-

föres med 406 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 406 000 kronor.

[171] 10. Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	100 000	115 000
1959/60 (statsliggaren s. 654)	90 000	
1960/61 (förslag)	100 000	

Lärarhögskolans styrelse hemställer, att detta reservationsanslag för nästa budgetår ökas med 15 000 kronor till 105 000 kronor. Anslaget, som innevarande budgetår är fördelat med 23 000 kronor till biblioteket och 67 000 kronor till materiel, böcker m. m., avses för nästa budgetår bli uppdelat på nyssnämnda två poster med 25 000 kronor respektive 80 000 kronor. Som motivering för den föreslagna anslagshöjningen anför styrelsen följande.

Vid utgången av budgetåret 1958/59 fanns å förevarande reservationsanslag en behållning av 13 347: 68 kronor. Denna behållning är helt att hänföra till pedagogiska institutionens tidigare erhållna engångsanslag. Från och med budgetåret 1959/60 utgår inte något särskilt materielanslag till pedagogiska institutionen.

För såväl budgetåret 1958/59 som budgetåret 1959/60 hemställde styrelsen om större anslag till materiel, böcker m. m. än som senare beviljades (115 000 kronor mot 100 000 respektive 96 000 kronor mot 90 000 kronor). Vid båda tillfällena lämnade styrelsen en ingående redovisning av behoven på skilda områden. Det förutsattes därvid, att erforderliga nyanskaffningar fördelades på ett flertal år, och genomgående iaktogs så stor återhållsamhet vid uppskattningen av behoven, att enligt styrelsens uppfattning utrymme inte fanns för nedprutning av de begärda anslagen.

Då reducering av beloppen likväl skett, har ogynnsamma återverkningar på undervisning och utbildning inte kunnat undgås. Lärarhögskolans övningsskola har fått goda undervisningslokaler för fysik, kemi, biologi och geografi, men själva undervisningsmaterielen är nu otillräcklig för ett högstadium, förklarligt nog eftersom endast 38 000 kronor hittills anslagits för samtliga dessa institutioners materielanskaffningar. Den egentliga lärarhögskolans institutioner för fysik och kemi har alltså avsevärda luckor i sitt materielbestånd, och dess musikinstitution befinner sig alltså på uppbyggnadsstadiet. I övningsskolan saknar flertalet klasser ur lärarutbildningssynpunkt godtagbara klassbibliotek. Redan under budgetåret 1958/59 har mycket långtgående sparsamhetsdirektiv för nyanskaffning och materieförbrukning måst utfärdas, och situationen för budgetåret 1959/60 ter sig ännu mörkare, då särskilt institutionsupprustningen inte längre kan efter sättas.

Trots det statsfinansiella läget ser sig styrelsen sålunda nödsakad att för budgetåret 1960/61 begära förhöjt anslag. Att styrelsen därvid stannar för

en förhöjning med endast 15 000 kronor, får ses just mot bakgrunden av det rådande ekonomiska läget, då i själva verket ett betydligt högre belopp skulle vara självfallet, om enbart undervisnings- och utbildningssynpunkter finge bestämma materielanskaffningen.

Departementschefen. Vad lärarhögskolans styrelse anført om medelsbehovet under förevarande anslag har övertygat mig om nödvändigheten av att för nästa budgetår räkna upp anslaget. Jag anser mig böra tillstyrka en ökning med 10 000 kronor till 100 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

[172] **11. Lärarhögskolan i Malmö: Avlöningar.** Vid 1959 års riksdag fattades beslut om upprättande av en lärarhögskola i Malmö (prop. 89, SU 77, Rskr 217). Utbildningsverksamheten vid denna lärarhögskola skall enligt beslutet taga sin början höstterminen 1962, dock att utbildning av ämneslärare provisoriskt skall anordnas redan från och med höstterminen 1960. Vid full utbyggnad beräknas den årliga utbildningskapaciteten uppgå till 90 ämneslärarkandidater, 96 mellanskollärarkandidater och 48 småskollärarkandidater; under provisorietiden räknar man med en årlig intagning av 60 ämneslärarkandidater. Lärarhögskolans övningsskola skall enligt de uppdragna riktlinjerna omfatta utöver samtliga stadier inom enhetsskolan även ett gymnasium. Vidare kommer att till lärarhögskolan knytas samverkande läroverk. Vid övningsskolan påbörjas verksamheten först från och med läsåret 1962/63.

I propositionen 1959: 89 framlades också beräkningar av personalbehovet vid den blivande lärarhögskolan och till nybyggnad för denna anvisade riksdagen för budgetåret 1959/60 ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

Sedan riksdagen sålunda prövat frågan om denna andra lärarhögskola, har Kungl. Maj:t meddelat beslut om lärarhögskolans upprättande och meddelat vissa föreskrifter om förberedelsearbetet, varjämte, såsom i riksdagsbeslutet förutsattes, avtal kommit till stånd med Malmö stad i frågor, som hänger samman med den nya lärarutbildningsanstalten och dess verksamhet.

Skolöverstyrelsen — som fått i uppdrag, bland annat, att vidtaga erforderliga förberedelseåtgärder och göra i samband därmed påkallade framställningar för att utbildningsverksamheten vid lärarhögskolan i Malmö skall kunna påbörjas enligt de uppdragna riktlinjerna — har framlagt förslag om medelsanvisningar m. m. för budgetåret 1960/61.

Överstyrelsen tar först upp frågan om inrättande av ett med lärarhögskolan samverkande läroverk och föreslår att tills vidare från

och med läsåret 1960/61 S:t Petri högre allmänna läroverk i Malmö tages i anspråk för denna uppgift. Överstyrelsen anför härom följande.

Enligt riksdagens beslut skall lärarhögskolan i Malmö under de två första verksamhetsåren, 1960/62, utbilda enbart ämneslärare och antalet intagna lärarkandidater skall under denna tid begränsas till högst 60 per år. Särskild övningsskola skall upprättas först från och med höstterminen 1962. Intill dess måste alltså lärarkandidaternas auskultation och undervisning helt förläggas till samverkande läroverk och andra för detta ändamål lämpade skolor. Under det första verksamhetsåret kommer endast övningsundervisning i fråga, eftersom ämneslärarkandidaternas betygsatta undervisning skall förläggas till den tredje utbildningsterminen. En årlig intagning av 60 lärarkandidater innebär, att 60 övningsserier per läsår skall placeras på gymnasiestadiet och ett något större antal på enhetsskolans högstadium eller realskolestadiet.

De sakkunniga, som hade att utreda frågan om inrättande av ytterligare en lärarhögskola, förordade som samverkande läroverk i Malmö i första hand högre allmänna läroverket för gossar och förutsatte därvid, att den dit förlagda egentliga lärarkursen successivt skulle överflyttas till annat läroverk i staden. Den i förhållande till de sakkunnigas förslag väsentligt ökade utbildningskapaciteten och nödvändigheten att begränsa antalet undervisningsserier per klassavdelning beräknas emellertid medföra behov av tre samverkande läroverk vid full utbyggnad av lärarhögskolan. Detta innebär, att även om de båda läroverk i Malmö, vid vilka egentlig lärarkurs nu är anordnad, skulle tagas i anspråk som samverkande läroverk, behov föreligger av ytterligare ett samverkande läroverk. Men hänsyn härtill och då det under nuvarande förhållanden är nödvändigt att tillvarataga alla möjligheter att utöka ämneslärarutbildningens kapacitet, föreslår överstyrelsen, att ett av de övriga läroverken i staden, i första hand S:t Petri högre allmänna läroverk, inrättas som med lärarhögskolan samverkande läroverk tills vidare från och med läsåret 1960/61. Härigenom blir det möjligt att behålla ämneslärarutbildningen vid de båda lärarkursläroverken i Malmö i sin nuvarande omfattning.

S:t Petri högre allmänna läroverk synes vara väl lämpat som samverkande läroverk både vad beträffar tillgången på lämpliga handledare, övningsklasser, lokaler och utrustning. Gymnasiet kommer läsåret 1960/61 att omfatta minst 17 ringar, av vilka minst 13 kan ifrågakomma för övningsserier. Därtill kommer, att avståndet mellan läroverket och den s. k. Åbergska flickskolan, där lärarhögskolan under provisorietiden skall inrymmas, endast uppgår till omkring 500 m.

Ytterligare ett samverkande läroverk blir erforderligt från och med läsåret 1961/62. Överstyrelsen är dock ej nu beredd att taga ställning till vilket av stadens övriga läroverk som i första hand bör komma i fråga. Det bör ankomma på lärarhögskolans styrelse att avge förslag härom i samband med förslagen till anslagsäskanden för budgetåret 1961/62.

Medel till vissa ersättningar åt lärare vid det samverkande läroverket under budgetåret 1960/61 har skolöverstyrelsen beräknat i samband med sina anslagsäskanden rörande de allmänna läroverken.

Bland inledningsvis behandlade spörsmål upptar överstyrelsen också vissa frågor rörande den p r o f e s s u r, som i propositionen 1959: 89 förutsattes

bli inrättad. Överstyrelsen erinrar om att motsvarande professur vid lärarhögskolan i Stockholm tillsattes genom kallelseförfarande. Befattningen vid lärarhögskolan i Malmö bör enligt överstyrelsens mening tillsättas från och med den 1 januari 1962, d. v. s. ett halvt år innan den pedagogiska institutionens lokaler beräknas stå färdiga. Under sådana förhållanden skulle så lång tid stå till förfogande, att tillsättning utan svårighet kan ske medelst ledigförklarande. Överstyrelsen — som har för avsikt att senare efter samråd med kanslern för rikets universitet inkomma med förslag angående tillsättningsförfarandet ävensom med förslag beträffande professurens benämning samt innehavarens ställning och uppgifter vid Lunds universitet — hemställer, att beslut nu måtte fattas om att professorsbefattningen vid lärarhögskolan i Malmö skall tillsättas från och med den 1 januari 1962.

Till avlöningar vid lärarhögskolan i Malmö beräknar skolöverstyrelsen för budgetåret 1960/61 ett förslagsanslag av 1 386 000 kronor. Överstyrelsen framlägger därvid de förslag om inrättande från och med nästa budgetår av tjänster och om medelsanvisningar i övrigt, som framgår av följande sammanställning:

1. Rektor vid lärarhögskolan i Bp 1.
2. Tolv lektorer i högstadiets metodik i Ao 26.
3. En lektor i psykologi och pedagogik i Ao 26.
4. En bibliotekarie i Ao 21.
5. Ett biblioteksbiträde i Ae 7.
6. En sekreterare i Ao 21.
7. En kansliskrivare i Ao 10.
8. Ett kanslibiträde i Ao 7.
9. Medel till arvoden till ledamöter av lärarhögskolans styrelse (enligt samma grunder som vid lärarhögskolan i Stockholm; 2 000).
10. Medel till arvoden och avlöningsförstärkningar till lärarhögskolans rektor och lärare (enligt samma grunder som vid lärarhögskolan i Stockholm; 65 200).
11. Medel till ersättningar för handledning vid praktisk lärarutbildning (enligt samma grunder som vid lärarhögskolan i Stockholm; 34 800).
12. Medel till avlönande av en vaktmästare med halvtidstjänstgöring.
13. Medel till sådana pedagogiska och metodiska föreläsningar och övningar, som ej ingår i tjänstgöringsskyldigheten för lärarhögskolans lektorer (skolhygien, de tekniska hjälpmedlens metodik, tal- och röstvård m. m.; 12 500).
14. Medel till experter och särskilda sakkunniga (30 000).
15. Medel till anordnande av två eller tre fortbildningskurser (30 000).
16. Medel till avlöningsförmåner åt ämneslärarkandidaterna.

Om de olika punkterna i anslagsäskandena inhämtas av skolöverstyrelsens framställning bland annat följande.

2—3. Det förutsattes, att lektorstjänsterna i högstadiets metodik i modersmålet och engelska skulle dubbleras. Detta behöver emellertid ej ske under provisorietiden, då utbildningskapaciteten är begränsad till högst 60 ämneslärare per år. Vidare torde tillsättandet av lektorstjänsten i latin och grekiska kunna uppskjutas något, då lärarkandidater i dessa ämnen utan svårighet kan beredas plats vid lärarhögskolan i Stockholm. Samtliga övriga lektorstjänster i högstadiets metodik bör tillsättas från och med budgetåret 1960/61, nämligen en i vardera av ämnena kristendoms-kunskap, modersmålet, engelska, tyska, franska, historia, samhällslära, geografi, matematik, biologi, fysik och kemi, summa 12 lektorstjänster i högstadiets metodik. Lektorernas fyllnadstjänstgöring förlägges till högre skolor i Malmö, i första hand till det samverkande läroverket.

Skolöverstyrelsen föreslår en lektorstjänst i psykologi och pedagogik. Eventuell fyllnadstjänstgöring kan fullgöras vid Lunds universitet eller i form av arbete åt 1957 års skolberedning eller — om innehavarens kompetens medger detta — genom gymnasieundervisning i filosofi.

I Kungl. Maj:ts proposition 1959: 89 lämnades den frågan öppen, huruvida lektorstjänsterna vid högskolan skulle tillsättas medelst kallelseförfarande eller ledigförklarande. Under erinran om den motivering, som framfördes i samband med Kungl. Maj:ts proposition 1954: 209 angående inrättande av en lärarhögskola i Stockholm (s. 191 och 194), och då behörighetsvillkoren för tjänsterna i fråga ännu ej är författningsmässigt fixerade föreslår överstyrelsen tillsättning medelst kallelseförfarande beträffande de lektorstjänster, som erfordras under budgetåret 1960/61. Frågan om tillsättningsförfarandet bör emellertid ånyo prövas, då övriga lektorstjänster skall tillsättas eller då tjänst skall återbesättas, i varje fall intill dess särskild stadga för lärarhögskolorna blivit fastställd.

De lektorer, som tillträder sina tjänster den 1 juli 1960, bör beredas tillfälle att dessförinnan sätta sig in i sina nya arbetsuppgifter och förbereda det kommande arbetet. Överstyrelsen föreslår, att de mot slutet av vårterminen 1960 i mån av behov tillkallas att som särskilda experter biträda vid förberedelsearbetet beträffande organisationen av undervisningen vid lärarhögskolan.

4—5. Ett välutrustat och funktionsdugligt bibliotek utgör en av de viktigaste förutsättningarna för att utbildningsarbetet vid lärarhögskolan skall kunna bedrivas högskolemässigt. Då högskolan höstterminen 1962 tar emot sina första klasslärarkandidater samtidigt som den pedagogiska institutionen skall ha nått full arbetskapacitet, är det nödvändigt, att biblioteket är så rustat att dess serviceverksamhet icke äventyras på grund av arbete utöver det som betingas av den normala accessionen och bibliotekariens undervisningsskyldighet. Redan på grund härav synes det ofrånkomligt att såväl bibliotekarietjänsten som biblioteksbiträdestjänsten inrättas från och med budgetåret 1960/61. Därtill kommer, att de ämneslärarkandidater, som utbildas under provisorietiden ävensom lektorerna vid lärarhögskolan i görligaste mån bör vara tillförsäkrade de biblioteksmöjligheter inom lärarhögskolan, som utgör en förutsättning för högskolemässig lärarutbildning, särskilt som Malmö i motsats till Stockholm saknar pedagogiskt specialbibliotek. Lokaler tillräckliga för bibliotekets verksamhet under pro-

visorietiden kan disponeras inom den byggnad, Malmö stad ställt till lärarhögskolans förfogande.

Ytterligare en omständighet må framhållas i detta sammanhang. Om ordinarie bibliotekarietjänst inrättas från den 1 juli 1960, kommer bibliotekarien att kunna deltaga i planeringsarbetet beträffande såväl bibliotekslokalerna i nybyggnaden som dessas inredning och utrustning. Kostnaden för detta arbete måste i annat fall belasta posten till experter och särskilda sakkunniga.

6—8. För det första verksamhetsåret räknar överstyrelsen med att den ordinarie kanslipersonalen kan inskränkas till sekreterare, kansliskrivare (för bland annat löne- och kassaärenden) och kanslibiträde. Med hänsyn till de extra arbetsuppgifter för kansliet, som lärarhögskolans nybyggnad kommer att medföra, vore det i själva verket motiverat att även räkna med att den beräknade kontoristtjänsten i Ao 9 skulle inrättas. På grund av meddelade sparsamhetsdirektiv vill överstyrelsen emellertid endast förorda att posten till experter och särskilda sakkunniga tages i anspråk för att tillgodose den förstärkning av lärarhögskolans administration, som kommer att bli nödvändig till följd av nybyggnadsarbetet.

11. Under lärarhögskolans första verksamhetsår beräknas för handledning vid den praktiska lärarutbildningen följande utgiftsposter: för 126 övningsserier 18 900 kronor, för auskultationer och enstaka undervisningsövningar på enhetsskolans högstadium 14 400 kronor samt för auskultationer (med barniakttagelser) på enhetsskolans mellanstadium 1 500 kronor, tillhopa 34 800 kronor.

14. Under budgetåret blir det nödvändigt att tillkalla experter och sakkunniga bland annat för uppgörande av studieplanerna för lärarhögskolans småskollärlinje och för sådant rent pedagogiskt planeringsarbete i samband med nybyggnaden, som ej bestrides av de medel för byggnadsarbetet, som står eller ställes till byggnadsstyrelsens förfogande eller bekostas av Malmö stad.

Över skolöverstyrelsens anslagsäskanden till olika ändamål för lärarhögskolan i Malmö har utlåtande inhämtats från *statskontoret* som finner dem väl ägnade att läggas till grund för organisationen av den ämneslärarutbildning, som skall anordnas från och med höstterminen 1960. Rektor och övriga befattningshavare anses sålunda böra anställas från och med den 1 juli 1960 i den utsträckning, som av överstyrelsen förordats. Det bland annat i anslutning här till beräknade medelsbehovet för avlöningar vid lärarhögskolan har i princip icke givit statskontoret anledning till erinran. Det framhålles dock, att i den mån fortbildningskurser anses böra ifrågakomma vid lärarhögskolan redan under provisorietiden kostnaderna härför torde — liksom beträffande lärarhögskolan i Stockholm — böra bestridas från anslaget till Kurser för lärare m. fl.

Departementschefen. I samband med riksdagens föregående år fattade beslut om upprättande av en lärarhögskola i Malmö fastslogs också i allt väsentligt den blivande lärarhögskolans uppgifter och organisation liksom tidsschemat för utbildningsverksamhetens igångsättande.

Med utgångspunkt i vad riksdagen sålunda beslutit har skolöverstyrelsen framlagt förslag om medelsanvisningar till lärarhögskolan för budgetåret 1960/61, under vilket år verksamheten kommer att omfatta enbart utbildning av ämneslärare.

För den utbildning, som alltså nu skall börja, erfordras redan från och med nästa läsår ett — av de beräknade tre — med lärarhögskolan samverkande läroverk. Att, såsom överstyrelsen förordat, S:t Petri högre allmänna läroverk tages i anspråk härför finner jag lämpligt. Jag kommer vid behandlingen av anslaget till avlöningar vid de allmänna läroverken att föreslå den medelsökning, som erfordras vid tillkomsten av ett samverkande läroverk från och med nästa budgetår.

Det synes mig riktigt att frågan om tidpunkten för professurens inrättande upptages till prövning redan nu. I likhet med överstyrelsen vill jag förorda, att beslut nu fattas om att professuren inrättas från och med den 1 januari 1962. Om så blir fallet skulle nämligen erforderlig tid stå till förfogande för tillsättning efter ledigförklarande på sedvanligt sätt. Det torde dock ej vara anledning att i detta sammanhang taga någon ställning till frågan om tillsättningsförfarandet, utan jag förutsätter, att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta såväl härom som om professurens närmare inriktning och benämning.

Skolöverstyrelsen har, inom den i propositionen 1959: 89 angivna ramen för lärarhögskolans personalorganisation, föreslagit att följande tjänster (p. 1—8, 10) inrättas från och med nästa budgetår, nämligen rektorstjänsten vid lärarhögskolan (Bp 1 jämte avlöningsförstärkningar och visst arvode), tolv ordinarie tjänster som lektor i högstadiets metodik (Ao 26 jämte avlöningsförstärkning och visst arvode), en ordinarie tjänst som lektor i psykologi och pedagogik (Ao 26 jämte avlöningsförstärkning och visst arvode), en ordinarie bibliotekarietjänst (Ao 21), en ordinarie sekreterartjänst (Ao 21), en ordinarie kansliskrivartjänst (Ao 10), en ordinarie kanslibiträddestjänst (Ao 7) samt en extra ordinarie tjänst som biblioteksbiträde (Ae 7). Jag har inte något att erinra mot överstyrelsens förslag om inrättande av dessa tjänster och förordar alltså, att rektorstjänsten och de angivna ordinarie tjänsterna upptages i lärarhögskolans personalförteckning. Till de av överstyrelsen väckta frågorna om förfarandet vid tillsättningen av lektorstjänsterna och om lektorernas medverkan i förberedelsearbetet före den 1 juli 1960 torde ställning böra tagas i annat sammanhang.

Förslagen om beräkning av medel till de ändamål, som angivits under punkterna 9, 11—14 och 16 föranleder inte heller någon invändning från min sida. Det belopp av 30 000 kronor, som föreslagits utgå till anordnande av fortbildningskurser vid lärarhögskolan (p. 15) torde däremot inte böra tagas upp under förevarande avlöningsanslag. Medel till dylikt ändamål bör, liksom nu sker beträffande lärarhögskolan i Stockholm, beräknas under anslaget till Kurser för lärare m. fl., som jag längre fram kommer att behandla.

Jag vill i detta sammanhang nämna, att jag dock inte räknar med att man vid lärarhögskolan i Malmö redan under det första verksamhetsåret kommer att kunna bedriva fortbildningsverksamhet, i varje fall inte i sådan omfattning att det finns anledning att härför beräkna särskilda medel under kursanslaget för budgetåret 1960/61.

Med hänsyn till vad jag här i olika hänseenden förordat beräknar jag medelsbehovet till avlöningar vid lärarhögskolan för nästa budgetår till 1 356 000 kronor. Det nya förslagsanslag, som nu bör uppföras på riksstaten för ändamålet, bör vidare fördelas på olika poster på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande personalförteckning för lärarhögskolan i Malmö, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

Personalförteckning

Tjänstemän å ordinarie stat

1 rektor för lärarhögskolan	Bp 1
12 lektorer i högstadiets metodik	Ao 26
1 lektor i psykologi och pedagogik	Ao 26
1 bibliotekarie	Ao 21
1 sekreterare	Ao 21
1 kansliskrivare	Ao 10
1 kanslibiträde	Ao 7

b) godkänna följande avlöningsstat för lärarhögskolan i Malmö, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	439 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	68 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	647 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	182 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	20 000
Summa kronor	1 356 000

c) till Lärarhögskolan i Malmö: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 1 356 000 kronor.

[173] **12. Lärarhögskolan i Malmö: Omkostnader.** Till omkostnader vid lärarhögskolan i Malmö föreslår *skolöverstyrelsen* för nästa budgetår ett förslagsanslag av 76 000 kronor. Anslaget beräknas bli fördelat på följande sätt.

1. Sjukvård m.m.	1 000
2. Reseersättningar	26 000
3. Expenser:	
a) Bränsle, lyse och vatten	5 000
b) Övriga expenser	36 000
4. Publikationstryck	8 000
Summa kronor	76 000

I fråga om beräkningen av medelsbehovet inhämtas av överstyrelsens framställning bland annat följande.

2. Under anslagsposten reseersättningar upptages rese- och traktamentskostnader i samband med styrelsens sammanträden till 6 100 kronor, varvid beräknats 5 sammanträden i Stockholm och 5 i Malmö. Kostnader för rektors och lektors resor i samband med lärarkandidaternas praktiktjänstgöring har uppskattats till 2 300 kronor och kostnaden för lärarkandidaternas resor under praktikterminen till 3 000 kronor. Kostnaden för flyttningsersättningar beräknas till 15 000 kronor. Till reseersättningar föreslås alltså $(6\,100 + 2\,300 + 3\,000 + 15\,000 =)$ 26 400 kronor eller i runt tal 26 000 kronor.

3. b) Under delposten övriga expenser beräknas med ledning av utgifter från Malmö stad utgifterna för städning och renhållning till 6 000 kronor. Kanslipersonalen kommer att få en mycket begränsad tid till sitt förfogande för organisations- och förberedelsearbeten före höstterminens början. För att kansliet redan från början skall kunna fungera tillfredsställande är det av stor vikt, att en ändamålsenlig och för provisorietiden fullt tillräcklig kontorsutrustning står till förfogande. Kostnaden härför torde icke komma att understiga 20 000 kronor. Utgifterna i övrigt (för skrivmateriel, telefon, annonser m.m.) beräknas till 10 000 kronor.

Departementschefen. Mot överstyrelsens beräkning av medelsbehovet till omkostnader vid lärarhögskolan i Malmö för budgetåret 1960/61 har jag inte funnit anledning till erinran. Det nya förslagsanslag, som för detta ändamål nu bör uppföras i riksstaten, torde alltså böra bestämmas till 76 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Lärarhögskolan i Malmö: Omkostnader* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 76 000 kronor.

[174] **13. Lärarhögskolan i Malmö: Materiel, böcker m. m.** I sina anslagsäskanden för lärarhögskolan i Malmö föreslår *skolöverstyrelsen* anvisande av ett reservationsanslag av 60 000 kronor till materiel, böcker m. m. Överstyrelsen anför härom bland annat följande.

Under hänvisning till vad överstyrelsen tidigare framhållit angående nödvändigheten av att lärarhögskolans bibliotek omgående upprättas och utrustas föreslås ett engångsanslag på 80 000 kronor, fördelat på två år. För budgetåret 1960/61 föreslår överstyrelsen ett reservationsanslag på 50 000 kronor till biblioteket.

Utgifterna för materiel och övriga böcker m. m. torde kunna inskränka sig till att gälla dels sådan undervisningsmateriel, som erfordras för undervisning i ämnesmetodik samt psykologi och pedagogik inom de lokaler, som Malmö stad upplåter åt lärarhögskolan under provisorietiden, dels en påbörjad utrustning av de olika ämnesinstitutionerna med i första hand audiovisuell undervisningsmateriel. För denna delpost beräknas en minimiutgift på 10 000 kronor.

Departementschefen. Ett nytt reservationsanslag med den inledningsvis angivna rubriken bör från och med budgetåret 1960/61 upptagas i riksstaten. Anslagsbeloppet torde i enlighet med skolöverstyrelsens förslag böra bestämmas till 60 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Malmö: Materiel, böcker m. m.*
för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av
60 000 kronor.

[175] **14. Lärarhögskolan i Malmö: Inredning och utrustning av nya lokaler.** *Skolöverstyrelsen* föreslår, att för nästa budgetår i riksstaten upptages ett nytt reservationsanslag med den rubrik, som nyss angivits, och att anslaget uppföres med 40 000 kronor.

Överstyrelsen erinrar om att enligt gällande avtal mellan Kungl. Maj:t och Malmö stad angående upprättande av en lärarhögskola i Malmö staden åtagit sig »att från och med läsåret 1960/61 till dess den egentliga lärarhögskolans nybyggnad uppförts och kan tagas i bruk till kronan utan kostnad för statsverket provisoriskt upplåta lokaler i befintligt skick i den s. k. Åbergsska flickskolan i staden i den utsträckning, som erfordras för en årlig utbildning av högst 60 ämneslärarkandidater». De lokaler lärarhögskolan tar i anspråk den 1 juli 1960 är, framhåller överstyrelsen, omöblade och saknar i vissa fall lämplig armatur. Överstyrelsen har undersökt möjligheterna att låna eller förhyra inredning och möbler till dessa lokaler men funnit, att detta icke låter sig göra. Vid den tidpunkt, då inredningen av lokalerna blir aktuell, beräknas emellertid projekteringsarbetet för lärarhögskolebyggnaden ha hunnit så långt, att endast sådan inredning och möblering av de provisoriska lokalerna kommer att anskaffas, som sedermera kan komma till användning i lärarhögskolans nybyggnad. Kostnaden uppskattas till 40 000 kronor, varav ungefär hälften beräknas för bibliotekets inredning.

Departementschefen. I enlighet med skolöverstyrelsens förslag torde för nästa budgetår böra anvisas ett reservationsanslag till inredning och ut-

rustning vid lärarhögskolan i Malmö. Jag tillstyrker att anslaget uppföres med det av överstyrelsen beräknade beloppet, 40 000 kronor. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Malmö: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 40 000 kronor.

[176] 15. Folkskoleseminarierna: Avlöningar

I. Seminarieorganisationen

Seminarieorganisationen omfattar, sedan i Härnösand och i Växjö två seminarier sammanslagits till ett, innevarande budgetår 21 seminarier. Antalet seminarieklasser uppgår till 159.

I enlighet med givna föreskrifter har hösten 1959 i första årskursen vid folkskoleseminarierna intagits 12 klasser på fyraårig folkskollärlärlinje, 12 på tvåårig folkskollärlärlinje, 1 på treårig småskollärlärlinje och 44 på tvåårig småskollärlärlinje. Intagningen innebär i jämförelse med intagningen 1958 oförändrat antal klasser på fyraårig och tvåårig folkskollärlärlinje samt treårig småskollärlärlinje men ökning med 4 klasser på tvåårig småskollärlärlinje. Genom den hösten 1959 verkställda intagningen på tvåårig folkskollärlärlinje och tvåårig småskollärlärlinje har den totala examinationen av folk- och småskollärare vårterminen 1961 slutligt reglerats. Intagningen på treårig småskollärlärlinje reglerar till en mindre del examinationen av småskollärare vårterminen 1962, medan intagningen på fyraårig folkskollärlärlinje delvis reglerar examinationen av folkskollärare vårterminen 1963.

Skolöverstyrelsens förslag

Enligt beslut av 1959 års riksdag skall intagning på klasslärlärlinjerna vid den nya lärarhögskolan i Malmö börja 1962. Enligt överstyrelsens uppfattning bör *folkskoleseminariet i Lund*, som under alla förhållanden måste ha utrymt sina nuvarande lokaler senast 1969, avvecklas samtidigt med att nämnda lärarhögskola byggs upp. Överstyrelsen räknar därför icke med någon intagning 1960 på fyraårig folkskollärlärlinje vid seminariet i Lund utan endast på tvåårig folkskollärlärlinje och tvåårig småskollärlärlinje. Seminariet bör därför kunna avvecklas med utgången av läsåret 1962/63, då de lärarkandidater, som intagits 1959 på fyraårig linje, utexaminerats tillsammans med de lärarkandidater, som eventuellt tas in 1961 på tvååriga linjer.

Ett särskilt problem erbjuder enligt överstyrelsens mening *folkskoleseminarierna i Härnösand och Växjö*, vilka från och med den 1 juli 1959 grundats på en sammanslagning av de tidigare i vardera staden befintliga två seminarier. Överstyrelsen, som erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att pröva frågan om användningen av de lokaler, som genom sammanslagningen av de båda seminarier i respektive städer kunde friställas, har i särskild

framställning den 7 september 1959 framlagt sina synpunkter på ifrågavarande spørsmål. Därvid påvisas bland annat, att en koncentration av folk- och småskollärarytbildningen till en av de befintliga två seminarieanläggningarna i nämnda båda städer erfordrar vissa om- och tillbyggnadsarbeten. Överstyrelsen anser sig emellertid icke kunna förorda härför erforderliga kapitalinvesteringar, innan det klarlagts, att lärarytbildning även framdeles skall vara förlagd till Härnösand och Växjö. Överstyrelsen erinrar om att den 1954 tillsatta seminarieutredningen inte ansåg sig kunna framlägga organisationsplan för seminarierna för längre tid än till och med läsåret 1963/64 (Seminarieorganisationen I, SOU 1956: 18, s. 183 och 190). Tiden synes enligt överstyrelsens uppfattning nu vara inne för en förnyad översyn av seminarieorganisationens omfattning, vilken översyn lämpligen torde kunna ske i samband med den utredning om inrättande av ytterligare två lärarhögskolor, som överstyrelsen i annat sammanhang föreslår i sina anslagsäskanden för budgetåret 1960/61. Därvid torde också böra beaktas, vad 1946 års skolkommision i sitt principbetänkande anförde om inrättande av ofullständiga lärarhögskolor för utbildning enbart av klasslärare vid sidan av fullständiga lärarhögskolor med utbildning av såväl klass- som ämneslärare. Under budgetåret 1960/61 behöver emellertid seminarierna i Härnösand och Växjö utnyttja båda de i respektive städer befintliga seminarieanläggningarna, därest vid dessa seminarier hösten 1960 skall intagas det antal klasser, som överstyrelsen preliminärt räknar med.

Skolöverstyrelsen föreslår, att *intagningen av lärarkandidater* vid folkskoleseminarierna hösten 1960 fastställas till att omfatta följande antal klasser, nämligen för folkskollärarytbildning 12 klasser på fyraårig linje och 12 klasser på tvåårig linje samt för småskollärarytbildning en klass på treårig linje och 44 klasser på tvåårig linje. I jämförelse med intagningen hösten 1959 innebär förslaget oförändrad intagning. En av de 12 klasserna på tvåårig folkskollärarytlinje skall enligt överstyrelsens förslag vara avsedd för vidareutbildning av småskollärare till folkskollärare. Det totala antalet klasser vid seminarierna kommer med den föreslagna intagningen att öka till 163.

Av den föreslagna intagningen på folkskollärarytlinjerna förutsätter överstyrelsen, att — fränsett den enda klassen på tvåårig vidareutbildningslinje för småskollärare — omkring halva antalet lärarkandidater skall vara kvinnor och halva antalet män. Beträffande småskollärarytlinjerna torde man även nästa år böra räkna med att det stora flertalet intagna lärarkandidater kommer att vara kvinnor. Förra läsåret intogs 6 manliga lärarkandidater på tvåårig småskollärarytlinje, och innevarande läsår har antalet varit 3.

Till grund för överstyrelsens förslag om intagning vid seminarierna ligger de beräkningar av examinationsbehov och examination, som framgår av följande tabeller.

Tabell 1. Folkskollärare.

Läsår	Examinationsbehov			Examination	Överskott resp. brist per år	Summa överskott eller brist
	1	2	Summa			
A. 60-procents-alternativet						
1958/59						— 800
1959/60	— 195	215	20	410 + 260 + 85 ¹ = 755	+ 735	— 65
1960/61	— 190	325	135	260 + 260 + 85 ¹ = 605	+ 470	+ 405
1961/62	— 355	405	50	260 + 260 + 85 ¹ = 605	+ 555	+ 960
1962/63	— 225	355	130	260 + 260 ² + 85 ¹ = 605	+ 475	+ 1 435
1963/64	35	295	330	260 + 85 ² + 85 ¹ = 430	+ 100	+ 1 535
1964/65	130	280	410	260 ² + 85 ² + 85 ¹ = 430	+ 20	+ 1 555
1965/66	320	335	655	175 ² + 85 ² + 175 ² = 435	— 220	+ 1 335
1966/67	590	400	990	175 ² + 85 ² + 175 ² = 435	— 555	+ 780
1967/68	710					
B. 50-procents-alternativet						
1958/59						— 800
1959/60	— 195	265	70	410 + 260 + 85 ¹ = 755	+ 685	— 115
1960/61	— 190	395	205	260 + 260 + 85 ¹ = 605	+ 400	+ 285
1961/62	— 355	495	140	260 + 260 + 85 ¹ = 605	+ 465	+ 750
1962/63	— 225	435	210	260 + 260 ² + 85 ¹ = 605	+ 395	+ 1 145
1963/64	35	360	395	260 + 260 ² + 85 ¹ = 605	+ 210	+ 1 355
1964/65	130	340	470	260 ² + 260 ² + 85 ¹ = 605	+ 135	+ 1 490
1965/66	320	415	735	260 ² + 260 ² + 175 ² = 695	— 40	+ 1 450
1966/67	590	495	1 085	260 ² + 260 ² + 175 ² = 695	— 390	+ 1 060
1967/68	710					

¹ Examination vid lärarhögskolan i Stockholm.² Examination vid lärarhögskolorna i Stockholm och Malmö.

Tabell 2. Småskollärare

Läsår	Examina- tions- behov	Examination	Överskott resp. brist per år	Summa överskott eller brist
1958/59				0
1959/60	570	20 + 570 = 590	+ 20	+ 20
1960/61	915	20 + 910 = 930	+ 15	+ 35
1961/62	775	20 + 1 005 = 1 025	+ 250	+ 285
1962/63	845	20 + 1 005 ² = 1 025	+ 180	+ 465
1963/64	630 ¹	20 ² + 545 ² = 565	— 65	+ 400
1964/65	865	570 ² + 410 ² = 980	+ 115	+ 515
1965/66	840	570 ² + 365 ² + 45 ² = 980	+ 140	+ 655

¹ Inget ytterligare övertagande av klass 3 detta år, eljest skulle behövas ytterligare 300 jämte motsvarande ökning av vikariebehovet (24).² Examination vid lärarhögskolan i Malmö.

I fråga om de i tabellerna åskådliggjorda beräkningarna inhämtas vidare av överstyrelsens framställning bland annat följande.

Liksom föregående år redovisas beträffande folkskollärare i tabell 1 alternativa beräkningar i anslutning till den metodik, som använts av universitetsutredningen i dess betänkande »Läraryrke och läraryrkesförhållanden» (SOU 1958: 21). Överstyrelsen utgår dock i sina beräkningar av läraryrkesbehovet närmast från 60-procentalternativet. I fråga om *examinationsbehovet* har i kolumn 2 införts de siffror för behovet av vidareutbildade folkskollärare på enhetsskolans högstadium, som framlagts i nämnda betänkande. Överstyrelsen framhåller dock att dessa beräkningar nu får anses vara hållna i underkant beträffande åren efter 1961/62 med hänsyn till att nya försökskommuner tillkommer i snabbare takt än man tidigare kunnat räkna med. I övrigt (kolumn 1) grundar sig uppgifterna om *examinationsbehovet* beträffande folkskollärare främst på vissa av överstyrelsens statistiska kontor utförda nya beräkningar angående läraryrkesbehovet i folkskolan och på enhetsskolans mellanstadium, avseende läsåren 1959/60—1967/68. Dessa beräkningar visar nästan genomgående åtskilligt lägre behovssiffror än motsvarande kalkyler föregående år. Dessa ändringar anses huvudsakligen bero på att ökad kännedom vunnits om det framtida överförandet av årskurs 7 (och 8) från folkskolan till försöksskolans högstadium.

Statistiska kontorets promemoria omfattar även beräkningar rörande småskolläraryrkesbehovet. Vid beräkningen av *examinationsbehovet* beträffande såväl folkskollärare som småskollärare har beaktats småskollärarnas successiva övertagande av årskurs 3.

Beträffande *examinationssiffrorna* har överstyrelsen liksom föregående år räknat med ett bortfall under eller omedelbart efter utbildningstiden av 10 procent av de intagna lärarkandidaterna på folkskolläraryrkeslinjerna och 5 procent på småskolläraryrkeslinjerna. Alla siffror har jämkats till närmaste 5- eller 10-tal. I *examinationskolumnen* anger i tabell 1 den första siffran examinationen på fyraårig linje, den andra siffran examinationen på tvåårig linje och den tredje examinationen vid lärarhögskolan (från och med 1965/66 lärarhögskolorna). I *examinationskolumnen* i tabell 2 anger den första siffran examinationen på treårig linje, den andra siffran examinationen på tvåårig linje, vilken linje från och med intagningen 1961 är avsedd enbart för studenter, och den tredje siffran (1965/66) examinationen vid lärarhögskolan i Malmö. Med frågetecken markeras *examinationssiffrorna* för ännu ej beslutad intagning. Med understrykning har dessutom markerats de siffror, som följer av den av överstyrelsen föreslagna intagningen 1960. Överstyrelsen betonar starkt, att övriga med frågetecken markerade siffror icke får betraktas som slutliga förslag utan endast som preliminära beräkningar.

Såsom framgår av tabellernas kolumner för *läraryrkesöverskott* eller *läraryrkesbrist*, räknar överstyrelsen i fråga om folkskollärare med att hösten 1958 förelåg en brist på omkring 800 lärare. I förutnämnda promemoria anges bristen till omkring 670 lärare, varvid dock hänsyn ej tagits till behov av lärarkraft för vikariat för kortare tid än en månad. Då det likväl kan övervägas, huruvida icke examinerade folkskollärare i viss utsträckning bör stå till förfogande även för sådana kortare vikariat, finner överstyrelsen det vara välbetänkt att för läsåret 1958/59 räkna med en folkskolläraryrkesbrist av omkring 800.

I fråga om småskollärare har för läsåret 1958/59 en siffermässig brist på

cirka 230 lärare framräknats. Samtidigt tjänstgjorde emellertid 251 icke pensionsavgångna småskollärare på folkskollärartjänster. Överstyrelsen finner det därför riktigast att i fråga om småskollärarna för höstterminen 1958 icke räkna med vare sig brist eller överskott.

Det framhålles i statistiska kontorets promemoria, att antalet folkskollärare vid högre läroanstalter har ökats avsevärt under senare år. Höstterminerna 1953 till och med 1958 hade sålunda respektive 315, 318, 448, 606, 663 och 697 folkskollärare utan akademisk examen full tjänstgöring vid högre skolor under överstyrelsens inseende. Å heltidstjänster i läroämnen på försöksskolans högstadium eller vid i folkskolan inbyggda realskollinjer årskurserna 7—10 tjänstgjorde läsåret 1958/59 enligt uppgifter av länskolnämnderna cirka 720 folkskollärare (i 17:e eller lägre lönegrad) mot föregående år cirka 580. Dessa lärare uppehöll hälften av heltidstjänsterna i läroämnena vid ifrågavarande båda skolformer.

Överstyrelsen betonar angelägenheten av att intagningen vid folkskoleseminarierna så avpassas, att den nuvarande lärarbristsituationen snarast möjligt kan övervinnas. Med hänsyn härtill och på grund av kalkylernas osäkerhet bör beräkningarna lämpligen utmynna i ett siffermässigt överskott. Enligt överstyrelsens uppfattning bör överskottet beräknas relativt högt av följande skäl.

1) Försöksverksamhet med nioårig enhetsskola torde komma att införas i flera kommuner och i snabbare takt, än vad länskolnämnderna kunnat förutse i sina beräkningar.

2) Enligt den av överstyrelsen i år verkställda utredningen av gymnasieorganisationens omfattning fram till år 1965 måste man räkna med en kraftig expansion av gymnasiet under ifrågavarande tidsperiod. Akademiskt utbildade lärarkrafter måste i första hand tas i anspråk för gymnasiets expansion. På enhetsskolans högstadium torde behovet av vidareutbildade folkskollärare därför komma att öka.

3) Behovet av vikarier för folkskollärare med tjänstledighet för studier torde komma att öka. Detta ökade behov har knappast tillräckligt beaktats vid beräkningen av examinationsbehovet i tabell 1. Enligt statistiska kontorets promemoria var vårterminen 1959 466 folkskollärare tjänstlediga för akademiska studier och 251 för deltagande i vidareutbildningskurser. (Mot svarande siffror vårterminen 1958 var 396 respektive 91.)

4) Ett icke ringa antal både folk- och småskollärare torde på grund av giftermål eller av andra orsaker vara lokalt bundna och kan beräknas söka tjänst endast på bostadsorten. Det kan icke vara rationellt att med hänsyn till dessa förefintliga reserver hålla examinationen så låg, att vissa orter ständigt har brist på lärare.

5) Avgången från lärarbanan på grund av giftermål eller av andra orsaker torde i beräkningarna ha kalkylerats i underkant.

Departementschefen

I likhet med skolöverstyrelsen förordar jag att, såsom en konsekvens av tillkomsten av en lärarhögskola i Malmö, beslut nu fattas om nedläggande av folkskoleseminariet i Lund med utgången av budgetåret 1962/63.

Såsom överstyrelsen framhållit torde något ställningstagande till de spe-

ciella lokalproblemen beträffande seminarierna i Härnösand och Växjö för närvarande inte böra göras. Frågan huruvida kapitalinvesteringar för om- och tillbyggnader vid dessa seminarier bör komma ifråga, måste uppenbarligen bedömas i ett större sammanhang, där hela seminarieorganisationen och den fortsatta utbyggnaden av lärarhögskoleorganisationen kan tagas i beaktande. Jag har för avsikt att inom den närmaste tiden framlägga förslag om en utredning av dessa spörsmål.

Vad gäller frågan om intagning av lärarkandidater vid folkskoleseminarierna hösten 1960 har jag inte någon erinran mot skolöverstyrelsens förslag om antalet klasser på småskollärlinjerna. På tvåårig linje torde sålunda intagningen, liksom innevarande läsår, böra omfatta 44 klasser varjämte en nybörjarklass bör beräknas på den treåriga linjen vid seminariet i Haparanda.

Överstyrelsens förslag om en intagning på folkskollärlinjerna av oförändrat 12 klasser på såväl tvåårig som fyraårig linje har däremot ingett mig åtskillig tvekan. Den av överstyrelsen redovisade tabellen över examinationsbehov och examination — som dock givetvis i vad den avser examinationen under den överblickade periodens allra sista år inte bör uppfattas som ett slutligt förslag från överstyrelsens sida — visar från och med läsåret 1962/63 mycket betydande läraröverskott. De kraftiga överskotten skulle enligt tabellen hållas tämligen konstanta ända till och med läsåret 1966/67, trots att beräkningarna förutsätter en plötslig och mycket väsentlig krympning av intagningen läsåret 1961/62 och följande läsår.

Beräkningar av det slag det här gäller är givetvis mycket vanskliga att göra, inte minst därför att den kartläggning av den faktiska lärarsituationen ute i skolorna, som beräkningarna grundas på, avser förhållandena under ett redan förflutet läsår, medan den intagning, som skall beslutas, siktar på behovet av lärare tre respektive fem år framåt i tiden. Åtskilliga faktorer är givetvis att beakta i detta sammanhang. Jag vill här bara beröra ett par omständigheter av en viss betydelse. När skolöverstyrelsen såsom motivering för en hög examination framhåller, att enhetsskolan torde komma att genomföras i snabbare takt än vad länsskolnämnderna kunnat förutse vid sina beräkningar, är att märka, att en sådan utveckling inte bara medför ett större behov av vidareutbildade folkskollärare än det i kalkylerna inräknade, utan också en minskning av det i övrigt kalkylerade behovet av folkskollärare, eftersom ett visst antal klasser av årskurserna 7 och 8 i folkskola, där undervisningen bestrides av klasslärare, samtidigt bortfaller. Av vikt torde också vara att beakta den verkan en förutsedd snar ökning av akademiskt utbildad lärarkraft kan komma att få beträffande den grupp av folkskollärare utan vidareutbildning, som nu tjänstgör i högre skolor. När det gällt att bedöma behovet av småskollärare, har överstyrelsen framhållit, att ett antal sådana lärare för närvarande tjänstgör på högre stadium, och uppenbarligen betraktat dessa

lärare som en reserv, som så småningom kommer att återföras till lågstadiet och som därför bör anses uppväga en eljest konstaterad brist. Ett liknande resonemang synes inte vara oberättigat, när det gäller de här åsyftade folkskollärarna med tjänstgöring i högre skolformer. Inte minst därför att nytillskottet av akademiskt utbildad lärarkraft i första hand kan antagas gå till gymnasiet är det emellertid ytterligt svårt att bedöma i vilken omfattning och i vilken takt dessa folkskollärare kan beräknas återkomma till det stadium och de skolformer, för vilka de är utbildade. Det kan synas djärvt, att vid en tidpunkt då redovisningen av behov och tillgång på folkskollärare ännu visar en »ingående brist», förorda en minskad lärarexamination. En viss anpassning till den förbättrade tillgång på ämneslärare för de högre skolornas behov, som av allt att döma är att vänta, synes dock under alla omständigheter så småningom bli nödvändig. Då vidare sådana tvära förändringar i utbildningsvolymen, som överstyrelsens tabell demonstrerar, bör undvikas, är det enligt min mening lämpligast att redan nu något begränsa intagningen på seminariernas folkskollärlinjer.

Jag har därför efter åtskilliga överväganden funnit mig böra föreslå, att antalet nybörjarklasser i folkskollärarytbildningen nästa läsår minskas med fyra. Jag anser mig vidare böra förorda, att denna minskning sker på den fyraåriga linjen, bland annat därför att en alltjämt relativt hög intagning på den tvååriga linjen snabbare tillför skolan lärarkrafter. Med tanke på den stabilitet i organisationen, som förekomsten av en fyraårig linje medför för det enskilda seminariet och som genom mitt förslag kunde förefalla att riskeras, bör här erinras om att småskollärarytbildningen från och med läsåret 1961/62 till stor del kommer att bli treårig, vilket torde få en liknande stabiliserande effekt.

Mitt förslag är sålunda, att intagningen av lärarkandidater vid folkskoleseminarierna hösten 1960 skall omfatta 8 klasser på fyraårig folkskollärlinje, 12 klasser på tvåårig folkskollärlinje, 1 klass på treårig småskollärlinje samt 44 klasser på tvåårig småskollärlinje. Om tillströmningen av sökande ger anledning därtill, bör i enlighet med överstyrelsens förslag en av klasserna på tvåårig folkskollärlinje anordnas såsom vidareutbildningslinje för småskollärare.

II. Nya undervisningsplaner m. m.

Inledning

Vid 1957 års riksdag (prop. 123; SU 105; Rskr 105) beslöts, att det vid 1950 års riksdag fattade principbeslutet om förlängning av småskollärarytbildningen — innebärande att den egentliga yrkesutbildningen för småskollärare skall vara grundad på en ettårig allmänbildande kurs, baserad på ett kunskapsmått i huvudsak motsvarande realexamen — skulle genomföras från och med läsåret 1961/62.

Detta beslut grundades på förslag, som framlagts av seminarieutredningen i betänkandet Seminarieorganisationen I (SOU 1956: 18). Utredningens förslag beträffande småskollärarytbildningen avsåg dels ett genomförande snarast av den redan i princip beslutade treåriga småskollärarytbildningen enligt av utredningen förordade riktlinjer, dels införande vid sidan av denna treåriga studiegång av en tvåårig småskollärarytbildning för studenter. I propositionen 1957: 123 hade inte upptagits något förslag om vid vilken tidpunkt en treårig småskollärarytbildning borde taga sin början. Därför hade anledning ej funnits att i det sammanhanget till närmare behandling taga upp utredningens förslag om utformningen av en allmän treårig utbildningsgång och därtill direkt anknutna frågor. När sedan riksdagen, med avvikelse från propositionen, fastslog tidpunkten för genomförandet av den treåriga utbildningen, förutsattes från statsutskottets sida, att Kungl. Maj:t i anslutning till seminarieutredningens betänkande och däröver avgivna yttranden skulle vidtaga de åtgärder och, i den mån så erfordrades, för riksdagen i lämpligt sammanhang framlägga de förslag, som påkallades beträffande den närmare utformningen av den treåriga utbildningsgången och därtill direkt anknutna frågor.

Då sålunda en treårig småskollärarytbildning skall införas från och med läsåret 1961/62, bör frågan om undervisningsplan för denna utbildning nu tagas upp till prövning. I samband därmed torde också mera definitiv ställning böra tagas till utredningens förslag om tvåårig småskollärarytbildning för studenter. För utredningens motivering för förslaget om tvåårig studentlinje och utformningen av utbildningen på denna linje samt remissyttranden över dessa delar av betänkandet har redogjorts i propositionen 1957: 123 (s. 10 f., 13, 15 m. fl.).

Även för seminariernas folkskollärarytbildning är frågan om ny undervisningsplan aktuell. Den gällande undervisningsplanen fastställdes 1937; i viss utsträckning har ändringar och tillägg senare gjorts. Under 1950-talet har försök med ändrad timplan bedrivits i viss omfattning och sedan budgetåret 1953/54 har särskilda medel anvisats för försök med metodisk handledning, enhetsskolans arbetsmetoder och liknande anordningar. Genom beslut den 25 mars 1955 uppdrog Kungl. Maj:t åt seminarieutredningen att verkställa en allmän översyn över bland annat gällande undervisningsplan för folkskoleseminarierna. Förslag till undervisningsplan för utbildning av folkskollärare har av utredningen framlagts i betänkandet Seminarieorganisationen II (SOU 1957: 46). Detta betänkande har i sedvanlig ordning remissbehandlats. I samband med denna remissbehandling erhöll skolöverstyrelsen i uppdrag att på nytt avge utlåtande beträffande det i seminarieutredningens tidigare avgivna betänkande framlagda förslaget till undervisningsplan för utbildning av småskollärare. I utlåtande den 25 oktober 1958 har överstyrelsen i ett sammanhang behandlat undervisningsplanerna för folk- och småskollärarytbildningen.

Enligt nu gällande stadga för folkskoleseminarierna, vilken på grundval av förslag av seminarieutredningen fastställdes år 1958, skall utbildningen vid folkskoleseminarierna bedrivas med huvudsaklig ledning av undervisningsplaner, innehållande timplaner, kursplaner och anvisningar för utbildningen. Timplaner skall enligt stadgan fastställas av Kungl. Maj:t; utfärdandet av kursplaner och anvisningar ankommer på skolöverstyrelsen. I samband med fastställande av timplaner brukar i form av anmärkningar till timplanerna meddelas bestämmelser bland annat om eventuell utanför timplanen lagd obligatorisk och frivillig undervisning samt om uppdelning av elever på mindre undervisningsavdelningar; i fråga om folkskollärarytbildning hör hit också vissa föreskrifter om kompletteringskurser och om praktisk lärarutbildning.

Frågor om fastställande av nya timplaner eller ändring av sådana är inte i och för sig av sådan natur, att de bör underställas riksdagens prövning. Då det i förevarande fall är fråga om en avsevärd förändring av uppläggningsplanen av småskollärarytbildningen med hänsyn till den beslutade förlängningen av denna utbildning och även i övrigt förändringar — beträffande reglerna för delning av klass, utökad praktisk lärarutbildning m. m. — som medför vissa kostnadsökningar, torde grunddragen i undervisningsplanernas uppläggning och vissa därmed sammanhängande frågor böra redovisas för riksdagen. Det torde dock ej finnas anledning att här närmare redogöra för det mycket omfattande material, som seminarieutredningens två betänkan- den och remissyttrandena över dessa utgör. I det följande kommer endast att redovisas de förslag till timplaner m. m., som skolöverstyrelsen i sitt tidigare nämnda utlåtande av den 25 oktober 1958 framlagt. I samband med sina anslagsäskanden beträffande folkskoleseminarierna för budgetåret 1960/61 har överstyrelsen upptagit vissa frågor, som också lämpligen bör upptagas i detta sammanhang.

Den avsedda omläggningen av folkskollärarytbildningen har i viss mån redan påbörjats genom att Kungl. Maj:t den 27 februari 1959 meddelat vissa bestämmelser angående timplan för första årskursen av seminariernas folkskollärarytlinjer. Genom dessa bestämmelser, som enbart under innevarande läsår avsetts gälla för årskurs I⁴ och I², har provisoriskt och inom nuvarande kostnadsram en viss modernisering av utbildningen skett.

Skolöverstyrelsens förslag

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår understryker skolöverstyrelsen angelägenheten av att definitiva timplaner för såväl folkskollärarytutbildningen som småskollärarytutbildningen utfärdas snarast möjligt. Överstyrelsen utgår ifrån att nya timplaner nästa läsår skall tillämpas i båda årskurserna på tvåårig folkskollärarytlinje och i de två första årskurserna på fyraårig folkskollärarytlinje.

Överstyrelsen har tillstyrkt seminarieutredningens förslag att vid sidan

av treårig småskollärarytbildning anordnas en tvåårig småskollärlinje för studenter och att vidareutbildning av småskollärare till folkskollärare inordnas som ett mera normalt led i folkskoleseminariernas verksamhet. Sistnämnda utbildningsform, som avses bli tvåårig, bör enligt överstyrelsens mening av praktiska skäl betecknas som linje, förslagsvis vidareutbildningslinje för småskollärare.

Överstyrelsen framlägger sålunda förslag till *timplaner* för fem olika linjer, nämligen för fyraårig och tvåårig folkskollärlinje, treårig och tvåårig småskollärlinje samt tvåårig vidareutbildningslinje för småskollärare. Timplanerna bör enligt överstyrelsens förslag få den utformning, som framgår av följande sammanställningar.

Fyraårig folkskollärlinje

Ämne	Årskurs				Summa
	I ^a	II ^a	III ^a	IV ^a	
Kristendomskunskap	3	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	—	8
Modersmålet	4	3	3	4	14
Bibliotekskunskap	¹ / ₂	—	—	—	¹ / ₂
Engelska	5	4	—	—	9
Historia	2 ¹ / ₂	2	2	—	6 ¹ / ₂
Samhällskunskap	—	—	—	3	3
Geografi	—	3	2	—	5
Psykologi och pedagogik	—	—	4	4	8
Matematik	4	3	1	—	8
Biologi med hälsolära	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	2	—	7
Fysik	—	4	2	—	6
Kemi	3	—	1	—	4
Teckning	2	2 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂
Välskrivning	—	—	¹ / ₂	—	¹ / ₂
Musik	2	2	1 ¹ / ₂	2	7 ¹ / ₂
Gymnastik med lek och idrott	4	4	3	3	14
Slöjd för manliga lärarkandidater	4	4	—	—	8
Slöjd för kvinnliga lärarkandidater	4	4	—	—	8
Summa	36 ¹ / ₂	36 ¹ / ₂	26	17 ¹ / ₂	116 ¹ / ₂
Metodik (utom ämnesmetodik)	—	—	2	3	5
Auskultationer och undervisningsövningar	—	—	5	9	14
Summa	—	—	7	12	19
Totalsumma	36 ¹ / ₂	36 ¹ / ₂	33	29 ¹ / ₂	135 ¹ / ₂

De i timplanerna upptagna ämnena avses vara *obligatoriska*. Till tid utom timplanerna förlägges enligt förslaget följande obligatoriska undervisning:

kurs i tal- och röstvård med för lärarkandidaterna individuellt skiftande timtal, sammanlagt högst 75 lärartimmar på varje linje;

440 *Statsverkspropositionen år 1960: Bil. 10: Åttonde huvudtiteln*
Tvåårig folkskollärlärlinje

Ämne	Årskurs		Summa
	I ¹	II ²	
Kristendomskunskap	2	1	3
Modersmålet	2	2	4
Bibliotekskunskap	$\frac{1}{2}$	—	$\frac{1}{2}$
Historia	—	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
Samhällskunskap	—	2	2
Geografi	1	—	1
Psykologi och pedagogik	4	4	8
Matematik	1	$\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$
Biologi med hälsolära	2	—	2
Fysik	1	—	1
Kemi	1	—	1
Teckning	2	$1\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$
Välskrivning	$\frac{1}{2}$	—	$\frac{1}{2}$
Musik	2	2	4
Gymnastik med lek och idrott	4	4	8
Slöjd för manliga lärarkandidater	4	4	8
Slöjd för kvinnliga lärarkandidater	4	4	8
Summa	27	$21\frac{1}{2}$	$48\frac{1}{2}$
Metodik (utom ämnesmetodik)	2	3	5
Auskultationer och undervisningsövningar .	5	9	14
Summa	7	12	19
Totalsumma	34	$33\frac{1}{2}$	$67\frac{1}{2}$

kurs i yrkesvägledning för årskurserna IV⁴ och II² på folkskollärlärlinjer och årskurs II på vidareutbildningslinje för småskollärare, sammanlagt omkring 30 timmar för varje klass;

kurs avseende orientering i yrkesvägledningsfrågor för årskurserna III³ och II² på småskollärlärlinjer, sammanlagt 5 timmar för varje klass;

körsång under lärares ledning, sammanlagt 1 lärartimme i veckan på varje linje, dock att deltagandet för lärarkandidater på vidareutbildningslinje skall vara frivilligt;

individuell undervisning i instrumentalmusik och, i den mån så är nödigt, i sång, sammanlagt 6 lärartimmar i veckan i varje klass på tvåårig folkskollärlärlinje och tvåårig småskollärlärlinje och sammanlagt 5 lärartimmar i veckan i varje klass på övriga linjer;

simundervisning, obligatorisk intill dess att vissa grundläggande prov avlagts och därefter frivillig, sammanlagt 2 lärartimmar i veckan på folk- och småskollärlärlinjer och 1 lärartimme i veckan på vidareutbildningslinje för småskollärare;

för lärarkandidater, som icke tidigare åtnjutit undervisning i hushållsgöromål i realskola, kommunal flickskola, folkskola, försöksskola eller fortsättningsskola eller annan undervisning i ämnet av likvärdig omfattning,

Treårig småskollärlinje

Ämne	Årskurs			Summa
	I ³	II ³	III ³	
Kristendomskunskap	2 ¹ / ₂	2	2	6 ¹ / ₂
Modersmålet	5	3	4	12
Engelska	3	3	—	6
Historia	2	2	—	4
Samhällskunskap	—	—	2	2
Geografi	3	¹ / ₂	—	3 ¹ / ₂
Psykologi och pedagogik	—	4	4	8
Matematik	3	1	—	4
Biologi med hälsolära	3	2	—	5
Fysik	1	—	—	1
Kemi	1	—	—	1
Teckning	2 ¹ / ₂	2	1 ¹ / ₂	6
Välskrivning	—	¹ / ₂	—	¹ / ₂
Musik	2	2	1 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂
Gymnastik med lek och idrott	3	3	3	9
Slöjd	2 ¹ / ₂	2	—	4 ¹ / ₂
Hemkunskap	2	—	—	2
Trädgårdsskötsel	1	—	—	1
Summa	36 ¹ / ₂	27	18	81 ¹ / ₂
Metodik (utom ämnesmetodik)	—	2	3	5
Auskultationer och undervisningsövningar .	—	5	9	14
Summa	—	7	12	19
Totalsumma	36 ¹ / ₂	34	30	100 ¹ / ₂

anordnas i årskurserna I³ och I² på småskollärlinjer obligatorisk kurs i hushållsgöromål, omfattande 2 veckotimmar (4 veckotimmar under halva läsåret).

På tid utom timplanerna skall enligt överstyrelsens förslag dessutom förekomma *frivillig* undervisning av följande slag och omfattning:

kurs i engelska för vinnande av behörighet att undervisa i engelska i folkskolan, enligt vad därom särskilt stadgas;

kurs i tyska eller franska för lärarkandidater på fyraårig folkskollärlärlinje, sammanlagt 5 veckotimmar;

kurs i finska på folkskollärlärlinjer och småskollärlärlinjer, sammanlagt 5 veckotimmar;

teckning under lärares ledning, sammanlagt 1 lärartimme i veckan på varje linje;

orkesterspelning under lärares ledning, sammanlagt 1 lärartimme i veckan på varje linje;

gymnastik med lek och idrott under lärares ledning, sammanlagt 1 lärartimme för manliga och 1 lärartimme för kvinnliga lärarkandidater på varje linje; samt

442 *Statsverkspropositionen år 1960: Bil. 10: Åttonde huvudtiteln*
Tvåårig småskollärlinje

Ämne	Årskurs		Summa
	I ^a	II ^a	
Kristendomskunskap	1 ^{1/2}	1 ^{1/2}	2
Modersmålet	2	2	4
Historia	—	1	1
Samhällskunskap	—	1	1
Geografi	1 ^{1/2}	—	1 ^{1/2}
Psykologi och pedagogik	4	4	8
Matematik	1	—	1
Biologi med hälsolära	2	—	2
Fysik	1	—	1
Kemi	1	—	1
Teckning	2	2 ^{1/2}	4 ^{1/2}
Välskrivning	1 ^{1/2}	—	1 ^{1/2}
Musik	2	2	4
Gymnastik med lek och idrott	3	3	6
Slöjd	2 ^{1/2}	2	4 ^{1/2}
Hemkunskap	2	—	2
Trädgårdsskötsel	1	—	1
Summa	27	18	45
Metodik (utom ämnesmetodik)	2	3	5
Auskultationer och undervisningsövningar .	5	9	14
Summa	7	12	19
Totalsumma	34	30	64

kurs i trädgårdsskötsel, 1^{1/2} veckotimme under vårterminen i årskurserna II⁴ och I² på folkskollärlinjer samt 1^{1/2} veckotimme under höstterminen i årskurserna III⁴ och II² på dessa linjer.

Frivillig undervisning i tyska, franska eller finska föreslås få anordnas, om minst 5 lärarkandidater anmält sig till deltagande.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1960/61 har skolöverstyrelsen föreslagit ändrade bestämmelser rörande sådana *kompletteringskurser*, som nu förekommer på tvåårig folkskollärlinje och därvid är förlagda till tid utom timplanen.

Överstyrelsen framhåller, att det mest önskvärda naturligtvis vore, att alla kompletteringskurser vore fullgjorda före intagningen på tvåårig folkskollärlinje. Tiden anses dock knappast ännu vara inne för en sådan anordning. Däremot synes det vara möjligt att skärpa bestämmelserna för tillträde till nämnda linje. Överstyrelsen, som gjort en särskild undersökning beträffande vitsorden i ifrågavarande ämnen vid inträdesprovningarna 1959, har funnit att det sammanlagt endast var tre av de intagna, som icke fyllde inträdesfordringarna i ämnet matematik. Det är enligt över-

Vidareutbildningslinje för småskollärare

Ämne	Årskurs		Summa
	I	II	
Kristendomskunskap	1	1	2
Modersmålet	2	2	4
Bibliotekskunskap	—	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$
Engelska	4	4	8
Historia	4	—	4
Samhällskunskap	—	2	2
Geografi	2	—	2
Psykologi och pedagogik	—	$1\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$
Matematik	5	—	5
Biologi med hälsolära	—	3	3
Fysik	3	2	5
Kemi	$3\frac{1}{2}$	—	$3\frac{1}{2}$
Teckning	2	—	2
Musik	2	1	3
Gymnastik med lek och idrott	3	2	5
Summa	$31\frac{1}{2}$	$18\frac{3}{4}$	$50\frac{1}{4}$
Metodik (utom ämnesmetodik)	1	2	3
Auskultationer och undervisningsövningar .	—	7	7
Summa	1	9	10
Totalsumma	$32\frac{1}{2}$	$27\frac{3}{4}$	$60\frac{1}{4}$

styrelsens mening nu möjligt och lämpligt att kräva stadgat vitsord i detta ämne av samtliga inträdessökande. Detsamma anses kunna sägas om ämnena biologi och geografi, i vilka ämnena det icke torde vålla några större svårigheter för vederbörande att komplettera studentexamensbetyget före inträde i seminariet. Däremot bör tills vidare kompletteringskurser i fysik och kemi fortfarande få anordnas under utbildningstiden vid seminarierna; i dessa ämnen är det svårare för en student att på egen hand komplettera sin examen. De ifrågasatta ändringarna av intagningsbestämmelserna skulle i och för sig kunna genomföras från och med budgetåret 1960/61. Då emellertid de ändrade bestämmelserna icke torde kunna komma att utfärdas så snart, att de blir i tillräckligt god tid kända för dem, som planerar att söka inträde i tvåårig folkskollärlinje 1960, föreslår överstyrelsen, att dessa bestämmelser utfärdas att gälla från och med intagningarna 1961. Ändringarna påverkar då inte heller kostnadsberäkningarna för 1960/61.

I samband med förslaget till timplan för tvåårig småskollärarytutbildning i utlåtandet av den 25 oktober 1958 räknar överstyrelsen med att föreskrifter skall förekomma om kompletteringskurser även vid denna linje, nämligen i ämnena geografi, matematik och biologi med hälsolära.

Av den tid, som på timplanerna upptagits för olika teoretiska ämnen, skall enligt överstyrelsens förslag vissa närmare angivna antal veckotimmar anslås åt ämnesmetodik.

I fråga om den praktiska lärarutbildningen — till vilken utöver auskultationer och undervisningsövningar hänföres även viss metodik (annan än ämnesmetodik) — avser överstyrelsen att sammanförande till *praktikperioder* skall ske. Perioder av *koncentrerad undervisning* skall även i övrigt kunna tillämpas.

Av den tid, som i årskurserna III⁴ och I² på folkskollärlärlinjer samt årskurserna II³ och I² på småskollärlärlinjer avdelats för auskultationer och undervisningsövningar, är 2 veckotimmar avsedda för gruppauskultationer och gruppövningar. I övrigt skall de veckotimmar, som i de olika årskurserna är anslagna till auskultationer och undervisningsövningar, jämte den metodik, som direkt anknyter till dessa, sammanföras till praktikperioder, under vilka övrig undervisning enligt timplanen inställes.

Undervisningen i ett eller flera härför lämpade ämnen bör till viss del få koncentreras till perioder om en eller flera dagar, under vilka övrig undervisning enligt timplanen inställes. Även gruppauskultationer och gruppövningar bör kunna få sammanföras till praktikperioder, varvid de, om så befinnes lämpligt, kan utbytas mot andra former av auskultationer och undervisningsövningar.

I anslutning till förslagen om praktikperioder och perioder med koncentrerad undervisning har överstyrelsen beaktat att de olika ämnena bör tillförsäkras en effektiv studietid av 30 veckor. Överstyrelsen räknar därvid med att någon del av undervisningen skall förläggas till tiden för inträdesprövningarna. Främst skulle detta kunna komma i fråga beträffande läroämnen, där exkursioner förekommer, och vissa övningsämnen, men även beträffande den föreslagna obligatoriska kursen i yrkesvägledning.

För auskultationer och undervisningsövningar har överstyrelsen förordat vissa *normalplaner*.

Skolöverstyrelsen förordar också vissa regler för *delning av klass* i mindre grupper. Beträffande undervisningen i metodik (utom ämnesmetodik) beräknar överstyrelsen, att på såväl folkskollärlärlinje som småskollärlärlinje skall få disponeras sammanlagt 20,5 lärartimmar per vecka, på vidareutbildningslinje för folkskollärare dock endast 11,25 lärartimmar. Inom den sålunda angivna ramen för denna undervisning, vilken på timplanerna (för eleverna) upptagits med 5 veckotimmar respektive på vidareutbildningslinje 3 veckotimmar, avses uppdelning i grupper få ske i den omfattning skolöverstyrelsen på förslag av rektor bestämmer. I övrigt föreslås att, då antalet lärarkandidater i samma klass överstiger 16, klassen skall få under ett antal lektionstimmar, som skolöverstyrelsen på rektors förslag bestämmer, vara uppdelad i två grupper, som undervisas var för sig på olika tider. Härvid beräknas uppdelning få ske på fyraårig folkskollärlärlinje under 38 veckotimmar vid ämnesundervisningen, dit även ämnesmetodiken förts, och

under 12 veckotimmar i övningsämnen. Motsvarande veckotimtal för delning beräknas på tvåårig folkskollärlinje till 13,75 respektive 6, på vidareutbildningslinje till 25,25 respektive 4, på treårig småskollärlinje till 21,5 respektive 17 och på tvåårig småskollärlinje till 13 respektive 14,5. Vid behörighetskurs i engelska har ingen delning av klass beräknats, då antalet lärarkandidater per undervisningsavdelning förutsatts vara högst 16. Vid undervisning i engelska ävensom vid frivillig undervisning i tyska, franska och finska bör, om så är behövt med hänsyn till lärarkandidaternas olika förkunskaper, uppdelning få ske, även om antalet lärarkandidater i klass eller undervisningsavdelning är lägre än 17.

I anslutning till förslagen om den praktiska lärarutbildningen upptager skolöverstyrelsen frågan om *behovet av övningsklasser*.

I fråga om detta behov har överstyrelsen framhållit, att om antalet utbildningslektioner beräknas till omkring hälften av det totala antalet lektioner i en övningsklass, torde man ej äventyra elevernas fostran och studieresultat eller inkräkta på vederbörande lärares möjligheter att ostörd av auskultationer pröva sig fram på nya vägar. Överstyrelsen räknar därför med 50 procents belastning av övningsklasserna med utbildningslektioner på samtliga stadier.

De av överstyrelsen förordade normalplanerna för den praktiska utbildningen avses inte vara i detalj bindande för de olika seminarierna men väl ligga till grund exempelvis för beräkningarna av behovet av övningsklasser. Med utgångspunkt häri beräknar överstyrelsen det totala antalet erforderliga utbildningslektioner (övningslektioner och förevisande lektioner) för varje linje enligt följande sammanställning.

Linje	Årskurs	Antal erforderliga utbildningslektioner
F	III ⁴ , I ²	1728
F	IV ⁴ , II ²	4032
F	Summa	5760
S	II ³ , I ²	1440
S	III ³ , II ²	3360
S	Summa	4800
V	II	3168

Med tillämpning av den föreslagna regeln om 50 procents belastning av övningskolan framräknas så antalet erforderliga övningsklasser per linje. För en folkskollärlinje skulle erfordras 10 övningsklasser, för en småskol-

lärarlinje likaledes 10 och för en vidareutbildningslinje för småskollärare 5,5. Vid fördelningen av detta konstaterade behov av övningsklasser på övningsskolklasser och handledarklasser stannar överstyrelsen för att föreslå för folkskollärlinje 7 övningsskolklasser och 3 handledarklasser, för småskollärlinje 6 övningsskolklasser och 4 handledarklasser samt för vidareutbildningslinje 3 övningsskolklasser och 2,5 handledarklasser. Det angivna antalet övningsskolklasser blir det antal övningsskollärartjänster, som bör vara inrättade för varje linje. Det framhålles att, när antalet handledarklasser angivits till exempelvis 3, avsikten inte har varit, att just 3 klasser skall ställas till förfogande. Rektor måste givetvis liksom för närvarande ha möjlighet att förfoga över anslagen till handledarklasser på det sätt han finner ändamålsenligast och sprida utbildningslektioner över ett större antal handledarklasser med mindre belastning än 50 procent samt fördela de medel, som står till förfogande, efter det antal övningslektioner och förevisande lektioner, som förekommit i varje klass.

Under perioder, då antalet seminarieklaser, i vilka praktisk utbildning förekommer, växlar vid samma seminarium från år till år, vilket under de närmaste åren torde bli fallet, blir det säkerligen nödvändigt att vissa år ha något fler eller något färre övningsskolklasser än en strikt tillämpning av de här föreslagna talen skulle medgiva. Det bör nämligen undvikas, att man inrättar övningsskollärartjänster, som är behövliga endast ett eller annat år, eller indrager tjänster, som inom kort på nytt är behövliga. En utjämning kan här ske vid beräkningen av anslagen till handledararvoden.

Överstyrelsen föreslår, att handledararvoden skall utgå för det antal utbildningslektioner, som återstår, sedan de till övningsskolan förlagda utbildningslektionerna frånräknats. Utgångspunkterna skall därvid vara, att belastningen på övningsskolan skall uppgå till omkring 50 procent och att antalet erforderliga utbildningslektioner i olika årskurser är det av överstyrelsen här beräknade.

Överstyrelsen betonar slutligen, att till det antal övningsskollärartjänster, som här föreslagits, i förekommande fall måste läggas tjänster, vilka är behövliga för utbildningen av ämneslärare och hjälpklasslärare. Från dessa måste givetvis bortses vid beräkningen av handledararvoden.

I sitt utlåtande av den 25 oktober 1958 går överstyrelsen ej närmare in på seminarieutredningens förslag till kursplaner för de olika ämnena, då dessa förutsattes skola utfärdas av överstyrelsen. I fråga om ämnet *kristendoms-kunskap* gör överstyrelsen dock ett undantag. Vid behandlingen av förslaget till religionsfrihetslag sade sig nämligen särskilda utskottet vid 1951 års riksdag förvänta, att då ny undervisningsplan kommer i fråga, däri innefattade grunder för kristendomsundervisningen delgives riksdagen för yttrande (utlåtande 1, s. 65). Riksdagen anslöt sig till detta uttalande, vilket synes syfta på utbildningen av lärare för folkskolan. Överstyrelsen har därför ansett sig böra upptaga seminarieutredningens förslag till tim-

och kursplaner i kristendomskunskap till ingående behandling. Överstyrelsen anför därvid i huvudsak följande.

Utredningen har föreslagit, att ämnets timtal skall minskas på *fyraårig folkskollärlärlinje* från 9 till 7 veckotimmar och på *tvåårig* från $3\frac{1}{2}$ till 3 veckotimmar. I åtskilliga yttranden opponerar man sig mot beskrivningen. Främst gäller kritiken minskningen på *fyraårig linje*, där man vill ha oförändrat timtal eller åtminstone behålla 8 veckotimmar. Bland annat yrkas på större utrymme för bibelkunskapen.

Överstyrelsen vill för sin del erinra om att bibelkunskapen i realskolans båda högsta klasser numera har en starkare ställning än tidigare. I allmänhet torde vårterminen i näst högsta klassen eller åtminstone största delen av denna termin ägnas åt den israelitiska religionen, medan avslutningsklassens kurs avser Nya testamentet samt en sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen. I båda klasserna disponerar ämnet 2 veckotimmar. Enligt 1933 års kursplaner lästes bibelkunskap samt tros- och livsåskådning i högsta klassen med 2 veckotimmar. Kyrkohistorien har däremot fått mindre utrymme både i realskolan och gymnasiet. Enligt utredningens förslag skulle såväl huvuddragen av kristendomens historia som nutidsorienteringen i ämnet medhinnas på 2 veckotimmar i II⁴. Enligt den nya undervisningsplanen för folkskolan inträder kursmomentet berättelser och bilder ur kristendomens historia redan i femte årskursen, och i försöksskolan förekommer det som ett av huvudmomenten på mellanstadiet. Överstyrelsen föreslår därför, att kyrkohistorien får något ökat utrymme. Detsamma bör gälla om kursmomenten kristen tro och etik i anknytning till studiet av nytestamentliga texter samt aktuella livsåskådningsfrågor, vilka endast fått 1 veckotimme till sitt förfogande. Denna skall även till någon del disponeras för religionspsykologiska spørsmål. Överstyrelsen föreslår därför, att kristendomskunskapen i var och en av årskurserna II⁴ och III⁴ får $2\frac{1}{2}$ veckotimmar. Kursplanen synes lämpligt avvägd.

För den *tvååriga folkskollärlärlinjen* ifrågasätter överstyrelsen ingen ändring i de av utredningen föreslagna timtalen, sammanlagt 3 veckotimmar. Däremot bör kursplanen för första årskursen beskäras. På denna har upptagits vissa moment, som behandlas i gymnasiets båda högsta ringar, nämligen kristendomen i nutiden samt kristen tro och etik jämte aktuella livsåskådningsfrågor. Det förstnämnda kursmomentet omfattar enligt gymnasiets kursplan bland annat »svenskt kyrkoliv, innefattande såväl svenska kyrkan som de viktigaste kyrkosamfundet». Kursplanen för I² bör därför ha följande lydelse:

Översikt av Gamla testamentets religions- och litteraturhistoria. Nya testamentets tillkomst och innehåll med särskilt studium av evangelierna, Apostlagärningarna och den paulinska litteraturen, i synnerhet Romarbrevet och Galaterbrevet. Svenska kyrkans gudstjänstordning och psalmbok. Religionspsykologiska spørsmål.

Tyngdpunkten kommer därmed att ligga på bibelkunskapen. Denna ämnesgren får något kortare tid till sitt förfogande på tvåårig linje än på fyraårig, vilket dock torde kunna kompenseras genom lärarkandidaternas större studievana.

På *treårig småskollärlärlinje* skall ämnet enligt överstyrelsens förslag erhålla sammanlagt $6\frac{1}{2}$ veckotimmar, varav $\frac{1}{2}$ veckotimme metodik. Detta innebär en minskning med $\frac{1}{2}$ veckotimme jämfört med utredningens förslag

men en ökning med $\frac{1}{2}$ veckotimme i förhållande till gällande undervisningsplan för tvåårig utbildning.

Kursinnehållet bör vara i stort sett detsamma som på fyraårig folkskollärlärlinje. Kurserna i religionshistoria, bibelkunskap och kyrkohistoria kan dock göras något mindre omfattande. Kursplanen kan lämpligen erhålla följande lydelse:

Årskurs I, 2 $\frac{1}{2}$ veckotimmar. Religionshistorisk översikt. Bibelkunskap: grundtankarna i Gamla testamentet; Jesu liv och förkunnelse; de viktigaste skrifterna i Nya testamentet.

Årskurs II, 2 veckotimmar. Huvuddragen av kristendomens historia med särskilt beaktande av sammanhangen, idéerna och strömningarna, fromhetslivet samt kristendomens förhållande till kultur- och samhällslivet. Religionsfrihetens framväxande. Kristendomen i nutiden: de kristna huvudkyrkorna, världsmissionen och de ekumeniska strävandena; svenskt kyrkoliv, innefattande såväl svenska kyrkan som de viktigaste frikyrkosamfundet. Svenska kyrkans högmässa och psalmbok. Kyrkoåret.

Årskurs III, 2 veckotimmar, varav $\frac{1}{2}$ veckotimme metodik. Kristen tro och etik i anknytning till studiet av nytestamentliga texter. Aktuella livsåskådningsfrågor. Religionspsykologiska spörsmål. Metodik.

För tvåårig småskollärlärlinje föreslår överstyrelsen 2 veckotimmar, varav $\frac{1}{2}$ veckotimme metodik i stället för av seminarieutredningen föreslagna 3 respektive 1. Såväl ämnesstudium som metodik får då $\frac{1}{2}$ veckotimme mindre än på tvåårig folkskollärlärlinje, vilket synes vara en rimlig avvägning. Då timplanen nu måste beskäras något mera än överstyrelsen i sitt utlåtande den 15 januari 1957 räknade med, bör i gymnasiet inhämtade kursmoment helt utgå. Kursplanen skulle då erhålla följande lydelse:

Årskurs I, 1 $\frac{1}{2}$ veckotimme. Bibelkunskap: grundtankarna i Gamla testamentet; Jesu liv och förkunnelse; de viktigaste skrifterna i Nya testamentet. Svenska kyrkans högmässa och psalmbok. Kyrkoåret. Religionspsykologiska spörsmål.

Årskurs II, $\frac{1}{2}$ veckotimme. Metodik.

Gentemot utredningens förslag rörande tim- och kursplaner i kristendoms-kunskap på vidareutbildningslinje för småskollärlärlare har överstyrelsen intet väsentligt att erinra.

Departementschefen

I det föregående har jag tämligen utförligt redovisat skolöverstyrelsens, på grundval av seminarieutredningens betänkanden, framlagda förslag till timplaner m. m. för folk- och småskollärlärlutbildningen. I detta sammanhang torde dock endast vissa huvuddrag beträffande utbildningens uppläggning och vissa därmed direkt sammankopplade frågor böra närmare prövas. Till detaljerna i timplanerna m. m. torde jag vid senare tillfälle få återkomma.

Det torde numera inte råda någon tvekan om att vid sidan av den treåriga småskollärlärlutbildning, som enligt redan fattade beslut skall börja genomföras från och med läsåret 1961/62, bör förekomma en tvåårig småskollärlärlutbildning avsedd för sökande med studentexamen. Detta kan sägas innebära att den nuvarande tvååriga linjen bibehålles, men att den från och med nämnda budgetår reserveras för studenter och att utbildningen därvid ges en annan utformning än den för närvarande har. Några principer för avvägningen av intagningen på de två småskollärlärlinjerna torde inte nu böra fastslås. Speciellt under en övergångsperiod torde en

relativt omfattande intagning på den tvååriga linjen bli nödvändig för att säkerställa erforderlig examination.

Jag har inte någon erinran mot att för småskollärares vidareutbildning till folkskollärare anordnas en särskilt anpassad tvåårig studiegång. Det torde för varje år i samband med anslagsäskandena böra anges i vilken utsträckning intagning på sådan linje beräknas; upprättande av klass av första årskursen torde böra göras beroende av i vad mån tillräckligt antal godkända sökande anmält sig.

I likhet med skolöverstyrelsen anser jag att de lärarkandidater, som innevarande läsår följer de tidigare nämnda provisoriska timplanerna för första årskursen på folkskollärlinjerna, nästa läsår i andra årskursen skall läsa efter de definitiva timplaner, som nu avses komma att fastställas. Definitiva timplaner bör enligt min mening nu komma till stånd för såväl folk- som småskollärarytbildningen, men då den treåriga småskollärarytbildningen tager sin början först läsåret 1961/62 och då så givetvis bör bli fallet även beträffande den av mig förordade omläggningen av utbildningen på tvåårig småskollärlinje, torde nya timplaner nästa läsår komma att tillämpas i sin helhet endast på tvåårig folkskollärlinje och därjämte i de två första årskurserna på fyraårig folkskollärlinje.

Vid arbetet med nya undervisningsplaner har, mot bakgrunden av ådagalagda brister i gällande planer, eftersträfvats att minska antalet schemabundna timmar för lärarkandidaterna för att öka möjligheterna till självständiga studier och bereda ökat utrymme för praktisk lärarutbildning; genom generösare regler för delning av klass har man velat underlätta användningen av friare arbetsformer och effektivisera den på timplanen reducerade schemabundna undervisningen. Ett led i effektiviseringen och moderniseringen av utbildningen utgör också förslagen om praktikperioder och koncentrerad undervisning. En ny avvägning mellan obligatorisk och frivillig undervisning har vidare gjorts, varvid t. ex. deltagandet i undervisning i trädgårdsskötsel på folkskollärlinje gjorts frivilligt, varjämte ämnets timmar reducerats. Beträffande kompletteringskurser och därmed sammanhängande inträdesbestämmelser har en viss skärpning av gällande föreskrifter föreslagits i syfte att minska belastningen på lärarkandidaterna under seminarietiden.

Jag anser mig i allt väsentligt böra biträda vad överstyrelsen föreslagit om utbildningens uppläggning på de olika linjerna och jag är därför beredd att förorda de för ändamålet erforderliga kostnadsökningarna, vilka föranledes av — utöver den redan beslutade förlängningen av småskollärarytbildningen — framför allt det ökade antalet timmar för undervisning i delad klass och utökningen av den praktiska lärarutbildningen.

Vad gäller de av överstyrelsen föreslagna riktlinjerna för beräkning av antalet övningsskollärartjänster per linje, vill jag dock föreslå en viss modifiering. Enligt min mening bör nämligen — med hänsyn till framför allt de

ännu olösta problemen om övningsskolans organisation vid övergång till enhetsskola — antalet övningsskollärartjänster för folkskollärlinje tills vidare beräknas till sex. Detta torde medföra att handledarklasser får anlitas i något större utsträckning än överstyrelsen beräknat och även en något större belastning på övningsskolan, vilket jag har funnit kunna ske utan någon olägenhet. Överstyrelsens metoder för beräkning av medel för handledarsättningar och för fördelningen av dessa medel torde i stort sett vara riktiga och lämpliga. Jag får, i vad gäller den tvååriga folkskollärarytbildningen, anledning att återkomma till denna fråga i närmast följande avsnitt.

Med hänsyn till riksdagens tidigare uttalade intresse för frågan har i det föregående överstyrelsens synpunkter beträffande tim- och kursplaner för ämnet kristendomskunskap närmare redovisats. Jag har för egen del inte något att erinra emot vad överstyrelsen härvidlag anfört.

Under den successiva utbyggnaden av utbildningen enligt de nya undervisningsplanerna torde de olika detaljproblem, som omläggningen kan aktualisera, i första hand böra tagas upp i samband med överstyrelsens anslagsäskanden. Jag tänker här bland annat på det minskade behov av fasta lärartjänster, som torde komma att visa sig i samband med inskränkningen av undervisningen i vissa ämnen; i vissa fall torde en översyn i anslutning till genomförandet av de nya undervisningsplanerna kunna ge vid handen att omplacering av tjänster bör övervägas. Vad särskilt gäller övningsskollärartjänster har överstyrelsen i sina anslagsäskanden anfört att inrättande av nya sådana på grund av de nya timplanernas utökade utrymme för den praktiska lärarutbildningen inte behöver komma i fråga för nästa budgetår. Såvitt av mig kunnat bedömas, synes det nuvarande totala antalet övningskollärartjänster, i vart fall vid en helt schematisk beräkning, ligga något över det föreliggande behovet även med tillämpning av nu föreslagna regler rörande antalet övningsskollärare per linje.

Den kostnadsökning, som vid bifall till mina förslag, under budgetåret 1960/61 skulle uppkomma genom införandet av nya timplaner, uppgår enligt mina beräkningar till i runt tal 380 000 kronor.

III. Beräkning av folkskoleseminariernas avlöningsanslag

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	23 775 000	23 590 146
1959/60 (statsliggaren s. 655)	24 407 000	
1960/61 (förslag)	26 330 000	

Skolöverstyrelsens förslag

Skolöverstyrelsen föreslår, att folkskoleseminariernas avlöningsanslag för nästa budgetår höjes med 2 496 000 kronor. Av denna höjning föranledes drygt 2 000 000 kronor av automatiskt verkande omständigheter. Bland dessa är särskilt att märka den från och med den 1 juli 1959 genomförda

lönegradsuppflyttningen av samtliga övningsskollärartjänster; även för vissa vaktmästartjänster har lönegradsuppflyttning skett. Utöver ökningsar på grund av den allmänna lönehöjningen år 1959, kostnader för kompensations för höjda folkpensionsavgifter och liknande, hänföres hit också det ökade medelsbehov, som föranledes av att antalet klasser i andra årskursen på tvåårig småskollärlärlinje ökas från 40 till 44.

Den härutöver beräknade ökningen betingas av speciella förslag från överstyrelsens sida. Av dessa har förslagen rörande nya undervisningsplaner m. m. behandlats under föregående avsnitt. I övrigt upptager överstyrelsen i sina anslagsäskanden i huvudsak de förslag, som anges i följande sammanställning.

1. Tillämpning av alternativa lönegrader (Ao 26 eller Ao 24) för ordinarie lektorstjänster vid folkskoleseminarierna enligt samma regler som vid de allmänna läroverken.

2. Ökning av antalet utbyteslektorat från 4 till 7.

3. Viss ändring av reglerna rörande utbyteslektorat.

4. Inrättande av ytterligare två ordinarie övningsskollärartjänster vid seminariet i Linköping på grund av att till detta seminarium förlagts praktisk lärarkurs.

5. Anvisande av medel för inrättande av ytterligare en förskoleklass vid seminariet i Stockholm (lärararvode).

6. Anvisande av medel till viss utökning av övningsskolan vid seminariet i Stockholm för påbörjande av försök med småskoleundervisning enligt Montessori-metoden (lärararvode).

7. Ökning av nuvarande belopp till handledararvoden från 350 till 600 kronor per lärarkandidat på tvåårig folkskollärlärlinje till följd av ny undervisningsplan.

8. Ökning av nuvarande belopp till handledararvoden från 350 till 450 kronor per lärarkandidat på fyraårig folkskollärlärlinje.

9. Vissa ändrade regler för dispositionen av medel till handledararvoden.

10. Oförändrad medelsanvisning till försök med metodisk handledning, enhetsskolans arbetsmetoder och liknande anordningar.

11. Medel till förbättrad undervisning i tal- och röstvård.

12. Anordnande av frivilliga extra kurser i matematik och fysik på fyraårig folkskollärlärlinje.

13. Indragning av en vaktmästartjänst i Ae 7 vid seminariet i Strängnäs.

14. Minskning av delposten till arvoden åt seminarieläkare och seminariesköterskor på grund av förslag om inrättande av vissa ordinarie skol-skötersketjänster, gemensamma för läroverk och seminarier.

15. Anvisande av 2 640 kronor till arvode till en föreståndare för ett fortbildningsinstitut vid seminarium med praktisk lärarkurs (i anslutning till ett av överstyrelsen i annat sammanhang framlagt förslag om omorganisation av lärarnas fortbildning).

16. Højning av arvudet till bibliotekarien vid seminariet i Haparanda från 1 500 kronor enligt gällande grunder till 1 800 kronor.

Av skolöverstyrelsens framställning inhämtas om de framlagda förslagen bland annat följande.

2—3. Av seminariernas ordinarie lektorstjänster får enligt gällande bestämmelser högst fyra utbytas mot extra ordinarie lektorstjänster i Ae 24. Denna möjlighet, som helt utnyttjats, bör utsträckas att omfatta högst sju tjänster. För dessa utbytestjänster bör också införas den bestämmelse, som från och med den 1 juli 1959 gäller vid läroverken, nämligen att ordinarie lektorstjänst, vilken ersatts med extra ordinarie lektorstjänst, må, därest den extra ordinarie tjänsten efter ledigförklaring icke kunnat besättas, i stället kunna ersättas med extra ordinarie adjunktstjänst.

7—9. Den praktiska lärarutbildningen handhas, vid sidan av övnings-skollärarna, av folk- och småskollärare vid seminarieortens kommunala skolor. Härfor utgår särskilt arvode, för närvarande 7 kronor 50 öre per timme för serier och gruppövningar och 5 kronor per timme för auskultering. För beräkningen av erforderliga anslagsmedel gäller, att till arvodet åt sådana handledare för den praktiska lärarutbildningen, vilka är anställda vid kommunala skolor och ej är förordnade som extra ordinarie övnings-skollärare, må för varje lärarkandidat under dennes utbildningstid i de två klasserna på tvåårig respektive de två högsta klasserna på fyraårig och treårig linje disponeras sammanlagt 350 kronor.

Detta beräkningssystem medför, att de olika seminarierna icke erhåller alldeles likvärdiga möjligheter att ordna den praktiska lärarutbildningen, enär antalet övningsskollärartjänster vid de enskilda seminarierna ej på samma sätt vid alla seminarier motsvarar den organisation, som årligen bestämmes för varje seminarium. Seminarieutredningen föreslog i sitt andra betänkande, att det sammanlagda beloppet till handledararvoden, som erhålles, då 350 kronor beräknas för varje lärarkandidat under dennes utbildningstid, skulle av överstyrelsen fördelas mellan seminarierna med hänsyn till för varje år föreliggande behov. Överstyrelsen har i sitt utlåtande den 25 oktober 1958 i princip anslutit sig till seminarieutredningens förslag och framlagt detaljerat förslag till beräkningsnormer. Överstyrelsen hemställer, att detta förslag genomföres från och med budgetåret 1960/61 och att överstyrelsen även får i uppgift att fördela handledararvodena på sådana utbildningslinjer, där den praktiska lärarutbildningen ännu sker enligt äldre timplaner.

Det nu till handledararvoden utgående beloppet av 350 kronor för varje lärarkandidat överensstämmer med det belopp, som 1957 bestämdes för lärarhögskolan i Stockholm för motsvarande ändamål och som innebar en højning av det 1956 föreskrivna beloppet av 250 kronor.

Lärarhögskolan i Stockholm har emellertid erhållit förstärkta möjligheter att utnyttja handledare inom det kommunala skolväsendet för klasslärarutbildningen. Sedan budgetåret 1957/58 utgår nämligen, om det befinnes nödvändigt att för undervisningsövning på högstadiet anlita annan skola än övningsskolan, utöver angivna belopp för handledararvoden ytterligare ett belopp av högst 300 kronor per ifrågakommande övningsserie.

Det har visat sig vid seminarierna, att det nu utgående beloppet av 350 kronor per lärarkandidat är för knappt, i varje fall i fråga om folkskollärarutbildningen. Då de nya undervisningsplanerna genomförts på alla utbild-

ningslinjer, bör handledararvoden beräknas enligt seminarieutredningens och skolöverstyrelsens nyss nämnda förslag. I avvaktan härpå synes beloppet kunna utgå med oförändrat 350 kronor per lärarkandidat på småskollärlinjer. På tvåårig folkskollärlinje, där nya timplanen helt genomföres under budgetåret 1960/61, bör angivna belopp per lärarkandidat höjas med 250 kronor till 600 kronor. Då enligt överstyrelsens förslag under budgetåret 1960/61 kommer att finnas 12 tvååriga folkskollärlinjer med 24 lärarkandidater per klass, kommer kostnadsökningen att uppgå till $(12 \times 24 \times 250 =)$ 72 000 kronor. På fyraårig folkskollärlinje föreslår överstyrelsen, att beloppet för budgetåret 1960/61 höjes till 450 kronor per lärarkandidat.

11. Av de till särskilda kurser och föreläsningar m. m. å folkskoleseminariernas omkostnadsstat för innevarande budgetår anslagna medlen må till anordnande av kurser i tal- och röstvård vid varje seminarium användas högst 650 kronor. I sitt utlåtande den 25 oktober 1958 över seminarieutredningens andra betänkande har överstyrelsen föreslagit, att ett visst timtal för ifrågavarande undervisning fastställs. För att åstadkomma likställdhet med förhållandena vid lärarhögskolan i Stockholm, föreslog överstyrelsen, att vid seminarierna för ändamålet beräknas 75 lärartimmar per linje. Om arvodet per undervisningstimme liksom vid lärarhögskolan bestämdes till 21 kronor 50 öre, skulle kostnaden per linje uppgå till 1 613 kronor. Överstyrelsen understryker angelägenheten av att detta förslag genomföres. Undervisningen bör i föreslagen omfattning genomföras på samtliga linjer budgetåret 1960/61. Vid bifall till överstyrelsens förslag beträffande intagningens omfattning 1960 blir de sammanlagda kostnaderna i avrundat tal 117 000 kronor, vilka kostnader torde böra belasta anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Samtidigt kan då omkostnadsanslaget minskas med det belopp, i runt tal 13 700 kronor, som nu utgår till anordnande av kurser i tal- och röstvård. Den verkliga kostnadsökningen blir sålunda $(117\,000 - 13\,700 =)$ 103 300 kronor.

13. Vid folkskoleseminariet i Strängnäs finns en extra ordinarie vaktmästartjänst i Ae 7, vilken är vakant. Rektor har meddelat, att han under läsåret 1958/59 kunnat konstatera, att sedan oljeeldning införts och hälften av det med tjänsten förenade arbetet kunnat läggas på en extra städerska, ifrågavarande tjänst blivit överflödig. Rektor föreslår, att tjänsten på försök indrages från och med budgetåret 1960/61.

Vissa från seminarierna i Jönköping och Växjö framförda yrkanden om nya ordinarie lektorstjänster och om utbyte av extra ordinarie övningsskollärartjänster mot ordinarie sådana tillstyrkes ej av skolöverstyrelsen.

Beträffande seminarierna i Härnösand och Växjö räknar överstyrelsen för nästa läsår med en minskning med en seminarieklass vid vardera seminariet. Denna minskning av utbildningsverksamheten bör dock enligt överstyrelsens mening ej föranleda att indragning nu sker av ordinarie lärartjänster vid dessa seminarier. I avvaktan på resultatet av den ifrågasatta nya utredningen om seminarieorganisationen avser överstyrelsen att hålla vid dessa seminarier nu lediga ordinarie seminarieadjunktstjänster, övningslärartjänster och övningsskollärartjänster vakanta även under budgetåret 1960/61. Överstyrelsen erinrar om att Kungl. Maj:t den 14 september 1956

bemyndigat överstyrelsen att besluta om och i vad mån lediga eller ledigblivande lärartjänster vid folkskoleseminarierna skall hållas vakanta i avvakten på beslut om den framtida seminarieorganisationen.

Överstyrelsen har också tagit upp vissa frågor om övningsskolans organisation och därom anfört bland annat följande.

Då vid flera seminarier övningsskolan håller på att omorganiseras till enhetsskola (försöksskola), har problemet om övningsskolans organisation på enhetsskolans högstadium blivit allt mer aktuellt. Överstyrelsen tillkallade den 7 maj 1958 två utredningsmän för att utreda denna fråga. Utredningsmännen har den 28 februari 1959 till överstyrelsen överlämnat sin utredning om organisationen av högstadiet vid sådana folkskoleseminarier, där övningsskolan är eller kommer att bli organiserad som försöksskola.

Överstyrelsen, som bland annat inhämtat yttranden över utredningen från kollegierna vid berörda seminarier, är ännu ej beredd att taga slutlig ställning till utredningens förslag. Överstyrelsen inskränker sig här till att framhålla, att vid de flesta seminarierna med praktisk lärarkurs för blivande ämneslärare övningsskolan med hänsyn till denna uppgift under ett antal år inom sig haft en realskollinje, som nu håller på att avvecklas, samtidigt som övningsskolan omorganiseras till enhetsskola. På realskollinje har i läroämnena undervisningen bestritts av dels övningsskollärare, dels extra ordinarie adjunkter. Även vid övningsskolans organisation till enhetsskola krävs för högstadiet ett antal adjunktstjänster, vilka tills vidare torde böra vara extra ordinarie.

Vid folkskoleseminarierna finns för närvarande sammanlagt 7 seminarieadjunktstjänster i Ae 23 och 28 adjunktstjänster i Ae 21. Detta antal synes vara tillräckligt även för budgetåret 1960/61 och gör det möjligt att om så befinnes erforderligt tilldela seminariet i Linköping minst en sådan tjänst, varom rektor framfört önskemål. Det ankommer på överstyrelsen att bestämma antalet klasser i övningsskolan vid de seminarier, där övningsskolan efter Kungl. Maj:ts medgivande håller på att omorganiseras till enhetsskola (försöksskola).

Vid folkskoleseminariet i Stockholm har övningsskolans omorganisation till enhetsskola från och med innevarande läsår genomförts i årskurserna 1—7. Rektor har starkt betonat vikten av att, för försökets genomförande, övningsskolan får tre parallellklasser inom varje årskurs. Även om detta, sedan omorganisationen helt genomförts, kommer att medföra något större antal klasser än enligt de av överstyrelsen föreslagna beräkningsgrunderna för antalet övningsskollärartjänster, har överstyrelsen intet att erinra mot rektors förslag. Beträffande klass 9 torde dock frågan böra ytterligare övervägas i samband med överstyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1961/62.

Statskontoret

I yttrande över skolöverstyrelsens anslagsäskanden har statskontoret anfört i huvudsak följande.

Vad gäller skolöverstyrelsens yrkanden om ökad medelstilldelning till handledararvoden synes den av överstyrelsen gjorda jämförelsen med förhållandena vid lärarhögskolan i Stockholm icke helt hållbar. Vid lärarhög-

skolan får ett belopp av 300 kronor per övningsserie tagas i anspråk för mellanskollärarkandidaternas undervisningsövningar på högstadiet, därest annan skola än övningsskolan måste anlitas. Anledningen härtill syes vara den, att lärarhögskolans övningsskola är otillräcklig för att bereda mellanskollärarkandidaterna undervisningsövningar på högstadiet, enär den även utnyttjas för ämneslärarkandidaternas utbildning. Vad beträffar folkskoleseminarierna torde däremot möjligheterna att vid den egna övningsskolan ge lärarkandidaterna övningar på högstadiet vara betydligt större. Det må därför ifrågasättas, om anledning finnes att även med utgångspunkt från nuvarande timplaner uppräknade de för handledararvoden avsedda medlen. En höjning av anslaget till handledararvoden på den tvååriga linjen, där ny timplan skulle tillämpas, torde däremot vara påkallad. Hur stor anslagsuppräkningsom som är erforderlig, synes emellertid svårt att bedöma. Det förefaller emellertid statskontoret tydligt att det av överstyrelsen föreslagna beloppet är för högt tilltaget.

Seminarier i Linköping synes i fråga om antalet övningsskollärartjänster intaga en mindre gynnad ställning i jämförelse med övriga seminarier där praktisk lärarkurs är anordnad. Statskontoret vill fördenskill icke motsätta sig att ytterligare en dylik befattning inrättas vid seminariet.

Då statskontoret i utlåtande rörande de allmänna läroverkens avlösningsanslag avstyrkt inrättande av ordinarie skolskötersketjänster, avsedda även för vissa seminarier, bör enligt statskontorets mening delposten till arvoden åt seminarieläkare och seminariesköterskor ej nedräknas.

Statskontoret avstyrker yrkandet om höjning av bibliotekariearvodet vid seminariet i Haparanda.

Statskontoret har i annat sammanhang avstyrkt den ifrågasatta omorganisationen av fortbildningsverksamheten. Enligt ämbetsverkets mening bör följaktligen medel icke beräknas för arvode åt föreståndare för fortbildningsinstitut.

Med hänsyn till den betydande ökningen av medelsbehovet under förevärande anslag anser sig statskontoret icke kunna biträda de framförda yrkanden om medel till seminariet i Stockholm för ytterligare en förskoleklass och försök med småskoleundervisning enligt Montessorimetoden, om anordnande av vissa extra kurser i matematik och fysik samt om förbättrad undervisning i röst- och talvård.

Departementschefen

Vissa av de i skolöverstyrelsens anslagsäskanden för nästa budgetår framlagda förslagen har behandlats i föregående två avsnitt. De beräkningar av medelsbehovet, som här redovisas, omfattar även mina i det föregående gjorda ställningstaganden beträffande intagningen av lärarkandidater, nya undervisningsplaner m. m.

Överstyrelsens förslag om ändring av nu gällande regler för lönegradsplacering av ordinarie lektorstjänster vid seminarierna är jag ej beredd att biträda (p. 1). Däremot har jag inte något att erinra mot förslagen om en utökning av antalet utbyteslektorat från 4 till 7 (p. 2) och om att sådant lektorat liksom vid läroverken skall i viss ordning kunna ersättas med extra ordinarie adjunktstjänst (p. 3).

I och för sig synes inte något vara att erinra emot att antalet övningskollärartjänster vid folkskoleseminariet i Linköping i enlighet med skolöverstyrelsens förslag ökas med hänsyn till att praktisk lärarkurs tillkommit (p. 4). Då emellertid, såsom jag tidigare framhållit, det totala antalet övningsskollärartjänster inom seminarieorganisationen för närvarande är högre än nödvändigt, torde i första hand böra övervägas om ej behovet av fler övningsskollärartjänster vid seminariet i Linköping kan tillgodoses genom omplacering av befintliga tjänster. Jag anser mig därför ej böra tillstyrka att nya övningsskollärartjänster inrättas.

Vad beträffar seminarierna i Härnösand och Växjö bör, såsom överstyrelsen föreslagit, nu lediga ordinarie lärartjänster ej återbesättas. Det torde också böra övervägas, om i någon utsträckning överflyttning bör ske till annat seminarium. Anordningen med biträdande rektor vid dessa seminarier bör bestå tills vidare.

Vad gäller de av överstyrelsen aktualiserade frågorna om övningsskolans organisation på enhetsskolans högstadium torde ytterligare förslag i ämnet från överstyrelsens sida böra avvaktas, innan dessa problem tages upp till behandling. Enligt vad jag under hand inhämtat, avser skolöverstyrelsen att efter erforderlig ytterligare utredning återkomma till dessa spörsmål i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1961/62. Då skolöverstyrelsen enligt meddelade föreskrifter har att besluta om antalet klasser vid övningsskola, som håller på att omorganiseras till enhetsskola, anser jag mig ej ha anledning att taga ställning till den av överstyrelsen berörda frågan om antalet paralleller i övningsskolan vid seminariet i Stockholm.

De under punkterna 5 och 6 upptagna förslagen om särskilda medelsanvisningar till detta seminarium för inrättande av ytterligare en förskoleklass och försök med småskollinje av Montessorityp inom övningsskolan anser jag mig ej böra tillstyrka.

Enligt nu gällande regler får till arvoden åt sådana handledare för den praktiska lärarutbildningen, som är anställda vid kommunala skolor och ej är förordnade som extra ordinarie övningsskollärare, för varje lärarkandidat under dennes utbildningstid i de två årskurserna på tvåårig linje respektive de två högsta årskurserna på fyraårig och treårig linje disponeras sammanlagt 350 kronor. Beslut om den närmare dispositionen av detta belopp meddelas av rektor under iakttagande av de anvisningar skolöverstyrelsen utfärdar. Skolöverstyrelsen har nu (p. 7) föreslagit, att beloppet höjes till 600 kronor i fråga om den tvååriga folkskollärlinjen, där övergången till ny undervisningsplan redan nästa läsår skulle vara helt genomförd. Även beträffande den fyraåriga folkskollärlinjen föreslås en höjning, nämligen från 350 till 450 kronor per lärarkandidat, oavsett att den nya undervisningsplanen för denna linje nästa läsår skulle tillämpas endast i de två första årskurserna (p. 8). Mot den förstnämnda höjningen till 600 kronor per lärarkandidat på tvåårig linje har jag inte något att invända, men i

fråga om den fyraåriga linjen bör enligt min mening, liksom på småskollärlinjerna, oförändrat 350 kronor utgå. Jag tillstyrker vidare överstyrelsens förslag att de här ifrågavarande beloppen per lärarkandidat från och med nästa budgetår endast betraktas såsom beräkningsgrund och att det sammanlagda beloppet för ändamålet fördelas av överstyrelsen mellan seminarierna alltefter behovet (p. 9). Härigenom bör den nuvarande starkt varierande belastningen på övningsskolorna kunna utjämnas. En sådan anordning har avsetts att bli genomförd i samband med de nya undervisningsplanerna. Praktiska skäl talar emellertid för att den redan nu träder i tillämpning över hela organisationen.

Den särskilda medelsanvisning, som under en följd av år utgått till försök med metodisk handledning, enhetsskolans arbetsmetoder och liknande anordningar, torde i enlighet med skolöverstyrelsens förslag ännu budgetåret 1960/61 böra få utgå med oförändrat belopp, 200 000 kronor, att disponeras huvudsakligen på den fyraåriga folkskollärlinjen och småskollärlinjerna (p. 10).

Medel till undervisning i tal- och röstvård har hittills anvisats under seminariernas omkostnadsanslag med visst belopp per seminarium. För innevarande budgetår uppgår medelsanvisningen för ändamålet till 13 650 kronor. I de nya undervisningsplanerna har förutsatts en förstärkning av denna undervisning. Denna förstärkning bör enligt min mening i princip ske successivt i takt med genomförandet av de nya undervisningsplanerna och jag kan därför inte tillstyrka överstyrelsens förslag om en omedelbar förbättring över hela organisationen (p. 11). För nästa budgetår räknar jag med att tillämpningen av ny undervisningsplan i full utsträckning på tvåårig folkskollärlinje och delvis på fyraårig folkskollärlinje bör föranleda en medelsanvisning för undervisning i tal- och röstvård av i runt tal 29 000 kronor, och vidare att ett belopp av 13 000 kronor för samma ändamål bör få tillföras avlöningsanslaget från omkostnadsanslaget. Sammanlagt beräknar jag alltså 42 000 kronor för denna undervisning. Under övergångstiden kan vissa provisoriska regler om dispositionen av dessa medel behöva meddelas.

Jag är inte beredd att biträda överstyrelsens förslag om anordnande av frivilliga kurser i matematik och fysik på den fyraåriga folkskollärlinjen (p. 12).

I enlighet med överstyrelsens förslag bör en extra ordinarie vaktmästar-tjänst i Ae 7 vid seminariet i Strängnäs indragas (p. 13). Då jag inte avser att föreslå inrättande av nya ordinarie skolskötersketjänster, räknar jag ej med den minskning av medlen till arvoden åt seminariesköterskor, som överstyrelsen upptagit (p. 14). Jag beräknar inte heller — av skäl som redovisats i tidigare sammanhang — medel till arvode åt föreståndare för fortbildningsinstitut (p. 15). Bibliotekarierarvodet vid seminariet i Haparanda torde böra utgå med oförändrat belopp (p. 16).

På grund av vad jag här i olika hänseenden förordat och med hänsyn tagen till de automatiska utgiftsökningarna till följd av ett ökat antal klasser i andra årskursen av den tvååriga småskollärlinjen, genomförda lönegradshöjningar beträffande övningsskollärartjänster och vissa vaktmästar-tjänster, 1959 års allmänna lönehöjning, ökade kostnader för kompensation för höjda folkpensionsavgifter m.m. beräknar jag medelsbehovet under folkskoleseminariernas avlöningsanslag för nästa budgetår till 26 330 000 kronor, vilket innebär en anslagsökning med 1 923 000 kronor. Anslaget bör fördelas på olika poster på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan. Från min sida har inte framlagts något förslag, som bör för-anleda ändring i nu gällande personalförteckning för folkskoleseminarierna.

Under återopande av vad jag här anfört och förordat beträffande folkskoleseminarieorganisationen hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) besluta att folkskoleseminariet i Lund skall nedläggas med utgången av budgetåret 1962/63;

b) godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	10 854 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	378 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	11 240 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	3 416 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	442 000
Summa kronor	26 330 000

c) till *Folkskoleseminarierna: Avlöningar* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 26 330 000 kronor.

[177] 16. Folkskoleseminarierna: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	2 050 000	1 735 195
1959/60 (statsliggaren s. 666)	2 064 000	
1960/61 (förslag)	2 121 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 73 500 kronor på sätt som framgår av följande sammanställning.

1. Sjukvård m. m. (nu 55 000)	of.
2. Reseersättningar (nu 15 300)	of.
3. Bränsle, lyse och vatten (nu 860 000)	of.
4. Övriga expenser (nu 914 700)	+ 30 000
5. Trädgårdarnas underhåll och skötsel (nu 170 000)	+ 20 000
6. Särskilda kurser och föreläsningar m. m. (nu 64 000)	— 10 500
7. Bidrag till lärarkandidaternas studiebesök (nu 70 000)	+ 28 000
8. Bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder (nu 13 000)	+ 9 000
9. Särskilda uppbördsmedel	— 3 000
Summa ökning kronor 73 500	

Ur överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

2. Med hänsyn till ökade resekostnader föreslår överstyrelsen, att det belopp, som må utgå till bestridande av resekostnadsersättning och traktementa åt rektorer eller deras ombud vid studieresor till folkskolor, höjes till 650 kronor för varje folkskoleseminarium. Övriga kostnader, som skall bestridas från anslagsposten till reseersättningar, beräknas till 1 650 kronor, varför de sammanlagda kostnaderna beräknas till 15 300 kronor, d. v. s. oförändrat belopp.

4. Med hänsyn framför allt till de ökade kostnader för städning, som torde kunna förutses, föreslår överstyrelsen, att delposten till övriga expenser ökas med 30 000 kronor till 944 700 kronor.

5. Anslagsposten till trädgårdarnas underhåll och skötsel är för innevarande budgetår uppförd med 170 000 kronor.

Med hänsyn till kostnadsstegringarna synes viss höjning av posten icke kunna undvikas. Överstyrelsen föreslår, att posten ökas med 20 000 kronor till 190 000 kronor. Inkomsterna av trädgårdarna (under särskilda uppbördsmedel) torde kunna uppskattas till oförändrat belopp, 53 000 kronor.

6. Vissa mindre justeringar av automatisk natur erfordras beträffande beloppen till simundervisning och bad samt förhyrande av idrottsplan. Överstyrelsen har under seminariernas avlöningsanslag förordat ändrade grunder för beräkningen av kostnaderna för undervisning i tal- och röstvård. Vid bifall till detta förslag minskas här ifrågavarande anslagspost med kostnaderna för kurser i tal- och röstvård, d. v. s. med $(21 \times 650 =)$ 13 650 kronor. I likhet med vad som varit fallet de senaste två åren föreslår överstyrelsen höjning av vissa till varje seminarium nu utgående belopp, nämligen för skolhygieniska föreläsningar från 430 till 470 kronor och för föreläsningar i skilda ämnen från 650 till 715 kronor. Överstyrelsen beräknar det sammanlagda medelsbehovet till 53 500 kronor, innebärande en minskning med 10 500 kronor.

7. Ersättning för studiebesök bör beräknas efter samma grunder, som enligt nädligt brev den 28 maj 1959 gäller vid hospitering i B-skolor för lärarkandidat på mellanskollärlinjen vid lärarhögskolan i Stockholm. Enligt dessa grunder utgår dels resebidrag med belopp, högst motsvarande kostnader för resa från Stockholm till skolorten och åter enligt reseklass C i allmänna resereglementet, dels traktementa med högst 6 kronor 50 öre per dag. Samma förmåner bör även tillkomma lärarkandidaterna på småskollärlinjerna. Dessa lärarkandidater erhåller för närvarande icke några bi-

drag för de studiebesök i andra skolor, som skall förekomma enligt gällande undervisningsplan.

Överstyrelsen föreslår, att delposten rubriceras som Bidrag till lärarkandidaternas studiebesök i klasser företrädesvis av B- eller b-typ. Medelsbehovet beräknas till 34 000 kronor för bidrag till lärarkandidater på folkskollärarlinjer och 64 000 kronor för bidrag till lärarkandidater på småskollärarlinjer, sammanlagt 98 000 kronor, innebärande en ökning med (98 000—70 000 =) 28 000 kronor.

9. Med ledning av rektorernas uppgifter torde inkomsterna genom upplåtelse av lokaler och ersättning för lyse kunna uppskattas till 48 000 kronor, innebärande en inkomstökning med (48 000 — 45 000 =) 3 000 kronor.

Såsom redan framhållits, beräknar överstyrelsen inkomsterna av trädgårdarna till oförändrat belopp.

Departementschefen. Mot överstyrelsens medelsberäkningar under punkterna 1—3, 7 och 9 har jag ej annan erinran än att det för varje seminarium beräknade maximibeloppet till reseersättning åt rektorer eller deras ombud bör vara oförändrat 600 kronor. Bidragen under punkten 7 torde från och med budgetåret 1960/61 böra utgå i enlighet med av överstyrelsen föreslagna grunder till lärarkandidater såväl på folkskollärarlinje som på småskollärarlinje. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare föreskrifter härom. Delposten till övriga expenser anser jag böra uppräknas med 40 000 kronor (p. 4). För trädgårdarnas underhåll och skötsel har jag räknat med en till 5 000 kronor begränsad ökning av medelstilldelningen (p. 5). Föreslagna mindre justeringar av automatisk natur beträffande de för simundervisning och bad ävensom förhyrande av idrottsplan avsedda beloppen tillstyrkes (p. 6). Som en följd av vad jag tidigare föreslagit under anslaget till avlöningar vid folkskoleseminarierna, bör under förevarande anslagspost medel ej beräknas till kurser i tal- och röstvård, vilket medför en minskning av medelsbehovet med 13 650 kronor. Någon höjning av de under samma anslagspost till föreläsningar avsedda beloppen kan jag ej tillstyrka och ej heller ökad medelstilldelning till bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder (p. 8).

Vid bifall till vad jag sålunda förordat, torde anslaget för nästa budgetår böra uppräknas med avrundat 57 000 kronor till 2 121 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Omkostnader* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 2 121 000 kronor.

[178] 17. **Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	458 000	451 229
1958/59	458 000	430 685
1959/60 (statsliggaren s. 668)	400 000	
1960/61 (förslag)	400 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 120 000 kronor till 520 000 kronor, fördelade med 341 000 kronor till böcker, undervisningsmateriel och inventarier, 163 000 kronor till materiel för undervisning i slöjd och hushållsgöromål samt med 16 000 kronor till materiel för lek och idrott.

Departementschefen. För innevarande budgetår har förutom anvisat belopp av 400 000 kronor ytterligare 100 000 kronor av reserverade medel ställts till seminariernas förfogande för nu ifrågakvarande ändamål. För nästa budgetår bör anslaget enligt min mening kunna uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

[179] 18. **Folkskoleseminarierna: Utrustning**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	500 000	541 068
1958/59	550 000	530 098
1959/60 (statsliggaren s. 669)	550 000	
1960/61 (förslag)	500 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 172 000 kronor till 722 000 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig för nästa budgetår, med hänsyn till förefintlig reservation, icke kunna tillstyrka högre belopp till ifrågakvarande ändamål än 500 000 kronor, vilket innebär en minskning med 50 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

[180] 19. **Vidareutbildning av folkskollärare**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	600 000	810 643
1959/60 (statsliggaren s. 669)	1 000 000	
1960/61 (förslag)	1 000 000	

Skolöverstyrelsen lämnar i samband med sina anslagsäskanden beträffande förevarande reservationsanslag för nästa budgetår en redogörelse för kursverksamheten under 1958/59 och den planerade verksamheten under 1959/60, av vilken framgår följande.

Till terminskurserna läsåret 1958/59 anmälde sig sammanlagt 409 sökande. Till biämneskurserna och kurserna i psykologi och pedagogik under slutet av vårterminen 1959 anmälde sig 267 respektive 250 sökande. Ämnen, kursorter, antalet kursdeltagare samt provningsresultat framgår av följande sammanställningar.

Vidareutbildningskurser läsåret 1958/59

Ämne och kursort	Antal deltagare vid kursernas början			Antal vid slutprövning hittills godkända		
	Manl.	Kvinnl.	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa
Modersmålet, Jönköping	15	5	20	15	5	20
Modersmålet, Lund	12	8	20	12	7	19
Modersmålet, Umeå	17	7	24	17	7	24
Historia och samhällskunskap, Linköping	21	2	23 ¹	21	2	23 ¹
Historia och samhällskunskap, Stockholm	17	3	20 ²	17	3	20 ²
Matematik och fysik, Göteborg	19	2	21 ³	18	2	20 ³
Matematik och fysik, Jönköping	24	—	24	23	—	23
Matematik och fysik, Skellefteå	18	1	19 ⁴	18	1	19 ⁴
Matematik och fysik, Stockholm	19	2	21 ⁵	19	2	21 ⁵
Matematik och kemi, Linköping	15	2	17 ⁷	14	2	16 ⁸
Matematik och kemi, Lund	14	1	15 ⁹	14	1	15 ⁹
Merkantila ämnen, Stockholm	11	1	12	10	—	10
Hjälpklasslärarkurs, Göteborg	17	3	20	17	3	20
Hjälpklasslärarkurs, Stockholm	17	3	20	16	3	19
Summa	236	40	276	231	38	269

¹ Därav 2 manliga och 1 kvinnlig i enbart historia.² Därav 4 manliga och 2 kvinnliga i enbart historia.³ Därav 2 manliga i enbart fysik.⁴ Därav 1 manlig i enbart matematik och 1 manlig i enbart fysik.⁵ Därav 1 manlig i enbart matematik och 1 kvinnlig i enbart fysik.⁶ Därav 2 manliga i enbart matematik och 1 kvinnlig i enbart fysik.⁷ Därav 1 manlig i enbart matematik.⁸ Därav 2 manliga i enbart matematik och 1 manlig i enbart kemi.⁹ Därav 2 manliga i enbart matematik och 2 manliga i enbart kemi.

Bämnescurser vårterminen 1959

Ämne och kursort	Antal deltagare vid kursernas början			Antal vid slutprövning hittills godkända		
	Manl.	Kvinnl.	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa
Historia, Jönköping	18	5	23	18	5	23
Historia, Lund	15	9	24	15	9	24
Historia, Umeå	20	6	26	20	6	26
Geografi, Linköping	22	2	24	22	2	24
Geografi, Stockholm	30	6	36	29	6	35
Fysik, Linköping	16	2	18	16	2	18
Fysik, Lund	13	1	14	12	1	13
Kemi, Göteborg	23	2	25	23	2	25
Kemi, Jönköping	24	—	24	23	—	23
Kemi, Skellefteå	18	1	19	17	1	18
Kemi, Stockholm	20	2	22	20	2	22
Summa	219	36	255	215	36	251

Kurser i psykologi och pedagogik vårterminen 1959

Kursort	Antal deltagare vid kursernas början			Antal vid slutprovning hittills godkända		
	Manl.	Kvinnl.	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa
Göteborg	20	3	23	20	3	23
Jönköping	41	4	45	41	4	45
Linköping	36	5	41	36	4	40
Lund	27	9	36	27	9	36
Stockholm	46	6	52	42	6	48
Umeå	38	6	44	37	6	43
Summa	208	33	241	203	32	235

Vid slutet av läsåret 1958/59 hade sammanlagt 251 deltagare med godkänt resultat genomgått fullständig egentlig vidareutbildningskurs, vidareutbildningskurs i merkantila ämnen eller för hjälpklasslärare och sålunda förvärvat den särskilda ämnesutbildning, som fordras för behörighet till folkskollärartjänst i lönegrad Ao 19.

I enlighet med givna föreskrifter har kursföreståndarna ingivit redogörelser för kurserna till överstyrelsen. Det framgår av dessa, att såväl lärare som deltagare har varit mycket positivt inställda. Kurserna måste betraktas som mycket arbetskrävande, men endast några få deltagare har avbrutit påbörjad kurs. Provningsresultaten måste också anses tillfredsställande. I några fall har deltagare dock kunnat godkännas först vid förnyad slutprovning.

Till de för läsåret 1959/60 planerade terminskurserna, vidareutbildningskurserna i merkantila ämnen och för hjälpklasslärare anmälde sig 427 sökande samt till kurserna i psykologi och pedagogik 261. Ämnen, kursorter och antalet deltagare vid kursernas början under augusti 1959 framgår av en följande sammanställning. Överstyrelsen hade även planerat att anordna en kurs i kemi i Linköping under vårterminen 1960, men denna kurs kunde inte komma till stånd på grund av för litet antal sökande.

Vad gäller verksamheten under budgetåret 1960/61 räknar skolöverstyrelsen med att vidareutbildningskurser bör anordnas i ungefär samma omfattning som innevarande budgetår. Viss ändring beträffande ämnena kan dock enligt överstyrelsens mening visa sig önskvärd. Härom anför överstyrelsen i huvudsak följande.

Då bristen på lärare i de naturvetenskapliga ämnena fortsätter, är det angeläget, att överstyrelsen under läsåret 1960/61 kan upprepa de under innevarande läsår anordnade kurserna i matematik, fysik och kemi. Hittills har överstyrelsen anordnat kurser i dessa ämnen i kombinationerna matematik och fysik, matematik och kemi samt fysik och kemi. Det kan även komma att visa sig lämpligt att anordna kurser i *kombinationen matematik och geografi*. Antalet kurser i de matematisk-naturvetenskapliga ämnena blir dock beroende av hur många sökande med tillräckliga förkunskaper, som anmäler sig till deltagande.

I skrivelse till skolöverstyrelsen har Sveriges folkskolläraryrkeförbund och Sveriges folkskollärarinneförbund framhållit önskvärdheten av att ter-

Vidareutbildningskurser läsåret 1959/60

Ämne och kursort	Antal deltagare vid början av höstterminen 1959
Modersmålet, Lund	15
Modersmålet, Umeå	21
Historia och samhällskunskap, Linköping	23 ¹
Samhällskunskap och yrkesvägledning, Stockholm	27 ²
Matematik och fysik, Göteborg	20 ³
Matematik och fysik, Jönköping	26 ⁴
Matematik och fysik, Stockholm	23 ⁵
Matematik, Uppsala, och fysik, Skellefteå	20 ⁶
Matematik, Linköping (höstterminen)	8
Matematik och kemi, Lund	12 ⁷
Fysik och kemi, Stockholm	16 ⁸
Merkantila ämnen, Stockholm	20
Hjälpklasslärarkurs, Stockholm	17
Hjälpklasslärarkurs, Göteborg	18
Summa	266

¹ Därav 3 enbart i historia och 3 enbart i samhällskunskap.² Därav 3 enbart i samhällskunskap och 6 enbart i yrkesvägledning.³ Därav 1 enbart i fysik.⁴ Därav 2 enbart i matematik och 4 enbart i fysik.⁵ Därav 3 enbart i matematik och 1 enbart i fysik.⁶ Därav 6 enbart i matematik och 2 enbart i fysik.⁷ Därav 2 enbart i matematik och 2 enbart i kemi.⁸ Därav 4 enbart i fysik och 8 enbart i kemi.

Kurser i psykologi och pedagogik höstterminen 1959

Kursort	Antal deltagare vid kursernas början
Göteborg	25
Jönköping	25
Linköping	22
Lund	23
Stockholm (lärarhögskolan)	21
Stockholm (folkskoleseminariet)	22
Umeå	27
Summa	165

minskurs i ämnet *kristendoms-kunskap* må kunna ingå i egentlig vidareutbildningskurs. I de tidigare befordringskurserna för folkskollärare kunde ämnet kristendoms-kunskap ingå såsom terminskurs, men ämnet kan enligt nu gällande bestämmelser icke ingå som terminskurs i vidareutbildning av folkskollärare, som önskar vinna behörighet till folkskollärartjänst i 19 löne-

graden. Då det torde föreligga behov av vidareutbildade folkskollärare även i kristendomskunskap, vore det önskvärt, att överstyrelsen erhöile möjlighet att anordna terminskurs även i detta ämne. Kostnaderna för en sådan kurs uppskattar överstyrelsen till omkring 17 000 kronor. Eventuellt skulle någon av de tidigare anordnade kurserna i de humanistiska ämnena kunna utbytas mot en kurs i kristendomskunskap.

Överstyrelsen anser det vidare angeläget att under budgetåret 1960/61 få upprepa den terminskurs i *yrkesvägledning*, som Kungl. Maj:t den 6 mars 1959 medgivit överstyrelsen att anordna under innevarande budgetår.

I samband med beräkningen av medelsbehovet under ifrågavarande anslag för nästa budgetår lämnar överstyrelsen följande redogörelse för den beräknade medelsåtgången innevarande budgetår.

Vid utgången av budgetåret 1958/59 fanns på här ifrågavarande anslag en reservation av i runt tal 250 000 kronor. Härav är dock genom Kungl. Maj:ts medgivande omkring 174 000 kronor bundna för kostnader för Hermods korrespondensinstituts ettbetygskurser. För innevarande budgetår har anvisats ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor. Sammanlagt står sålunda innevarande budgetår i runt tal 1 076 000 kronor till förfogande för ifrågavarande ändamål. Överstyrelsen beräknar kostnaderna för terminskurserna, biämneskurserna och kurserna i psykologi och pedagogik under budgetåret till omkring 800 000 kronor samt kostnaderna för planerade konferenser med kursföreläsare och kursledare, för annonsering m. m. till omkring 10 000 kronor. Härtill kommer kostnaderna för Hermods akademiska kurser och stipendierna till deltagarna i dessa kurser, uppskattningsvis sammanlagt omkring 190 000 kronor. Vidare skall enligt kungl. brev till skolöverstyrelsen den 4 september 1959 stipendierna till folkskollärare, som i vederbörlig ordning undergår godkänd tentamen i vissa ämnen vid universitet eller Stockholms högskola, vilka stipendier tidigare utgått ur förslagsanlaget till Förstärkningsanordningar vid universiteten m. m., i fortsättningen redan från och med innevarande budgetår utgå ur anslaget till Vidareutbildning av folkskollärare. Kostnaderna för nämnda stipendier är mycket svåra att beräkna, men överstyrelsen uppskattar dem till omkring 65 000 kronor. En reservation av i runt tal högst 10 000 kronor beräknas sålunda kunna föreligga vid utgången av innevarande budgetår.

Skolöverstyrelsen uppskattar medelsbehovet under budgetåret 1960/61 för den av överstyrelsen bedrivna kursverksamheten till i runt tal 830 000 kronor. Som överstyrelsen framhåller skall emellertid ur detta anslag även bestridas kostnaderna för Hermods korrespondensinstituts akademiska ettbetygskurser. Enligt uppgift från Hermods till skolöverstyrelsen skulle deras kostnader för kurserna beräknas till 165 000 kronor. Därtill skulle komma kostnader för stipendier till de folkskollärare, som deltar i Hermods akademiska kurser, vilka kostnader uppskattats till 25 000 kronor. De sammanlagda kostnaderna för nämnda Hermodskurser, för stipendier till deltagarna i dessa kurser och för stipendier till folkskollärare, som undergår godkänd tentamen i vissa ämnen vid universitet eller Stockholms högskola, uppskattar överstyrelsen till omkring 255 000 kronor. Det totala medelsbehovet under anslaget beräknas sålunda av överstyrelsen till i runt tal

(830 000 + 255 000 =) 1 085 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 85 000 kronor.

Statskontoret har inte funnit anledning till erinran mot skolöverstyrelsens beräkningar rörande medelsbehovet under förevarande anslag.

Till ecklesiastikdepartementet har sedermera under hand anmälts, att det i överstyrelsens anslagsäskanden angivna beloppet för kostnader vid Hermods akademiska ettbetygskurser, 165 000 kronor, hade beräknats för lågt och att kostnaderna torde komma att uppgå till omkring 187 000 kronor.

Departementschefen. Skolöverstyrelsens förslag att det i kursverksamheten för vidareutbildning av folkskollärare skall få anordnas terminskurs i ämnet kristendomskunskap är jag inte beredd att biträda. Mot vad överstyrelsen i övrigt anfört om ämnen och ämneskombinationer inom denna verksamhet finner jag inte anledning till erinran.

Med hänsyn till bland annat att utbetalningar för vissa kostnader, som belastar anslaget, regelmässigt synes bli förskjutna över budgetårsgränsen, synes överstyrelsens medelsberäkning vara hållen i överkant. Även med en något lägre medelsanvisning bör därför omfattningen av kursverksamheten kunna hållas i stort sett oförändrad. Jag förordar, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 1 000 000 kronor, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vidareutbildning av folkskollärare* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

[181] **20. Resestipendier åt lärare vid lärarhögskolor och folkskoleseminarier.** För budgetåren 1958/59 och 1959/60 har under rubriken »Resestipendier åt lärare vid folkskoleseminarier» anvisats ett reservationsanslag av 10 500 kronor (statsliggaren s. 671).

Skolöverstyrelsen föreslår, att medelsanvisningen för här ifrågavarande ändamål budgetåret 1960/61 höjes med 10 500 kronor till 21 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Resestipendier åt lärare i främmande levande språk (nu 10 500)	+ 1 500
2. Resestipendier åt andra lärare i läroämnen än lärare i moderna språk (nu 0)	+ 5 000
3. Resestipendier åt övningslärare (nu 0)	+ 1 500
4. Resestipendier åt lärare för kortare studiebesök vid olika skolor och skolformer (nu 0)	+ 2 500
Summa ökning kronor	10 500

Överstyrelsen föreslår vidare, att anslagsrubriken ändras på sätt inledningsvis angivits, och anför i detta sammanhang i huvudsak följande.

Då särskilda medel till resestipendier åt lärare vid lärarhögskolor icke anvisats, har överstyrelsen emellertid med stöd av Kungl. Maj:ts beslut i varje särskilt fall ur anslaget tilldelat lärare vid lärarhögskolan i Stockholm resestipendium. Från och med innevarande budgetår får anslaget disponeras jämväl till resestipendier åt lärare vid nämnda lärarhögskola. Överstyrelsen finner det lämpligt, att medel till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid lärarhögskolor i fortsättningen anvisas under förevärande anslag och föreslår, att anslaget rubriceras på sätt nyss angivits. I avvaktan på ytterligare erfarenheter av medelsbehovet föreslår överstyrelsen tills vidare en uppräknig av anslaget med 1 500 kronor. Vid utgången av budgetåret 1959/60 förefintlig anslagsreservation bör tillgodoföras det omrubricerade reservationsanslaget.

Departementschefen. Mot överstyrelsens förslag om ändrad anslagsrubricering har jag inte något att erinra; en eventuell medelsbehållning på det för innevarande budgetår för ändamålet anvisade anslaget bör tillgodoföras det omrubricerade anslaget. Vad överstyrelsen föreslagit om ökad medelstildelning anser jag mig däremot icke böra biträda. Anslaget torde sålunda böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt lärare vid lärarhögskolor och folkskoleseminarier* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 10 500 kronor.

[182] **21. Statens skolköksseminarium: Avlöningar. 22. Statens skolköksseminarium: Omkostnader. 23. Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala. 24. Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå. 25. Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium. 26. Bidrag till vissa handarbetsseminarier. 27. Vissa åtgärder beträffande lärarutbildningen på det husliga området.** Skolöverstyrelsen har i vanlig ordning inkommit med förslag om medelsanvisningar för nästa budgetår under de sex förstnämnda, nu på riksstaten uppförda anslagen. Vidare har överstyrelsen föreslagit att ett nytt anslag uppföres på riksstaten, avsett för ett provisoriskt handarbetsseminarium. Beredningen av dessa anslagsfrågor är emellertid ännu icke helt avslutad. I samband med dessa bör nämligen till behandling upptagas åtskilliga spörsmål om lärarutbildningen på det husliga området i anslutning till 1953 års lärarinneutbildningskommittés betänkande (SOU 1957: 28). Jag ämnar därför senare framlägga förslag om proposition till 1960 års riksdag angående riktlinjer för en omorganisation av nämnda lärarutbildning, avsedd att träda i tillämpning från och med budgetåret 1961/62. Hithörande anslag torde därför i riksstatsförslaget för budgetåret 1960/61 böra upptagas med preliminära belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1960/61 beräkna

- a) till *Statens skolköksseminarium: Avlöningar* ett förslagsanslag av 510 000 kronor;
- b) till *Statens skolköksseminarium: Omkostnader* ett förslagsanslag av 59 600 kronor;
- c) till *Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala* ett förslagsanslag av 1 128 000 kronor;
- d) till *Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå* ett förslagsanslag av 585 000 kronor;
- e) till *Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium* ett förslagsanslag av 182 000 kronor;
- f) till *Bidrag till vissa handarbetsseminarier* ett förslagsanslag av 450 000 kronor;
- g) till *Vissa åtgärder beträffande lärarutbildningen på det husliga området* ett förslagsanslag av 173 000 kronor.

[183] **28. Slöjdlärarseminariet: Avlöningar.** Under denna rubrik, som är ny för innevarande budgetår, är nu uppfört ett förslagsanslag av 43 000 kronor (statsläggaren s. 677).

Med stöd av riksdagens beslut (prop. 1959: 92, SU 116, Rskr 268) har Kungl. Maj:t den 30 juni 1959 förordnat, att ett seminarium för utbildning av lärare i manlig slöjd skall upprättas i Linköping och att utbildningen där skall taga sin början höstterminen 1960. Utbildningen vid seminariet skall vara ettårig. I nämnda proposition har utbildningskapaciteten beräknats komma att uppgå till 120 lärare per år; under det första verksamhetsåret skulle dock intagningen begränsas till att omfatta 48 elever såväl höst- som vårterminen, sammanlagt alltså 96 elever mot på längre sikt beräknade 120.

I den för innevarande budgetår gällande personalförteckningen finns upptagna en rektorstjänst i ABp 26, en ordinarie adjunktstjänst i Ao 23, avsedd för ämnet psykologi och pedagogik, samt en ordinarie tjänst som lärare i slöjdmetodik i Ao 20. Rektorstjänsten har förutsatts bli tillträd under senare delen av höstterminen 1959, vilket också skett, medan de två lärartjänsterna beräknats bli tillträd under senare delen av vårterminen 1960. I propositionen 1959: 92 prövades också behovet av fasta tjänster i övrigt vid slöjdlärarseminariet, då verksamheten där nått sitt fulla omfång.

Skolöverstyrelsen har i sina anslagsäskanden för slöjdlärarseminariet för budgetåret 1960/61 föreslagit, att anslaget till avlöningar upptages med 412 000 kronor. Överstyrelsen framhåller, att beräkningen av medelsbehovet är synnerligen approximativ, eftersom planläggningen och arbetet på utbildningsverksamhetens igångsättande ännu befinner sig på ett förberedande stadium; bland annat har vid anslagsäskandenas avgivande kurs- och timplaner icke fastställts, förhandlingar angående arvode till handledare

icke inletts och frågan om tillgång på handledare och därmed sammanhängande spörsmål icke definitivt lösts.

Vid anslagsberäkningen för budgetåret 1960/61 har överstyrelsen utgått från den av departementschefen föreslagna personalorganisationen vid full utbildningskapacitet. Således har överstyrelsen räknat med, att de föreslagna fasta lärartjänsterna inrättas från och med budgetåret 1960/61. Under den första terminen torde full sysselsättning icke kunna beredas alla lärare, men överstyrelsen anser det synnerligen angeläget, att lärarna är samlade under uppbyggnadstiden för att gemensamt planlägga och förbereda utbildningsverksamheten. Medgivande bör enligt överstyrelsens mening lämnas, att sådana jämkningar i lärarnas föreskrivna tjänstgörings-skyldighet må företagas under läsåret 1960/61, som betingas av uppbyggnadstidens särskilda förhållanden.

I följande sammanställning upptages överstyrelsens förslag om inrättande från och med budgetåret 1960/61 av nya tjänster och om medelsanvisningar i övrigt till speciella ändamål.

1. En adjunkt i Ao 23.
2. En lärare i teckning i Ao 20.
3. En lärare i slöjdmetodik i Ao 20.
4. Två lärare i slöjdmetodik i Ae 20.
5. Medel till timlärararvoden (cirka 13 000).
6. Medel till ersättning åt handledare vid praktisk lärarutbildning (cirka 150 000).
7. Medel till ersättning åt föreläsare (1 125).
8. Medel till arvode åt bibliotekarie (1 000).
9. Medel till ersättning åt seminarieläkare och seminariesköterska (cirka 1 800).
10. En vaktmästare i Ae 7.
11. Ökning av medlen till biträdes hjälp från 4 000 till 15 000 kronor.

Av skolöverstyrelsens framställning inhämtas i övrigt bland annat följande.

5. Behovet av lärare utöver de föreslagna fasta tjänsterna, vilket behov är beräknat att utfyllas genom anlitande av timlärare, är beroende av den utformning timplanen kommer att få. Överstyrelsen har icke i detalj tagit ställning till denna fråga, men har vid beräkningen av erforderligt antal timlärartimmar för budgetåret 1960/61 utgått från den av slöjdläroverstyrelsen föreslagna timplanen med beaktande av de i propositionen 1959: 92 angivna allmänna riktlinjerna. Så vitt överstyrelsen nu kan bedöma, bör för arvoden till timlärare för budgetåret 1960/61 kunna beräknas i runt tal 13 000 kronor.

6. Med hänsyn till att utbildningstiden fastställts till att omfatta två terminer — med slopande av den av utredningen föreslagna hospiteringsterminen — kräves större utrymme för den praktiska lärarutbildningen än vad som föreslagits i utredningen. Överstyrelsen anser, att minst 6,5 vecko-

timmar bör anslås till den praktiska lärarutbildningen, för att auskultationerna skall bli tillräckligt omfattande och mångsidiga. Som överstyrelsen tidigare framhållit, har vederbörliga förhandlingar angående ersättning till handledare icke ägt rum. Vid beräkning av handledararvodet för budgetåret 1960/61 har överstyrelsen utgått från de i årets anslagsäskanden för de husliga seminarierna föreslagna arvoden till vissa handledare och därvid kommit fram till ett maximalt belopp av 2 000 kronor per lärarkandidat för handledning.

7. För några speciella kursmoment, t. ex. skolhälsovård och olycksfallsvård, torde särskilda föreläsare behöva anlitas. Ersättning härför bör utgå enligt samma normer, som gäller för praktisk lärarkurs.

9. Ersättning till seminarieläkare och seminariesköterska har beräknats enligt samma normer, som gäller vid lärarhögskolan i Stockholm. För sköterskan har således beräknats ersättning för full tjänstgöring 1 vecka och därefter tjänstgöring 2 timmar per vecka.

Departementschefen. Enligt de vid föregående års riksdag fattade besluten om slöjdlärarseminariet skall utbildningen vid detta seminarium börja höstterminen 1960. En viss begränsning av intagningen under det första verksamhetsåret har förutsatts med hänsyn till uppbyggnadstidens speciella svårigheter. Skolöverstyrelsen har emellertid i sina anslagsäskanden för seminariet för nästa budgetår, av skäl som här tidigare redovisats, funnit sig böra föreslå, att personalorganisationen vid seminariet redan från och med nämnda budgetår får den omfattning i fråga om fasta tjänster, som i propositionen 1959: 92 förutsattes vid full utbyggnad. För egen del anser jag mig så gott som helt böra biträda vad överstyrelsen härvidlag föreslagit. Jag förordar således, att på seminariets personalförteckning från och med budgetåret 1960/61 uppföres ytterligare en ordinarie adjunktstjänst i Ao 23, en ordinarie teckningslärlartjänst i Ao 20 samt en ordinarie och en extra ordinarie tjänst som lärare i slöjdmetodik i Ao 20 respektive Ae 20; den fjärde tjänsten som lärare i slöjdmetodik, extra ordinarie i Ae 20, bör däremot enligt min mening inrättas först från och med den 1 januari 1961 (p. 1—4). Slutligen bör en extra ordinarie vaktmästartjänst i Ae 7 inrättas (p. 10).

Medel till kostnader för timplärare, seminarieläkare och seminariesköterska samt biträdeshjälp (p. 5, 9, 11) torde böra beräknas i enlighet med skolöverstyrelsens förslag. Storleken av det arvode, som skall utgå till bibliotekarie (p. 8), torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att senare fastställa liksom det belopp per lärarkandidat, som skall få tagas i anspråk till ersättningar för handledning vid den praktiska lärarutbildningen (p. 6). Detsamma bör gälla i fråga om normerna för föreläsararvoden (p. 7).

Beräkningen av medelsbehovet under förevarande anslag för nästa budgetår ger — med utgångspunkt i mina här redovisade ställningstaganden och med viss justering av de av överstyrelsen gjorda uträkningarna i vad avser bland annat löneklassberäkningarna — ett sammanlagt belopp av 388 000 kronor. Det för innevarande budgetår anvisade avlöningsanslaget,

43 000 kronor, torde sålunda för nästa budgetår böra höjas med 345 000 kronor till 388 000 kronor. Anslaget bör fördelas på olika poster på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1960/61 vidtaga de ändringar i personalförteckningen för slöjdlärarseminariet, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för slöjdlärarseminariet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	134 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	2 800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	213 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	32 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	6 000
Summa kronor	388 000

c) till *Slöjdlärarseminariet*: *Avlöningar* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 388 000 kronor.

[184] **29. Slöjdlärarseminariet: Omkostnader.** Under denna rubrik, som är ny för innevarande budgetår, har anvisats ett förslagsanslag av 15 000 kronor (statsliggaren s. 678).

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 38 500 kronor till 53 500 kronor på sätt framgår av följande sammanställning.

1. Sjukvård m. m. (nu 300)	+ 700
2. Reseersättningar (nu 8 000)	of
3. Expenser:	
a) Bränsle, lyse och vatten (nu 0)	+ 18 000
b) Övriga expenser (nu 6 700)	+ 15 300
4. Trädgårdens underhåll och skötsel (nu 0)	+ 3 500
5. Bidrag till anordnande av studiefutfärder (nu 0)	+ 1 000
Summa ökning kronor	38 500

Av överstyrelsens framställning inhämtas i övrigt bland annat följande.

2. Ur anslagsposten skall bestridas dels resekostnadsersättning och traktementa åt rektor och lärare eller deras ombud vid resor i seminariets ange-

lägenheter, dels ersättning för flyttningskostnad. Då överstyrelsen under seminariets avlöningsanslag hemställt, att samtliga föreslagna fasta lärartjänster inrättas från och med budgetåret 1960/61, räknar överstyrelsen med att ersättning för flyttningskostnader för några av dessa lärare kommer att belasta anslagsposten. Överstyrelsen föreslår, att anslagsposten uppföres med 8 000 kronor, d. v. s. oförändrat belopp.

3. Slöjdlärarseminariet skall förläggas till lokaler, som tidigare disponerats av folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping. För budgetåren 1959/61 har slöjdlärarytredningen föreslagit 20 000 kronor till bränsle, lyse och vatten samt 28 000 kronor till övriga expenser. Till dåvarande folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping anvisades budgetåret 1958/59 för ifrågavarande ändamål 14 000 respektive 20 000 kronor. Skolöverstyrelsen föreslår, att anslagsposten uppföres med 40 000 kronor, varav 22 000 kronor till Övriga expenser.

4. För budgetåret 1958/59 anvisades ett belopp av högst 4 500 kronor till folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping för trädgårdens underhåll och skötsel. Utredningen har för samma ändamål föreslagit ett belopp av 3 000 kronor. Överstyrelsen föreslår, att i slöjdlärarseminariets omkostnadstat upptages under rubricerade anslagspost ett belopp av 3 500 kronor.

5. Enligt propositionen 1959: 92 (s. 67) borde lärarkandidaternas förmåner bland annat omfatta resebidrag och traktamente vid praktisk lärarutbildning på annan ort än seminariorten; för anordnande av studieutfärder borde medel anvisas. Såvitt överstyrelsen nu kan bedöma, torde behovet av handledare under budgetåret 1960/61 kunna tillgodoses inom skolväsendet i Linköping, varför någon medelsanvisning till resebidrag och traktamenten för ifrågavarande budgetår icke synes erforderlig. Till anordnande av studieutfärder bör anvisas ett belopp av 1 000 kronor.

Departementschefen. Skolöverstyrelsens beräkning av medelsbehovet under förevarande anslag för nästa budgetår, 53 500 kronor, torde böra godtagas. Beträffande medlens fördelning på olika anslagsposter torde endast böra framhållas, att någon särskild post till trädgårdens underhåll och skötsel inte synes vara erforderlig. De här beräknade medlen, som närmast avser kostnader för skötsel av befintliga gräsmattor och liknande, bör lämpligen inräknas under delposten till övriga expenser. — Jag förordar i likhet med skolöverstyrelsen att anslaget höjes med 38 500 kronor till 53 500 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Slöjdlärarseminariet: Omkostnader* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 53 500 kronor.

[185] **30. Slöjdlärarseminariet: Materiel, böcker m. m.** Detta reservationsanslag, som är nytt för innevarande budgetår, är nu uppfört med 43 000 kronor (statsliggaren s. 678).

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår upptages med oförändrat belopp under motivering att utbildningsverksamheten ännu icke börjat och att medelsbehovet därför icke med säkerhet kan förutses. Med

samma motivering föreslår överstyrelsen vidare, att ett för innevarande budgetår upptaget reservationsanslag på 105 000 kronor under rubriken Slöjdlärrarseminariet: Inredning och utrustning för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen. Slöjdlärrarutredningen upptog i sina kostnadsberäkningar för slöjdlärrarseminariet såsom engångskostnader dels till materiel, böcker m. m. 43 000 kronor, dels till inredning och utrustning 105 000 kronor. I enlighet härmed uppfördes för innevarande budgetår de två nyss nämnda reservationsanslagen på riksstaten med 43 000 respektive 105 000 kronor. Till löpande kostnader för materiel, böcker, m. m. beräknade utredningen 30 000 kronor. Då det icke synes föreligga skäl att frångå utredningens kostnadsberäkningar, föreslår jag, att för budgetåret 1960/61 uppföres ett med 13 000 kronor till 30 000 kronor minskat anslag till materiel, böcker m. m. och att anslag till inredning och utrustning icke vidare upptages i riksstaten.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Slöjdlärrarseminariet: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

[186] 31. Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdlärrarutbildning

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	110 000	110 000
1959/60 (statsliggaren s. 678)	110 000	
1960/61 (förslag)	110 000	

Skolöverstyrelsen föreslår att detta obetecknade anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 110 000 kronor, och anför till stöd härför i huvudsak följande.

Sedan statsmakterna (prop. 1959: 92, SU 116, Rskr 268) numera beslutat, att ett slöjdlärrarseminarium skall inrättas i Linköping, kommer slöjdlärrarutbildningen att överflyttas från Nääs till Linköping. På Nääs kommer sannolikt icke s. k. intygskurs att anordnas efter sommaren 1959 och den s. k. betygskursen anordnas troligen sista gången sommaren 1960. Övergångsvis kommer dock kurser att anordnas på Nääs för icke behöriga timlärare under somrarna 1960—62. I övrigt kommer utbildningsverksamheten på Nääs under dessa år att fortsätta i stort sett som hittills med bland annat kurser i träslöjd för folkskollärare. Slutlig ställning till utbildningsverksamheten på Nääs kommer att tagas, när utredningen angående stiftelsens framtida verksamhet och organisation avslutats.

Vid bedömande av förevarande anslagsbehov har överstyrelsen ansett sig endast böra utgå från stiftelsens aktuella situation beträffande medelsbehovet för läroanstalten under kalenderåret 1960.

Överstyrelsen, som räknar med att kostnaderna för kurserna för timlärare kommer att motsvara kostnaderna för den utbildning av slöjdlärare, som kommer att överföras från Nääs till Linköping, föreslår i enlighet med ett av stiftelsens styrelse framlagt statförslag att anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen. Till följd av vad som vid föregående års riksdag beslöts angående utbildningen av lärare i manlig slöjd kommer, såsom skolöverstyrelsen påpekat, utbildningsverksamheten på Nääs att under de närmaste åren erhålla en delvis ändrad inriktning. Detta innebär dock inte någon ändring i verksamhetens omfång och det förutsattes därför också föregående år, att förevarande anslag skulle hållas i stort sett oförändrat. Jag har inte någon erinran mot överstyrelsens förslag om anvisande av oförändrat anslag, 110 000 kronor, till stiftelsen för kalenderåret 1960. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjd-
lärarutbildning* för budgetåret 1960/61 anvisa ett anslag av
110 000 kronor.

[187] 32. Bidrag till Ericastiftelsen

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	146 200	154 675
1959/60 (statsliggaren s. 679)	149 300	
1960/61 (förslag)	158 900	

Gällande bidragsgrunder innebär i huvudsak följande.

Staten och Stockholms stad ger sådana bidrag till Ericastiftelsen, att bidragen tillsammans kan beräknas möjliggöra fortsatt verksamhet tills vidare av stiftelsen i ungefär den omfattning verksamheten hade vid de nya bidragsgrundernas fastställande år 1954. För varje budgetår fastställs den normalstat, efter vilken det totala bidragsbehovet skall beräknas. Den sammanlagda subventionen fastställs till det belopp, som enligt normalstaten utgör skillnaden mellan de sammanlagda utgifterna och summan av andra inkomster än de statliga och kommunala bidragen. Det sålunda framräknade sammanlagda bidraget fördelas så, att staten betalar vad som bör anses belöpa på stiftelsens seminarium och staden vad som motsvarar kostnaderna för psykisk hälsovård åt de vid hälsovårdsavdelningen behandlade patienterna. För att förenkla beräkningen av statens och stadens andelar i totalbidraget har statens andel tills vidare bestämts till 45 procent av bruttokostnaderna enligt normalstaten, från vilket framräknade belopp sedan drages normalstatens belopp för inkomster av elevavgifter samt del av inkomsterna av lokalhyror och räntor (innevarande budgetår 200 kronor), medan staden svarar för 55 procent av bruttokostnaderna minus inkomsterna av patientavgifter och återstående del av inkomsterna av lokalhyror och räntor.

För budgetåret 1959/60 gäller följande normalstat:

Utgifter:	
avlöningsstaten	295 300
omkostnadsstaten	54 800
	Summa 350 100
Inkomster:	
patientavgifter	15 500
elevavgifter	8 000
lokalhyror och räntor	500
subvention	326 100
	Summa 350 100
Av subventionen faller på	
staten: $\frac{45 \times 350\,100}{100}$	— 8 200 = 149 300
staden: $\frac{55 \times 350\,100}{100}$	— 15 800 = 176 800

Styrelsen för Ericastiftelsen har framlagt följande förslag till normalstat för budgetåret 1960/61:

Utgifter:	
avlöningsstaten	309 700 (+ 14 400)
omkostnadsstaten	56 270 (+ 1 470)
	Summa 365 970 (+ 15 870)
Inkomster:	
patientavgifter	15 500
elevavgifter	8 000
lokalhyror och räntor	500
subvention	341 970 (+ 15 870)
	Summa 365 970 (+ 15 870)

Den föreslagna ökningen av avlöningsstaten, 14 400 kronor, beror dels på att två terapeuter föreslås uppflyttade från lönegrad 13 till lönegrad 17 samt en barnpsykolog från lönegrad 16 till lönegrad 17, dels att telefonisttjänsten föreslås inplacerad på avlöningsstaten i lönegrad 5. Vidare föreslås höjning av den auktoriserade revisorns arvode med 200 kronor samt av föreläsningsarvoden för seminariets första årskurs med 2 400 kronor. Slutligen tillkommer automatiska ökningar. Den föreslagna höjningen av omkostnadsstaten med 1 470 kronor sammanhänger med beräknade automatiska ökningar av kostnaderna för telefon och porto, städning samt skrivmaterial och diverse.

Vad gäller terapeuttjänsternas lönegradsplacering hänvisas från styrelsens sida till statsutskottets uttalande i utlåtandet 1959: 111, att ifrågasvarande tjänsters löneställning bör omprövas under beaktande av motsvarande tjänsters placering hos kommun och landsting. Vidare erinrar styrelsen om att kommunalt anställda terapeuter sedan den 1 januari 1958 är uppflyttade till lönegrad 15 och de av landstingen anställda sedan den 1 januari 1959 inplacerade i lönegrad 16. Sistnämnda uppflyttning beräknas ske beträffande kommunalt anställda terapeuter under budgetåret 1959/60. Ericastiftelsens styrelse föreslår, att såväl nämnda två terapeuter

som en barnpsykolog i lönegrad 16 uppflyttas till lönegrad 17 med motiveringen att dessa tre befattningshavare, utöver de arbetsuppgifter, som åvilar motsvarande tjänstemän inom den psykiska barna- och ungdomsvårdens rådgivningsbyråer, har att som handledare medverka i institutets utbildningsverksamhet av rådgivningsbyråernas terapeut- och psykologpersonal.

Skolöverstyrelsen föreslår, att förevarande anslag för nästa budgetår höjes med 6 900 kronor, och anför därvid beträffande den av stiftelsens styrelse gjorda framställningen i huvudsak följande.

Överstyrelsen delar uppfattningen, att utbildningstjänsterna vid institutet bör vara inplacerade i högre lönegrad än som gäller för tjänster vid de reguljära rådgivningsbyråerna. Frågan bör emellertid lösas i samband med en omprövning av Ericastiftelsens ställning som utbildningsinstitut för psykologer. Denna fråga överväges för närvarande. Med ändring av stiftelsens förslag till avlöningsstat föreslår överstyrelsen därför endast, att de två terapeuterna uppflyttas till lönegrad 16. Gällande regler bör enligt överstyrelsens mening följas vid befattningshavarnas inplacering i löneklass. Detta gäller även den befattningshavare, som för närvarande uppbär viss lönefyllnad, vilken ej längre torde böra utgå.

Beträffande telefonisttjänsten, som är 3/5 deltidstjänst, tillstyrker överstyrelsen, att tjänsten inplaceras i lönegrad 5, vars lägsta löneklass svarar mot det arvode, som hittills utgått.

Styrelsens övriga förslag till ändringar inom avlöningsstaten tillstyrkes av överstyrelsen med hänvisning till av styrelsen anförda skäl.

Pensionsavgifterna bör enligt överstyrelsens beräkningar höjas med 1 464 kronor.

Utgifterna skulle alltså enligt överstyrelsens mening uppgå till (309 700 — 2 140 + 1 460 + 56 270 =) 365 290 eller avrundat 365 300 kronor. Statens bidrag kan då beräknas till $\left(\frac{45 \times 365\,300}{100} - 8\,200 = \right)$ 156 185 eller avrundat 156 200 kronor och Stockholms stads bidrag till $\left(\frac{55 \times 365\,300}{100} - 15\,800 = \right)$ 185 115 eller avrundat 185 100 kronor.

Statskontoret har inte någon erinran mot en lönegradsuppflyttning för stiftelsens två terapeuter i enlighet med skolöverstyrelsens förslag, under förutsättning att Stockholms stadsfullmäktige godkänner framlagt förslag om höjd lönegradsplacering från och med den 1 januari 1960 för inom Stockholms stads psykiska barna- och ungdomsvård anställda terapeuter. Vad överstyrelsen i övrigt anført och föreslagit i fråga om stiftelsens avlöningsstat har icke givit statskontoret anledning till annan erinran än att den ifrågasatta uppräknningen av posten till föreläsningsarvoden för seminariets första årskurs, i gällande stat uppförd med 6 600 kronor, enligt statskontorets mening bör — med utgångspunkt i grunderna för den år 1957 genomförda höjningen av bisysslearvoden — begränsas till 1 700

kronor. Statskontoret, som under hand inhämtat vissa uppgifter rörande utgifterna för budgetåret 1958/59 under omkostnadsstaten, har icke något att erinra mot den föreslagna höjningen av vissa poster för allmänna omkostnader med sammanlagt 1 470 kronor.

Av det i ärendet inhämtade yttrandet från *Stockholms stadsfullmäktige* synes framgå att invändning mot skolöverstyrelsens förslag beträffande förevarande anslag göres från stadens sida endast i fråga om lönegradsplaceringen av de två terapeuttjänsterna och en psykologtjänst. *Stadens lönenämnd* anför härom i huvudsak följande.

I yttrande till stadskollegiet den 30 augusti 1958 över en av barnavårdsnämnden till stadsfullmäktige ingiven framställning angående omreglering av vissa tjänster hos Ericastiftelsen tillstyrkte lönenämnden uppflyttning av *dels* två terapeuttjänster från lönegrad 13 till 16, *dels* en tjänst som psykolog från lönegrad 16 till 17. I nu föreliggande förslag till avlöningsstat för budgetåret 1960/1961 har stiftelsen föreslagit, att nämnda tjänster skola placeras i lönegrad 17.

Under hänvisning till att ifrågavarande personals lönefråga bör lösas i samband med en pågående omprövning av Ericastiftelsens ställning som utbildningsinstitut har emellertid skolöverstyrelsen med frångående av stiftelsens yrkande föreslagit, att endast de två terapeuttjänsterna få lönegradsplaceringen ändrad från lönegrad 13 till 16.

Lönenämnden får för sin del anföra, att nämnden — så länge utbildningsverksamhet bedrivs vid Ericastiftelsen — i överensstämmelse med sin tidigare intagna ståndpunkt icke har funnit anledning till erinran mot den av stiftelsen föreslagna inplaceringen av två terapeuter och en psykolog i lönegrad 17.

Departementschefen. I anslutning till styrelsens förslag och Stockholms stads ställningstagande härtill föreslår jag, att två terapeuttjänster och en psykologtjänst skall vara placerade i lönegrad A 17, så länge utbildningsverksamhet bedrivs vid stiftelsen.

Vad i övrigt föreslagits om ökning av förevarande anslag föranleder ingen erinran från min sida. Utöver de utgifter, som beräknats i anslagsäskandena, torde emellertid tillkomma kostnader för avgifter för tilläggs-pension, vilka för nästa budgetår preliminärt bör uppskattas till omkring 4 000 kronor. Redan för innevarande budgetår torde vissa kostnader för berörda ändamål uppkomma. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att medge det anslagsöverskridande som kan erfordras härför.

Enligt mina beräkningar skulle sålunda normalstatens utgiftssida komma att uppgå till $(365\,300 + 2\,140 + 4\,000 =) 371\,440$ kronor, eller avrundat 371 400 kronor. Vid oförändrad relation mellan statens och Stockholms stads bidrag torde statens bidrag böra beräknas till $\left(\frac{45 \times 371\,400}{100} - 8\,200 = \right) 158\,930$, eller i avrundat tal 158 900 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 9 600 kronor.

Stockholms stads bidrag till stiftelsen kan beräknas till $\left(\frac{55 \times 371\,400}{100} - 15\,800 = \right) 188\,470$, eller avrundat 188 500 kronor, innebärande en ökning med 11 700 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Ericastiftelsen* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 158 900 kronor.

[188] **33. Kurser för lärare m. fl.**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	1 393 900	1 179 470
1959/60 (statsliggaren s. 679)	1 393 900	
1960/61 (förslag)	1 541 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta reservationsanslag för nästa budgetår upptages under den ändrade rubriken »Lärares fortbildning m. m.» och att anslagsbeloppet höjes med 1 099 100 kronor till 2 493 000 kronor.

Den betydande anslagshöjningen föranledes av att överstyrelsen ånyo framlagt förslag till omorganisation av fortbildningsverksamheten. Förslaget överensstämmer i huvudsak med de förslag överstyrelsen framlagt i de båda senaste årens petita. I anslagsäskandena för innevarande budgetår föreslogs att fortbildningsanslaget skulle uppföras med 3 299 800 kronor; nu föreslås ett något mindre program och ett anslag på 2 493 000 kronor. Verksamheten bör dock enligt överstyrelsens mening under en övergångstid av fem år successivt öka, tills det uppnår minst den omfattning, som tidigare föreslagits. Det nya förslaget förutsätter, liksom de båda tidigare, att kommunerna bestrider vissa kostnader, huvudsakligen traktamenten och resekostnadsersättningar till deltagare i flertalet föreslagna kurser m. m. I den ursprungliga framställningen av den 6 september 1957 föreslogs, att statens allmänna resereglemente skulle vara tillämpligt beträffande kursdeltagarna. Nu vill överstyrelsen på grund av det statsfinansiella läget och kommunernas ansträngda ekonomi ej motsätta sig, att traktamentet, som för närvarande uppgår till 14 kronor, tills vidare beräknas till 20 kronor per dygn och att resekostnadsersättning tills vidare utbetalas för resa i järnväg andra klass. Huvudsakligen genom denna modifiering beräknas de kommunala kostnaderna för budgetåret 1960/61 till omkring 1,9 miljoner kronor, vilket innebär en minskning i jämförelse med tidigare kostnadsberäkningar med 1,7 miljoner kronor. Liksom föregående år har vissa med den föreslagna omorganisationen sammanhängande kostnader beräknats uppkomma under anslagen till skolöverstyrelsen, länskolnämnderna, lärarhögskolan i Stockholm, folkskoleseminarierna och de allmänna läroverken.

Det föreslagna anslaget på 2 493 000 kronor avses bli fördelat på följande huvudposter: statsbidrag till den lokala fortbildningen 350 000 kronor, studiedagar för ämnes-, yrkes- och övningslärare 57 000 kronor, kurser 2 031 000 kronor och informationstjänst m. m. 55 000 kronor.

Under den föreslagna posten till kurser beräknar överstyrelsen medel till bland annat sådana typer av kurser, som nu bekostas med medel ur anslaget till Kurser för lärare m. fl. Beträffande förslaget i dessa delar och om vissa nya ändamål inhämtas av överstyrelsens framställning bland annat följande.

Till *orienteringskurser* (nu 585 400 kronor, varav 200 000 kronor beräknats för fortbildning vid lärarhögskolan i Stockholm och omkring 36 000 kronor för anordnande av samnordiska kurser i matematik, fysik och kemi) föreslår överstyrelsen ett belopp av 725 000 kronor, varav 100 000 kronor till fortbildning vid lärarhögskolan i Stockholm. Resekostnader för kursdeltagarna har här i regel avsetts belasta kommunerna. Därutöver beräknas för fyra samnordiska kurser i matematik, fysik och kemi inom OEEC-projektet 24 000 kronor.

Fortbildningskurser för lärare med äldre behörighet i engelska (nu 170 000 kronor) beräknas bli anordnade i ungefär samma omfattning som hittills.

Kurser för förstärkt utbildning av vissa lärare i kvinnlig slöjd (nu 21 000 kronor) beräknas ej vidare bli anordnade.

För *kurser för utbildande av hjälpklasslärare och särskollärare* (nu 244 000 kronor) föreslås medelsökningar bland annat till anställande av en heltidstjänstgörande föreståndare, 30 000 kronor, till höjning av handledararvoden, 5 600 kronor, och till särskilda behörighetskurser för slöjdlärare i hjälpklass eller särskola, 13 000 kronor. För att möjliggöra anordnande av kursutbildning av den omfattning, som beräknats för innevarande budgetår, anser överstyrelsen det ofrånkomligt att en föreståndare med heltidstjänstgöring anställs. Överstyrelsen hemställer också att Kungl. Maj:t föranstaltar om förnyad utredning rörande den framtida organisationen av utbildningen av lärare vid särskolor och i specialklasser. — Sedan överstyrelsen med stöd av Kungl. brev den 3 oktober 1958 fastställt arvoden till de lärare i folk- och enhetsskola som mottager lärarkandidater som auskultanter, har lärarorganisationen gjort framställning om motsvarande arvoden till handledarna vid speciallärarkurserna, vilket skulle innebära en höjning från 8 kronor till 12 kronor per timme av vissa arvoden.

Beträffande *kurser för lärare rörande läs- och skrivsvårigheter hos barn* (nu 70 000 kronor) räknar överstyrelsen med ändrade normer för handledararvoden på det sätt som angivits i fråga om kurserna för hjälpklasslärare och särskollärare.

En *fortbildningskurs för lärare rörande röst- och talrubbningar* (nu 14 500 kronor) avses liksom hittills bli anordnad.

Kostnaderna för *kurs för utbildande av lärare för hörselskadade barn* (nu 17 000 kronor) beräknas öka med 2 150 kronor på grund av höjning av föreläsararvodena till samma nivå som gäller för övriga kurser, med 2 530 kronor till följd av justering av handledararvodena såsom vid kur-

ser för hjälpklasslärare och särskolelärare samt med 100 kronor till expenser.

Den innevarande budgetår för första gången upptagna *fortbildningskursen för tjänstgöring i observationsklass* (nu 14 000 kronor) bör enligt överstyrelsens mening i fortsättningen få avse även lärare som tjänstgör eller önskar tjänstgöra vid särskild observationsundervisning. Kurstidens längd bör få ökas till fyra veckor, vilket skulle medföra en kostnadsökning med 8 000 kronor. För handledararvoden enligt samma grunder, som förutsatts vid kurser för hjälpklasslärare och särskollärare upptages en ökning med 2 000 kronor.

Under rubriken *fortbildningskurser i yrkesvägledningsfrågor* (nu 93 000 kronor) förordas speciella kurser för lärare vid döv- och blindskolor. Härför beräknas en ökning med sammanlagt 7 900 kronor.

Fortbildningskurserna i hygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor (nu 53 000 kronor) beräknas totalt belöpa sig till 63 000 kronor. En reservation på 19 000 kronor förutses komma att föreligga vid utgången av innevarande budgetår.

Fortbildningskurserna för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid elevhem (nu 12 000 kronor) bör enligt överstyrelsens mening i fortsättningen vara tillgängliga även för föreståndarinnor vid andra elevhem under överstyrelsens inseende än sådana vid folkskolor och högre läroanstalter. Någon medelsökning skulle en sådan ändring ej medföra.

För att verksamheten vid *kurser för utbildande av personal för skolmål-tidsverksamheten* (nu 100 000 kronor) skall kunna fortgå i ej alltför minskad omfattning beräknar överstyrelsen oförändrad medelsanvisning.

Till *fortbildningskurser för lärare i samhällskunskap* (nu 0) föreslår skolöverstyrelsen ett belopp av 120 000 kronor.

I kungl. brev den 8 maj 1959 har skolöverstyrelsen anmodats verkställa utredning och framlägga förslag angående samhällsläran som självständigt läroämne i gymnasiet och behovet av sådan fortbildning, som kan erfordras för att göra lärare i samhällslära (samhällskunskap) utan speciell utbildning häri bättre skickade att undervisa i ämnet såsom särskilt läroämne. Utredning härom pågår inom överstyrelsen, och förslag väntas bli framlagda före årets slut. På utredningens nuvarande ståndpunkt är det icke möjligt att exakt ange utformningen eller omfattningen av den erforderliga kursverksamheten för fortbildning för detta ändamål.

Eftersom här föreligger ett angeläget utbildningsbehov med tanke dels på skiljandet av samhällsläran (samhällskunskapen) från historieämnet i gymnasiet, dels på ett ifrågasatt införande av en kurs i samhällslära (samhällskunskap) i första ringen på det fyraåriga gymnasiet, anser emellertid överstyrelsen, att medel under förevarande anslag bör beräknas för kursverksamhet redan sommaren 1960, att disponeras på sätt närmare bestämes, sedan pågående utredning slutförts.

Med utgångspunkt i erfarenheterna av intresset för de kortare fortbildningskurser berörande olika områden inom samhällskunskapen, vilka ägt rum innevarande sommar, bedömer överstyrelsen behovet vara stort. Uppskattningsvis skulle för nästkommande år erfordras 5 sådana kurser, vilka skulle kosta ($5 \times 12\,000 =$) 60 000 kronor. Dessa kurser kunde givetvis inordnas under punkten Orienteringskurser, men det synes lämpligt, att kurserna i varje fall första året anordnas med medel från en särskild an-

slagspost och att deltagarnas resekostnadsersättningar och traktamenten bestrides ur anslagsposten.

Vidare erfordras längre kurser, avsedda att ge deltagarna, huvudsakligen historielärare utan akademiska betyg i statskunskap, nationalekonomi eller sociologi, en grundligare utbildning inom ämnesgrenarna statskunskap, nationalekonomi, sociologi, juridik och yrkesvägledning eller vissa av dessa grenar.

Ytterligare bör möjlighet beredas de lärare, som nu helt saknar utbildning inom samhällskunskapens område, att skaffa sig sådan genom ytterligare något längre kurser.

Tillströmningen till kurserna kan väntas bli särskilt stor under det kommande året, om samhällskunskapen blir självständigt ämne på det allmänna gymnasiet lika väl som på försöksgymnasiet. Behovet blir därvid särskilt trängande att från början få välutbildade lärare. En viss återhållsamhet är emellertid påkallad innan kursverksamheten kunnat i detaljerna utformas. För terminskurserna synes man därför inte böra nu räkna med mer än 2 kurser, vilka skulle kosta ($2 \times 15\,000 =$) 30 000 kronor. Samma belopp torde böra beräknas för kurserna i ämnesgrenarna. Deltagarna i kurser, som anordnas under pågående läsår, bör givetvis få åtnjuta tjänstledighet med B-avdrag.

Sammanlagt erfordras sålunda för det skisserade programmet för fortbildning av lärare i samhällskunskap ($60\,000 + 30\,000 + 30\,000 =$) 120 000 kronor.

Statskontoret, som tidigare avstyrkt skolöverstyrelsens föregående förslag om nya riktlinjer för lärarnas fortbildning, avstyrker nu medelstilldelning för sådana föreslagna anordningar, som är att hänföra till den ifrågasatta omorganisationen. Beträffande vissa detaljförslag om kurser av nuvarande typ uttalar statskontoret i huvudsak följande. Statskontoret kan icke biträda förslaget att kursdeltagares traktamente skulle höjas till 20 kronor per dygn. Då kostnaderna för samnordiska kurser för lärare i matematik, fysik och kemi beräknas uppgå endast till 24 000 kronor mot för innevarande budgetår omkring 36 000 kronor, anses den nuvarande anslagsposten till orienteringskurser böra nedräknas med 12 000 kronor. Statskontoret vill icke motsätta sig en ökad medelstilldelning för höjning av handledararvodena från 8 till 12 kronor vid hjälpklasslärarkurser m. fl. kurser. Ämbetsverket avstyrker att särskilda medel beräknas för heltidstjänstgörande kursföreståndare. Huruvida särskilda behörighetskurser för slöjdlärare i hjälpklass bör anordnas undandraget sig statskontorets närmare bedömande. Statskontoret motsätter sig inte att ytterligare 2 150 kronor beräknas under posten till kurser för utbildande av lärare för hörselskadade barn i och för uppräkning av föreläsararvodena eller att medel beräknas under posten till fortbildningskurser i yrkesvägledningsfrågor för lärare vid skolor för döva och blindas. Då några erfarenheter ännu icke föreligger beträffande den fortbildningskurs för tjänstgöring i observationsklass, som innevarande budgetår anordnas för första gången, kan stats-

kontoret icke förorda den föreslagna utsträckningen av kurstiden från två till fyra veckor.

Över skolöverstyrelsens anslagsäskanden rörande lärarnas fortbildning m. m. har yttranden avgivits av styrelserna för Svenska landskommunernas förbund och Svenska stadsförbundet. Från *landskommunernas förbund* anföres följande.

Styrelsen vill inledningsvis erinra om att den redan i skrivelse av den 14 november 1957 uttalat sig i hithörande frågor med anledning av en inom skolöverstyrelsen utarbetad den 6 september 1957 dagtecknad promemoria angående lärares fortbildning. Styrelsen framhöll i nämnda skrivelse bland annat att, även om behovet av lärares fortbildning kunde anses styrkt, bestämmelsen i 7 § d skolstyrelselagen icke kunde anses innebära skyldighet för skolstyrelserna att helt ombesörja de organisatoriska uppgifterna i samband med fortbildningskurser o. dyl. Vidare framhöll styrelsen, att statsmakterna, som svarade för lärarnas primärutbildning, även borde ikläda sig det ekonomiska ansvaret för deras fortbildning. I sistnämnda hänseende vill styrelsen numera även anför att enligt departementschefens uttalande i propositionen om den nya skolstyrelselagen (prop. 1956: 182, s. 133 ff.) statsmakterna åtagit sig huvudparten av kostnaderna för den fackliga skollnedningen. Till denna måste rimligtvis föras även lärarnas fortbildning.

Skolöverstyrelsens förslag är i princip likartat med förslaget av år 1957. Den väsentligaste skillnaden synes vara att det nu aktuella förslaget inledningsvis innebär minskade kostnader i jämförelse med det tidigare förslaget. Kommunernas sammanlagda kostnader vid ett genomförande av skolöverstyrelsens förslag skulle dock enligt skolöverstyrelsens beräkningar komma att uppgå till cirka 1,9 miljoner kronor. Styrelsen har i detta sammanhang observerat att skolöverstyrelsen icke funnit anledning redovisa de beräkningsgrunder som lett fram till antaganden dels om hur många lärare, som beräknas delta i fortbildningen, och dels kommunernas administrationskostnader för kurserna.

Styrelsen vill vidare framhålla, att med den konstruktion statsbidragsbestämmelserna erhållit i förslaget, dessas ekonomiska konsekvenser för den enskilda kommunen icke kan överblickas, då kommunen i obegränsad utsträckning synes skola komma att bekosta traktamenten och reseersättningar till de i kurserna deltagande lärarna.

Styrelsen, vars principiella ståndpunkt i hithörande frågor icke undergått någon förändring sedan 1957, anser sig på angivna grunder icke kunna biträda skolöverstyrelsens förslag.

Från *stadsförbundets* sida anföres liknande synpunkter.

Så som statsbidragsbestämmelserna utformats innebär de en enligt förbundsstyrelsens uppfattning opåkallad övervältring på kommunerna av kostnader som i princip bör bestridas av staten.

Visserligen delar förbundsstyrelsen skolöverstyrelsens uppfattning om nödvändigheten av en utökad fortbildning av lärarna vid våra skolor och vill särskilt understryka att vår nya skolorganisation liksom också nyare synpunkter beträffande ungdomsvården ställer stora krav på sådan fortbildning. Då emellertid de ekonomiska frågorna i samband med denna fortbildning icke kan anses ha fått en för kommunerna tillfredsställande lös-

ning är förbundsstyrelsen icke beredd att tillstyrka skolöverstyrelsens nu framlagda förslag.

I detta sammanhang torde få upptagas en anslagsfråga, som under tidigare år behandlats under avsnittet E. Universiteten, den medicinska undervisningen m. m. Innevarande budgetår finns under nämnda avsnitt uppfört ett obetecknat anslag på 42 000 kronor till Bidrag till anordnande av praktisk-pedagogiska utbildningskurser för blivande läroverkslärare m. m. (statsliggaren s. 621). Anslaget disponeras på följande sätt.

1. Bidrag till Sveriges yngre läroverkslärares förenings lokalavdelning i Uppsala för anordnande av en praktisk-pedagogisk utbildningskurs för blivande läroverkslärare i Uppsala läsåret 1959/60	7 300
2. Bidrag till Sveriges yngre läroverkslärares förenings lokalavdelning i Lund för anordnande av en praktisk-pedagogisk utbildningskurs för blivande läroverkslärare i Lund läsåret 1959/60	7 300
3. Bidrag till föreningen kursverksamheten vid Stockholms högskolas lärarutbildningsverksamhet läsåret 1959/60	27 400
Summa kronor	42 000

Uppsala lokalavdelning av Sveriges yngre läroverkslärares förening hemställer, att bidraget till avdelningen för nästa budgetår uppföres med 11 875 kronor, innebärande en höjning med 4 575 kronor. Höjningen motiveras med bland annat önskemålet att bereda ett större antal sökande tillträde till kurserna samt att möjliggöra ett avgiftsfritt deltagande. *Skolöverstyrelsen* tillstyrker framställningen.

Lunds lokalavdelning av Sveriges yngre läroverkslärares förening anholder för nästa budgetår om ett bidrag å 11 500 kronor, vilket innebär en höjning med 4 200 kronor. Höjningen betingas dels av ett önskemål att kurserna göres avgiftsfria för deltagarna, dels av förslag om att föreläsnings- och auskultationsarvodena höjes. *Överstyrelsen* tillstyrker framställningen.

Föreningen kursverksamheten vid Stockholms högskola föreslår, att bidraget till föreningens verksamhet höjes med 7 600 kronor till 35 000 kronor. Till stöd härför åberopas verksamhetens starkt ökade omfattning.

Härjämte har *Göteborgs lokalavdelning av Sveriges yngre läroverkslärares förening* och föreningen *Göteborgsstudenternas kursverksamhet* anhållit om ett anslag av 6 750 kronor till anordnande av en praktisk-pedagogisk kurs för blivande läroverkslärare i Göteborg höstterminen 1960. En dylik kurs avses i fortsättningen bli anordnad årligen. Framställningen har tillstyrkts av *skolöverstyrelsen*. Till tidigare sporadiskt anordnade kurser av detta slag har nämnda organisationer erhållit vissa statliga bidrag. Sålunda har Kungl. Maj:t senast den 15 maj 1959 beviljat ett bidrag av sammanlagt 4 400 kronor för ändamålet; härvid har medel utgått dels ur

den i omkostnadsstaten för de allmänna läroverken uppförda anslagsposten till övriga utgifter, dels ur åttonde huvudtiteln anslag till extra utgifter.

Departementschefen. Skolöverstyrelsens förslag om en omorganisation av verksamheten för lärarnas fortbildning bygger liksom tidigare framförda förslag i ämnet på en ekonomisk medverkan från kommunernas sida, men den kommunala insatsen beräknas enligt det nya förslaget bli av något mer begränsad omfattning än vad tidigare förutsatts. Kommunförbunden, som hörts i ärendet, har emellertid ställt sig avvisande även till en medverkan i denna reducerade omfattning. Redan av denna anledning synes det inte möjligt att genomföra en omorganisation enligt skolöverstyrelsens riktlinjer. Även med hänsyn till den förutsatta avsevärda ökningen av de statliga utgifterna för ändamålet anser jag mig emellertid böra avstyrka det föreliggande förslaget. Jag räknar därför med att den verksamhet, som här avses, tills vidare fortsättes i stort sett i hittillsvarande former. De möjligheter, som inom ramen för tillgängliga resurser kan stå till buds för att effektivisera och modernisera fortbildningsverksamheten, inrikta den på särskilt väsentliga områden och genom förbilligande åtgärder öka antalet lärare som kan nås av verksamheten, bör givetvis tillvaratagas.

En mindre förstärkning av medelsanvisningen under förevarande anslag torde emellertid vara ofrånkomlig och jag vill för nästa budgetår föreslå en uppräknings med 100 000 kronor. På vissa poster under anslaget kan beräknas komma att föreligga mer eller mindre betydande reservationer, vilka det åtminstone i något fall torde vara möjligt och lämpligt att omdisponera. När jag i det följande anger vissa belopp för olika ändamål, är dessa endast ungefärliga. Definitiva belopp bör, efter förslag av överstyrelsen, fastställas först i samband med att anslaget ställes till förfogande, då också läget beträffande reservationer kan bedömas säkrare än för närvarande.

Den medelsanvisning jag räknar med för nästa budgetår jämte tillgängliga behållningar bör göra det möjligt att för verksamheten under budgetåret 1960/61 disponera följande ungefärliga belopp för ändamål, som nu tillgodoses under anslaget, nämligen för *orienteringskurser* 600 000 kronor, fortbildningskurser för lärare med äldre behörighet i *engelska* 170 000 kronor, kurser för utbildande av *hjälpklasslärare* och *särskollärare* 284 000 kronor, kurser för lärare rörande *läs- och skrivsvårigheter* hos barn 73 000 kronor, fortbildningskurs för lärare rörande *röst- och talrubbningar* 14 500 kronor, kurs för utbildande av lärare för *hörselskadade* barn 22 000 kronor, fortbildningskurs för lärare i *observationsklass* och vid särskild observationsundervisning 16 000 kronor, fortbildningskurser i *yrkesvägledningsfrågor* 101 000 kronor, fortbildningskurser i *hygien* för lärare, skolläkare och skolköterskor 63 000 kronor, fortbildningskurs för föreståndarinnor och bi-

trädande föreståndarinnor vid *elevhem* 12 000 kronor samt kurser för utbildande av personal för *skolmåltidsverksamheten* 100 000 kronor.

I de belopp, som här angivits, har jag inräknat de av överstyrelsen avsedda höjningarna av vissa handledar- och föreläsararvoden, viss förstärkning av kursledningen beträffande kurser för hjälpklasslärare m. fl., speciella kurser för slöjdlärare i hjälpklasser och särskolor samt yrkesvägledningskurser för lärare vid döv- och blindskolor; däremot räknar jag inte med någon höjning av det nyligen till 14 kronor uppräknade traktamentsbeloppet eller med någon utökning av kurstiden vid kurserna för observationsklasslärare. I likhet med överstyrelsen räknar jag icke vidare med kurser för förstärkt utbildning av vissa lärare i kvinnlig slöjd.

Den av överstyrelsen väckta frågan om en förnyad utredning rörande den framtida organisationen av utbildningen av lärare vid särskolor och i specialklasser torde böra prövas i annat sammanhang.

I det angivna beloppet för orienteringskurser har liksom tidigare inräknats 200 000 kronor för fortbildningsverksamhet vid lärarhögskolan i Stockholm; något särskilt belopp för en motsvarande verksamhet vid lärarhögskolan i Malmö har jag däremot, som jag redan omnämnt i ett tidigare sammanhang, ej ansett mig böra upptaga för nästa budgetår. Bland kostnader för orienteringskurser har också avsetts ingå omkring 24 000 kronor till samnordiska kurser för lärare i matematik, fysik och kemi inom OEEC-projektet. Med hänsyn till det nordiska samarbete, som nu är under utveckling på detta område, förutsätter jag att medel, anvisade för kursverksamhet av något slag, efter vederbörande myndighets eget bedömande skall kunna tagas i anspråk även då kurs anordnas såsom samnordisk.

Inom den för nästa budgetår med 100 000 kronor ökade anslagsramen för här ifrågavarande verksamhet har jag också räknat med att erforderliga utgifter för *fortbildningskurser för lärare i samhällskunskap* för budgetåret 1960/61 skall kunna inrymmas. Frågor om den närmare utformningen av denna kursverksamhet och vad därmed hänger samman torde senare få prövas av Kungl. Maj:t.

Slutligen vill jag föreslå, att det under detta anslag upptages en särskild post, förslagsvis benämnd *bidrag till vissa praktisk-pedagogiska kurser m. m.* Denna skulle ersätta ett nu under universitetsavsnittet upptaget obetecknat anslag till *Bidrag till anordnande av praktisk-pedagogiska utbildningskurser för blivande läroverkslärare m. m.* Jag har i det föregående redovisat hur detta anslag, som uppgår till 42 000 kronor, för närvarande disponeras. I fråga om denna medelsanvisning ifrågasätter jag inte någon annan ändring än att för nästa budgetår inräknas även ett belopp av 4 400 kronor såsom bidrag till en kurs i Göteborg. Nyssnämnda post skulle således uppföras med 46 400 kronor.

Vid bifall till vad jag här föreslagit bör ifrågavarande anslag för nästa

budgetår upptagas med $(1\,393\,900 + 100\,000 + 46\,400 =) 1\,540\,300$ kronor eller, för anslagets avrundning, 1 541 000 kronor.

Under åberopande av vad jag här anfört och förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för lärare m. fl.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 1 541 000 kronor.

H. Allmänna läroverken m. m.

[189] 1. Allmänna läroverken: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	165 200 000	164 145 717
1958/59	195 000 000	175 134 254
1959/60 (statsliggaren s. 683)	204 638 000	
1960/61 (förslag)	216 442 000	

Elevantalet i de allmänna läroverken har under en följd av år varit i snabb tillväxt, vilket medfört att medelsbehovet under förevarande anslag ökat starkt. Utvecklingen åskådliggöres av följande sifferuppgifter.

Budgetår	Elevantal			Anvisat anslag kronor	Förbrukat belopp kronor
	Realskolan	Gymnasiet	Summa		
1948/49	59 816	13 909	73 725	55 882 000	52 807 743
1949/50	66 828	14 271	81 099	59 105 000	55 988 232
1950/51	74 170	14 833	89 003	64 200 000	67 183 809
1951/52	79 445	15 618	95 063	64 714 000	80 880 886
1952/53	83 713	16 654	100 367	79 000 000	96 307 133
1953/54	87 087	18 906	105 993	110 353 000	105 989 007
1954/55	89 690	21 475	111 165	117 500 000	114 960 059
1955/56	94 221	23 876	118 097	121 800 000	128 992 360
1956/57	101 058	26 391	127 449	136 000 000	146 654 809
1957/58	104 065	29 174	133 239	165 200 000	164 145 717
1958/59	104 940	32 737	137 677	195 000 000	175 134 254
1959/60	105 152	38 030	143 182	204 638 000	

Den stigande tendensen gör sig nu framför allt gällande i gymnasiet.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar *skolöverstyrelsen* i sina anslagsäskanden, under förutsättning att inkomsterna av särskilda uppbördsmedel upptages med ett oförändrat belopp av 37 600 kronor, till omkring 218 496 000 kronor, vilket innebär en höjning med omkring 13 858 000 kronor.

Den föreslagna ökningen av personalorganisationen under ordinarieposten beräknas kosta i runt tal 11 855 000 kronor. Överstyrelsen beräknar emellertid endast en ökning av 2 280 100 kronor, d. v. s. cirka 9 000 000 kronor mindre. Detta sammanhänger med att överstyrelsen räknar med ett större

antal vakanta tjänster än tidigare, svarande mot en lönekostnad av omkring 28 000 000 jämfört med 19 000 000 kronor budgetåret 1959/60.

Skolöverstyrelsen framlägger för budgetåret 1960/61 följande förslag i fråga om organisationsförändringar, inrättande av nya tjänster m. m.

A. Förstatligande av gymnasier

1. Ombildning av Slottsstadens samrealskola i Malmö och Mörby samrealskola i Danderyd till högre allmänna läroverk genom successivt förstatligande av de till dessa skolor anknutna kommunala gymnasierna.
2. Förstatligande av gymnasiet vid Uppsala enskilda läroverk och privatgymnasium.
3. Ombildning av rektorstjänsterna vid de under p. 1 angivna läroverken och inrättande av en rektorstjänst vid det under p. 2 angivna gymnasiet.
4. Inrättande av 7 ordinarie lektorstjänster vid de under p. 1 angivna läroverken och 11 ordinarie lektorstjänster vid det under p. 2 angivna gymnasiet.
5. Inrättande av 16 ordinarie lektorstjänster vid gymnasier under förstatligande.

B. Försöksgymnasierna

6. Inrättande av nya försöksgymnasier i Huddinge, Malmö och Södertälje. (Skolöverstyrelsen avstyrker framställningar om inrättande av nya försöksgymnasier i Göteborg och Sundbyberg.)
7. Omorganisation av det till högre allmänna läroverket i Linköping anknutna försöksgymnasiet till fristående försöksgymnasium samt inrättande av latin- och reallinjer vid detta.
8. Inrättande av två rektorstjänster i Bp 1, den ena vid försöksgymnasiet i Linköping och den andra vid försöksgymnasiet i Huddinge.
9. Ändrad avlöningsgrupp för rektorerna vid försöksgymnasierna i Kärrtorp och Västertorp.
10. Höjning av arvode åt studierektor vid försöksgymnasiet i Nacka.
11. Inrättande av 20 nya ordinarie lektorstjänster vid försöksgymnasierna, varav två i Göteborg, fyra i Linköping, tre i Nacka, två i Skellefteå, en i Västertorp, fyra i Sundsvall, två i Huddinge och två i Södertälje samt överflyttande av en ordinarie lektorstjänst från försöksgymnasiet i Kärrtorp till försöksgymnasiet i Västertorp.
12. Ändrade regler för uppdelning av klassavdelning m. m.

C. Kompletteringsgymnasiet i Stockholm

13. Inrättande av en kontorsbiträdestjänst i reglerad befordringsgång.
14. Anvisande av 18 000 kronor (nu 19 000) för anställande av tillfällig biträdespersonal, däri inräknat 3 000 kronor för assistent åt rektor.
15. Lärararvoden vid egna kurser, oförändrat 10 000 kronor.

D. Lärare i läroämnena i övrigt

16. Fortsatt tillämpning av gällande besparingsföreskrifter.
17. Inrättande av 158 ordinarie lektorstjänster på grund av ökat antal gymnasieavdelningar och för erhållande av förbättrad lektorsrepresentation vid vissa läroverk.
18. Ökning av det totala antalet lärare i teoretiska och praktiska läroämnena.
19. Inrättande av 387 adjunktstjänster i Ao 23.
20. Indragning av 175 adjunks- eller ämneslärarinnetjänster i Ao 21 respektive Ao 19.
21. Indragning av 2 ordinarie och 3 extra ordinarie övningsskollärartjänster vid statens normalskola.
22. Ökning av antalet extra ordinarie lektorstjänster i Ae 24 (utbytetjänster) från 20 till 30.
23. Ändrade bestämmelser rörande ledigförklarandet av utbytetjänster och tillsättandet av bristtjänster.

E. Övningslärare

24. Inrättande av 5 övningslärartjänster i Ao 18 i teckning.
25. Inrättande av 5 övningslärartjänster i Ao 18 i musik.
26. Inrättande av 12 övningslärartjänster i Ao 18 och en i Ao 16 i gymnastik med lek och idrott.
27. Inrättande av 5 övningslärartjänster i Ao 13 i hushållsgöromål (hemkunskap).
28. Inrättande av 3 övningslärartjänster i Ao 12 eller 11 i manlig slöjd.
29. Indragning av 2 övningslärartjänster i Ao 16 i teckning.
30. Indragning av 2 övningslärartjänster i Ao 16 i gymnastik med lek och idrott.
31. Automatisk förändring av antalet veckotimmar i övningsämnen på grund av ändringar i elevantalet.
32. Ändrade lönegradsbestämmelser för lärare i teckning, musik och gymnastik med lek och idrott vid realskola (enhetsskolans högstadium) med fyllnadstjänstgöring på därmed samorganiserat försöksgymnasium samt vid fristående statligt gymnasium.
33. Ändrade bestämmelser rörande antalet veckotimmar i hållningsgymnastik.

F. Skolsköterskor

34. Uppflyttning av 11 skolskötersketjänster i Ao 9 till Ao 12.
35. Inrättande av 7 skolskötersketjänster i Ao 12.
36. Sänkning av elevantalet per heltidsanställd sköterska till högst 1 300 för samtliga skolformer.

G. Vaktmästare

37. Inrättande av 3 vaktmästartjänster i Ao 8 och 2 vaktmästartjänster i Ao 7.
38. Ordinariesättning av 3 vaktmästartjänster och en värmeskötartjänst i Ae 8 och 7 vaktmästartjänster i Ae 7.
39. Ombildning av en värmeskötartjänst i Ao 8 till vaktmästartjänst i Ao 8 vid högre allmänna läroverket i Västerås och en vaktmästartjänst i Ao 7 till värmeskötartjänst i Ao 8 vid högre allmänna läroverket för gossar i Hälsingborg.
40. Överförande av en vaktmästartjänst i Ao 8 vid samrealskolan i Lundby i Göteborg till försöksgymnasiet därstädes.
41. Inrättande av 2 vaktmästartjänster i Ae 8 och 23 vaktmästartjänster i Ae 7.
42. Inrättande av en vaktmästartjänst i Ae 7 med halvtidstjänstgöring.
43. Inrättande av 3 värmeskötartjänster i Ae 8.
44. Indragning av 2 heltidstjänster och en halvtidstjänst såsom vaktmästare i Ae 7.
45. Anvisande av medel till tillfällig och extra vaktmästarpersonal.

H. Biträdande rektorer m. m.

46. Tillämpning av nu för högre allmänt läroverk gällande föreskrifter om inrättande av befattning som biträdande rektor även beträffande samrealskola förenad med kommunalt gymnasium.
47. Inrättande av befattningar som biträdande rektorer vid allmänna läroverk (och högre kommunala skolor), där elevantalet överstiger 1 000.
48. Inrättande av tillsynsläraryrkebefattningar vid allmänna läroverk (och högre kommunala skolor) med mer än 150 lärjungar i sådana fall, då rektor innehar skolchefsbefattning men befattning som biträdande rektor ej kan komma ifråga.

I. Skolkuratorer

49. Inrättande av 5 skolkuratorstjänster i Ae 12 med heltidstjänstgöring.
50. Ökning av antalet halvtidstjänstgörande skolkuratorer m. m.

J. Övriga förslag

51. Ökad medelsanvisning till biträdes hjälp på rektorsexpeditionerna och justering av gällande beräkningsgrunder m. m.
52. Inrättande av praktisk lärarkurs vid ytterligare tre läroverk.
53. Højning av medelsanvisningen till vissa institutionsarbeten från 10 000 kronor till 16 000 kronor.

Utöver här uppräknade förslag förordar överstyrelsen justeringar av vissa anslagsposter med hänsyn till automatiskt verkande omständigheter; bland annat beräknas härvid medel till vissa ersättningar vid ett med lärarhögskolan i Malmö samverkande läroverk.

Av handlingarna i ärendet inhämtas beträffande de olika förslagen bland annat följande.

1—4. I enlighet med vissa av 1952 års riksdag uppdragna riktlinjer angående det fortsatta utbyggandet av den statliga gymnasieorganisationen genom *förstatligande av kommunala gymnasier* har årligen från och med budgetåret 1952/53 ett antal kommunala gymnasier förstatligats, hittills sammanlagt 38 gymnasier.

Vid innevarande budgetårs ingång var 22 gymnasier, däri inräknade fyra, vilka inrättats från och med budgetåret 1959/60, alltjämt helt kommunala. I detta antal har icke inräknats musikgymnasiet i Stockholm, som likaledes inrättats från och med budgetåret 1959/60. De ännu helt kommunala gymnasierna startade 1954 (vid Slottsstadens samrealskola i Malmö och Mörby samrealskola i Danderyd) eller senare.

Skolöverstyrelsen föreslår, att de två nämnda gymnasierna, för vilka redovisas i följande sammanställning, förstatligas med början av budgetåret 1960/61. Tillkomstår, lärjungeantal m. m. för dessa framgår av tabellen.

Läroverksort	Tillkomst- år	Bildnings- linjer 1959/60	För läsåret 1959/60 beräknat antal lärjungar i		Avstånd i km till närmaste högre allmän- na läroverk	Statsbidrag läsåret 1959/60
			första ringen	hela gym- nasiet		
Malmö:	1954	A ⁴ R ⁴	90	263	—	45 000
Slottsstadens						
Mörbyf	1954	L ⁴ R ⁴	120	360	Sthlm 6	60 000

Överstyrelsen räknar med att ombildningen första året kommer att medföra en merkostnad för statsverket av i medeltal 100 000 kronor per läroverk. Merkostnaden per läroverk sedan omorganisationen helt genomförts beräknas till i medeltal 325 000 kronor. De angivna kostnaderna uppväges i viss utsträckning av minskad belastning på anslaget till Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.

Överstyrelsen har vidare i underdånig skrivelse den 7 oktober 1958 gjort framställning angående förstatligande av gymnasiet vid *Uppsala enskilda läroverk* och privatgymnasium.

Rektorstjänsterna vid berörda statliga realskolor är placerade i ABp 26. Vid skolornas utbildning till högre allmänna läroverk kommer rektorstjänsterna att placeras i lönegrad Bp 1. Vid gymnasiet i Uppsala skall likaledes inrättas en rektorstjänst i Bp 1. För alla tre rektorstjänsterna föreslås avlöningsgrupp IV. Överstyrelsen föreslår vidare inrättande av 18 ordinarie lektorstjänster, varav tre vid Slottsstadens läroverk i Malmö, fyra vid läroverket i Mörby och elva vid gymnasiet i Uppsala.

Statskontoret har för sin del funnit hinder icke möta mot ett förstatligande av nämnda gymnasium i Uppsala i samband med förutsatt avveckling av realskolan vid det enskilda läroverket. Ämbetsverket framhåller dock, att sedan den 1 juli 1956 högst 9 lektorstjänster får vara inrättade vid läroverket, och håller före, att någon ökning av det nuvarande antalet lektorstjänster icke bör övervägas.

5. De av överstyrelsen föreslagna 16 ordinarie *lektorstjänsterna vid gymnasier under förstatligande* är avsedda för de två

grupper av gymnasier, vilkas ombildning till statliga läroverk beslöts vid 1958 respektive 1959 års riksdag.

Statskontoret har icke något att invända mot förslaget i denna del utom i vad avser läroverket i Brännkyrka, där någon ökning av antalet lektorer utöver nuvarande nio icke bör övervägas.

6—11. Ifråga om *försöksgymnasieorganisationen* föreslås vissa utvidgningar. *Skolöverstyrelsen* finner det ur såväl pedagogisk som organisatorisk synpunkt lämpligt, att den erforderliga utökningen av gymnasieorganisationen i *Linköping* sker på så sätt, att försöksgymnasiet vid högre allmänna läroverket därstädes omorganiseras till en fristående läroanstalt med förläggning till högstadieskolan i Risbrinksområdet från och med budgetåret 1960/61 och utvidgas till att omfatta latinlinje, reallinje och allmän linje. Överstyrelsen förutsätter, att gymnasiets rektor efter bestämmande av vederbörlig myndighet tilldelas de befogenheter och ålägges de skyldigheter, som kan vara erforderliga för ledningen även av den till samma skolanläggning som försöksgymnasiet förlagda delen av försöksskolans högstadium.

Arvode för studierektor vid försöksgymnasiet i *Nacka* föreslås för nästa budgetår höjt med 300 kronor till 1 500 kronor.

Till överstyrelsen har ingivits framställningar om inrättande av försöksgymnasier från och med budgetåret 1960/61 i *Huddinge*, *Sundbyberg*, *Göteborg* och *Södertälje* samt från och med budgetåret 1959/60 i *Malmö*. *Överstyrelsen* anför härom följande.

Elevområdet för ett allmänbildande gymnasium i *Huddinge* kan tills vidare beräknas komma att omfatta huvudsakligen *Huddinge* och *Botkyrka*. Försöksverksamheten med nioårig enhetsskola hade läsåret 1958/59 uppnått årskurs 9 endast i *Botkyrka*. Antalet elever i 9 g nämnda läsar uppgick till 8. Antalet för gymnasiestudier lämpade elever i årskurs 8 samma år beräknas till cirka 20. Av de 305 eleverna i årskurs 8 i försöksskolan i *Huddinge* läsåret 1958/59 var 89 tyskläsende. Realskola finnes icke upprättad i vare sig *Huddinge* eller *Botkyrka*. Med hänsyn till den pågående försöksverksamheten med nioårig enhetsskola inom ifrågavarande två kommuner bör det planerade gymnasiet i *Huddinge* inrättas såsom försöksgymnasium från och med budgetåret 1960/61. Vid detsamma bör från och med samma år inrättas latinlinje och reallinje. Därvid förutsättes dock, att tidpunkten för upprättandet av viss linje bestämmes av överstyrelsen. Till gymnasiet bör knytas fullständigt högstadium.

Försöksskolans högstadium i *Sundbyberg* består för närvarande av årskurserna 7 och 8 samt a- och y-linje av årskurs 9. De elever, som normalt övergår till 9 g, undervisas i samrealskolan. Denna skola betraktas visserligen som en i enhetsskolan inbyggd teoretisk linje, avslutad med realexamen enligt gällande bestämmelser, men särskilda kurs- och timplaner i syfte att anpassa skolans arbete till de normer, som gäller för försöksskolan, har icke fastställts. Inom den egentliga försöksskolan i *Sundbyberg* finnes således för närvarande icke sådana elever, vars studiegång inriktats på fortsatta studier vid allmänbildande gymnasium. Överstyrelsen finner sig därför icke böra tillstyrka, att det planerade gymnasiet i *Sundbyberg* redan från och med budgetåret 1960/61 inrättas som försöksgymnasium. Då avlastning av gymnasiet i *Solna* är behövlig snarast, bör emellertid kommunalt gymnasium inrättas från och med nämnda år. Detta gymnasium bör — sedan omorganisation av försöksskolans högstadium i *Sundbyberg* genomförts — ombildas till försöksgymnasium.

Behov av ytterligare ett försöksgymnasium i *Göteborg* torde för närvarande icke föreligga. Enligt överstyrelsens mening är det till samrealskolan i *Lundby* anknutna försöksgymnasiet tills vidare tillräckligt.

Ett försöksgymnasium bör inrättas i *Södertälje*, omfattande läsåret 1960/61 reallinje och allmän linje samt från och med läsåret 1961/62 även latinlinje. Det förefintliga fyraåriga gymnasiet bör avvecklas successivt först från och med sistnämnda läsår.

Ehuru viss risk föreligger att inrättande av försöksgymnasium i *Malmö* kan komma att minska elevunderlaget för försöksgymnasiet i *Lund*, anser överstyrelsen dock med hänsyn till den betydelse ett sådant gymnasium skulle få för försöksskolan i *Limhamn*, att den inom de närmaste 2 å 3 åren behöfliga utvidgningen av gymnasieorganisationen i *Malmö* bör ske på så sätt att försöksgymnasium inrättas från och med budgetåret 1960/61. Gymnasiet synes — såsom staden föreslagit — tills vidare böra förläggas och organisatoriskt anknytas till *Malmö latinskola*. Vid försöksgymnasiet bör från och med budgetåret 1960/61 inrättas reallinje och allmän linje. Därvid förutsättes dock, att tidpunkten för upprättandet av viss linje bestämmes av överstyrelsen. Frågan om indragning av den treåriga reallinjen vid läroverket synes vara beroende av i vad mån försöksgymnasiets båda linjer kommer att upprätthållas och torde därför böra avgöras i detta sammanhang.

Överstyrelsen föreslår vidare inrättande av rektorstjänster i Bp 1 vid försöksgymnasierna i *Linköping* och *Huddinge*, den förra placerad i avlöningsgrupp III och den senare i avlöningsgrupp IV. För rektor vid försöksgymnasiet i *Kärrtorp* föreslås avlöningsgruppen ändrad från III till IV och för rektor vid försöksgymnasiet i *Västertorp* från II till III.

Statskontoret kan icke förorda, att försöksgymnasierna i *Göteborg* och *Sundsvall* erhåller flera nya lektorstjänster än en respektive tre. Då överstyrelsen framhållit, att viss risk föreligger att inrättande av försöksgymnasium i *Malmö* kan minska elevunderlaget för försöksgymnasiet i *Lund*, torde frågan om inrättande av ett gymnasium i *Malmö* icke för närvarande böra övervägas.

Stor-Stockholms planeringsnämnds gymnasiekommitté har i två till ecklesiastikdepartementet ingivna promemorior framlagt vissa synpunkter på frågan om inrättande av ett försöksgymnasium i *Sundbyberg*. Därvid har bland annat framhållits följande.

I *Sundbyberg* har sedan höstterminen 1953 ingen intagning i samrealskolans klass 1⁴ ägt rum. Övriga klasser däremot har under försökstiden bibehållits som en i enhetsskolan inbyggd teoretisk linje, avslutad med realexamen enligt gällande bestämmelser, vilket inneburit klassdifferentiering från och med klass 7. Samrealskolan har alltså bestått som en i försöksskolans högstadium inbyggd statlig del. Högstadiet har i övrigt omfattat klasserna 7, 8, 9 a och 9 y. Skolstyrelsen i *Sundbyberg* har nu anhållit om medgivande till sådan omorganisation av försöksskolans högstadium, att dess teoretiska del omformas efter gängse mönster och sålunda helt inlemmas i enhetsskoleorganisationen successivt från och med läsåret 1960/61. Det kan fastslås, att den i vederbörlig ordning medgivna försöksverksamheten inom skolväsendet i *Sundbyberg* bedrivits enligt givna direktiv samt att från stadens sida vidtagits erforderliga åtgärder för att anpassa skolans arbete efter för enhetsskolan gällande normer. Den sålunda bedrivna försöksverksamheten har inneburit betydande ekonomiska uppoffringar för staden.

Det är mot denna bakgrund man måste se den föreliggande framställningen om inrättande av ett statligt försöksgymnasium i staden från och med

läsåret 1960/61, framhåller kommittén. Vidare erinras om att länsskolnämnden i Stockholms län funnit alla skäl tala för bifall till denna och har därvid utgått från att den i föreskriven ordning för Sundbybergs skolväsende fastställda försöksverksamheten är att betrakta som verklig försöksverksamhet och att de elever, som vederbörligen genomgått nionde klassen på den teoretiska linjen, därför är berättigade att som försöksskoleelever vinna inträde i statligt försöksgymnasium. Därmed är gymnasiets elevunderlag definitivt tryggt. Men ett försöksgymnasium i Sundbyberg har utsikter att erhålla elever även från annat håll. Norr om Stockholm finns inom Stockholms och Uppsala län ännu intet försöksgymnasium, som kan mottaga sökande från försökskommunernas högstadier. Österåkers kommun har t. ex. fullt utbyggt högstadium, likaså Olands kommun. Innevarande läsår tillhör 19 elever klass 9 g vid Åkersberga enhetsskola i Österåker, och gymnasiesökande härifrån synes böra i första hand hänvisas till det planerade försöksgymnasiet i Sundbyberg. Det förtjänar även nämnas, att lärjungar tillhörande klass 9 g i enhetsskolans högstadium vid lärarhögskolan i Fredhäll kan komma att söka sig till ett försöksgymnasium i Sundbyberg framför de statliga försöksgymnasierna i Söderort. Innevarande läsår är antalet 9 g elever vid lärarhögskolan 14.

Mot bakgrunden av den synnerligen svåra platsbristen vid Stor-Stockholms gymnasier och den därav följande orimligt höga avvisningen är det enligt kommitténs uppfattning angeläget att det statliga försöksgymnasiet i Sundbyberg kommer till stånd redan till höstterminen 1960. För att belysa utvecklingen redovisas vissa siffror rörande antalet intagna och avvisade sökande vid de befintliga allmänna gymnasierna i Stockholms stad och förortskommunerna. Sålunda uppgick antalet intagna år 1954 till 1 631 och antalet avvisade sökande till 520. År 1957 var motsvarande siffror 2 216 och 667 för att år 1958 ha stigit till 2 465 intagna och 1 041 avvisade. Någon statistik för innevarande års intagning föreligger ännu icke, men enligt vissa mycket preliminära uppgifter uppgick antalet avvisade godkända sökande i år till icke mindre än närmare 900, trots att ett nytt gymnasium tillkommit i Nacka och två i Stockholm samt ett handelsgymnasium i Sundbyberg och trots att man i Stor-Stockholm med utnyttjande så långt möjligt av tillgängliga lokalresurser lyckats icke oväsentligt utöka antalet nybörjaravdelningar i övrigt. För nästa års intagning kommer situationen att bli mycket svårbemästrad om icke nya gymnasier tillkommer i förorterna. År 1960 kommer nämligen den stora årskullen år 1945 födda att söka inträde i gymnasium. För Stockholms stads del beräknas gymnasieårskullarna d. v. s. de årskullar, ur vilka gymnasiet rekryteras, år 1960 ha uppnått sin maximsiffra, eller 12 600. Därefter sker en obetydlig nedgång under några år för att år 1965 uppgå till 10 600 eller ungefär samma siffra som år 1958. Denna nedgång motverkas dock av den ökade benägenheten bland ungdomen för gymnasiestudier — en stegrad gymnasieprocent — varför antalet sökande till gymnasium i stort sett kommer att hålla sig på samma höga nivå under den närmaste femårsperioden som toppåret 1960. I förortskommunerna, där den huvudsakliga befolkningsökningen i Stor-Stockholm nu och framdeles äger rum, beräknas redan år 1960 gymnasieårskullen uppgå till nära 6 000 ungdomar eller nära hälften av motsvarande årskull i Stockholms stad samt stiga till lågt räknat 6 500 år 1965. När maximsiffran kommer att uppnås, kan nu icke sägas, men någon minskning av årskullarna kommer med säkerhet ej heller att inträda under senare hälften av 1960-talet.

12. Beträffande *försöksgymnasierna* gäller för närvarande i fråga om *uppdelning av klassavdelning* på två undervisningsavdelningar, att sådan uppdelning kan medgivas i den omfattning, som enligt timplanen för rikets allmänna läroverk kan medgivas för motsvarande gymnasium, samt därutöver — under förutsättning att antalet elever, som deltagar i undervisningen är lägst 17 — högst tre veckotimmar med avseende å klassavdelning i första ringen. Försöksgymnasium kan vidare tilldelas en extra veckotimme per klassavdelning för klassföreståndarens enskilda handledning av eleverna.

I underdånig skrivelse den 10 februari 1959 angående vissa med försöksgymnasiernas tim- och kursplaner sammanhängande frågor har *skolöverstyrelsen* föreslagit, att nämnda delning av klassavdelning i första ringen bibehålles, medan den extra veckotimmen för klassföreståndaren föreslås slopad. Härjämte föreslår överstyrelsen, att delning av klass eller undervisningsavdelning med minst 17 elever skall i de båda högsta ringarna kunna förekomma under en veckotimme vid undervisning i moderna språk samt under en veckotimme vid undervisning i ytterligare ett ämne. I sistnämnda fall bör delningen i övertvägande utsträckning komma orienteringsämnena till godo, men den bör även kunna gälla andra ämnen, exempelvis latin och matematik. Här föreslagna nya delningsregler beräknas medföra kostnadsökning först under budgetåret 1961/62.

Överstyrelsen beräknar därvid, att den särskilda stödundervisning för elever, som övergår från försöksskola till försöksgymnasium, vilken nu bestrides med medel från skolöverstyrelsens anslag till försöksverksamheten, i fortsättningen endast kommer att erfordras i speciella fall. I gengäld föreslås nämnda anslag belastas med kostnader för studievägledning (handledning i studieteknik samt studieorientering) utanför timplanen under 30 undervisningstimmar sammanlagt i alla tre ringarna.

13—14. Elewantalet vid *statens kompletteringsgymnasium* uppgick läsåret 1958/59 till 523 och är innevarande läsår 700. Då beloppet för biträdeshjälp för sistnämnda läsår uppräknats med 4 000 kronor och då gymnasiet läsåret 1960/61 väntas få 900 elever, finner *statskontoret* anledning föreligga att förstärka biträdespersonalen. Ämbetsverket vill därför icke motsätta sig, att en kontorsbiträdestjänst inrättas men förutsätter därvid, att det nuvarande beloppet för anställande av tillfällig biträdespersonal minskas med 4 000 kronor.

16—19. I sina *petita* förordar överstyrelsen att *besparingsföreskrifterna* i Kungl. Maj:ts brev den 15 maj 1959 med hänsyn till lärarbristen bibehålles även under budgetåret 1960/61.

Överstyrelsen beräknar *totala antalet lärartjänster i teoretiska och praktiska läroämnena* vid de allmänna läroverken (utom läroverket för vuxna, försöksgymnasierna och kompletteringsgymnasiet) budgetåret 1960/61 till 6 427, varav 5 637 ordinarie tjänster och 790 icke-ordinarie tjänster. Härutöver beräknas 11 tjänster för försöksgymnasierna, 9 tjänster vid statens aftonskola, 9 tjänster vid läroverket för vuxna, 3 tjänster vid de till förstatligande föreslagna kommunala gymnasierna, 4 tjänster vid försöksskollinjen vid statens normalskola, 1 tjänst för stödundervisning i engelska i klass 1⁴ samt ytterligare sammanlagt 5 tjänster, som föranledes av förslag om matematik såsom tillvalsämne i latinlinjens två högsta ringar vid ett begränsat antal läroanstalter samt inrättandet av specialklasser av 2¹ och 1⁴ vid nya elementarskolan i Stockholm för

elever med läs- och skrivsvårigheter. Sammanlagda antalet erforderliga icke-ordinarie heltidstjänster beräknas således till $(790 + 11 + 9 + 9 + 3 + 4 + 1 + 5 =) 832$. Antalet vikarier för tjänstlediga ordinarie lärare eller på vakanta tjänster uppskattas till 1 200. Totalbehovet heltidsanställda icke-ordinarie lärare i teoretiska och praktiska läroämnena beräknas alltså till $(832 + 1\,200 =) 2\,032$.

Enligt överstyrelsens beräkningar, som utförts enligt andra principer än tidigare år, bör — utöver de lektorstjänster som föreslagits i samband med förstatligande av gymnasier och för försöksgymnasierna — inrättas 158 ordinarie lektorstjänster för *förbättrande av lektorsrepresentationen* vid vissa läroverk. Överstyrelsen föreslår, att samtliga dessa lektorstjänster inrättas. Överstyrelsen betonar särskilt gymnasiets fortsatta starka ansvällning och framhåller, att de adjunktstjänster i Ao 23, som måste tillkomma därest föreslagna lektorat ej inrättas, kommer att blockera och hindra senare inrättande av erforderliga lektorstjänster. *Statskontoret* kan för sin del icke förorda sådan ökning av antalet lektorat att lektorernas andel av undervisningen å gymnasiet blir större än för närvarande. Med denna utgångspunkt skulle enligt statskontorets bedömning 75 nya lektorat erfordras.

Vid bifall till förslaget om inrättande av lektorstjänster uppskattar överstyrelsen behovet av nya befordringstjänster till 387. Överstyrelsen, som föreslår oförändrat antal ämneslärarinnestjänster i lönegrad Ao 21, hemställer, att dessa 387 befordringstjänster inrättas som *adjunktstjänster i Ao 23*. I här angivna totala antal befordringstjänster är inräknade dels 12 adjunktstjänster, som vid förstatligande av Uppsala enskilda läroverk och privatgymnasium bör inrättas såsom statliga vid detta läroverk, dels 37 adjunktstjänster, som enligt beräkningar rörande behovet av lärare vid försöksgymnasierna skall finnas vid dessa. Överstyrelsen, som tidigare på grund av dessa gymnasiers ringa omfattning icke räknat med några ordinarie adjunktstjänster för försöksgymnasierna, anser det mycket viktigt, att dessa tjänster nu inrättas. I den mån av överstyrelsen föreslagna lektorstjänster eventuellt icke inrättas, bör antalet befordringstjänster i motsvarande grad ökas.

22—23. Överstyrelsen föreslår beträffande *utbytestjänsterna*, att bestämmelserna ändras såtillvida, att överstyrelsen erhåller rätt att i synnerligen svåra situationer medge ledigförklaring av utbytestjänst, även om motsvarande ordinarie tjänst icke hinner ledigförklaras på föreskrivet sätt eller sådan ledigförklarad tjänst av överstyrelsen förutses icke kunna besättas respektive icke kunna besättas inom avsedd tid.

Av de 20 disponibla extra ordinarie lektorstjänsterna i Ae 24 har samtliga tagits i anspråk, till övervägande delen för att avhjälpa den stora bristen på akademiskt utbildade lärarkrafter i övre Norrland. Sedan hösten 1958 har ett antal väl motiverade ansökningar om inrättande av dylika tjänster vid norrlandsläroverk icke kunnat bifallas, då tjänster icke funnits att tillgå. Ett utökat antal utbytestjänster erfordras även för att tillgodose nytillkommande gymnasier, vilka ofta ställes inför särskilda svårigheter att vid starten anskaffa kompetenta lärarkrafter. Överstyrelsen hemställer därför, att antalet extra ordinarie lektorstjänster i Ae 24 (utbytestjänster) må ökas till 30 från och med budgetåret 1960/61.

Då skillnaden i fråga om bestämmelserna för tillsättning av utbytes- respektive briststjänster har vållat en del svårigheter, anser överstyrelsen en

viss administrativ förenkling vara önskvärd. Överstyrelsen kan icke finna något skäl till att *bristtjänsterna* skulle inta någon särställning i förhållande till utbytestjänsterna i nämnda avseende, i synnerhet som bristtjänsterna är placerade i lönegrad Ae 23, medan utbytestjänsterna omfattar jämväl extra ordinarie lektorstjänster i Ae 24. Överstyrelsen föreslår därför, att allmänna skolstadgan ändras på sådant sätt, att tillsättningen av bristtjänsterna överföres till skolstyrelserna och att således tillsättningsförfarandet i denna del blir detsamma för utbytes- och bristtjänsterna.

24—28 och 32. Av de föreslagna 5 *övningslärartjänsterna* i Ao 18 i teckning föreslås en inrättad vid gymnasiet vid Uppsala enskilda läroverk i samband med förstatligandet av gymnasiet. Av de föreslagna 12 övningslärartjänsterna i Ao 18 i gymnastik med lek och idrott föreslås likaledes en inrättad vid nämnda gymnasium i Uppsala samt tre vid försöksgymnasier. Hittills har icke funnits några ordinarie övningslärartjänster vid försöksgymnasierna.

Enligt avlöningsreglementet för övningslärare är ordinarie eller extra ordinarie tjänst i teckning, musik eller gymnastik med lek och idrott vid enskilt gymnasium inplacerad i 18 lönegraden. De tjänster, som vid bifall till överstyrelsens förslag inrättas vid försöksgymnasierna och vid gymnasiet vid Uppsala enskilda läroverk, bör också placeras i 18 lönegraden. Överstyrelsen hemställer, att statligt gymnasium införes i den åsyftade bestämmelsen.

Ordinarie och extra ordinarie lärare i teckning, musik eller gymnastik med lek och idrott vid högre allmänt läroverk och realskola förenad med kommunalt allmänt gymnasium åtnjuter lön i 18 lönegraden oavsett omfattningen av gymnasietjänstgöringen, under det att motsvarande lärare vid realskola (varmed jämställes enhetsskolans högstadium) med fyllnadstjänstgöring på försöksgymnasium synes kunna uppbära lön endast i 16 lönegraden, hur omfattande gymnasietjänstgöringen än är. Överstyrelsen hemställer om bestämmelser, som möjliggör lön i 18 lönegraden för lärare i teckning, musik och gymnastik med lek och idrott vid realskola (enhetsskolans högstadium) med fyllnadstjänstgöring på försöksgymnasium, samorganiserat med realskolan (enhetsskolans högstadium). Överstyrelsen vill också föreslå godkännande i efterhand beträffande ett par fall, där av missförstånd från vederbörande rektors sida tillämpning av den nu föreslagna regeln redan förekommit.

33. I fråga om *hållningsgymnastik* har tilldelningen av lärartimmar innevarande budgetår varit maximerad till 250 timmar, och överstyrelsen således tvingats att centralt fördela timmarna. Överstyrelsen föreslår nu, att beslutanderätten angående antalet veckotimmar i hållningsgymnastik liksom i övriga övningsämnen skall tillkomma skolstyrelserna. Därvid föreslås skola med över 600 elever få rätt att utnyttja 2 veckotimmar och övriga 1 veckotimme, under förutsättning att undervisningen ledes av lärare som avlagt gymnastiklärarexamen eller sjukgymnastexamen, dock med rätt för skolöverstyrelsen att därest särskilda skäl föreligger medgiva avvikelse. Överstyrelsen beräknar, att, om denna norm fastställs, antalet veckotimmar kommer att vara i det närmaste oförändrat.

37—44. Skolöverstyrelsen redovisar i sina anslagsäskanden resultatet av den översyn av *vaktmästarorganisationen* vid de allmänna läroverken, som verkstälts på Kungl. Maj:ts uppdrag, och anför därvid bland annat följande. Skolorganisationens kvantitativa utveckling under

det senaste decenniet har bland annat medfört en ökning av elevantalet vid de allmänna läroverken med 70 procent. Någon motsvarande utökning av antalet ordinarie och extra ordinarie vaktmästar- och värmeskötartjänster har emellertid icke ägt rum. Om man jämför det nuvarande antalet tjänster (330) med motsvarande för budgetåret 1949/50 (247) finner man, att tjänsterna under denna period utökats med endast omkring 30 procent. Det är alltså tydligt, att en kraftig eftersläpning här skett. Men även andra faktorer än det ökade lärjungeantalet inverkar på vaktmästarbehovet. Nya lokaler eller provisoriska lokaler har tillkommit vid många skolor. Vissa nya arbetsuppgifter har tillkommit för vaktmästarna, bland annat sammanhängande med utökningen av de audiovisuella hjälpmedlen vid undervisningen. En ytterligare omständighet, som i vissa fall inverkar på behovet av vaktmästare, är arbetstidsförkortningen.

Överstyrelsen måste sålunda konstatera, att behov finnes av ett tämligen stort antal nya tjänster. Samtidigt vill överstyrelsen dock framhålla, att överstyrelsen nu finner det betydligt vanskligare än tidigare att bedöma, huruvida det av rektorer och styrelser redovisade behovet av vaktmästarpersonal är av varaktig art, enär realskolan står under ombildning. Överstyrelsen finner det dock nödvändigt att utgå från det nu aktuella behovet vid de olika skolorna, men har ansett sig böra iakttaga större återhållsamhet än tidigare i fråga om förslag om ordinariesättning av tjänster vid skolor, som enbart omfattar realskola.

Antalet ordinarie eller extra ordinarie vaktmästar- eller värmeskötartjänster har hittills vid ett läroverk uppgått till högst tre, med undantag endast för statens normalskola, vid vilken tre och en halv tjänster funnits inrättade. Med hänsyn till att ett stort antal läroverk nu nått en omfattning, som är avsevärt större än som varit fallet vid tidigare undersökningar av vaktmästarorganisationen, finner överstyrelsen det icke rimligt att längre hålla fast vid denna maximering till tre lönegradsplacerade tjänster vid en skola och föreslår därför i några fall vid de allra största skolorna en utökning till tre och en halv eller fyra tjänster.

Överstyrelsen föreslår i övrigt som norm inrättande av en tredje tjänst vid skola med över 1 000 lärjungar och av en andra tjänst vid skola med över 600 lärjungar. Med hänsyn till rekryteringssvårigheterna finner överstyrelsen det föga rationellt att halvtidstjänster inrättas utan tillstyrker sådan tjänst endast om vederbörande rektor eller styrelse föreslagit den och man alltså kan anta, att förutsättningar finns för att kunna besätta tjänsten.

I fråga om fördelningen av tjänster på olika lönegrader räknar överstyrelsen — vid förslag om inrättande och ombildning av vaktmästar- och värmeskötartjänster — med lönegrad 8 för värmeskötare, för förste vaktmästare vid läroverk med mer än en vaktmästare och för vaktmästare vid läroverk, där endast en vaktmästare är anställd. I övriga fall föreslår överstyrelsen lönegrad 7. Med tillämpning av här angivna normer räknar överstyrelsen med att följande vaktmästar- och värmeskötartjänster bör inrättas eller ombildas.

Nyinrättande av vaktmästartjänst: Överstyrelsen föreslår, att en fjärde tjänst inrättas vid vart och ett av de högre allmänna läroverken i Solna, Karlstad, Västerås, statens normalskola i Stockholm samt Växjö, varvid dock beträffande statens normalskola förutsättes, att den redan inrättade halvtidstjänsten vid läroverket indrages. Tjänsterna före-

slås samtliga vara extra ordinarie och placerade i lönegrad Ae 7. — En tredje tjänst föreslås inrättad vid vart och ett av högre allmänna läroverken i Hässleholm, Uddevalla, Västervik, Trollhättan, Örnsköldsvik, högre allmänna läroverket i Blackeberg i Stockholm, S:t Petri högre allmänna läroverk i Malmö, högre allmänna läroverket i Hudiksvall samt högre allmänna läroverket i Lidingö. Samtliga tjänster beräknas inrättade som extra ordinarie i lönegrad Ae 7, med undantag av tjänsten i Hässleholm, som föreslås inrättad som ordinarie i Ao 7 med hänsyn till att skolan har en mycket stor omfattning, och tjänsten i Lidingö, som föreslås som ordinarie i lönegrad Ao 8, då läroverket hör till landets största. — Överstyrelsen föreslår en andra tjänst vid vart och ett av högre allmänna läroverken i Karlshamn, Köping, Avesta, Visby, Värnamo, Kungälv, Sala, Oskarshamn, Ludvika, Kiruna, Tranås och Hedemora. Vid samrealskolan i Falkenberg föreslås inrättande av en halvtidstjänst. Tjänsterna beräknas vara placerade som extra ordinarie i Ae 7 med undantag av tjänsten i Karlshamn, som föreslås få ordinarie karaktär med hänsyn till läroverkets stora omfattning. Vid läroverk, där vaktmästartjänst ännu saknas, föreslås en första tjänst inrättad vid samrealskolorna i Vara, Strömsnäsbruk och Säter. Dessa tjänster torde böra placeras i lönegrad A 8 då skolorna omfattar mer än fem klassavdelningar och tidigare ingen vaktmästartjänst finnes inrättad vid skolan. Tjänsterna i Vara och Strömsnäsbruk föreslås bli extra ordinarie och tjänsten i Säter ordinarie, detta på grund av att den extra vaktmästaren vid skolan under en mycket lång följd av år tjänstgjort vid skolan och om möjligt bör beredas ordinarie anställning. Vid det föreslagna statliga gymnasiet i Uppsala räknas med en ordinarie tjänst i Ao 8. Då samrealskolan i Lundby i Göteborg från och med budgetåret 1960/61 helt avvecklats, föreslår överstyrelsen, att den vid samrealskolan inrättade ordinarie vaktmästartjänsten i lönegrad Ao 8 överföres till försöksgymnasiet i Göteborg.

Nyinrättande av värmeskötartjänst: Överstyrelsen tillstyrker, att en extra ordinarie värmeskötartjänst i lönegrad Ae 8 inrättas vid vart och ett av högre allmänna läroverken i Brännkyrka och Gubbängen i Stockholm samt vid högre allmänna läroverket i Sandviken, då värmeanläggningarna vid dessa läroverk är av en omfattning som torde väl motivera inrättande av värmeskötartjänst.

Ombildning av tjänster: Överstyrelsen föreslår, att värmeskötartjänsten i lönegrad Ao 8 vid högre allmänna läroverket i Västerås ombildas till vaktmästartjänst i Ao 8, med hänsyn till att genom en omläggning av läroverkets värmesystem, skötseln av detta förenklats så att den icke längre kan sägas utgöra den huvudsakliga sysselsättningen för den person, som innehar värmeskötartjänsten. Då tjänstens nuvarande innehavare avgår med pension inom kort, synes tidpunkten för en ombildning vara lämplig. — Överstyrelsen föreslår vidare en ombildning av vaktmästartjänsterna i Ae 7 till Ao 7 vid vart och ett av högre allmänna läroverken i Kalmar, Arvika, Ängelholm, Katrineholm, Trelleborg, Karlskoga och Nyköping, då dessa läroverk är så stora, att man kunde överväga inrättande av en ny tjänst. — Likaledes föreslår överstyrelsen, att en extra ordinarie vaktmästartjänst i Ae 8 ombildas till ordinarie i Ao 8 vid det föreslagna högre allmänna läroverket i Mörby. Vid samrealskolorna i Anderslöv och Asker-sund har överstyrelsen trots dessa läroverks relativt obetydliga omfattning ansett sig böra tillstyrka ordinariesättning av vaktmästartjänsterna

vid dessa läroverk med hänsyn till önskvärdheten av att bereda läroverkens vaktmästare, som sedan 1940, respektive 1941, varit anställda vid skolorna, ordinarie anställning. — En vaktmästartjänst i lönegrad Ao 7 vid högre allmänna läroverket för gossar i Hälsingborg föreslås bli ombildad till värmeskötartjänst i lönegrad Ao 8, då skolan har en omfattning, som motiverar en sådan ombildning. — Vid högre allmänna läroverket i Västervik föreslås ombildning av en extra ordinarie värmeskötartjänst i Ae 8 till ordinarie i Ao 8, med hänsyn till att tjänsten, som varit inrättad vid läroverket sedan 1953, visat sig fylla ett varaktigt behov.

Vidare förutsätter överstyrelsen, att de extra ordinarie vaktmästartjänsterna i lönegrad Ae 7 vid samrealskolorna i Skurup och Svedala *indrages* från och med budgetåret 1960/61 med anledning av realskolans avveckling i dessa kommuner.

Statskontoret anser sig icke kunna tillstyrka förevarande förslag om inrättande av ordinarie tjänster. I den mån befattningar bör tillskapas, torde de böra inrättas som extra ordinarie. Vad beträffar spörsmålet om det antal nya vaktmästartjänster, som bör inrättas, kan statskontoret icke biträda yrkandet, att vissa läroverk skulle erhålla en fjärde vaktmästare. I övrigt vill statskontoret icke motsätta sig, att nya befattningar inrättas i enlighet med föreliggande förslag utom såvitt angår läroverken i Tranås och i Hedemora, där elevantalet icke synes motivera ytterligare tjänster.

Genom 68 § allmänna försöksskolebestämmelserna har föreskrifter lämnats beträffande ordinarie vaktmästartjänster vid statligt läroverk, där realskolan eller del därav är under avveckling eller redan avvecklats för att ersättas med högstadium av försöksskola. *Civildförvaltningens personalförbund* har framhållit, att motsvarande bestämmelser om *extra ordinarie vaktmästares ställning vid realskolans avveckling* saknas och hemställt, att överstyrelsen måtte vidtaga åtgärder för att få frågan reglerad. *Överstyrelsen* föreslår, att denna fråga regleras på sådant sätt att extra ordinarie vaktmästare eller värmeskötare, som på grund av realskolans avveckling icke kan bibehållas i sin tjänst, erbjudes överflyttning till annan motsvarande tjänst, om sådan finnes disponibel. Om så icke är fallet eller vederbörande vaktmästare icke anser sig kunna acceptera den nya tjänsten, bör han entledigas.

45. Från och med innevarande budgetår skall medel för avlönande av viss icke-ordinarie vaktmästar- och eldarpersonal och övrig betjäning vid läroverken, vilka hittills utgått ur expenskassan (ljus- och vedkassan), belasta anslagsposten till Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal under läroverkens avlöningsanslag.

De av styrelserna infordrade uppgifterna rörande utgifter ur expenskassan (ljus- och vedkassan) för vaktmästarpersonal vid läroverken under budgetåret 1958/59 utvisar, att utgifterna uppgått till i runt tal 700 000 kronor. Vid bifall till de av överstyrelsen föreslagna förändringarna i fråga om de ordinarie och extra ordinarie vaktmästar- och värmeskötartjänsterna torde utgifterna för övrig icke-ordinarie personal minska, då i många fall extra eller tillfällig vaktmästarpersonal kommer att ersättas av ordinarie eller extra ordinarie. Härigenom torde utgifterna för tillfällig och extra vaktmästarpersonal kunna nedbringas med i runt tal 200 000 kronor. Ytterligare behov av personal av detta slag tillkommer dock vid ett antal läroverk. Överstyrelsen räknar för budgetåret 1960/61 med att kost-

naderna härför kommer att uppgå till i runt tal 600 000 kronor. För innevarande budgetår hade beräknats 500 000 kronor.

Då nu medel till här ifrågavarande personal skall utgå ur avlöningsanslaget, finner överstyrelsen det oundgängligen nödvändigt, att föreskrifter av något slag utfärdas för att reglera användningen av dessa medel. Överstyrelsen utgår från att en bedömning av behovet vid läroverken måste ske centralt och föreslår, att det skall ankomma på överstyrelsen att utfärda föreskrifter i ämnet.

46—48 och 51. Genom beslut den 15 maj 1959 anbefallde Kungl. Maj:t skolöverstyrelsen att verkställa en redogörelse för *rektorerernas arbetsituation* med anledning av vad statsutskottet uttalat i utlåtandet 1959: 51 samt att om möjligt i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1960/61 till Kungl. Maj:t inkomma med denna redogörelse jämte de förslag i ämnet vartill överstyrelsen kunde finna anledning. För att få en redogörelse över rektorernas egen syn på sina arbetsförhållanden, det sätt på vilket överflyttningen av läroverkens ekonomiska förvaltning inverkat på arbetet, och de erfarenheter som vunnits av reformen, inhämtade överstyrelsen genom cirkulärskrivelse den 1 juni 1959 uppgifter från rektorerna vid samtliga allmänna läroverk.

Det visar sig av de till överstyrelsen ingivna svaren, att rektorerna i stor utsträckning icke anser sig ha genom reformen av läroverkens ekonomiska förvaltning vunnit mera tid för den pedagogiska ledningen av sitt läroverk. Drygt 75 procent av de rektorer, som svarat på överstyrelsens fråga härom har besvarat den nekande. I viss utsträckning synes detta bero på att en omfattande rapportering måste ske till skolstyrelserna, för att dessa skall få erforderliga uppgifter för att kunna ombesörja utbetalningar, och att vid läroverken en tämligen omfattande dispositionsbokföring måste föras, för att rektorerna skall kunna ha kännedom om kassornas ställning. Då kamrerartjänsterna vid läroverken indragits i samband med överförandet av den ekonomiska förvaltningen till skolstyrelserna, har de här nämnda arbetsuppgifterna antingen måst övertagas av rektor själv eller läggas på biträdespersonal, som är avsedd för andra arbetsuppgifter.

Den viktigaste orsaken till att huvudparten av rektorerna icke anser sig ha vunnit ökad tid till sina pedagogiska arbetsuppgifter torde emellertid vara att deras arbete till följd av skolstyrelsereformen ökat i andra avseenden. Flertalet rektorer framhåller sålunda, att skolstyrelsesammanträdena är synnerligen tidsödande för rektorerna, att skriftväxlingen med skolstyrelsen är omfattande och att arbetet i det hela blivit mera tidskrävande och tungrovt. I många fall är rektorerna allvarligt bekymrade över att de på grund av anhopningen av administrativa göromål inte kan ägna erforderlig tid åt den pedagogiska ledningen av skolan och över att de inte i tillräcklig utsträckning kan ge stöd och handledning åt unga och oerfarna lärare; särskilt otillfredsställande är detta vid läroverk, där på grund av lärarbristen otillräckligt utbildad lärarpersonal anställts i större utsträckning. Särskilt de rektorer, som är förordnade som förste rektorer, finner sin arbetsbörda alltför betungande.

Överstyrelsen har vid genomgången av rektorernas redogörelser blivit övertygad om att befrielsen från ansvaret för den ekonomiska förvaltningen visserligen innebär en avsevärd lättnad för rektorerna, men att denna

lättnad i många fall — i synnerhet vid de större läroverken — motsvaras av en ökning av andra arbetsuppgifter. Detta i samband med den ansvällning av lärjungeantalet vid de högre skolorna som skolväsendets utveckling under senare år medfört, torde ha inneburit, att rektorernas arbetsbörda snarare ökat ytterligare.

Överstyrelsen har därför ansett sig böra ånyo föra fram *förslag om förstärkning av hjälpen åt rektorerna*, i fråga om såväl pedagogiska som administrativa och sociala arbetsuppgifter. Överstyrelsens förslag innefattar *dels* utvidgning av möjligheterna att inrätta befattningar som biträdande rektor, *dels* införande av tillsynsläraryrkesbefattningar, *dels* ökad medelsanvisning till biträdeshjälp på rektorsexpeditionerna, *dels* utökning av skolkuratorsverksamheten.

Överstyrelsen föreslår sålunda en utbyggnad av hjälpen med de pedagogiska arbetsuppgifterna åt sådana rektorer, som är förordnade som förste rektorer i kommunen. Härvid förordas inrättande av befattningar som biträdande rektor vid samrealskola, förenad med kommunalt gymnasium, i de fall då läroanstaltens rektor är förordnad som förste rektor och då lärjungeantalet vid samrealskolan och kommunala gymnasiet sammanlagt uppgår till minst 600 lärjungar. Kostnaderna för biträdande rektor vid skola, som består av samrealskola och kommunalt gymnasium, torde böra fördelas på stat och kommun i proportion till antalet lärjungar vid läroanstaltens statliga och vid dess kommunala del. Överstyrelsen föreslår härjämte en utvidgning av tillsynsläraryrkesinstitutionen, att gälla även de allmänna läroverken i de fall, då rektor är förordnad som förste rektor och då befattning som biträdande rektor icke enligt bestämmelserna kan inrättas. Enligt förslaget skall tillsynslärare — därest rektor innehar skolchefsbefattning — finnas vid skola med mer än 150 lärjungar. För beredande av hjälp med pedagogiska arbetsuppgifter åt rektorer vid stora läroverk, oberoende av om de innehar skolchefsbefattning, vill överstyrelsen — liksom i fjol — föreslå, att befattningar som biträdande rektor inrättas vid allmänna läroverk och högre kommunala skolor, där lärjungeantalet överstiger 1 000.

Beträffande biträdeshjälpen på rektorsexpeditionerna upprepar skolöverstyrelsen sina i fjolårets *petita* framförda förslag om ändrade grunder för beräkning av anslagsmedel till rektorsexpeditionerna.

Statskontoret har icke funnit anledning till erinran mot förslaget, att gällande bestämmelser om inrättande av befattning som biträdande rektor vid högre allmänt läroverk med minst 600 lärjungar skulle utsträckas att omfatta även samrealskola, förenad med kommunalt gymnasium. Vad överstyrelsen i övrigt hemställt i fråga om inrättande av befattningar som biträdande rektor och tillsynslärare samt ändrade normer för beräkning av anslaget till biträdeshjälp kan ämbetsverket icke tillstyrka.

49—50. För närvarande finns två heltidstjänster som *skolkuratorer* i lönegrad Ae 14 vid högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm och högre allmänna läroverket för flickor å Södermalm i Stockholm samt en heltidstjänst som skolkurator i lönegrad Ae 12 vid högre allmänna läroverket å Kungsholmen i Stockholm, varjämte till arvodesanställda skolkuratorer och skolkuratorspraktikanter ett belopp av i runt tal 95 000 kronor beviljats för innevarande budgetår.

Som överstyrelsen anfört i sina anslagsäskanden för budgetåret 1959/60

bör skolkuratorsverksamheten vid de högre skolorna förstärkas genom inrättande av reglerade tjänster.

Överstyrelsen anser, att ytterligare fem heltidstjänster som skolkurator i Ae 12 bör inrättas vid högre allmänna läroverken i Enskede i Stockholm, Solna, Linköping, Västerås och Östersund. Vidare föreslår överstyrelsen, att medel beräknas till 27 halvtidstjänster samt praktikantarvoden med tillhopa i runt tal 155 000 kronor.

Statskontoret kan icke biträda yrkandet om inrättande av lönegrads-placerade tjänster för skolkuratorer utan föreslår en ökning av medelsanvisningen för arvodesanställda kuratorer med 25 000 kronor.

52. *Överstyrelsen* betonar vikten av att den praktiska lärarutbildningen får en sådan kapacitet, att någon provårskö inte behöver förekomma utöver den som betingas av att lärarkandidaterna före hänvisningen måste ha viss tjänstgöring. För närvarande är utbildningskapaciteten vid de läroverk och folkskoleseminarier vid vilka *egentlig lärarkurs* är anordnad 224 lärarkandidater per termin. Till den egentliga lärarkursen höstterminen 1959 hade 313 sökande anmält sig. Antalet vakanta platser uppgick till 216. Motsvarande siffror för höstterminen 1958 och vårterminen 1959 var 289, 212 respektive 230 och 206. Till vårterminens lärarkurser är i regel ansökningarna färre, bland annat beroende på att många lärare ogärna vill avbryta sin tjänstgöring under pågående läsår och på att rektorerna ofta har svårt att finna någon vikarie. Överstyrelsen räknar med en ökning av antalet sökande, som inte kan utjämnas genom tillkomsten av en ny lärarhögskola.

Då utbildningskapaciteten vid de nuvarande lärarkursanstalterna inte kan väsentligt ökas, anser överstyrelsen det ytterst angeläget att från och med budgetåret 1960/61 *egentlig lärarkurs* inrättas vid ytterligare tre läroverk intill dess lärarhögskoleväsendet fått sådan omfattning att behovet av praktisk lärarutbildning kan på denna väg i tillfredsställande omfattning tillgodoses. Härigenom skulle utbildningskapaciteten öka med 30 kandidater per termin.

Statskontoret erinrar om att överstyrelsen i sina anslagsäskanden för budgetåret 1956/57 förutsatte, att vid högre allmänt läroverk 10 à 12, undantagsvis 13 samt vid seminarium 6 à 8 lärarkandidater kunde mottagas per termin. Vid de läroverk och seminarier — 19 respektive 5 — vid vilka *egentlig lärarkurs* är anordnad, intages för närvarande 224 kandidater per termin. Då redan befintliga lärarutbildningsanstalters kapacitet alltså knappast synes vara ianspråktagen i full utsträckning, kan statskontoret icke förorda, att ifrågavarande kostnadskrävande förslag genomföres.

53. Då genom skolväsendets utbyggnad frekvensen av mera omfattande arbeten beträffande *institutionsinredningar* m. m. kraftigt ökar, finner överstyrelsen en höjning av denna post till det även för innevarande budgetår äskade beloppet, 16 000 kronor, motiverad.

Statens lönenämnd, som haft att yttra sig över skolöverstyrelsens förslag dels i vad avser avlöningsgrupp för rektorer vid de till förstatligande föreslagna gymnasier och vid befintliga eller till inrättande föreslagna försöksgymnasier, dels beträffande inrättande av nya ordinarie övningslärartjänster har ingen erinran mot förslagen i nämnda delar.

Departementschefen. Innan jag går in på de frågor, som föranledes av skolöverstyrelsens anslagsäskanden, vill jag i anslutning till vissa av riksdagen gjorda uttalanden rörande *sänkning av elevantalet i klasserna* inom folkskolan, de allmänna läroverken och därmed jämförliga läroanstalter anföra följande.

Med anledning av väckta motioner beslöt 1959 års riksdag att hos Kungl. Maj:t hemställa, att av riksdagen år 1956 begärd utredning rörande sänkning av lärjungeantalet i undervisningsavdelningarna inom folkskoleväsendet samt vid de allmänna läroverken och därmed jämförliga läroanstalter snarast möjligt måtte färdigställas och förslag i ämnet föreläggas riksdagen. Statsutskottet hade för sin del uttalat, att utskottet starkt ville framhålla nödvändigheten av att en sänkning av elevantalet i klasserna kom till stånd så fort så kunde ske med hänsyn till tillgången på lokaler och lärare.

Den hemställan om utredning, som 1956 års riksdag gjorde, skedde i anslutning till behandlingen av propositionen 1956:123 angående skolväsendets ordnande på realskolestadiet under övergångstiden före enhetsskolans genomförande m. m. I denna proposition hade departementschefen med anledning av realskoleutredningens förslag om sänkning av maximiantalet lärjungar i klassavdelningarna på realskolestadiet uttalat, att tidpunkten för realiserandet av dessa förslag berodde på omständigheter, som inte då kunde med någon säkerhet överblickas. Förslag i ämnet måste grundas på ingående undersökningar om reformens inverkan på behovet av lärare och lokaler, varvid förhållandet på de särskilda orterna åtminstone till en viss grad måste penetreras. Det borde ankomma på skolöverstyrelsen att följa utvecklingen och så snart detta kunde ske framlägga de förslag, som befanns möjliga.

I sitt utlåtande över propositionen konstaterade statsutskottet med anledning av väckta motioner, att åtgärder föreslagits, som syftade till att nedbringa antalet samtidigt undervisade lärjungar i klasserna samt därigenom öka undervisningens effektivitet och förbättra möjligheterna att i undervisningen tillgodose lärjungarnas individuella behov och intressen. Det vore enligt utskottets mening fråga om angelägna åtgärder; sedan det blivit uppvisat, att våra resurser vore tillräckliga för de angivna ändamålen eller för några av dem, borde ingen tid försittas, innan däremot svarande åtgärder genomfördes vid skolorna. Utskottet erinrade om att vissa undersökningar visserligen vore igång hos seminarieutredningen, men att dessa i första hand endast torde avse möjligheten att återgå till 1947 års bestämmelser i fråga om elevernas fördelning på läraravdelningar i folkskolan. Utskottet förutsatte, att förslag i sistnämnda hänseende komme att föreläggas 1957 års riksdag, men ansåg det önskvärt, att därjämte en sammanfattande utredning komme till stånd, som gjorde det möjligt att bedöma verkningarna i olika hänseenden och angelägenhetsgraden av tänk-

bara delreformer, och att sätta in de tillgängliga lärartillgångarna på de punkter, där de gjorde största nyttan. Utredningen, vilken borde avse såväl folkskolan som de högre skolorna och omfatta även gymnasiestadiet, förutsattes bli färdig inom sådan tid att förslag skulle kunna föreläggas 1958 års riksdag.

I utlåtandet nr 127 vid 1957 års riksdag erinrade statsutskottet om denna av riksdagen begärda utredning och förordade att till densamma skulle hänskjutas vissa andra med sänkning av elevantalet i klasserna närbesläktade frågor.

I propositionen 1957:123 angående folkskoleseminarieorganisationen m.m. framhölls att det vore ytterligt angeläget, att elevantalet i folkskolans läraravdelningar minskades. Som en första åtgärd därvidlag borde genomföras en minskning till 1940-talets normaltal i klasser av A-form. Departementschefen förordade därför, att 1950 års bestämmelser avvecklades och att en återgång skedde till 1947 års kungörelse. Återgången borde genomföras successivt under fyraårsperioden 1959/60—1962/63.

I samband med denna fråga erinrade departementschefen om att utredning pågick inom ecklesiastikdepartementet rörande frågan om elevantalet i klasserna i folkskolans övriga former och i de högre skolorna.

Vid de överväganden rörande det nu behandlade spörsmålet, som skett inom ecklesiastikdepartementet, har bland annat olika beräkningar företagits i syfte att klarlägga kostnaderna vid sänkning av elevantalet per klass i olika skolformer. Det har därvid framkommit, att åtgärder av detta slag, som skulle vara av verklig betydelse för undervisningen, måste bli synnerligen kostnadskrävande. Således skulle sänkning av elevantalet med 5 i folkskolans A-klasser medföra ökade statliga kostnader för lärarlöner med ett belopp av omkring 22 miljoner kronor per år. En sänkning med 5 av de normaltal, som reglerar storleken av folkskolans B- och b-klasser skulle öka de årliga statliga lärarlönekostnaderna med cirka 15 miljoner kronor. För de allmänna läroverkens gymnasieavdelningar skulle en sänkning av elevantalet från högst 30 till högst 25 medföra ökade lönekostnader med cirka 11 miljoner kronor årligen. En sänkning i motsvarande omfattning av elevantalet på realskolestadiet och enhetsskolans högstadium skulle medföra statliga lönekostnadsökningar, som kan uppskattas till omkring 35 miljoner kronor årligen.

Vidare må framhållas, att den ökning av antalet klasser, som skulle bli följden av de sänkta elevtalen, skulle medföra ett väsentligt ökat behov av skollokaler. Kostnaderna för att tillgodose detta behov blir självfallet avsevärda.

De angivna siffrorna är visserligen approximativa men får anses ge en god bild av storleken av de kostnader, som skulle följa av en sänkning av elevantalet vid samtliga de här berörda skolformerna i den utsträckning som angivits och som förutsatts vid beräkningarna. Emellertid skulle,

såsom torde framgå av det anförda, även sänkningar med ett mindre elevantal än 5 eller en koncentration av åtgärderna till en eller ett par av de olika skolformerna medföra högst avsevärda merkostnader på driftbudgeten.

Mot bakgrunden av de här i korthet redovisade beräkningarna har jag för egen del icke funnit det lämpligt att nu driva utredningsarbetet längre utan att först riksdagens uppmärksamhet fästes på de ekonomiska konsekvenser, som ett genomförande av standardförbättringar i detta avseende kan förutses medföra. Dessa konsekvenser är enligt mitt bedömande sådana, att den i och för sig ytterligt angelägna förbättring av betingelserna för skolans verksamhet, som mindre elevantal skulle medföra, tyvärr inte torde kunna genomföras under de närmaste åren.

Det synes mig därför knappast ändamålsenligt att nu slutföra ett detaljerat utredningsarbete, vars resultat inte kan förutses komma att genomföras inom den tid som utredningsmaterialet kan vara aktuellt. Däremot bör självfallet en minskning av elevantalet i klasserna alltjämt vara en av de väsentligaste riktpunkterna vid det ständigt fortgående mera långsiktiga planeringsarbetet på skolans område och målsättningen härutinnan förverkligas så snart statsfinansiella och andra nödvändiga förutsättningar härför kan anses föreligga.

Vad jag nu framhållit bör givetvis inte hindra genomförande av sådana angelägna delreformer i förevarande avseende, för vilka utrymme kan beredas vid den årliga budgetavvägningen. Så har skett på många punkter under de senaste åren, i form av exempelvis förmånligare grunder för hjälpundervisning och annan specialundervisning i folkskolan och enhetsskolan, inrättande av särskilda skolmognadsklasser, ändrade grunder för vissa förstärkningsanordningar i folkskolans B-former, förmånligare bestämmelser om gruppindelning vid vissa laborationer, anordnande av särskild observationsundervisning m. m. Som ett exempel på sådana i och för sig angelägna delreformer, för vilka inte hittills och ej heller i det nu avslutade budgetarbetet utrymme kunnat ges, kan jag å andra sidan nämna den sedan länge aktuella frågan om minskat elevantal i folkskolans slöjddavdelningar, där en sänkning av delningstalet från 25 till 20 kan beräknas medföra en årlig kostnadsökning för statsverket av omkring 3 miljoner kronor.

Jag har ansett mig böra ta upp dessa spörsmål i förevarande sammanhang för att tillfälle därigenom skall lämnas riksdagen att, om riksdagen för sin del skulle finna det påkallat, komplettera sitt tidigare ställningstagande till de här inledningsvis redovisade utredningsfrågorna.

Jag övergår så till behandlingen av skolöverstyrelsens anslagsäskanden och de däri väckta förslagen.

Utbyggnaden av den statliga gymnasieorganisationen genom förstatligande av kommunala gymnasier har hittills omfattat 38 gymnasier. Vid

innevarande budgetårs ingång befintliga helt kommunala gymnasier och dessas tillkomstår framgår av följande sammanställning.

Malmö: Slottsstaden	1954	Ulricehamn	1957
Mörby	1954	Göteborg: Östra realskolan ..	1958
Mora	1956	Klippan	1958
Stockholm: Spånga	1956	Ljungby	1958
Ånge	1956	Malmö: Johannes samreal-	
Älmhult	1956	skola	1958
Falkenberg	1957	Nybro	1958
Hallsberg	1957	Ronneby	1958
Hultsfred	1957	Mjölby	1959
Norrtälje	1957	Finspång	1959
Vetlanda	1957	Lindesberg	1959
Kramfors	1957	Stockholm: Bandhagen	1959

Av dessa kommunala gymnasier har skolöverstyrelsen föreslagit att gymnasierna i Malmö (Slottsstaden) och Mörby förstatlignas från och med nästa budgetår. Häremot har jag ingen erinran (p. 1).

Med anledning av vad skolöverstyrelsen anfört rörande förstatlignande av gymnasiet vid Uppsala enskilda läroverk tillstyrker jag, att förstatlignandet sker i ett sammanhang från och med nästa budgetår (p. 2). I samband med förstatlignandet av de nyssnämnda kommunala gymnasierna och det ifrågavarande gymnasiet i Uppsala bör rektorstjänsterna vid dessa läroanstalter ombildas till rektorstjänster i lönegrad Bp 1 (p. 3). Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om tjänsternas inplacering i avlöningsgrupper. Vid bifall till föreslaget förstatlignande av ifrågavarande läroanstalter bör inrättas tillhopa 18 ordinarie lektorstjänster, nämligen 3 vid det nya högre allmänna läroverket i Malmö, 4 vid läroverket i Mörby och 11 vid gymnasiet i Uppsala (p. 4). Vid det sistnämnda bör i enlighet med skolöverstyrelsens förslag även inrättas 12 adjunktstjänster i Ao 23 (p. 19).

Skolöverstyrelsen har föreslagit att 16 ordinarie lektorstjänster inrättas vid läroverk, vilka på grund av tidigare beslut är under ombildning till högre allmänna läroverk (p. 5). Antalet dylika läroverk är sex. Beträffande tre sker förstatlignandet från och med den 1 juli 1958 och beträffande tre från och med den 1 juli 1959. Jag har ingen erinran mot överstyrelsens förslag.

Skolöverstyrelsen har framlagt förslag om inrättande från och med nästa budgetår av tre nya försöksgymnasier, nämligen i Huddinge, Malmö och Södertälje. Jag har tidigare utförligt redogjort för överstyrelsens förslag i dessa delar och tillstyrker dem i vad avser Huddinge och Södertälje. Jag biträder också förslaget att ett försöksgymnasium upprättas även i Malmö, vilket enligt min mening särskilt kan motiveras med att vid lärarhögskolan där påbörjas viss utbildning av lärare i läroämnena från och med

nästa läsår. Enligt min uppfattning bör det emellertid prövas, om inte S:t Petri läroverk i första hand bör tagas i anspråk för försöksgymnasiets förläggning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare utredning och förslag i frågan från skolöverstyrelsens sida ta slutlig ställning härtill.

Skolöverstyrelsen har i sina anslagsäskanden även redovisat en framställning från Sundbybergs stad om inrättande från och med budgetåret 1960/61 av ett försöksgymnasium i denna stad. Framställningen har emellertid avstyrkts av skolöverstyrelsen med hänvisning till högstadiets organisation vid försöksskolan i Sundbyberg. Med hänsyn dels till att försöksverksamheten i Sundbyberg, vilken påbörjades redan 1951, bedrivits i former som av Kungl. Maj:t godkänts och följaktligen utgjort ett led i försöksverksamheten i stort, dels ock till det utomordentligt trängande behovet av gymnasieplatser i Stor-Stockholmsområdet vill jag för egen del förorda, att ett treårigt, för manlig och kvinnlig ungdom öppet försöksgymnasium från och med nästa budgetår, eller den senare tidpunkt Kungl. Maj:t bestämmer, upprättas även i Sundbyberg. Med hänsyn till elevunderlaget räknar jag med att tre avdelningar av första ringen inrättas från försöksgymnasiets start.

Den av skolöverstyrelsen föreslagna omorganisationen av det för närvarande till högre allmänna läroverket i Linköping knutna försöksgymnasiet finner jag lämplig och tillstyrker att den på avsett sätt genomföres (p. 7).

I enlighet med överstyrelsens förslag bör rektorstjänster i Bp 1 inrättas vid det av mig förordade försöksgymnasiet i Huddinge samt vid det organiserade försöksgymnasiet i Linköping. Innehavarna av dessa tjänster bör tilldelas de befogenheter och åläggas de skyldigheter som kan vara erforderliga för ledningen av ett högstadium, förlagt till samma skolenhet som gymnasiet.

Vid bifall till mitt förslag rörande försöksgymnasium i Sundbyberg räknar jag med att jämväl vid detta inrättas en rektorstjänst i Bp 1. Beträffande innehavaren av denna torde böra gälla vad jag nyss anförde beträffande rektorstjänsterna vid gymnasierna i Linköping och Huddinge.

Jag tillstyrker överstyrelsens förslag om inrättande av 20 nya ordinarie lektorstjänster vid försöksgymnasierna samt om överflyttning av en sådan tjänst (p. 11). Därest i enlighet med mitt förslag ett försöksgymnasium upprättas även i Sundbyberg torde ytterligare tre lektorstjänster inrättas.

Någon höjning av arvudet till studierektorn vid försöksgymnasiet i Nacka kan jag inte tillstyrka (p. 10).

Överstyrelsen har föreslagit att ordinarie adjunktstjänster i 23 lönegraden skall kunna inrättas vid försöksgymnasierna från och med nästa budgetår. Jag tillstyrker detta förslag och räknar med 37 tjänster av detta slag (p. 19).

De av överstyrelsen i särskild skrivelse den 10 februari 1959 föreslagna ändrade reglerna för uppdelning av klassavdelning m. m. vid försöksgymnasium anser jag mig böra tillstyrka (p. 12).

Beträffande biträdeshjälp vid kompletteringsgymnasiet (p. 13 och 14) tillstyrker jag inrättandet av en kontorsbiträdestjänst i reglerad befordringsgång och beräknar medel för tillfällig personal till ett belopp av 12 000 kronor.

Med hänsyn till lärarbristen torde de för innevarande år tillämpade besparingsföreskrifterna böra tillämpas även under det kommande året (p. 16).

Överstyrelsen har föreslagit inrättande av 158 ordinarie lektorstjänster vid de allmänna läroverken för nästa budgetår (p. 17), vilket är i det närmaste dubbla antalet mot vad som föreslogs för innevarande år. Hela detta antal är jag inte beredd tillstyrka, men jag anser mig böra förorda, att 100 nya tjänster inrättas utöver dem jag här tidigare tillstyrkt. Överstyrelsens beräkning i övrigt av det totala lärarbehovet föranleder i stort sett ingen erinran från min sida (p. 18); jag beräknar dock ej här medel för den föreslagna anordningen med matematik som tillvalsämne på latinlinjen eller för anordnande av specialklasser vid nya elementarskolan i Stockholm.

Skolöverstyrelsen har räknat med att 387 adjunktstjänster inrättas från och med nästa budgetår, varav 37 vid försöksgymnasierna och 12 vid det till förstatligande föreslagna gymnasiet i Uppsala. Jag har tidigare förordat inrättandet av sistnämnda 49 tjänster. Beräkningarna i övrigt har gjorts i överensstämmelse med i propositionen 1957: 183 angivna grunder och föranleder ingen erinran från min sida. Med hänsyn till att jag förordat ett mindre antal lektorstjänster än överstyrelsen räknat med bör emellertid antalet adjunktstjänster i Ao 23 i motsvarande mån ökas. Jag räknar således med inrättande av $387 + 58 = 445$ tjänster av detta slag (p. 19).

Vad överstyrelsen under punkterna 20—22 föreslagit, föranleder ingen erinran från min sida. Ställning till förslagen under punkten 23 torde böra tagas i annat sammanhang. Ej heller vad överstyrelsen föreslagit i fråga om övningslärare under punkterna 24—33 föranleder någon erinran från min sida; dock att förslaget under punkten 32, i vad det avser tjänst knuten till realskola eller enhetsskolans högstadium och i fråga om visst godkännande i efterhand, torde få prövas i annat sammanhang.

Förslagen rörande skolsköterskor kan jag inte tillstyrka (p. 34—36).

Skolöverstyrelsen har med avseende å läroverkens vaktmästarorganisation verkställt begärd översyn samt inkommit med därav föranledda förslag (p. 37—44).

Överstyrelsens förslag till personalorganisation i denna del innebär en total ökning av antalet ordinarie tjänster med 16 samt av antalet extra-ordinarie tjänster med 15.

När det gäller bestämmandet av antalet ordinarie eller extra ordinarie vaktmästartjänster vid läroverken, finner jag inte skäl att frångå de riktlinjer för ökningen av antalet tjänster, som av min företrädare uppdrogs

i propositionen 1954: 103 s. 17, och som innebär att för inrättande av en första vaktmästartjänst vid ett läroverk elevantalet bör uppgå till 200, samt att en andra tjänst kan inrättas, då elevantalet är lägst 700, och en tredje tjänst, då antalet elever överstiger 1 000. Jag anser det inte böra vara uteslutet att, om överstyrelsen finner det särskilt angeläget, i enstaka fall en fjärde tjänst kan få placeras vid de allra största skolorna. Det bör dock ske inom ramen för det antal nya tjänster, som totalt förordas i det följande, då jag inte ansett mig böra beräkna någon särskild ökning med hänsyn till de av överstyrelsen föreslagna fjärde tjänsterna vid vissa läroverk.

Med tillämpning av nu angivna riktlinjer finner jag mig böra inom ramen för de av överstyrelsen äskade tjänsterna tillstyrka en ökning av det totala antalet vaktmästartjänster med 23. Eftersom jag räknar med indragning av två vaktmästartjänster i Ae 7 vid samrealskolorna i Skurup och Svedala på grund av realskolans avveckling, innebär förslaget inrättande av inalles 25 nya tjänster. Med hänsyn till svårigheten att i nuvarande läge bedöma det framtida behovet av vaktmästarpersonal vid läroverken anser jag dock i likhet med statskontoret, att nya ordinarie tjänster för närvarande inte bör inrättas. Jag kan därför inte heller biträda förslagen om ordinariesättning av extra ordinarie tjänster (p. 38).

Vad beträffar de nya tjänsternas fördelning på lönegrad anser jag mig kunna förorda inrättande av en vaktmästartjänst i Ae 8 vid envar av samrealskolorna i Säter, Strömsnäsbruk och Vara samt vid det till förstataligande föreslagna gymnasiet i Uppsala. Vidare vill jag föreslå, att vid ettvart av de högre allmänna läroverken i Brännkyrka och Gubbängen, båda i Stockholm, samt i Sandviken inrättas en extra ordinarie tjänst, i vars arbetsuppgifter ingår skötsel av värmeanläggningen. Tjänsternas lönegradsplacering torde få fastställas av Kungl. Maj:t. De övriga av mig tillstyrkta nya tjänsterna bör vara placerade i lönegrad A 7. Det torde få ankomma på skolöverstyrelsen att besluta om placeringen av sistnämnda tjänster, varvid överstyrelsen även bör vara oförhindrad att omplacera befintliga tjänster.

I fråga om till ombildning föreslagna tjänster (p. 39) förordar jag, att en värmeskötartjänst i Ao 8 vid högre allmänna läroverket i Västerås ombildas till vaktmästartjänst i Ao 7 vid läroverket, varvid värmeskötartjänsten torde få uppföras på övergångsstat. Jag föreslår vidare, att en vaktmästartjänst i Ao 7 vid högre allmänna läroverket för gossar i Häl-singborg utbytes mot en ordinarie värmeskötartjänst vid skolan. Slutligen tillstyrker jag att vaktmästartjänsten i Ao 8 vid samrealskolan i Lundby i Göteborg överföres till försöksgymnasiet därstädes (p. 40).

Till bestridande av kostnaderna för tillfällig och extra vaktmästarpersonal (p. 45) beräknar jag för nästa budgetår ett oförändrat belopp av högst 500 000 kronor. Det torde få ankomma på skolöverstyrelsen att meddela erforderliga föreskrifter rörande användningen av de medel som anvisas för detta ändamål.

Skolöverstyrelsen har i enlighet med givet uppdrag verkställt en undersökning av arbetssituationen för de högre skolornas rektorer, redovisat undersökningsresultatet samt framlagt vissa förslag, som enligt överstyrelsens mening motiveras av förhållandena. Jag är medveten om att rektorerna särskilt vid de stora läroverken — ett 40-tal har för närvarande mer än 1 000 elever — kan ställas inför många svårbemästrade problem av pedagogisk och administrativ och även social natur och att det i och för sig är väl befogat att i olika avseenden försöka skapa möjligheter att bättre bemästra dem än som nu kan ske. Vid anslagsavvägningen har jag emellertid icke funnit utrymme för de av dessa förslag föranledda avsevärda utgiftsökningarna. Överstyrelsens förslag om biträdande rektorer (p. 47), tillsynslärare (p. 48) samt biträdeshjälp på rektorsexpeditionerna (p. 51) kan jag således inte tillstyrka.

Förslaget att de nu för högre allmänt läroverk gällande bestämmelserna om inrättande av befattning för biträdande rektor skall få giltighet även beträffande samrealskola som är förenad med kommunalt gymnasium (p. 46) bör emellertid genomföras. Jag är vidare beredd att tillstyrka inrättandet av ännu en skolkuratorstjänst i Ae 12 för heltidsanställd innehavare (p. 49) samt räknar med en med 25 000 kronor till i runt tal 120 000 kronor ökad medelsanvisning för deltidsanställda kuratorer m. fl. (p. 50).

Till vissa institutionsarbeten förordar jag en med 3 000 kronor till 13 000 kronor ökad medelsanvisning (p. 53).

Vad slutligen överstyrelsens förslag om inrättande av tre nya lärarkursanstalter beträffar (p. 52) anser jag mig icke kunna tillstyrka att mer än ytterligare en sådan anstalt upprättas från och med nästa budgetår. Innan Kungl. Maj:t framdeles tar ställning till frågan om placeringen av denna, torde förutsättningarna för dess förläggande till Norrland böra klarläggas genom skolöverstyrelsens försorg.

Vid bifall till vad jag här föreslagit torde de sammanlagda utgifterna under förevarande anslag komma att uppgå till 216 479 600 kronor. Med de metoder, som numera tillämpas vid beräkningen av förevarande anslag, torde skillnader mellan anslagsberäkning och medelsåtgång av den storlek, som uppkommit budgetåret 1958/59 icke behöva vidare befaras.

Avkastningen av donationer från kronan m. m. torde för nästa budgetår böra beräknas till oförändrat 37 600 kronor. Med beaktande härav beräknar jag det erforderliga anslagsbeloppet till $(216\,479\,600 - 37\,600 =)$ 216 442 000 kronor, vilket innebär en anslagsökning med 11 804 000 kronor.

Under återopande av vad jag i det föregående anför, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1. besluta, att Slottsstadens samrealskola i Malmö och Mörby samrealskola i Danderyd från och med budgetåret 1960/61 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, skall ombildas till högre allmänna läroverk med den

linjeorganisation Kungl. Maj:t bestämmer; skolande ombildningen tillgå sålunda, att första ringen vid ombildningen omedelbart upprättas och sedan ytterligare en ring per år, till dess gymnasierna är i sin helhet färdigbildade;

2. besluta, att gymnasiet vid Uppsala enskilda läroverk och privatgymnasium från och med budgetåret 1960/61 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, skall i sin helhet ombildas till statligt allmänt gymnasium med den linjeorganisation, Kungl. Maj:t bestämmer; allt under villkor att Uppsala stad åtager sig de skyldigheter, som enligt läroverksstadgan ankommer på läroverkskommun;

3. besluta, att ett treårigt, för manlig och kvinnlig ungdom öppet försöksgymnasium från och med budgetåret 1960/61 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, skall successivt upprättas i envar av följande kommuner, nämligen Huddinge, Malmö, Sundbyberg och Södertälje, under villkor att respektive kommun åtager sig dels de skyldigheter, som enligt läroverksstadgan ankommer på läroverkskommun, dels ock att för anskaffande av undervisningsmateriel och bibliotek bevilja ett engångsbidrag av 10 000 kronor;

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa linjeorganisationen vid de under föregående punkt avsedda försöksgymnasierna;

5. bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1960/61, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de allmänna läroverken, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

6. godkänna följande avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61.

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	131 112 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	4 406 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	46 069 600
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	31 390 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	3 502 000

Summa kronor 216 479 600

Särskilda uppbördsmedel

Avkastning av donationer från kronan m. m. 37 600

Nettoutgift kronor 216 442 000

7. till *Allmänna läroverken: Avlöningar* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 216 442 000 kronor.

[190] 2. Allmänna läroverken: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	1 187 100	1 145 550
1959/60 (statsliggaren s. 712)	12 605 200	
1960/61 (förslag)	12 188 200	

I enlighet med beslut av 1958 års riksdag angående ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken (skrivelse nr 213) har från och med budgetåret 1959/60 bidragsanslaget till läroverkens kassor bortfallit. I stället för nämnda anslag har här ifrågavarande omkostnadsanslag till läroverken utökats med tre särskilda poster, nämligen till expenser, bibliotek och materiel samt understöd och premier.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår minskas med 242 000 kronor. Utgiftsförändringarna hänför sig till följande poster.

1. Teknisk utrustning vid läroverk och seminarier med egentlig lärarkurs (nu 50 000)	+	10 000
2. Expenser (utom vid läroverket för vuxna och kompletteringsgymnasiet i Stockholm) (nu 6 000 000)	—	1 000 000
3. Bibliotek och materiel (nu 4 900 000)	+	600 000
4. Understöd och premier (nu 280 000)	+	20 000
5. Kursavgifter till korrespondensinstitut vid läroverket för vuxna (nu 180 000)	+	30 000
6. Expenser vid läroverket för vuxna (nu 46 400)	+	15 000
7. Kursavgifter för främmande kurser m. m. vid kompletteringsgymnasiet i Stockholm (nu 525 000)	+	58 000
8. Expenser vid kompletteringsgymnasiet i Stockholm (nu 45 000)	+	10 000
9. Övriga utgifter (nu 30 000)	+	15 000
Minskning kronor		242 000

Av skolöverstyrelsens framställning inhämtas beträffande de olika förslagen bland annat följande.

1. För fortsatt upprustning av den tekniska utrustningen vid lärarkursanstalterna hemställer överstyrelsen, att för budgetåret 1960/61 måtte anvisas (230 000 — 200 000 =) 30 000 kronor. Överstyrelsen har under den i de allmänna läroverkens avlöningsstat ingående posten Särskilda arvoden vid läroverk med lärarkurs hemställt, att egentlig lärarkurs finge inrättas

vid ytterligare 3 läroanstalter från och med budgetåret 1960/61. Överstyrelsen, som finner det angeläget, att utrustningen av de tekniska hjälpmedlen även vid dessa läroanstalter förbättras, räknar för detta ändamål med ett belopp av minst 10 000 kronor per utbildningsanstalt eller sammanlagt 30 000 kronor.

2. Ur denna anslagspost skall bestridas utgifter för samma ändamål, som budgetåret 1958/59 vid läroverk med avgiftsfri undervisning bekostats ur anslagsposten Bidrag till expenskassan med undantag av utgifter för avlönande av icke-ordinarie vaktmästar- och eldarpersonal, vilka från och med budgetåret 1959/60 skall belasta läroverkens avlöningsanslag. Bidragen till expenskassan har budgetåret 1958/59 uppgått till i runt tal 5 100 000 kronor. För de tre läroverk, som nämnda budgetår bibehållit avgiftssystemet, har för samma ändamål disponibla medel utgjorts av terminsavgifter och statsbidrag till ljus- och vedkassan, tillhopa omkring 150 000 kronor. Om från summan av nämnda belopp ($5\,100\,000 + 150\,000 =$) 5 250 000 kronor drages kostnaderna under budgetåret 1958/59 för avlöning åt vaktmästarpersonal, vilka enligt från läroverken genom cirkulärskrivelse den 3 juli 1959 infordrade uppgifter uppgått till i runt tal 700 000 kronor, återstår ($5\,250\,000 - 700\,000 =$) 4 550 000 kronor. Budgetåret 1958/59 torde alltså utgifterna för de ändamål, som budgetåret 1960/61 skall bestridas ur anslagsposten till expenser, ha uppgått till sistnämnda belopp, vilket motsvarar 33 kronor per elev. Utgifterna under budgetåret 1960/61 torde på grund av läroverksorganisationens fortsatta utvidgning bli högre. Med ett approximativt beräknat elevantal höstterminen 1960 av lägst 150 000 och samma belopp per elev som sålunda framräknats för budgetåret 1958/59 torde medelsbehovet för budgetåret 1960/61 kunna uppskattas till lägst omkring 4 950 000 kronor. Överstyrelsen föreslår, att anslagsposten upptogs till 5 000 000 kronor.

3. För läroverken med avgiftsfri undervisning har föreskrivits, att överstyrelsen icke utan Kungl. Maj:ts medgivande får disponera högre sammanlagt belopp än som för budgetår räknat motsvarar 35 kronor för varje vid höstterminens början närvarande elev. Under budgetåren 1957/59 har biblioteks- och materielkassan vid läroverk med avgiftsfri undervisning tillförts hälften av vid läroverket inflytande hyresmedel. Från och med budgetåret 1959/60 förlorar kassan denna inkomst, som i stället tillfaller kommunen. Inkomstbortfallet motsvarar ungefär 2 kronor per elev. För ifrågasvarande ändamål disponibla medel utgjorde alltså under förstnämnda båda budgetår i genomsnitt 37 kronor per elev. I sina petita för budgetåret 1959/60 framhöll överstyrelsen, att det icke skulle innebära någon förbättring av skolornas möjligheter att anskaffa undervisningsmateriel, om anslagsposten upptogs till ett belopp, som motsvarade 37 kronor per elev. Vad överstyrelsen i petita för innevarande budgetår anförde om behovet av ytterligare materielanskaffning under budgetåret 1959/60, gäller i ännu högre grad budgetåret 1960/61, speciellt med tanke på den väntade fortsatta expansionen av realgymnasiet. Att under sådana förhållanden en minskning av medelstillgången skett finner överstyrelsen beklagligt. Därest det statsfinansiella läget anses omöjliggöra, att skolorna sätts i stånd att möta de ökade kraven på materiel, som motiveras av nämnda faktorer, synes det överstyrelsen ofrånkomligt, att den relativa medelstillgången under budgetåret 1960/61 åtminstone blir densamma som den genomsnittligt var under budgetåret 1958/59, då hälften av hyresinkomsterna tillföll bib-

lioteks- och materielkassorna, alltså 37 kronor per elev. Överstyrelsen föreslår därför, att anslagsposten upptages till ($37 \times 150\,000 =$) 5 550 000 kronor eller avrundat 5 500 000 kronor.

4. Under budgetåren 1957/59 utgick bidrag av statsmedel för dessa ändamål vid läroverk med avgiftsfri undervisning med 10 kronor för sådan nyinskriven elev, för vilken vid läroverk med avgifter erlades inskrivningsavgift. Denna anordning i fråga om statsbidragsgivningen var olämplig såväl på grund av att den föranledde ett relativt tidsödande administrativt arbete som att de högre allmänna läroverken missgynnades. Dessa fick genomsnittligt endast $\frac{2}{3}$ av vad en realskola med samma antal elever erhöll. Anknytningen av statsbidraget till den tidigare ordningen med inskrivningsavgifter har därför upphävts och i stället utgår från och med budgetåret 1959/60 bidrag efter antalet vid höstterminens början närvarande elever. Bidraget per lärjunge är 2 kronor. Detta innebär, att högre allmänna läroverken får genomsnittligt samma belopp som tidigare, medan realskolorna får endast $\frac{2}{3}$ av vad de förut erhölet. Oaktat denna avsevärda minskning av medelstillgången för realskolornas del kan befaras medföra svårigheter att i nöjaktig omfattning tillgodose ifrågavarande ändamål, finner sig överstyrelsen i brist på erfarenhet härom böra inskränka sig till att föreslå oförändrade grunder för anslagspostens beräkning. Med hänsyn till den beräknade ökningen av elevantalet kan medelsbehovet uppskattas till ($2 \times 150\,000 =$) 300 000 kronor.

5. Kostnaderna för kursavgifter till de med läroverket för vuxna samarbetande korrespondensinstituten uppskattar rektor till 210 000 kronor för budgetåret 1960/61. Rektor räknar därvid med en ökning av elevantalet med 100 från 400 innevarande budgetår till 500 budgetåret 1960/61. Då läroverket ännu befinner sig under uppbyggnad och avgången bland eleverna är obetydlig, har överstyrelsen ingen invändning mot denna beräkning.

6. Höjningen med 15 000 kronor till 61 400 kronor hänför sig till bland annat ökade städkostnader, nödvändiga bokinköp och ökade materielkostnader.

7. I fråga om kursavgifter för främmande kurser m. m. vid kompletteringsgymnasiet i Stockholm räknar skolöverstyrelsen med automatiska kostnadsökningar till ett belopp av 38 000 kronor och tillstyrker härutöver en uppräknings med 10 000 kronor till stödundervisning och 10 000 kronor till korrespondenskurser vid korrespondensgymnasium.

8. Skolöverstyrelsen förordar, att anslagsposten upptages med 55 000 kronor, vilket innebär en ökning med 10 000 kronor. Av ökningarna avser 1 000 kronor resekostnadsersättning och traktamente åt studierektor, 4 000 kronor studieranvisningar och kompendier, 1 000 kronor tryckning, 500 kronor skrivmateriel, 500 kronor telefon och lyse, 1 000 kronor bokinköp och diverse samt 3 000 kronor reklam. För inköp av inventarier beräknas samtidigt en minskning med 1 000 kronor.

9. Vid genomförande av förslaget rörande lärares fortbildning anser överstyrelsen att anslagsposten kan sänkas med 10 000 kronor till 20 000 kronor. För det fall att nämnda förslag ej genomföres föreslår överstyrelsen, med hänsyn till angelägenheten av att läroverkens lärare i nuvarande läge vid pedagogdagar och möten beredes tillfälle till orientering i pedagogiska och skolorganisatoriska frågor, att anslagsposten uppräknas med 15 000 till 45 000 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till att jag under föregående anslagspunkt tillstyrkt upprättande av en ny lärarkursanstalt från och med nästa budgetår bör 40 000 kronor beräknas för ändamål som avses under punkten 1. Mot överstyrelsens beräkning av medelsbehovet till expenser (p. 2) har jag ingen erinran. Beträffande posten till bibliotek och materiel (p. 3) kan jag endast förorda en uppräknings av nuvarande belopp per elev, 35 kronor, till 36 kronor, vilket jämte det ökade elevantalet medför en höjning av posten med omkring 475 000 kronor. De föreslagna uppräkningsarna av posterna under punkterna 4, 5 och 6 orsakas av automatiskt verkande faktorer och föranleder ingen erinran från min sida. Till kursavgifter, som avses under punkten 7, torde anvisas ytterligare 38 000 kronor och till expenser vid kompletteringsgymnasiet i Stockholm ytterligare 5 000 kronor (p. 8). Posten till övriga utgifter (p. 9) torde uppräknas med 10 000 kronor. Vid bifall till vad jag sålunda förordat, torde förevarande anslag för nästa budgetår böra uppföras med 12 188 200 kronor, vilket innebär en minskning i förhållande till innevarande budgetår med 417 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna läroverken: Omkostnader* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 12 188 200 kronor.

[191] **3. Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	3 890 000	3 766 334
1959/60 (statsliggaren s. 714)	4 156 000	
1960/61 (förslag)	4 707 000	

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av detta anslag med 948 000 kronor i enlighet med följande sammanställning.

1. Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser (nu 3 812 000)	+ 793 528
2. Resekostnadsersättning och traktamente åt deltagare i praktiska lärarkurser (nu 340 000)	 + 154 200
Summa ökning kronor	947 728

Beträffande punkten 1 erinrar överstyrelsen om att under anslagspunkten *Allmänna läroverken: Avlöningar* föreslagits anordnande av praktisk lärarkurs vid ytterligare tre läroanstalter, varigenom utbildningskapaciteten skulle öka med cirka 30 lärarkandidater per termin. Den härav föranledda kostnadsökningen som skulle belasta detta anslag beräknar överstyrelsen till 543 960 kronor. I övrigt betingas ökningen av den allmänna lönehöjningen.

Till stöd för den under punkten 2 yrkade uppräknings, varav i runt tal 49 300 kronor avser beräknade kostnader för det ökade antalet lärarkandidater, återopas även höjda traktamenten och anslagsbelastningen under budgetåret 1958/59.

Departementschefen. Under anslagspunkten Allmänna läroverken: Avlöningar har jag föreslagit, att praktisk lärarkurs skall anordnas vid ytterligare en läroanstalt från och med nästa budgetår. De av detta förslag föranledda avlöningskostnaderna till deltagare i dylik lärarkurs kan beräknas till i runt tal 180 000 kronor och övriga ersättningar till 16 400 kronor. De automatiska utgiftsökningarna beräknar jag till 355 000 kronor, varav omkring 250 000 kronor faller på avlöningskostnaderna för lärarkandidater. Detta anslag bör således uppräknas med $(180\,000 + 16\,400 + 355\,000 =)$ 551 400 eller avrundat 551 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 4 707 000 kronor.

[192] **4. Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	335 000	352 500
1959/60 (statsliggaren s. 714)	335 000	
1960/61 (förslag)	395 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 4 565 000 kronor. Denna höjning är till huvudsaklig del beroende på att överstyrelsen föreslår övergång till samma bidragsgrunder, som gäller för högre kommunala skolor.

Bidraget till Örebro aftonskola, som föregående budgetår utgick med 20 000 kronor, föreslås beträffande gymnasiet utgå med 12 000 kronor, vilket skulle innebära bortfall av den på realskolan från detta anslag utgående bidragsdelen. Beträffande realskolan föreslår överstyrelsen i samband med anslagsäskandena avseende det följande anslaget till driften av högre kommunala skolor, att skolan i bidragshänseende jämställas med kommunal realskola.

Statskontoret anser icke, att anledning föreligger till omprövning av statsmakternas tidigare ställningstagande i fråga om ändrade grunder för statsbidrag till kommunala gymnasier. Beträffande Örebro aftonskola kan statskontoret icke tillstyrka, att statsbidrag får utgå till gymnasiet vid skolan efter fördelaktigare bidragsgrunder än för närvarande.

Departementschefen. Skolöverstyrelsens förslag om ändrade grunder för bidrag till gymnasierna under det kommunala stadium, som regelmässigt föregår förstatligandet, anser jag mig inte böra biträda.

I samband med behandlingen av de allmänna läroverkens avlöningsanslag har jag förordat successivt förstatligande av Slottsstadens kommunala gymnasium i Malmö samt av kommunala gymnasiet i Mörby från och med

nästa budgetår. En viss minskning av anslagsbehovet kan därför förutses. Samtidigt kan emellertid förutses att nya anslagsberättigade ringar tillkommer. Som helhet torde anslaget därför böra höjas med 60 000 kronor. Då jag vidare inte räknar med någon ändring beträffande det nu utgående bidraget till Örebro aftonskola, torde förevarande anslag för nästa budgetår böra upptagas med $(335\,000 + 60\,000 =)$ 395 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.*
för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 395 000 kronor.

[193] **5. Bidrag till driften av högre kommunala skolor**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	46 184 000	45 763 558
1959/60 (statsliggaren s. 714)	48 862 000	
1960/61 (förslag)	51 400 000	

Kommun äger erhålla statsbidrag till sina kostnader för driften av högre kommunala skolor enligt kungörelsen 1958: 665 (ändrad 1959: 353). Statsbidraget beräknas på grundval av ett bidragsunderlag, som i huvudsak utgöres av årslönebeloppen enligt löneklass för i föreskriven ordning inrättade rektors- och lärartjänster. Av det sålunda beräknade bidragsunderlaget utgår statsbidrag med 79 procent. Från statsbidraget skall avdragas vissa s. k. huvudmansavgifter enligt i kungörelsen närmare angivna grunder.

I besparingssyfte har för innevarande liksom för tidigare budgetår meddelats bestämmelser om höjning av elevantalet i vissa klassavdelningar samt om inskränkning av rätten till uppdelning av klassavdelning vid nybörjarundervisning i modersmålet och av rätten att anordna första årskurs av praktisk linje vid kommunal realskola. Dessa bestämmelser ansluter sig till de för allmänna läroverken meddelade.

Skolöverstyrelsen räknar för nästa budgetår med ett medelsbehov av 51 492 000 kronor, vilket innebär en höjning av anslaget med 2 630 000 kronor. Ökningen är till största delen av automatisk karaktär. En ökning härutöver med cirka 64 000 kronor föranledes av förslag om statsbidrag till en av Lidingö stad ägd, i anslutning till högre allmänna läroverket därstädes inrättad flickskollinje. Vidare föreslår *överstyrelsen* statsbidrag för Örebro aftonskolas realskola.

Av *överstyrelsens* framställning inhämtas i övrigt bland annat följande.

Flickskollinjen i Lidingö omfattar flickskolans två högsta klasser. Elevantalet på linjen utgör 80. Riksdagens beslut år 1928 angående upprättande av kommunala flickskolor förutsätter emellertid ett lägsta elevantal av 92 elever. Enligt *överstyrelsens* mening torde därför riksdagens medgivande erfordras, om statsbidrag skall kunna utgå.

Örebro stads aftonskolas realskola, som ursprungligen varit en korrespondensrealskola, kan på grund av sin karaktär av aftonskola icke i alla delar följa de stadgebestämmelser och timplaner, som gäller för de kommunala realskolorna. Riksdagens medgivande torde därför erfordras för att skolan i statsbidragshänseende skall kunna bli betraktad som kommunal realskola.

Antalet kommunala realskolor, som under budgetåret 1959/60 utgör 69 efter tillkomsten av en ny kommunal realskola i Öckerö, kommer under budgetåret 1960/61 att minskas med en på grund av att kommunala realskolan i Hallstahammar då är helt avvecklad. Följande skolor kommer att vara under avveckling, nämligen kommunala realskolan i Jokkmokk och Åseda från och med budgetåret 1958/59 i Boliden och Bureå från och med budgetåret 1960/61.

Ytterligare en ny kommunal realskola beräknas tillkomma, varför hela antalet beräknas bli 70 under budgetåret 1960/61.

De högre kommunala skolornas organisation för redovisningsåret 1960/61 framgår av följande sammanställning, i vilken i förekommande fall anges även ändringar i förhållande till organisationen 1959/60.

Skolform	Antal skolor	Antal klassavdelningar
Kommunala flickskolor	50	785 (+ 20)
» realskolor	70 (+ 1)	529 (+ 36)
Praktiska kommunala realskolor	27	529 (+ 16)
Högre folkskolor	3	8

Det nämnda antalet klassavdelningar motsvarar följande antal ordinarie adjunktstjänster i lönegraderna Ao 23 och 21 samt ämneslärartjänster i lönegraderna Ao 21 och 19.

Skolform	Hela antalet tjänster	Därav adjunktstjänster i Ao 23 och ämneslärartjänster i Ao 21
Kommunala flickskolor	792	437
» realskolor	485	260
Praktiska kommunala realskolor	559	280
Högre folkskolor	4	—
Summa	1 840	977

Härtill kommer vid de praktiska kommunala realskolorna och yrkesbestämda högre folkskolorna ett beräknat behov av 66 ordinarie ämneslärartjänster i lönegrad Ao 16 och 58 ordinarie ämneslärartjänster i lönegrad Ao 15.

Beträffande extra ordinarie adjunktstjänster i lönegrad Ae 21 och extra ordinarie ämneslärartjänster i lönegrad Ae 19, sammanlagt 109, samt brist- och utbytestjänster, respektive 30 och 50 föreslår överstyrelsen oförändrat antal tjänster.

Antalet erforderliga extra ordinarie ämneslärartjänster i lönegrad Ae 19 för läroverksingenjörer beräknas till 30.

Överstyrelsen föreslår vidare, att de under punkten Allmänna läroverken: Avlöningar föreslagna förstärkningsanordningarna skall tillämpas även vid de högre kommunala skolorna.

Statskontoret erinrar om att enligt riksdagsbeslut år 1928 skall som en förutsättning för statsbidrag till kommunal flickskola gälla bland annat, att skolan har sammanlagt minst 91 elever. Utgångspunkten har härvid varit i medeltal minst 13 elever i varje klass. Statskontoret konstaterar vidare, att nu ifrågavarande flickskolelinje omfattar blott två klasser — 3 avdelningar med sammanlagt 72 elever — och det torde då knappast böra hävdas, att det totala elevunderlaget likväl måste vara 91. Framställningen har på denna punkt icke heller i övrigt givit ämbetsverket anledning till erinran. — Överstyrelsens förslag om inordnande av Örebro aftonskolas real-skola under anslaget föranleder icke någon invändning från statskontorets sida. Ämbetsverket utgår därvid från att bidragsfrågan i samband med övergången till enhetsskola upptages till förnyad prövning.

Departementschefen. Jag är icke beredd att tillstyrka andra höjningar av detta anslag än sådana som föranledes av automatiskt verkande faktorer. I enlighet härmed förordar jag en uppräknig av anslaget för nästa budgetår med 2 538 000 kronor till 51 400 000 kronor och hemställer att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till driften av högre kommunala skolor* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 51 400 000 kronor.

[194] **6. Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	11 280 000	10 838 838
1959/60 (statsliggaren s. 721)	11 480 000	
1960/61 (förslag)	11 710 000	

Ur detta anslag utgår statsbidrag till vissa av Kungl. Maj:t i beslut den 29 juni 1951 (ändrat den 17 oktober 1958), den 4 juni 1954, den 6 juni 1957 och den 2 maj 1958 angivna privatläroverk. Deras antal är 21 och beträffande dem gäller stadgan för de statsunderstödda privatläroverken. Statsbidrag utgår med 60 procent av kostnaderna för lärarpersonalens avlöning enligt vederbörliga avlöningsbestämmelser och av de fortlöpande huvudmansavgifterna för lärarnas pensionering, med möjlighet för skola att, om särskilda skäl föreligger, efter framställning till Kungl. Maj:t erhålla ytterligare statsbidrag. Dock må bidragen till samtliga nu avsedda privatläroverk icke sammanlagt överstiga 78 procent av skolornas sammanlagda lärarlönekostnader och fortlöpande huvudmansavgifter, i förekommande fall minskade med vissa sjukpenningsbelopp. Utöver statsbidrag

enligt nu angivna bestämmelser utgår ur anslaget ett belopp av 30 000 kronor till beredande av friplatser åt stipendiater vid Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk.

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 1 660 000 kronor på sätt framgår av följande sammanställning.

1. Automatisk ökning	+	330 000
2. Inordnande under anslaget av gymnasiet vid Franska skolan	+	100 000
3. Inordnande under anslaget av Solbacka läroverk, Sigtunaskolan, Restenässkolan och Viggbyholmsskolan	+	1 200 000
4. Bidrag till beredande av friplatser åt stipendiater vid Restenässkolan	+	30 000
Summa ökning kronor		1 660 000

Från detta anslag utgår för närvarande statsbidrag till bland annat gymnasiet vid Uppsala enskilda läroverk. Under punkten Allmänna läroverken: Avlöningar har till behandling upptagits skolöverstyrelsens förslag att nämnda gymnasium skulle förstatligas från och med redovisningsåret 1960/61. Som en följd härav har överstyrelsen under förevarande anslag för nästa budgetår inte räknat med andra statsbidragskostnader för gymnasiet än som följer av slutregleringen av det bidrag som avser innevarande budgetår.

Statskontoret erinrar beträffande förslaget om bidrag till gymnasiet vid Franska skolan om sitt utlåtande föregående år, enligt vilket bidrag tills vidare syntes böra utgå till ringarna I och II.

Statskontoret avvisar förslaget om statsbidrag ur förevarande anslag till Solbacka läroverk, Sigtunaskolan, Restenässkolan och Viggbyholmsskolan.

Departementschefen. Jag anser mig inte böra biträda förslaget att statsbidrag från detta anslag under nästa budgetår utgår för flera läroanstalter än för närvarande.

I enlighet med vad jag förordat under anslaget till Allmänna läroverken: Avlöningar räknar jag med förstatligande av gymnasiet vid Uppsala enskilda läroverk, vilket medför en utgiftsminskning under förevarande anslag av något större omfattning än skolöverstyrelsen synes ha räknat med. Mot skolöverstyrelsens beräkning av utgiftsförändringar av automatisk karaktär har jag ingen erinran i och för sig. Anslaget torde dock, med hänsyn till vad jag nyss sagt, för nästa budgetår böra höjas med ett något lägre belopp — 230 000 kronor — än skolöverstyrelsen förutsatt till 11 710 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 11 710 000 kronor.

[195] 7. Privatläroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa privatläroverk

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	35 500	25 303
1959/60 (statsliggaren s. 725)	35 500	
1960/61 (förslag)	35 500	

Ur detta anslag utgår bidrag till avlönande av skolläkare och skolsköterska vid vissa privatläroverk enligt av Kungl. Maj:t den 29 juni 1956 och den 5 juni 1959 meddelade bestämmelser.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 7 500 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till anslagsbelastningen synes någon uppräknings av anslaget inte vara erforderlig. Jag föreslår att det uppföres med oförändrat belopp, 35 500 kronor, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa privatläroverk* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 35 500 kronor.

[196] 8. Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	675 000	685 308
1959/60 (statsliggaren s. 725)	675 000	
1960/61 (förslag)	685 000	

Ur detta anslag utgår statsbidrag till Restenässkolan i Ljungkile kommun, i vad avser fyraårig realskola och en förberedande klass, till Viggbyholmsskolan i Täby kommun, i vad avser fyraårigt gymnasium, till Solbacka läroverk i Daga kommun samt till Sigtunaskolan. Bidraget utgår med tre kronor per elev och dag av läsåret.

Skolöverstyrelsen föreslår i sina anslagsäskanden för nästa budgetår att följande tre skolor inordnas under förevarande anslag, nämligen Anundsjöbygdens realskola i Bredbyn, Mariannelundsskolan, i vad avser treårig realskola, och Ekebyholmsskolan i Rimbo, i vad avser fyraårig realskola. För dessa tre skolor beräknas de erforderliga bidragsbeloppen till respektive 105 000 kronor, 74 000 kronor och 96 000 kronor eller sammanlagt 275 000 kronor. Å andra sidan har överstyrelsen föreslagit, att de fyra internatläroverk, till vilka statsbidrag nu utgår ur detta förslagsanslag, skall inordnas under anslaget Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk. Vid bifall till sistnämnda förslag skulle medelsbehovet under förevarande anslag minska med det belopp, som för innevarande budgetår beräknas till dessa fyra läroverk, nämligen sammanlagt 675 000 kronor. Anslaget skulle sålunda

enligt överstyrelsens förslag nedräknas med 400 000 kronor till 275 000 kronor.

Statskontoret avstyrker bifall till framställningen om statsbidrag till Anundsjöbygdens realskola, Mariannelundsskolan och Ekebyholmsskolan.

I utlåtande över framställningen om statsbidrag till Mariannelundsskolan har socialstyrelsen tillstyrkt bifall.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna tillstyrka att flera skolor än som för närvarande är fallet tillerkännes bidrag från detta anslag.

I det föregående har jag förklarat mig icke kunna biträda förslaget om inordnande under anslaget till Bidrag till vissa privatläroverk av Solbacka läroverk, Sigtunaskolan, Restenässkolan och Viggbyholmsskolan. Dessa skolor bör sålunda enligt min mening alltjämt åtnjuta bidrag ur förevarande anslag. Med hänsyn till anslagsbelastningen under budgetåret 1958/59 anser jag, att anslaget bör uppräknas med 10 000 kronor till 685 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 685 000 kronor.

[197] 9. Läroboksnämnden

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	54 000	58 995
1958/59	63 500	72 499
1959/60 (statsliggaren s. 726)	67 000	
1960/61 (förslag)	82 000	

Läroboksnämnden föreslår för nästa budgetår en höjning av detta anslag med 14 400 kronor. Nämnden utgår därvid från medelsåtgången för olika ändamål under förra budgetåret. Höjningen betingas förutom av automatiska kostnadshöjningar av bland annat ökade arvodeskostnader med 1 400 kronor till följd av förslag om utökning av läroboksnämnden med en tryckerisakkunnig ledamot. På grund av ökad arbetsbelastning beräknas kostnaderna för kanslibiträde och skrivhjälp öka med 2 000 kronor. Vidare beräknar nämnden en kostnadsökning med 6 000 kronor för höjda arvoden till granskare. Beträffande ifrågavarande arvoden gäller, att de fastställs av nämnden inom ramen för tillgängliga medel. Nämnden framhåller, att den för närvarande endast kan utbetala tämligen blygsamma arvoden på i regel mellan 50 och 150 kronor. Med dessa arvoden har det visat sig svårt att erhålla väl kvalificerade sakkunniga för granskningsuppdragen. För att underlätta rekryteringen av granskare anser nämnden, att arvodesbeloppen bör ökas.

Enligt kungörelsen 1948: 613 om granskning av vissa läroböcker skall vid ansökning om uppförande av lärobok på läroboksförteckningen den sökande

till läroboksnämnden erlægga en granskningsavgift av 40 kronor. De till nämnden inkomna granskningsavgifterna inlevereras till statskontoret. Då statsverkets utgifter för läroboksgranskningen under senare år väsentligt ökats, finner nämnden det skäligt med en höjning av granskningsavgiften och föreslår därför, att densamma höjes till minst 60 kronor för varje lärobok.

Skolöverstyrelsen har med skrivelse den 27 april 1959 framlagt anbefalld utredning om dels principerna för läroböckernas tillhandahållande åt eleverna, dels om kostnaderna för dessa läroböcker. Utredningen har företagits i samråd med bland annat läroboksnämnden och representanter för Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund och Målsmännens riksförbund.

Överstyrelsen framhåller att utredningen visar att kommunerna tillämpar varierande principer (gåva eller lån), när det gäller tillhandahållandet av fria läroböcker. Enligt överstyrelsens mening är friheten vid tillämpningen av bestämmelserna jämlikt 212 § folkskolestadgan betydelsefull, då därigenom kommunernas självbestämmanderätt blir vederbörligen tillgodosedd. Denna frihet synes bland annat ha medfört att kommunerna sökt finna olika lämpliga metoder för nedbringande av kostnaderna i detta sammanhang. Överstyrelsen anser ingen ändring erforderlig av nu gällande föreskrifter beträffande principerna för läroböckers tillhandahållande åt eleverna.

Med anledning av den gjorda utredningen framhåller överstyrelsen önskvärdheten av att läroboksnämnden erhåller tillräckliga resurser för att på tillfredsställande sätt kunna utföra sin granskningsverksamhet. Överstyrelsen erinrar om att det ankommer på statens läroboksnämnd att bland annat granska förlagens kostnadskalkyler för prissättning av böckerna. Denna granskning borde vara mer ingående än hittills. Brist på ekonomisk, tryckeriteknisk och annan nödvändig expertis har omöjliggjort en tillfredsställande granskning. Överstyrelsen föreslår därför att sådan expertis ställs till nämndens förfogande. Det torde vidare enligt överstyrelsens mening vara angeläget att med noggrannhet följa de ekonomiska konsekvenserna av läroböckernas uppdelning på 1-, 2- och 3-årsböcker i motsats till sammanförande i flerårsböcker samt att undvika onödiga mindre ändringar vid nytryckning av böckerna.

Statskontorets *tryckeriintendent* framhåller i yttrande över skolöverstyrelsens utredning, att enligt kungörelsen om granskning av vissa läroböcker läroboksnämnden skall — i det fall behov provas föreligga — inhämta yttrande från en av nämnden utsedd sakkunnig rörande tryckeri- och förlagsärenden. Enligt tryckeriintendentens uppfattning kan det ifrågasättas, om icke sådant yttrande borde infordras i samtliga fall, där prövning skall ske, huruvida föreslaget pris är skäligt, ävensom beträffande andra tryckeritekniska frågor.

I likhet med skolöverstyrelsen anser tryckeriintendenten det vara angeläget att närmare undersöka de ekonomiska konsekvenserna av läroböckernas uppdelning på 1-, 2- och 3-årsböcker i motsats till sammanförande i flerårsböcker.

Tryckeriintendenten erinrar om att i vissa med läroboksnämnden delvis jämförbara organ, t. ex. nämnden för utdelande av statsbidrag till tryckning av akademiska avhandlingar och statens naturvetenskapliga forskningsråds publiceringsnämnd, tryckeritekniskt sakkunnig har kallats till ledamot.

Statskontoret ansluter sig till skolöverstyrelsens uppfattning, att anledning saknas att ändra bestämmelserna om tillhandahållande av läroböcker. Ämbetsverket anser att kontinuerlig granskning rörande priser och tryckeritekniska frågor enklast åstadkommes, om en tryckeriteknisk sakkunnig ingår i läroboksnämnden som ledamot.

Departementschefen. I likhet med vad som framhållits i den föreliggande utredningen anser jag det erforderligt, att läroboksnämnden erhåller förstärkta resurser för sin granskningsverksamhet. Jag föreslår därför, att nämnden genom utökning med ytterligare en ledamot tillföres expertis för bedömning av frågor av förlags- och tryckeriteknisk natur. Jag anser mig vidare böra tillstyrka den av läroboksnämnden föreslagna medelsökningen för höjda arvoden till granskare.

Med hänsyn till de ökade kostnaderna för nämndens verksamhet anser jag det vara befogat att den avgift, som erlägges för nämndens granskning av lärobok, höjes i enlighet med nämndens förslag. De närmare bestämmelserna härför torde få fastställas av Kungl. Maj:t.

Då jag i huvudsak inte har något att erinra mot läroboksnämndens medelsberäkning, förordar jag, att anslaget höjes med ett till 15 000 kronor avrundat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Läroboksnämnden* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 82 000 kronor.

[198] 10. Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	9 000	—
1959/60 (statsliggaren s. 727)	9 000	
1960/61 (förslag)	9 000	

I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen tillstyrker jag, att detta anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 9 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 9 000 kronor.

[199] 11. Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	21 700	28 446
1959/60 (statsliggaren s. 727)	25 700	
1960/61 (förslag)	42 100	

Ur förevarande förslagsanslag bestrides kostnaderna för arvoden och andra ersättningar åt annan ledamot av intagningsnämnd än ordförande, ersättningar för arbete med centraliserad intagning av elever i första klassen och i gymnasiets första ring vid läroanstalter i större städer åt befattningshavare vid berörda skolor, kostnader för biträdeshjälp på rektors-expeditioner, som tages i anspråk för arbete med centraliserad intagning i första klassen och första ringen, samt statens andel i kostnaderna för skolornas centrala intagningsnämnd i Stockholm samt för den gemensamma intagningsnämnden för Stor-Stockholms gymnasier.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 8 700 kronor. Förutom av kostnadsökningar av automatisk natur ingår i höjningen ett belopp av 7 700 kronor, vilket utgör statens beräknade andel i kostnaderna för den gemensamma intagningsnämnden för Stor-Stockholms gymnasier. Beträffande ifrågavarande nämnd framhåller skolöverstyrelsen bland annat följande.

Genom nådigt beslut den 10 april 1959 angående den gemensamma intagningsnämnden för Stor-Stockholms gymnasier läsåret 1959/60 beräknas kostnaderna för nämnden till 18 600 kronor förutom arvoden till ordförande och ledamöter. Med ledning av hittills rekviderade arvoden, torde kostnaderna för dessa beräknas belöpa sig till 4 500 kronor. I underdånigt utlåtande den 31 mars 1959 med förslag rörande bestridande av kostnaderna för nämnden, vilka då uppskattades till 21 600 kronor, föreslog överstyrelsen, att dessa skulle bestridas av staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting med en tredjedel för var och en av dem. Överstyrelsen har i detta ärende inhämtat yttrande från staden och landstinget. Stockholms skoldirektion har i skrivelse den 16 april 1959 meddelat, att den hos stadens drättsnämnd beslutat anhänga om att för intagningsnämndens verksamhet få disponera 7 200 kronor motsvarande en tredjedel av de ursprungligen beräknade kostnaderna. Från landstingets förvaltningsutskott har överstyrelsen erhållit meddelande om att utskottet icke är berett att hos landstinget tillstyrka, att landstinget deltagar i ifrågavarande kostnader. Slutlig överenskommelse om hur kostnaderna skall bestridas har ännu ej träffats.

För läsåret 1960/61 torde bestämmelserna i nådigt brev den 6 mars 1959 angående gemensamt elevområde och gemensam intagningsnämnd för de statliga och kommunala allmänna gymnasierna under läsåret 1959/60 få fortsatt giltighet. Statens andel i kostnaderna för ifrågavarande nämnd torde för budgetåret 1960/61 kunna beräknas till 7 700 kronor, om överenskommelse kan nås med staden och landstinget om tredelning av dessa kostnader.

Statskontoret har intet att erinra mot skolöverstyrelsens under förevärande anslag gjorda beräkningar.

Departementschefen. Skolöverstyrelsen har vid anslagsberäkningen för nästa budgetår upptagit ett belopp av 7 700 kronor för den gemensamma intagningsnämnden för Stor-Stockholms gymnasier. Beräkningen bygger på förutsättningen, att överenskommelse kan nås med Stockholms stad och Stockholms läns landsting om en tredelning av kostnaderna. Då landstingets medverkan inte synes vara att påräkna, torde sammanlagt två tredjedelar av kostnaderna få beräknas utgå av statsmedel. Jag förordar därför, att förevärande anslag uppräknas med 7 700 kronor utöver vad skolöverstyrelsen föreslagit till sammanlagt (25 700 + 8 700 + 7 700 =) 42 100 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 42 100 kronor.

[200] 12. Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	130 000	140 038
1959/60 (statsliggaren s. 728)	130 000	
1960/61 (förslag)	150 400	

Ur anslaget bestrides kostnader för av skolöverstyrelsen anordnad undervisning genom infödda lärare (språkassistenten) i engelska, tyska och franska språken vid de allmänna läroverken och därmed jämförliga, under överstyrelsens inseende stående kommunala och enskilda läroanstalter samt vid folkskoleseminarierna.

Skolöverstyrelsen föreslår att anslaget höjes med 20 400 kronor till 150 400 kronor. Av den föreslagna uppräknings avser 13 670 kronor ett förslag om tillsättande av en halvtidsanställd språkassistent i spanska språket, medan återstoden beror av automatiska kostnadsökningar. I motiveeringen för förslaget om nämnda språkassistent framhåller skolöverstyrelsen bland annat följande.

År 1954 infördes spanska språket i gymnasiets tim- och kursplaner. Ämnet hade tidigare förekommit som försöksverksamhet. Det kan nu ingå dels som obligatoriskt ämne, dels som tillvalsämne. Intresset för ämnet är i stigande, och undervisning i spanska förekom läsåret 1958/59 vid 43 läroverk.

Läroarutbildningen i spanska ligger icke alltid på samma nivå som de övriga moderna språken. De tre övriga obligatoriska främmande språken är sedan länge gynnade genom riklig tillgång på hjälpmedel av olika slag, assistentbesök, audiovisuella hjälpmedel, besök i utlandet, film. Motsva-

rande har hittills icke gällt för spanskan. Överstyrelsen anser, att undervisningen i spanska nu nått den omfattning vid läroverken, att behovet av assistentverksamhet bör tillgodoses även för detta ämne.

Departementschefen. Jag tillstyrker, att medel anvisas för en halvtidsanställd språkassistent i spanska språket. Då jag även i övrigt anser mig kunna godtaga skolöverstyrelsens anslagsberäkningar, förordar jag, att anslaget uppräknas med 20 400 kronor till 150 400 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 150 400 kronor.

[201] 13. Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	95 000	96 475
1959/60 (statsliggaren s. 728)	95 000	
1960/61 (förslag)	95 000	

Detta anslag disponeras till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid allmänna läroverk, statliga och kommunala allmänna gymnasier, kommunala flickskolor, kommunala realskolor, praktiska kommunala realskolor, högre folkskolor och enskilda högre läroanstalter under skolöverstyrelsens inseende.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 65 000 kronor samt får disponeras för vissa andra ändamål än för närvarande.

Departementschefen. Jag förordar, att detta anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp och hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 95 000 kronor.

[202] 14. Vissa kostnader för student- och realexamina

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	837 000	802 322
1958/59	989 000	752 518
1959/60 (statsliggaren s. 729)	1 039 500	
1960/61 (förslag)	1 000 000	

Det nuvarande anslaget å 1 039 500 kronor disponeras på följande sätt.

1. Arvoden åt sakkunniga för uppgörande och bearbetning av förslag till examensarbeten samt för utarbetande av anvisningar till bedömande av examensprov	32 000
2. Arvoden för granskning av examensarbeten i studentexamen samt i realexamen och praktisk realexamen	29 300
3. Övriga utgifter, <i>förslagsvis</i>	978 200

Anm.: Ur förestående anslagspost skola bestridas kostnader för ombud, som av skolöverstyrelsen förordnas att övervaka och leda realexamen vid enskild läroanstalt eller vid i folkskola inbyggd realskollinje, för censorer samt för gransknings- och examensnämnder i enlighet med bestämmelser, som äro eller må vara av Kungl. Maj:t meddelade, ävensom kostnader för ersättningar jämlikt § 82 mom. 4, § 107 avd. B. mom. 9 och § 110 mom. 5 läroverksstadgan.

Ur denna post utgår ersättning till lärare, vilken enligt § 98 mom. 1 läroverksstadgan utsetts till medbedömare av skriftligt prov i spanska eller latin i studentexamen vid annat läroverk, med 5 kronor för varje bedömt prov samt i förekommande fall resekostnadsersättning och traktamente enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet med tilläggsbestämmelser. Dylik ersättning rekvideras av skolstyrelsen eller, i fråga om enskild läroanstalt, av rektor hos skolöverstyrelsen.

Summa kronor 1 039 500

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av detta anslag med 13 700 kronor, varav 4 000 kronor avser anslagsposten 1 och 9 700 kronor anslagsposten 3. Under anslagsposten 2 förordar överstyrelsen viss höjning av arvoden för eftergranskning av skrivningar med ringa antal eftergranskade prov, nämligen maskinskrivning, beskrivande maskin- och byggnadslära samt kemi med laboratorieteknik. Højningen av anslagsposten 3 beror huvudsakligen på ökning av antalet censorer med hänsyn till förutsedd ökning av antalet examinander i studentexamen under budgetåret ävensom till ökning av antalet examinander i realexamen. Under denna anslagspost föreslår skolöverstyrelsen vidare en mindre justering av nuvarande ersättningsnormer för censor vid studentexamen, vilket skulle medföra en viss mindre besparing beträffande kostnaderna för dylika arvoden under höstterminen.

Departementschefen. Jag anser mig inte böra biträda förslaget om höjning av granskningsarvoden för vissa ämnen med ringa antal eftergranskade prov. Den av skolöverstyrelsen föreslagna justeringen av arvodesbestämmelserna för censor torde närmast vara ägnad att medföra vissa besparingar. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att slutligt pröva denna fråga.

Mot den av skolöverstyrelsen verkställda beräkningen av medelsbehovet har jag i huvudsak ej någon erinran. Då emellertid den faktiska medelsåtgången under de senaste budgetåren visat sig understiga den beräknade, förordar jag, att anslaget för nästa budgetår nedräknas med 39 500 kronor till 1 000 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riks-

att till *Vissa kostnader för student- och realexamina* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

[203] 15. Studiebidrag och stipendier

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	49 250 000	55 186 969
1958/59	65 255 000	73 587 087
1959/60 (statsliggaren s. 730)	69 030 000	
1960/61 (förslag)	82 070 000	

Anslaget omfattar studiehjälp i form av allmänna och särskilda studiebidrag samt stipendier åt elever vid allmänna läroverk och därmed jämförliga läroanstalter, förberedande kurser vid vissa lärarutbildningsanstalter, tekniska och andra fackutbildningsanstalter, försöksskolor, folkhögskolor och yrkesskolor. Bestämmelserna angående studiehjälpen återfinnes i Allmänt studiehjälpsreglemente den 30 maj 1958 (1958: 326; ändrad 1959: 356).

Studiehjälsnämnden hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med tillhoppa 11 130 000 kronor till 80 160 000 kronor. Höjningen är av automatisk karaktär. I anslagsberäkningen ingår dock en besparing med 2 000 000 kronor, föranledd av förslag om viss ändring i bestämmelserna om särskilda studiebidrag, för vilket redogöres i det följande. Nämndens förslag till medelsanvisning framgår av följande sammanställning.

Särskilda studiebidrag och stipendier vid läroverken, folkhögskolorna och yrkesskolorna	52 200 000
Stipendier vid försöksskolorna	5 440 000
Stipendier vid fackskolorna	2 520 000
Allmänna studiebidrag	20 000 000
Summa kronor	80 160 000

Av studiehjälsnämndens framställning inhämtas följande.

Stipendier och särskilda studiebidrag vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter och förberedande kurser.

Budgetåret 1958/59 har utbetalats i stipendier 9 918 194 kronor och i särskilda studiebidrag 20 805 722 kronor, tillhoppa 30 723 916 kronor. Ökningen från föregående budgetår är betydande och beror på det ökade elevantalet, högre stipendier under hela budgetåret för elever över 18 år och höjda taxor för buss- och järnvägsresor.

Föregående år har nämnden räknat med 5 procent högre anslag per budgetår. Stegringen i elevantalet, framför allt genom ansvällningen av gymnasierna kunde egentligen motivera en ytterligare procentuell ökning av kostnaderna, men med hänsyn till ökningen av högstadiet inom försöksskolorna, vilket reducerar kostnaderna för realskolestadiet inom läroverken, anser sig nämnden bära även denna gång räkna med 5 procent stegring per budgetår av kostnaderna. Med utgångspunkt från siffrorna för budgetåret 1958/59 beräknar nämnden sålunda studiehjälpen under denna punkt till i runt tal 33 000 000 kronor för budgetåret 1960/61.

Särskilda studiebidrag och stipendier vid folkhögskolorna.

Budgetåret 1958/59 har utgått stipendier å tillhopa 3 690 000 kronor och särskilda studiebidrag med 2 535 000 kronor, båda beloppen i runda tal. Tillhopa utgör detta 6 225 000 kronor, vilket för de omkring 12 000 eleverna innebär en studiehjälp av omkring 520 kronor per elev. Läsåret 1959/60 tillkommer två statsunderstödda folkhögskolor och skolöverstyrelsen föreslår för budgetåret 1960/61 ytterligare fyra. För dessa sex skolor med i medeltal 60 elever bör till summan för budgetåret 1958/59 läggas studiehjälp av i runt tal 180 000 kronor. Erforderlig summa studiehjälp kan sålunda beräknas till omkring 6 400 000 kronor.

Särskilda studiebidrag och stipendier vid yrkesskolor.

Till elever i centrala verkstadsskolor, kommunala och landstingskommunala yrkesskolor samt enskilda yrkesskolor beviljades budgetåret 1958/59 i särskilda studiebidrag och stipendier tillhopa 11 086 955 kronor, därav särskilda studiebidrag 5 079 254 kronor och stipendier 6 007 701 kronor. Med utgångspunkt från denna medelsåtgång och antalet vid ovannämnda skolor samma år befintliga elever beräknar överstyrelsen för yrkesutbildning den sannolika medelsåtgången för budgetåret 1960/61 till 14 800 000 kronor. Överstyrelsen har därvid räknat med ett elevantal vid ifrågakvarande skolor om 45 000 budgetåret 1960/61.

För dagliga resor mellan bostadsorten och skolorten utgår, om kostnaden härför uppgår till minst 12 kronor för månad, särskilt studiebidrag med det belopp i fulla kronor räknat, varmed kostnaden överstiger 10 kronor för månad, dock med maximerat belopp för månad. Med hänsyn till inkomstutvecklingen och värdeförändringen anser nämnden skäligt att dessa belopp justeras till efter nuläget bättre anpassade belopp och föreslår därför, att beloppen ändras till 15 kronor respektive 13 kronor för månad räknat. Härigenom skulle för dessa studiebidrag uppkomma en minskning, som nämnden beräknat till omkring 2 000 000 kronor.

För ovan behandlade tre skolgrupper, som är de enda, där särskilda studiebidrag kan utgå, har nämnden beräknat en sammanlagd anslagssumma av 54 200 000 kronor. Nämnden föreslår, att summan minskas med den beräknade besparingen på de särskilda studiebidragen och sålunda upptages med 52 200 000 kronor.

Stipendier vid försöksskolorna.

Läsåret 1958/59 erhöll 8 291 elever stipendier å tillhopa 2 817 585 kronor. Närmare 50 procent av elevantalet i klasserna 8 och 9 av försöksskolorna erhöll stipendium.

I klasserna 6 och 7 av försöksskolorna undervisades budgetåret 1958/59 omkring 33 225 elever. Dessa har läsåret 1960/61 hunnit till klasserna 8 och 9 och antalet elever bör då i dessa klasser uppgå till i runt tal 33 000. Av dessa bör omkring 16 000 få stipendier. Samtliga är så kallade yngre elever och medeltalet per stipendium kan beräknas till 340 kronor. Erforderligt anslag blir därför 5 440 000 kronor.

Stipendier vid tekniska fackskolor och andra fackutbildningsanstalter.

Ifrågakvarande stipendier är komplement till studielånen, som är den primära studiehjälpen för dessa elever och som utgått med närmare 16 000 000 kronor. Budgetåret 1958/59 beviljades åt 4 072 elever stipendier med inalles

2 224 060 kronor. Medeltalet per stipendium är omkring 560 kronor. På grund av nytillkomna skolor med låne- och stipendierätt räknar nämnden med omkring 4 500 stipendiater budgetåret 1960/61. Erforderligt anslag blir då 2 520 000 kronor.

Allmänna studiebidrag.

Budgetåret 1958/59 har i allmänna studiebidrag utgått i runt tal 19 100 000 kronor. Med hänsyn till framför allt ansvällningen av gymnasierna finner nämnden motiverat, att posten upptages till 20 000 000 kronor.

Statskontoret föreslår mot bakgrunden av att anslaget i sin helhet under de senaste budgetåren avsevärt överskridits, att medelsbehovet för stipendier och särskilda studiebidrag vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter och förberedande kurser beräknas till 34 000 000 kronor i stället för 33 000 000 kronor.

Statskontoret tillstyrker nämndens förslag till vissa ändrade grunder för särskilt studiebidrag samt föreslår, att anslaget uppföres med ett avrundat belopp av 81 000 000 kronor.

Under förevarande anslag torde även få anmälas en *resolution vid nordiska undervisningsministermötet i Oslo den 2—4 februari 1959* angående stipendier och studielån för studier i annat nordiskt land. Resolutionen har följande innehåll.

1. Studerande, som erhåller stipendier eller lån i hemlandet, bör kunna behålla dessa vid studieuppehåll eller skolgång i annat nordiskt land.

2. För att täcka merkostnaderna för studerande i annat nordiskt land bör vissa särskilda stipendier införas. I detta sammanhang erinras särskilt om kompletterande stipendier för folkhögskolelever.

3. Studerande, som är bosatt i annat nordiskt land, bör kunna erhålla stipendier och lån på samma villkor som detta lands egna medborgare.

Studiehjäpsnämnden har avgivit yttrande över resolutionen och därvid framhållit i huvudsak följande.

När de svenska statsmakterna beslutat, att tillresande studerande från de övriga nordiska länderna skulle få tillgång till statlig svensk studiehjälp på samma villkor som svenska studerande, torde syftet härmed ha varit att främja tillkomsten av en samnordisk studiemarknad. Den i Oslo 1959 slutna överenskommelsen, att studerande skall för studier i annat nordiskt land kunna föra med sig sina i hemlandet beviljade stipendier eller studielån utgör ett avsteg från denna svenska linje och fördröjer därför den samnordiska gemenskapen i detta avseende. Då emellertid överenskommelsen biträtts från svensk sida, finner sig studiehjäpsnämnden icke böra motsätta sig, att punkt 1) av överenskommelsen i huvudsak genomföres. Nämnden anser emellertid, att tillresande studerande från Finland av särskilda skäl måtte bibehållas vid nuvarande rätt att erhålla svensk studiehjälp. Nämnden befarar nämligen, att de önskvärda studieuppehållen av finska medborgare vid svenska skolor, främst folkhögskolor och lantbrukets skolor, skulle bli alltför fåtaliga, om svensk studiehjälp icke stode till förfogande. Vid den i Oslo slutna överenskommelsen synes icke heller finska intressen varit före-

trädde. Stipendier och studielån för i andra nordiska länder gästande svenska elever bör givetvis utgå efter behovsprövning liksom för studier vid svenska skolor.

Vad beträffar punkt 2) av överenskommelsen framgår det av ordalydelsen icke klart, huruvida dessa stipendier skulle utdelas av elevens hemland eller värdlandet. Nämnden har emellertid i konsekvens med punkt 1) tolkat överenskommelsen så, att den i annat nordiskt land studerande bör av sitt hemland kunna få särskilda stipendier. Därest dessa stipendier betraktas som befrämjare av ett för den nordiska samhörigheten önskvärt utbyte av studerande de nordiska länderna emellan, biträder nämnden förslaget. Sådana »stimulansstipendier» får emellertid icke förbehållas viss kategori studerande — i överenskommelsen har särskilt nämnts folkhögskolelever — utan bli tillgängliga för alla svenska studerande, från vilken skolkategori de än kommer. Beträffande formen av dessa studieunderstöd anser nämnden, att de bör utgå såsom en variant av de särskilda studiebidragen, förslagsvis kallade nordiska studiebidrag. I likhet med nuvarande studiebidrag bör de nordiska utgå utan behovsprövning och motsvara studiebidragen för inackordering men utgå med högre belopp än dessa. Storleken av de nordiska studiebidragen och deras antal eller den summa, som de tillhopa bör uppgå till, bör bestämmas efter närmare prövning, varvid grunderna för de nuvarande studiebidragen med hänsynstagande till studietidens längd och elevs ålder bör beaktas.

De samrådande myndigheterna har varit eniga om att såväl de här avhandlade behovsprövade stipendierna som de nordiska studiebidragen bör sökas hos och utdelas av en enda myndighet och de anser naturligt, att denna är studiehjälpsnämnden. Nämnden vill tillägga, att nämnden självfallet komme att samråda med respektive myndighet rörande ansökningar och dylikt, berörande myndighetens verksamhetsområden. Beträffande studielånen är nämnden jämlikt författningen beslutande myndighet.

Resolutionens punkt 3) föranleder icke särskilt yttrande, då vad däri sägs överensstämmer med svenska nuvarande regler för studiehjälpen, vilka resolutionen i denna punkt sanktionerar.

Departementschefen. Mot studiehjälpsnämndens beräkningar av medelsbehovet på grund av automatiskt verkande faktorer har jag ingen annan erinran än att jag för nästa budgetår endast räknar med tillkomsten av ytterligare en statsbidragsberättigad folkhögskola. Medelsbehovet torde härigenom bli omkring 90 000 kronor mindre än nämnden räknat med.

Nämndens förslag om ändrade grunder för beräkning av det särskilda studiebidraget till dagliga resor mellan bostadsorten och skolorten kan jag inte biträda. Ett genomförande av förslaget skulle medföra en besparing med 2 000 000 kronor, vilket nämnden räknat med vid bedömningen av anslagsbehovet för nästa budgetår. Nämnden har räknat med en höjning av anslaget med 11 130 000 kronor till 80 160 000 kronor. Med hänvisning till vad jag nyss anför, beräknar jag för egen del medelsbehovet till 82 070 000 kronor.

Jag övergår så till frågan om stipendier och studielån i annat nordiskt land än hemlandet, vilken fråga ånyo aktualiserats genom den tidigare

redovisade resolutionen vid nordiska undervisningsministermötet i Oslo i februari 1959.

Sedan budgetåret 1957/58 tillämpas i Sverige beträffande elever, som är medborgare i Danmark, Finland, Norge eller Island den principen att eleverna, vare sig de är tillfälligt hitresta för att här bedriva studier, s. k. tillresande elever, eller mera stadigvarande bosatta här, likställas med svenska elever med avseende å rätt till statlig studiehjälp. I samband med att dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet i anförande till statsrådsprotokollet den 3 januari 1957 förordade tillämpning från svensk sida av denna princip, uttalade han, att det funnes goda grunder för att räkna med full reciprocitet mellan de nordiska länderna i detta avseende. Frågan om en samnordisk studiemarknad hade nämligen varit föremål för behandling såväl inom nordiska kulturkommissionen som vid nordiska undervisningsministermötet år 1955. Någon reciprocitet har emellertid inte uppnåtts och jag vill för egen del, om nordisk enighet nu kan vinnas, inte motsätta mig att de nordiska länderna emellan de något annorlunda regler, som framgår av den förenämnda resolutionen, i stället blir tillämpliga. Huvudskillnaden blir, att s. k. tillresande elev får medföra sitt i hemlandet erhållna stipendium eller lån, om han reser till annat nordiskt land för att studera där, medan enligt den nu från svensk sida tillämpade regeln den tillresande eleven skulle få studiehjälp på samma villkor som eleverna i det land, till vilket han reser.

En övergång till det i resolutionen rekommenderade systemet torde med säkerhet medföra minskade kostnader för Sveriges del. Dessa är emellertid inte av den storleksordning att de bör inverka på medelsberäkningen. Vid en övergång till det här ifrågasatta systemet synes vad studiehjälpsnämnden i ärendet nu anført i huvudsak böra accepteras. Erforderliga närmare bestämmelser i ämnet torde det emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda.

Med hänvisning till vad jag tidigare anført, torde förevarande anslag för nästa budgetår böra uppföras med (69 030 000 + 11 130 000 — 90 000 + 2 000 000 =) 82 070 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Studiebidrag och stipendier* för budgetåret 1960/
61 anvisa ett förslagsanslag av 82 070 000 kronor.

[204] 16. Brevskolestipendier

	Anslag	Reservation
1957/58	150 000	192 057
1958/59	150 000	259 823
1959/60 (statsliggaren s. 731)	1 000	
1960/61 (förslag)	150 000	

Med hänsyn till förefintlig medelsreservation har detta anslag för innevarande budgetår uppförts med endast ett formellt belopp. Kungl. Maj:t har för samma budgetår medgivit, att till stipendier, som här avses, må utdelas högst 150 000 kronor. Som motivering för en anslagshöjning för nästa budgetår med 149 000 kronor och en utdelningsram av 175 000 kronor har *studiehjälpnsnämnden* anfört följande.

Anslag till reservationsanslaget har budgetåren 1945/46—1959/60 beviljats med tillhoppa 1 163 300 kronor. Under senare år till och med budgetåret 1959/60 lämnade föreskrifter angående det belopp, som varje år högst finge utdelas, har medgivit en sammanlagd utdelning av 1 707 100 kronor. För budgetåren 1945/46—1958/59 har nämnden beviljat stipendier å tillhoppa 1 431 610 kronor.

Vid ingången av budgetåret 1959/60 beräknar nämnden beviljade, ej utbetalade stipendier till i runt tal 350 000 kronor. Häremot svarar en reservation å anslaget på 259 822 kronor och anslaget budgetåret 1959/60 å 1 000 kronor, tillhoppa 260 822 kronor. Även om de ej utbetalade stipendierna på grund av brevskestipendiernas konstruktion endast delvis kommer att utanordnas under budgetåret 1959/60 är likväl en förstärkning av reservationsanslaget erforderlig. Detta motiveras även därav, att sökandefrekvensen efter genomförandet av förbättrade stipendier kraftigt ökat. Budgetåret 1958/59 måste sålunda med hänsyn till det maximala belopp, som enligt riksdagens beslut finge utdelas, ett icke ringa antal ansökningar lämnas utan bifall. Nämnden finner sig därför böra föreslå, att anslaget budgetåret 1960/61 upptages med 150 000 kronor och att det belopp, som sagda budgetår må högst utdelas, bestämmes till 175 000 kronor.

Departementschefen. Mot studiehjälpnsnämndens beräkning av den för nästa budgetår erforderliga medelsanvisningen under anslaget har jag ingen erinran. Anslaget torde således böra uppräknas med 149 000 kronor till 150 000 kronor. Med hänsyn till det framtida anslagsbehovet synes av riksdagen som hittills böra inhämtas ett medgivande avseende storleken av det belopp, som nämnden skall få utdela under det kommande budgetåret. Jag föreslår, att detta belopp i enlighet med nämndens förslag bestämmes till 175 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att för budgetåret 1960/61 må till brevskestipendier utdelas högst 175 000 kronor;

b) till *Brevskolestipendier* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

[205] **17. Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid högre läroanstalter**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	105 000	81 800
1959/60 (statsliggaren s. 731)	85 000	
1960/61 (förslag)	85 000	

Skolöverstyrelsen beräknar antalet under nästa budgetår av annan än primärkommun drivna statsunderstödda elevhem till 15. Överstyrelsen föreslår, att bidragsbeloppet, som sedan 1952 utgått med högst 5 500 kronor per elevhem, höjes till 7 000 kronor på grund av lönekostnadernas stegring. Enär några mindre elevhem icke för närvarande torde kunna påräkna högsta bidrag, föreslår överstyrelsen en höjning av anslaget med 15 000 kronor.

Departementschefen. Någon höjning av bidragsbeloppet kan jag ej tillstyrka. Överstyrelsens beräkning av det antal elevhem, till vilka nu ifrågasvarande bidrag kan komma att utgå under nästa budgetår, har icke givit mig anledning till erinran. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid högre läroanstalter* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 85 000 kronor.

I. Folkskoleväsendet m. m.

Vissa för skolväsendet gemensamma ändamål

[206] 1. Bidrag till skolbibliotek

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	3 618 000	3 948 784
1958/59	4 018 000	4 086 214
1959/60 (statsliggaren s. 731)	4 091 000	
1959/60 (förslag)	4 091 000	

I sitt betänkande angående Förenklad statsbidragsgivning (SOU 1956: 8) föreslog allmänna statsbidragsutredningen bland annat, att bidragen till skolbibliotek i folkskolan och till skolbibliotek vid högre kommunala skolor och kommunala anstalter för yrkesundervisning skulle avlösas med ett allmänt statsbidrag. I anslutning därtill borde det enligt utredningens mening övervägas, huruvida icke inrättande av skolbibliotek borde göras till en obligatorisk uppgift för skoldistriktet genom ändring av folkskolestadgan. Även beträffande högre kommunala skolor och kommunala anstalter för yrkesundervisning ifrågasatte utredningen, om icke inrättande av skolbibliotek borde vara en obligatorisk uppgift för skolans huvudman. I propositionen 1957:112 angående förenklad statsbidragsgivning avseende driftbidragen till primärkommunerna uttalades, att det särskilda statsbidraget till skolbiblioteksverksamhet tills vidare borde bibehållas — dock ej längre än till den 1 juli 1960. Uttalandet godtogs av riksdagen (SU 91; Rskr 239).

Med anledning av detta beslut tillkallade överstyrelsen i december 1958 skolinspektören Gustaf Sigurd som särskild utredningsman med uppgift att utreda frågan om skolbibliotekens organisation m. m. efter den 1 juli 1960. Sedermera har genom nådigt beslut den 28 maj 1959 överstyrelsen anmodats att i samband med avgivande av förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1960/61 framlägga förslag till de bestämmelser om skolbiblioteksverksamheten och den sänkning av kommunandel enligt 13 § kungörelsen 1958: 665, som erfordras vid avlösning av statsbidraget till skolbibliotek från och med den 1 juli 1960.

Utredningsmannen har i augusti 1959 till överstyrelsen inkommit med den begärda utredningen. Över denna har överstyrelsen inhämtat vissa utlåtanden.

Skolöverstyrelsen har på grundval av det sålunda föreliggande utred-

ningsmaterialet med skrivelse den 2 oktober 1959 framlagt vissa förslag till bestämmelser om skolbibliotek m. m.

I sin utredning har skolöverstyrelsen i första hand behandlat frågorna om dels formen för statsbidragens avlösning, dels skolbiblioteksverksamhetens bedrivande efter indragningen av det särskilda bidraget.

I sistnämnda fråga ansluter sig överstyrelsen till utredningsmannens förslag, enligt vilket i samband med de nuvarande statsbidragens avlösning upprätthållande av skolbibliotek bör bli en obligatorisk uppgift för kommunerna. I anslutning härtill framlägger överstyrelsen förslag om vissa ändringar i gällande stadgor och kungörelser för berörda skolformer.

I fråga om formen för statsbidragets avlösning har utredningsmannen framlagt ett förslag, som avviker från den metod med minskning av kommunandelen, som tillämpats vid indragning av bidrag enligt 1957 års beslut. Enligt utredningsmannens förslag skulle avlösningsförfarandet genomföras genom en tilldelning till kommunerna av statsbidrag för lärartimmar till en summa motsvarande det avlösta statsbidraget. Dessa lärartimmar, som beräknades uppgå till cirka 6 700, skulle användas för bibliotekstjänstgöring. Läraren skulle på detta sätt få fullgöra viss del av sin tjänstgöringsskyldighet genom att tjänstgöra som skolbibliotekarie, och statsbidrag skulle utgå efter vanliga grunder för det ökade antal tjänstgöringstimmar, som härigenom skulle uppkomma.

Utredningsmannens ifrågavarande förslag har avstyrkts av fem länsskolnämnder, folkskolläraryförbunden och landskommunernas förbund. Förslaget har tillstyrkts av fem länsskolnämnder samt läroverkslärares riksförbund. Svenska stadsförbundet har föreslagit uppskov med avgörandet i skolbiblioteksfrågorna.

Skolöverstyrelsen, som i viss utsträckning bearbetat utredningsmannens förslag, anser att väsentliga fördelar ur skolbiblioteksverksamhetens synpunkt är förenade med det ifrågavarande förslaget om avlösning av statsbidraget genom inräknande i lärartjänst av biblioteksarbete som bidragsgrundande tjänstgöring. Dessa fördelar står ej att vinna genom avlösning via kommunandelen, vilken metod medför viss icke önskvärd omfördelning av statsbidraget mellan kommunerna. Överstyrelsen är likväl icke beredd, att för närvarande föreslå utfärdande av bestämmelser för statsbidragets avlösning på grundval av utredningsmannens förslag. Som skäl för denna ståndpunkt anför skolöverstyrelsen, att utredningsmannens förslag är ägnat att komplicera statsbidragssystemet. Vidare skulle svårigheter uppkomma för yrkesskolornas del, då statsbidraget för dessa skolor icke grundas på ett för den föreslagna avlösningsmetoden lämpat bidragsunderlag. Överstyrelsen befarar vidare, att vissa svårlösta ersättningsfrågor för lärarnas bibliotekstjänstgöring kan komma att aktualiseras.

Med hänsyn till bland annat de här nämnda omständigheterna har överstyrelsen funnit det lämpligast, att avlösningen av statsbidraget till skol-

biblioteksverksamheten uppskjutes ett år till den 1 juli 1961. Härigenom skulle tid vinnas för ytterligare överväganden rörande metoderna för avlösningen.

Över skolöverstyrelsens framställning har remissyttranden inhämtats från statskontoret, riksräkenskapsverket, svenska landskommunernas förbund och svenska stadsförbundet. Samtliga dessa remissmyndigheter har förordat uppskov i fråga om avlösningen av skolbiblioteksbidraget.

Departementschefen. De skäl som skolöverstyrelsen anfört för ett uppskov i fråga om indragningen av bidraget till skolbibliotek mot kompensations genom lärarlönebidraget synes enligt min mening böra tillmätas betydelse. Jag föreslår därför, att några åtgärder för närvarande inte vidtages för att ändra de för skolbiblioteken gällande statsbidragsbestämmelserna. Dessa bör således äga fortsatt giltighet för budgetåret 1960/61. I fråga om det för bidragsgivningen erforderliga medelsbehovet synes under sådana förhållanden inga mera väsentliga förändringar vara att förutse, utan jag förordar, att anslaget upptages med oförändrat belopp eller med 4 091 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Bidrag till skolbibliotek* för budgetåret 1960/61
anvisa ett förslagsanslag av 4 091 000 kronor.

[207] 2. Bidrag till anordnande av skolmåltider

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	24 000 000	26 449 366
1956/57	25 000 000	24 187 549
1957/58	26 200 000	21 766 622
1958/59	26 200 000	21 960 823
1959/60 (statsliggaren s. 731)	21 000 000	
1960/61 (förslag)	20 500 000	

Bestämmelser angående detta statsbidrag är meddelade i kungörelsen 1946: 553 (omtryck 1959: 352). Kungörelsen avser folk- och fortsättnings-skolor, seminariernas övningsskolor, allmänna och kommunala läroverk, tekniska läroverk, vissa läroanstalter för yrkesutbildning, vissa enskilda läroanstalter m. fl.

Statsbidraget utgår med viss procent av ett bidragsunderlag. Procentsatsen utgör 0,2 procent för varje tiotal skatteören, varmed kommunens skatteunderlag för redovisningsåret understiger 50 skattekronor per invånare (där synnerliga skäl föreligger, må Kungl. Maj:t fastställa högre procentsats). Bidragsunderlaget utgör 70 öre för varje utspisad måltid; vid bispisningsenhet med högst två läraravdelningar utgör dock bidragsunderlaget 90 öre per måltid. Kungl. Maj:t må, då synnerliga skäl därtill är, fastställa högre bidragsunderlag. För måltid utspisad till lärjunge,

som tillhör annan kommun, utgår statsbidraget med belopp motsvarande kommunens kostnad för måltiden, dock med högst 85 öre.

Enligt gällande övergångsbestämmelser (1959: 352) må intill utgången av budgetåret 1961/62 eller den senare tidpunkt, som Kungl. Maj:t i särskilt fall kan medgiva, kommun åtnjuta statsbidrag för måltid av viss enklare typ, nämligen för a) oslofrukost eller b) gröt eller välling. Bidragsunderlaget liksom statsbidraget för »främmande» lärjunge utgör därvid för a) 35 öre och för b) 20 öre. Enligt övergångsbestämmelserna äger kommun vidare under samma tid begränsa skolmåltiderna till vissa kategorier av elever.

I fråga om utbetalningen av statsbidrag gäller som huvudregel utbetalning i efterskott, dock att 40 procent av det beräknade statsbidragsbeloppet för redovisningsåret må utbetalas i förskott under redovisningsåret.

I detta sammanhang torde få erinras om att de *sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område* den 28 augusti 1958 avgivit betänkande rörande statsbidrag till anordnande av skolmåltider (SOU 1958: 37). Betänkandet, som varit föremål för sedvanlig remissbehandling, innehåller kort sammanfattat följande förslag.

Bidragsunderlaget för vanliga skolmåltider differentieras i tre olika belopp, nämligen ett för bespisningsenheter med endast en läraravdelning, ett för bespisningsenheter med två eller tre avdelningar samt ett för bespisningsenheter med mer än tre avdelningar.

I fråga om bidragsunderlagets storlek föreslås med hänsyn till antalet läraravdelningar vid bespisningsenheten följande belopp per utspisad måltid:

En läraravdelning	1 krona 20 öre
Två eller tre läraravdelningar	1 krona
Fler än tre läraravdelningar	80 öre

Enligt de sakkunniga bör bidragsunderlaget för oslofrukost bestämmas till 50 procent av bidragsunderlaget för vanlig måltid samt för måltid med gröt eller välling till 25 procent därav. Även dessa bidragsunderlag skall differentieras efter antalet läraravdelningar vid bespisningsenheten. Härigenom kommer bidragsunderlaget vid oslofrukost att utgöra 60, 50 och 40 öre samt vid måltid med gröt eller välling 30, 25 och 20 öre per måltid vid bespisningsenhet med respektive en avdelning, två eller tre avdelningar samt med mer än tre avdelningar.

Liksom för närvarande bör Kungl. Maj:t alltjämt äga befogenhet att, då synnerliga skäl föreligger, fastställa högre bidragsunderlag än som ovan angivits. Statsbidrag bör utgå till s. k. skolköksmåltider. Bidragsunderlaget bör i dessa fall genomgående utgöra 80 öre.

Det nuvarande systemet, att staten i princip skall svara för hela måltidskostnaden för främmande elever, bör tills vidare bibehållas.

De sakkunniga avvisar tanken att nu åstadkomma ett system för uttagande av ersättning från respektive elevers hemortskommuner. Frågan anses dock böra upptagas till ny prövning, när närmare erfarenheter vunnits av den interkommunala samverkan på skolans område.

Maximibeloppet för statsbidrag för skolmåltider åt främmande elever föreslås höjt från 85 öre till 1 krona 25 öre per måltid.

Enligt de sakkunnigas mening bör garantier skapas för att bidragsunderlaget icke alltför mycket skall komma att släpa efter vid större förskjutningar i den allmänna prisnivån. För att tillgodose detta syfte föreslås, att en automatisk upp- eller nedräkning av bidragsunderlaget för vanliga skolmåltider skall ske med 5 öre, om allmänna konsumentprisindex förändras — uppåt eller nedåt — med minst 8 enheter i förhållande till läget den 1 juli 1959. Samma indexregel föreslås även i vad avser maximibeloppet för statsbidraget till skolmåltider åt främmande elever.

Vid bestämmande av det procenttal, efter vilket statsbidrag skall utgå för varje särskild kommun, skall den av allmänna statsbidragsutredningen föreslagna bidragsformeln komma till användning. Beträffande den närmare innebörden av formeln torde få hänvisas till betänkandet.

Eftersom det genomsnittliga procenttalet till följd av de nuvarande bidragsreglernas utformning undergått en successiv minskning ned till 17, skulle ett återställande av den ursprungliga kostnadsrelationen med en genomsnittlig bidragsprocent av omkring 65 medföra betydande ekonomiska konsekvenser för statsverket. De sakkunniga har därför ansett 40 procent vara en lämplig avvägning. Denna procentsats jämte övriga förslag har av de sakkunniga beräknats medföra en ökning i statsbidragskostnaderna med i runt tal 30 miljoner kronor.

Bidraget till anskaffande av inventarier för skolmåltider föreslås avskaffat.

De sakkunniga föreslår, att rekvisitionsförfarandet ändras därhän, att statsbidraget beräknas på grundval av antalet till deltagande anmälda elever och antalet bespisningsdagar under året. På detta sätt erhållet antal måltider skall minskas med fyra procent, motsvarande en beräknad genomsnittlig frånvaro från måltiderna.

De sakkunniga har slutligen haft att ta ställning till vissa av Kungl. Maj:t överlämnade framställningar av sjöfartsstyrelsen och konstfackskolans styrelse om statsbidrag till skolmåltider även vid sjöbefälsskolorna respektive teckningslärarinstitutet. Dessa ansökningar föreslås icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Över betänkandet har *remissyttranden* avgivits av skolöverstyrelsen efter hörande av läns skolnämnderna och de kommuner nämnderna funnit lämpligt, överstyrelsen för yrkesutbildning, socialstyrelsen, statskontoret, statistiska centralbyrån, riksräkenskapsverket, statens sakrevision, överståthållarämbetet efter hörande av stadsfullmäktige i Stockholm, samtliga länsstyrelser, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund samt Svenska landstingsförbundet.

Yttranden i vilka de sakkunnigas förslag helt eller i huvudsak tillstyrkts eller också lämnats utan erinran har avgivits av skolöverstyrelsen, läns skolnämnderna, 18 länsstyrelser, landskommunernas förbund och landstingsförbundet. Två myndigheter har i sina yttranden endast berört vissa detaljfrågor. Ett 10-tal remissmyndigheter har uttalat sig i avstyrkande riktning eller på väsentliga punkter framfört avvikande förslag.

Av remissyttrandena framgår bland annat följande.

Skolöverstyrelsen finner det synnerligen angeläget, att statsbidraget till anordnande av skolmåltider snarast möjligt höjes. En alltför stor del av

kostnaderna för skolmältiderna har enligt överstyrelsen successivt, främst med anledning av stegringen av antalet skattekronor per invånare i kommunerna, överflyttats från staten till kommunerna.

Överstyrelsen godtagit i allt väsentligt de olika detaljförslagen och betonar därvid särskilt det önskvärda i att statsbidraget till skolmältider åt främmande elever höjes på sätt som de sakkunniga föreslagit.

Socialstyrelsen tar upp frågan om icke kommunerna bör åläggas skyldighet att anordna skolmältider.

Enligt styrelsens mening bör kommunerna åläggas att senast vid en tidpunkt, som med hänsyn till utbyggnaden av kommunens skolväsen är lämpligt, anordna avgiftsfria skolmältider för alla skolbarn som så önskar. Föreskriften synes i huvudsak böra avse de skolor som angivits i kungörelsen angående statsbidrag till anordnande av skolmältider.

Socialstyrelsen uttalar vidare, att dess förslag innebär, att stimulansgrunden för bidraget försvinner, vilket medför att avvägningen av statsbidraget till huvudsakliga delar får bedömas ur skatteutjämningsynpunkter och ur synpunkten av de ekonomiska konsekvenserna av bidragsgivningen för statsverket.

I huvudfrågan om den lämpliga avvägningen av kostnaderna mellan staten och kommunerna är remissmyndigheternas uppfattning synnerligen växlande. Gentemot den i betänkandet konstaterade relativa försämringen av skolmältidsbidraget erinrar *statskontoret* om den utveckling till statens nackdel, som ägt rum exempelvis beträffande bidraget till kostnaderna för avlönande av lärare inom folkskoleväsendet, i vilket fall kostnaderna för inträdda lönestegringar helt får bäras av statsverket. Ämbetsverket erinrar även om 1958 års skatteutjämningskommitté, som enligt sina direktiv bland annat har att kartlägga den genom penningvärdets förändring inträdda förskjutningen i den statsbidragsmässiga kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna samt framlägga de förslag, till vilka undersökningarna kan ge anledning.

Mot bakgrunden av det aktuella läget i fråga om statens och kommunernas ekonomiska mellanhavanden har *statens sakrevision* kommit till den uppfattningen, att gällande grunder för statsbidrag till skolmältider icke bör ändras, innan säkrare hållpunkter rörande bedömandet av den framtida gestaltningen av dessa mellanhavanden genom bland annat skatteutjämningskommitténs arbete. Det synes heller icke påkallat att statsverket utökar sin andel av skolmältidskostnaderna, så länge kommunernas kompensationsbidrag i anledning av ortsavdragsreformen utgår med oförminskade belopp. Sakrevisionen förordar, att prövningen av det remitterade förslaget om ändrad fördelning mellan stat och kommun i fråga om skolmältidskostnaderna får anstå tills vidare.

Riksräkenskapsverket anser, att det rådande statsfinansiella läget talar för att en sådan generell kostnadsökning som de sakkunniga föreslagit icke bör ifrågakomma.

Svenska stadsförbundet framhåller, att den föreslagna normalbidragsprocenten är godtyckligt vald och att endast statens och icke kommunernas ekonomiska situation beaktats.

1958 års besparingsutredning framhåller, att förslaget skulle leda till väsentligt ökade statsbidragskostnader. Enligt besparingsutredningens mening bör statsbidragets framtida utformning ske med beaktande av att bidragets

konstruktion stimulerar till en ekonomisering från kommunernas sida. Enligt utredningens mening synes vidare statsfinansiella skäl tala för att en revidering av skolmältidsbidraget i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag bör anstå tills vidare. Besparingsutredningen erinrar om att skatteutjämningsfrågan är föremål för särskild utredning.

I ett par avseenden tillstyrker emellertid besparingsutredningen det föreliggande förslaget. Således förordas dels att bidraget till inventarier för skolmältider avskaffas, dels att de föreslagna förenklingarna i rekvisitions-sättet genomföres.

Av remissyttrandena över besparingsutredningens förslag framgår bland annat följande.

Skolöverstyrelsen uttalar, att frågan om tidpunkten för genomförande av den föreslagna revideringen av skolmältidsbidraget torde få bedömas från rent statsfinansiella utgångspunkter. Överstyrelsen understryker samtidigt vikten av att detta bidrag, som har mycket stor betydelse ur skolsociala synpunkter, återfår sitt ursprungliga realvärde.

1958 års skatteutjämningskommitté erinrar om ett uttalande av statsutskottet vid 1959 års riksdag (nr 8, s. 55) enligt vilket utskottet förväntade, att förslag i frågan med anledning av föreliggande utredningsförslag skulle föreläggas 1960 års riksdag. Detta uttalande ger enligt kommittén vid handen, huru angeläget det är, att frågan om en revision av gällande statsbidragsgrunder erhåller en snar lösning.

Svenska landskommunernas förbund finner det orimligt, att vid bedömningen av sakkunnigförslaget bortse från kommunernas ekonomiska situation och taga hänsyn endast till det statsfinansiella läget. Skolmältidsverksamheten är familjepolitiskt betingad, varför staten icke bör undandraga sig det ekonomiska ansvaret för densamma. Styrelsen motsätter sig därför bestämt besparingsutredningens förslag om att revideringen av skolmältidsbidraget tills vidare skall anstå.

Svenska stadsförbundet framhåller, att de av utredningen förordade besparingsåtgärderna endast är skenbara i så måtto, att någon total besparingseffekt icke inträder, utan att man på den proportionella kommunal-skatten överför kostnader, som rätteligen bort bestridas med den progressiva statsskatten.

Skolöverstyrelsen föreslår i sina *anslagsöskanden*, att anslaget minskas med 200 000 kronor enligt följande sammanställning.

	Ökning	Minskning
1. Automatisk höjning på grund av ökat deltagarantal	3 000 000	
2. Minskning på grund av ökat antal skattekrönor per invånare		3 500 000
3. Ökning på grund av föreslagen höjning av bidraget till elever från annan kommun	300 000	
Summa kronor	3 300 000	3 500 000
Återstående minskning kronor		200 000

Ur överstyrelsens framställning inhämtas i övrigt bland annat följande.

1. Antalet lärjungar, som deltagit i skolmåltiderna läsåren 1955/59 uppgick till respektive 684 000, 713 000, 765 000 och 796 000 samt beräknas för läsåren 1959/61 komma att uppgå till 830 000 respektive 860 000.

För budgetåret 1959/60 har anslaget upptagits till 21 000 000 kronor, således till cirka 961 000 kronor lägre belopp än anslagsbelastningen 1958/59. Med hänsyn tagen till denna anslagsbelastning och den beräknade ökningen av antalet deltagare i skolmåltiderna borde med oförändrat antal skattekonor per invånare anslaget ökas med 3 000 000 kronor.

2. Den fortsatta uppgången i skatteunderlag för kommunerna medför minskat anslagsbehov. Med hänsyn till antalet i skolmåltider deltagande elever i städer och på landsbygd, den större inkomststegringen i städerna än på landsbygden samt det enligt uppgift från riksräkenskapsverket beräknade antalet skattekonor torde anslaget kunna nedräknas med 3 500 000 kronor.

3. Överstyrelsen vill som särskilt angeläget framhålla, att det i betänkandet om statsbidrag till anordnande av skolmåltider (SOU 1958: 37) framförda förslaget rörande höjt statsbidrag till skolmåltider för elever från annan kommun än skolkommunen, de så kallade främmande eleverna, nu framlägges.

Statskontoret kan icke biträda skolöverstyrelsens förslag att höja bidraget för måltider till elever från annan kommun. Då statskontoret i övrigt icke har något att erinra mot beräkningarna, föreslår ämbetsverket, att anslaget uppföres med 20 500 000 kronor.

Departementschefen. Jag vill först beröra några frågor i anslutning till det framlagda betänkandet rörande statsbidrag till anordnande av skolmåltider.

Enligt sina direktiv hade de sakkunniga i första hand att företaga en avvägning av kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Om de sakkunnigas förslag genomförts från och med innevarande budgetår, skulle det ha medfört en utgiftsökning för staten med cirka 30 miljoner kronor. Det föreslagna bidragssystemet har vidare konstruerats på sådant sätt, att kommunerna automatiskt skulle kompenseras för inträffade kostnadsstegringar.

Som en följd av den föreslagna bidragskonstruktionen skulle redan under budgetåret 1960/61 de nya bidragsreglerna medföra ytterligare ökade medelsbehov jämfört med vad fallet skulle bli vid bibehållande av nuvarande bidragsregler. En överslagsmässig beräkning visar, att ett genomförande av de sakkunnigas förslag skulle ha medfört ett behov av statsbidrag med ytterligare 9 miljoner kronor för budgetåret 1960/61 utöver nyssnämnda 30 miljoner.

Vid remissbehandlingen har flera myndigheter uppehållit sig vid de avsevärda kostnadsökningar förslaget skulle medföra för statsverket och på denna grund ställt sig avvisande till dess genomförande. Det har därvid ifrågasatts, om icke andra utgångspunkter än de sakkunniga haft borde tillmätas avgörande betydelse. Statskontoret har således erinrat om att ut-

vecklingen i kostnadsrelationerna mellan staten och kommunerna på andra områden av statsunderstödd verksamhet varit till kommunernas fördel. Som exempel härpå har angivits bidraget till kostnaderna för avlönande av lärare inom folkskoleväsendet. Statskontoret har också hänvisat till arbetet inom 1958 års skatteutjämningskommitté, som enligt sina direktiv bland annat har att kartlägga den genom penningvärdets förändring inträdda förskjutningen i kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna.

Riksräkenskapsverket och 1958 års besparingsutredning har särskilt framhållit den rådande statsfinansiella situationen som hinder för genomförande av en sådan generell kostnadsökning som de sakkunniga föreslagit.

Jag finner för egen del att förutsättningar för ett genomförande av statsbidragssakkunnigas förslag icke nu föreligger.

I anslutning till omläggningen av bidragsgrunderna har de sakkunniga i förenklingssyfte föreslagit en schablonisering för beräkningen av antalet bidragsberättigade måltider. En förutsättning för detta förslag synes ha varit, att bidrag skulle utgå även till s. k. skolköksmåltider. Då jag i detta sammanhang inte ansett mig kunna framlägga något förslag beträffande dessa måltider, är det för närvarande ej möjligt att överblicka, huruvida de sakkunnigas förslag om ändrat beräkningssätt kan leda till de åsyftade förenklarna. Det torde därför få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare överväga de åtgärder, som kan genomföras i syfte att förenkla det med statsbidragsgivningen förenade administrativa arbetet.

Då jag icke kan tillstyrka skolöverstyrelsens förslag om ändrade bidragsgrunder för elever från annan kommun än den som anordnar skolmåltiderna, kan medelsbehovet under budgetåret 1960/61 beräknas minska med 500 000 kronor till 20 500 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av skolmåltider* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 20 500 000 kronor.

[208] **3. Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	750 000	422 204
1957/58	650 000	337 341
1958/59	400 000	272 521
1959/60 (statsliggaren s. 732)	350 000	
1960/61 (förslag)	200 000	

Enligt kungörelsen 1946:553 utgår statsbidraget såsom engångsbidrag med viss procent av ett bidragsunderlag, vilket beräknas med hänsyn till antalet i skolmåltiderna deltagande lärjungar enligt en fastställd skala. Vid viss senare ökning av antalet deltagare kan tilläggsbidrag utgå, vilket beräknas efter enahanda grunder. Bidragsprocenten beräknas på samma sätt

som procentsatsen för statsbidrag till anordnande av skolmåltider. Utbetalningen av statsbidraget sker i regel i efterskott för redovisningsår, men 40 procent av beräknat bidragsbelopp kan utbetalas i förskott.

Såsom framgått av vad som anförts under föregående punkt har de *sak-kunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område* i samband med sina förslag om höjningar av bidragen till skolmåltidskostnaderna förordat, att det särskilda bidraget till inventarier skulle upphöra. Denna åtgärd har även förordats av 1958 års *besparingsutredning*.

Skolöverstyrelsen föreslår i sina äskanden, att anslaget för nästa budgetår minskas med 150 000 kronor. Överstyrelsen anför, att ökningen av antalet deltagare i skolmåltiderna under budgetåren 1959/61 kan beräknas till cirka 34 000 respektive 30 000. Den ökning i elevantalet, som huvudsakligen påverkat nettoutgiften 1958/59 var emellertid högre, nämligen 52 000. Den ökning av elever, som påverkat anslagsbelastningen genom förskottsrekvisition uppgick dock endast till 31 000. Med hänsyn härtill och till det alltjämt stegrade antalet skattekrönor per invånare bör anslaget för budgetåret 1960/61 kunna nedräknas med 150 000 kronor.

Departementschefen. Av vad jag tidigare anfört framgår, att jag icke ansett mig böra förorda den föreslagna allmänna omläggningen av bidragsgivningen till skolmåltidsverksamheten. Om denna bidragsgivning i enlighet med den av mig sålunda intagna ståndpunkten bibehålles oförändrad, synes skäl icke föreligga att nu vidtaga någon ändring i gällande grunder för bidragsgivningen till inventarier.

I enlighet med skolöverstyrelsens beräkningar av medelsbehovet synes emellertid anslaget böra minskas med 150 000 kronor, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

[209] **4. Bidrag till vissa byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	65 800 000	62 758 147
1958/59	69 700 000	76 168 298
1959/60 (statsliggaren s. 732)	82 600 000	
1960/61 (förslag)	75 700 000	

Det är av olika skäl lämpligt att i ett sammanhang behandla anslagsfrågorna rörande såväl byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet som inom yrkesskolväsendet. Jag ämnar göra det under denna anslagsrubrik, men återkommer med särskild hemställan rörande anslagsbehovet för yrkesskolbyggnader under avsnitt J.

1. *Det allmänna skolväsendet.*

Från anslaget till Bidrag till vissa byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet avföres statsbidrag, som utgår enligt kungörelsen 1957: 318 om statsbidrag till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet. I denna kungörelse har i samband med av 1957 års riksdag beslutade ändrade grunder för beräkning av bidragsunderlaget vid bestämmandet av statsbidrag till skolbyggnader av olika slag (prop. 122; SU 104, Rskr 274) sammanförts tidigare i skilda kungörelser intagna bestämmelser angående statsbidrag till byggnadsarbeten för folkskoleväsendet, till provisoriska skolbyggnader för folkskoleväsendet samt till byggnadsarbeten vid vissa högre skolor. I fråga om permanenta skollokaler skall dock enligt övergångsbestämmelserna i kungörelsen 1957: 318 de äldre statsbidragsbestämmelserna alltjämt tillämpas beträffande företag, för vilka ansökan om statsbidrag före den 1 mars 1957 inkommit till vederbörande statsmyndighet.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 25 200 000 kronor. Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

Permanent skollokaler. Under budgetåret 1958/59 har Kungl. Maj:t beviljat statsbidrag till byggnadsföretag, varom här är fråga, med omkring 78,5 miljoner kronor. Av detta belopp belöper omkring 14,8 miljoner kronor på bidrag, beviljade enligt de äldre bestämmelserna.

Enligt en av överstyrelsen företagen inventering, avseende situationen omkring den 1 juli 1959, kunde den sammanlagda kostnaden för aktuella byggnadsföretag beräknas till 525 miljoner kronor. Av nämnda summa representerade de statsbidragsansökningar, som den 1 juli 1959 förelåg hos Kungl. Maj:t och överstyrelsen — fränsett vad som avser kvarvarande etapper — samt de ansökningar, som inkommit eller väntas inkomma under innevarande budgetår, en kostnad av (150 + 125 =) 275 miljoner kronor. Lägges härtil en kostnad av förslagsvis 35 miljoner kronor för arbeten, utgörande ett led i avvecklingen av de kvarvarande etapperna, erhålles en summa av 310 miljoner kronor, som bör anses motsvara investeringsbehovet för kalenderåret 1960 beträffande statsbidragsberättigade permanenta skollokaler.

En investering av här beräknad storlek synes nödvändig för att tillgodose lokalbehovet för den växande försöksskoleorganisationen. I kommuner, som redan erhållit Kungl. Maj:ts medgivande att bedriva försöksverksamhet med nioårig enhetsskola, beräknas antalet klasser på högstadiet komma att stiga från cirka 1 000 läsåret 1958/59 till cirka 3 000 läsåret 1961/62. Även möjligheterna att anskaffa erforderliga lokaler för det starkt expanderande gymnasiet är beroende av medelsanvisningen beträffande den statsbidragsberättigade skolbyggnadsverksamheten, eftersom gymnasielokaler i regel inrymmes i en byggnad, som till övervägande del består av lokaler för realskolan eller enhetsskolans högstadium, för vilka lokaler statsbidrag utgår.

På grund av gällande ordning för utbetalningen av beviljade statsbidrag kan genomsnittligen räknas med att hälften av bidraget utanordnas under det budgetår, som börjar den 1 juli det kalenderår, under vilket bidraget beviljats, samt att en fjärdedel utbetalas under det närmast följande budgetåret och den sista fjärdedelen under det därpå följande budgetåret. An-

slaget för budgetåret 1960/61 kan därför antagas i huvudsak komma att belastas av bidrag, som beviljats under kalenderåren 1958/60.

De under kalenderåret 1958 beviljade statsbidragen uppgick, fränsett ytterligare bidrag, sammanlagt till omkring 58 miljoner kronor. Beträffande bidrag, som beviljas under kalenderåret 1959, lägger överstyrelsen till grund för beräkningen den kostnadssumma å 230 miljoner kronor, som departementschefen i propositionen 1959: 82 angivit såsom riktpunkt för omfattningen budgetåret 1959/60 av den statsbidragsberättigade byggnadsverksamheten beträffande permanenta skollokaler. Den för kalenderåret 1960 erforderliga investeringsramen beräknar överstyrelsen enligt det förut nämnda till 310 miljoner kronor.

I fjolårets petita ansåg överstyrelsen sig på då föreliggande material böra beräkna den genomsnittliga statsbidragsprocenten för byggnadsverksamheten till 37. Med hänsyn bland annat till att enligt de allmänna försökskolebestämmelserna särskilt tilläggsbidrag, motsvarande åtta procent av bidraget enligt vederbörande statsbidragskungörelse, i växande omfattning utgår för byggen i kommuner, där försöksverksamhet med nioårig enhetsskola bedrives, föreslår överstyrelsen nu återgång till samma procenttal, 38, varmed tidigare räknats beträffande bidrag, utgående enligt de äldre bestämmelserna.

För de ytterligare statsbidrag, som kan komma att beviljas för utförda byggnadsföretag, räknar överstyrelsen för budgetåret 1960/61 med ett medelsbehov av 2 miljoner kronor.

Medelsbehovet för budgetåret 1960/61 beträffande permanenta skollokaler skulle alltså kunna beräknas till

$$\frac{58}{4} + \frac{38}{100} \left(\frac{130+100}{4} + \frac{310}{2} \right) + 2 =$$

i avrundat tal 97,3 miljoner kronor.

Provisoriska skollokaler. De beräknade kostnaderna för de paviljongbyggen, till vilka statsbidrag beviljades under budgetåret 1958/59, utgjorde omkring 15,4 miljoner kronor. Med hänsyn till vad i den ovannämnda propositionen 1959: 82 anförts beräknar överstyrelsen, att under budgetåret 1959/60 kommer efter beviljande av statsbidrag att igångsättas sådana byggen för en kostnad av 21 miljoner kronor. Även för budgetåret 1960/61 räknar överstyrelsen med en kostnadssumma av denna storlek.

Statsbidragen till paviljongbyggen enligt kungörelsen 1957: 318 har tidigare beräknats genomsnittligen uppgå till omkring 60 procent av kostnaderna. Detta procenttal synes numera vara för högt med hänsyn till att, såsom departementschefen i propositionen 1959: 82 framhållit, paviljongbyggnader i allt större utsträckning uppföres som självständiga skolenheter, varvid kostnader tillkommer för värmecentral, sanitära anläggningar och i vissa fall ökade förbindelseleder. Överstyrelsen räknar därför nu med ett till 50 sänkt procenttal.

Överstyrelsen räknar med att hälften av statsbidrag till paviljongbygge utbetalas under det budgetår, då bidraget beviljats, och den andra hälften under det därpå följande budgetåret. Enligt dessa beräkningsgrunder skulle medelsbehovet för budgetåret 1960/61 utgöra

$$\frac{50}{100} \left(\frac{21}{2} + \frac{21}{2} \right) = 10,5 \text{ miljoner kronor.}$$

Sammanlagda beloppet av de bidrag till anskaffande av permanenta och av provisoriska skollokaler, som enligt det förut nämnda kan beräknas belasta anslaget för budgetåret 1960/61, uppgår till $(97,3 + 10,5 =) 107,8$ miljoner kronor, vilket belopp sålunda enligt skolöverstyrelsens förslag skulle utgöra medelsbehovet för sagda budgetår.

Statskontoret anser, att riktpunkten för anslagsavvägningen för budgetåret 1960/61 bör vara en statsbidragsberättigad skolbyggnadsverksamhet av ungefär oförändrad omfattning. Mot skolöverstyrelsens principer för beräkningen av medelsbehovet har ämbetsverket icke haft något att erinra.

Med utgångspunkt från en oförändrad kostnadsram bör — fränsett vad som ur arbetsmarknadspolitisk synpunkt kan böra investeras — medelsbehovet enligt statskontorets uppfattning för permanenta skolbyggnader beräknas till 63,05 miljoner kronor. Härtill skulle komma den ökning av medelsanvisningen, som kan påkallas från sysselsättningsfrämjande synpunkt. Storleken av en härav betingad ökning av investeringsramen undandraget sig statskontorets bedömande. Ämbetsverket framhåller dock, att vid ett bibehållande för nästa budgetår av en investeringsram härför av 100 miljoner kronor medelsbehovet skulle få räknas till 82,05 miljoner kronor.

Emot det av skolöverstyrelsen för provisoriska lokaler uppskattade medelsbehovet har statskontoret icke riktat någon invändning.

2. Yrkesskolväsendet.

Bidraget till byggnadsarbeten m.m. vid yrkesskolor föreslås av överstyrelsen för yrkesutbildning uppräknat med 18 000 000 kronor till 51 000 000 kronor för nästa budgetår. Överstyrelsen anför härom följande.

För budgetåret 1959/60 hade ursprungligen räknats med en investeringsram av 30 miljoner kronor för permanenta yrkesskolbyggnader och 8 miljoner kronor för provisoriska yrkesskolbyggnader. Ramen har emellertid senare ökats med ytterligare 40 miljoner kronor, varav huvudparten avsåg permanenta skolanläggningar. Redan före ingången av budgetåret hade överstyrelsen till Kungl. Maj:t överlämnat framställningar om statsbidrag till byggnadskostnader, som praktiskt taget helt tar i anspråk den medgivna investeringsramen av totalt $(30 + 8 + 40 =) 78$ miljoner kronor. Planerade ytterligare yrkesskolbyggnader runt om i landet kan beräknas dra en byggnadskostnad av minst 350 miljoner kronor. Enbart de byggnadsprojekt, vilkas planering fortskridit så långt, att framställningar om statsbidrag till deras förverkligande kan förväntas inkomma inom en nära framtid, betingar byggnadskostnader av omkring 175 miljoner kronor. Med hänsyn till detta är en ytterligare ökning av investeringsramen erforderlig.

Överstyrelsen anser sig vid sina anslagsberäkningar böra utgå från att statsbidrag budgetåret 1960/61 kan beviljas till *permanent* yrkesskolbyggnader med en byggnadskostnad icke understigande 85 miljoner kronor, i vilket belopp har inräknats 8 700 000 kronor för planerade elevhemsbyggnader. För budgetåret 1958/59 var byggnadsramen 40 miljoner kronor. Av Kungl. Maj:t beviljade eller av överstyrelsen tillstyrkta framställningar om statsbidrag till permanenta lokaler, avsedda att påbörjas inne-

varande budgetår, uppgår hittills till i runt tal 71 500 000 kronor. Statsbidragsandelen kan med hänsyn till att det i viss omfattning rör sig om centrala yrkesskolor beräknas till 45 procent. För byggnadskostnader kan från här angivna utgångspunkter medelsbehovet 1960/61 beräknas till 31 668 750 kronor.

Överstyrelsen har allt mera sökt animera skolornas huvudmän att tillgodose aktuella lokalbehov genom uppförande av *provisoriska lokaler*. För budgetåret 1959/60 torde böra räknas med statsbidrag till sådana byggnader med omkring 3,5 miljoner kronor. Överstyrelsen räknar med att statsbidrag till provisoriska lokaler för budgetåret 1960/61 måste beviljas med omkring 9 miljoner kronor, motsvarande en investeringsram av omkring 15 miljoner kronor. Om man räknar med att hälften av statsbidraget utbetalas under det budgetår, då bidraget beviljas, och den andra hälften under följande budgetår, skulle medelsbehovet för budgetåret 1960/61 bli 6 250 000 kronor.

Till *första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel* har under budgetåret 1958/59 beviljats statsbidrag med i runt tal 5 500 000 kronor, i huvudsak med tillämpning av 25 § statsbidragskungörelsen. Anskaffningen av stadigvarande undervisningsmateriel förskjutes något framåt i tiden i förhållande till byggnadsbidragen. Överstyrelsen räknar med att medelsbehovet för budgetåret 1960/61 kommer att uppgå till 13 miljoner kronor.

Sammanfattningsvis beräknar överstyrelsen medelsbehovet för 1960/61 under anslaget till $(31\,668\,750 + 6\,250\,000 + 13\,000\,000 =)$ 50 918 750 kronor eller avrundat 51 000 000 kronor.

1958 års besparingsutredning har i sitt betänkande behandlat vissa frågor rörande statens kostnader för skolbyggnader. Utredningen har i huvudsak framlagt följande förslag.

Nuvarande bestämmelser om byggnadsbidrag till det allmänna skolväsendet och till bland annat yrkesskolväsendet bör omprövas. Därvid bör beaktas om icke de numera inträdda förändringarna på det skolbyggnads-ekonomiska området bör föranleda en undersökning av de genomsnittliga byggnadskostnaderna för rationellt uppförda skolbyggnader i dagens läge och en därav eventuellt föranledd justering av grundbeloppet. Vidare bör undersökas, om indexreglerna är lämpligt utformade samt huruvida kommunerna genom statsbidragsbestämmelserna kan stimuleras att lösa skolbispisningsproblemet med ett minimum av investeringar.

Utredningen förordar, att statsmakterna i större omfattning än hittills utarbetar långsiktiga byggnadsplaner för det statliga och statsunderstödda byggandet samt att statens byggnadsbesparingsutrednings översyn av gällande standardkrav för olika slag av offentliga byggnader så snart som möjligt genomföres. Anvisningar och föreskrifter rörande byggnadsverksamheten bör fastställas av Kungl. Maj:t.

I syfte att skapa garantier för att de byggnadsekonomiska problemen blir likformigt behandlade över hela skolbyggnadsområdet förordas att en central skolbyggnadsberedning inrättas i enlighet med vad statens byggnadsbesparingsutredning föreslagit i betänkandet *Organisation och ekonomi* (SOU 1957: 47). Denna beredning bör utgöra en gemensam central instans för de med skolbyggnadsfrågor sysselsatta myndigheterna och övertaga ansvaret för standardkravens utformning, granskning av enskilda byggnadsprojekt från ekonomiska och tekniska synpunkter samt allmän råd-

givning. I stort sett bör skolbyggnadsberedningen få samma uppgifter som centrala sjukvårdsberedningen inom sitt område.

I de över besparingsutredningens betänkande avgivna *remissyttrandena* uttalas rörande de här berörda byggnadsfrågorna bland annat följande.

Skolöverstyrelsen erinrar om att gällande bestämmelser om statsbidrag till kostnaderna för byggnadsföretag för det allmänna skolväsendet tillämpats jämförelsevis kort tid och att tillräcklig erfarenhet för bedömning av deras verkningar således saknas. Inom överstyrelsen pågår fortlöpande sådana undersökningar som besparingsutredningen förordat rörande de genomsnittliga byggnadskostnaderna för rationellt uppförda skolbyggnader.

I frågan om skolmåltidslokalernas användning hävdar överstyrelsen, att dessa lokaler i stor utsträckning utnyttjas även för andra skoländamål än skolmåltidsverksamhet, bland annat som gymnastikrum och samlingssalar. Då de därjämte kan utnyttjas även för andra ändamål än skoländamål, är det enligt skolöverstyrelsens mening ej motiverat att vad beträffar statsbidrag sätta dessa lokaler i en särställning som skulle kräva vissa undantagsbestämmelser.

Skolöverstyrelsen anser det ej nödvändigt eller önskvärt, att anvisningarna angående byggnadsföretag för skolväsendet fastställas av Kungl. Maj:t. Överstyrelsen kan vidare inte förorda en utökning av antalet inom skolans område verksamma statsorgan genom inrättande av en fristående central skolbyggnadsberedning, då detta skulle komma att motverka förenklingssträvandena.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har intet att erinra mot förslaget, att byggnadsbesparingsutredningen verkställer en översyn av gällande standardkrav och att Kungl. Maj:t utfärdar anvisningar och föreskrifter. Där emot anser överstyrelsen, att de senaste årens erfarenheter närmast talar för ett avstyrkande av förslaget om en särskild beredning.

Byggnadsstyrelsen tillstyrker, att en central skolbyggnadsberedning inrättas och framhåller att en översyn av gällande standardkrav för det offentliga byggandet, bland annat avseende skolbyggnader, pågår genom styrelsens försorg.

Statens organisationsnämnd anser, att den nuvarande splittringen i vad avser handläggningen av skolbyggnadsärendena kan betyda, att möjligheter till rationalisering finns. En överflyttning av arbetsuppgifterna till byggnadsstyrelsen bör enligt nämndens mening prövas.

Svenska landskommunernas förbund framhåller, att de statliga investeringsbidragen numera för de allra flesta kommuner inte är av den storleksordningen, att statsbidragsreglerna kan ha någon större effekt ur besparingsfrämjande synpunkt. Kommunerna har minst lika stort intresse som staten av att byggnadskostnaderna begränsas. Det viktigaste är enligt styrelsens mening, att kommunerna lämnas anvisningar om hur ett ekono-

miskt byggande kan ske inom ramen för de standardkrav, som de statliga tillsynsmyndigheterna anser sig böra uppställa.

Förslaget att inrätta en central skolbyggnadsberedning bör enligt styrelsens mening förverkligas.

Inte heller *Svenska stadsförbundet* har något att erinra mot inrättande av en dylik beredning.

Departementschefen. Frågan om skolbyggnadskostnaderna har vid upprepade tillfällen under senare tid uppmärksamrats av Kungl. Maj:t och riksdagen och olika åtgärder har vidtagits i syfte att utvinna bästa möjliga resultat av de i förhållande till behovet knappa resurser, som kan disponeras för skolbyggnadsverksamheten. Jag erinrar om att en utförlig redovisning för vad som hänt på detta område i fjol lämnades riksdagen i propositionen nr 82. I anslutning härtill rekommenderade statsutskottet i utlåtandet nr 128 vissa ytterligare åtgärder, vilka enligt utskottets mening borde prövas. Dessa är föremål för överväganden inom ecklesiastikdepartementet och skolöverstyrelsen.

Med hänsyn till vad som sålunda nyligen förevarit på området, är jag inte nu beredd att föreslå några särskilda åtgärder i anledning av vad besparingsutredningen förordat i fråga om besparings- och rationaliseringsåtgärder beträffande skolbyggnadsverksamheten utan torde i annat sammanhang få återkomma därtill.

När jag nu övergår till frågan om medelsbehovet för nästa budgetår, vill jag först erinra om att jag vid beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1959/60 under förevarande båda skolbyggnadsanslag utgick ifrån de anslagsbelopp, som skulle ha erfordrats vid ett bibehållande under budgetåret av 1958/59 års totala investeringsramar för skolbyggen. Jag fann därvid, att de sålunda framräknade anslagsbeloppen — vid en fördelning mellan permanenta och provisoriska skolanläggningar, som innebure en omfördelning till förmån för ett ökat provisoriskt byggande — borde kunna ge utrymme för en statsbidragsberättigad skolbyggnadsverksamhet av omkring 130 000 000 kronor för permanenta och 21 000 000 kronor för provisoriska anläggningar inom det allmänna skolväsendet samt av omkring 30 000 000 kronor för permanenta och 8 000 000 kronor för provisoriska yrkesskolbyggnader.

Utöver de sålunda beräknade reguljära investeringsramarna har för innevarande budgetår, såsom beredskapsåtgärd för att trygga full sysselsättning inom byggnadsfacket, medel anvisats till statsbidrag för byggnadsarbeten till en sammanlagd total investeringskostnad av 100 000 000 kronor inom det allmänna skolväsendet och 40 000 000 kronor inom yrkesskolväsendet.

De extra investeringsramarna har tagits helt i anspråk genom beslut av Kungl. Maj:t och har sålunda möjliggjort ett särskilt omfattande skolbyg-

gande innevarande vinter. Den ökade anslagsbelastning, som följer av dessa beredskapsarbeten, har för innevarande budgetår beräknats till sammanlagt 27 500 000 kronor. Under ytterligare två budgetår kan anslagen beräknas belastas av kostnader för detta ökade byggande.

Den hittills gjorda bedömningen av arbetsmarknadsläget under nästkommande vinter har icke gett anledning till planerande av beredskapsarbeten i sådan omfattning som skedde inför innevarande vinter. Vid min bedömning av anslagsbehovet lämnar jag sålunda den sysselsättningspolitiska aspekten på skolbyggandet helt å sido. Vad beträffar byggnadsbehovet inom skolväsendet, har båda överstyrelserna räknat med att detta för nästa budgetår avsevärt överstiger de sammanlagda investeringsramarna för innevarande år och har med hänsyn härtill föreslagit betydande anslagshöjningar.

Det föreligger visserligen ett stort nybyggnadsbehov till följd av omvandlingen av den obligatoriska skolan och yrkesskolväsendets snabba utbyggnad. Trots detta anser jag mig i rådande statsfinansiella läge icke kunna föreslå någon reell höjning av anslagen, som ju för innevarande budgetår kraftigt uppräknats och uppgår till sammanlagt 115 600 000 kronor. Med hänsyn dels till sättet för utbetalning av statsbidrag och det stora antal byggnadsföretag, för vilka statsbidrag beviljas innevarande budgetår, och dels till omfattningen av det redovisade byggnadsbehovet under 1960/61 anser jag å andra sidan inte heller att någon minskning av anslagen bör komma ifråga. Jag räknar således för budgetåret 1960/61 med en i det allra närmaste oförändrad sammanlagd medelsanvisning under de båda anslagen.

De investeringsramar, som jag från denna utgångspunkt kan föreslå, är något större än de reguljära investeringsramarna för innevarande budgetår och medger alltså ett något ökat reguljärt byggande. Till byggnadsföretag inom det allmänna skolväsendet bör således statsbidrag få beviljas till en sammanlagd kostnad av 130 000 000 kronor för permanenta och 30 000 000 kronor för provisoriska anläggningar samt till byggnadsföretag inom yrkesskolväsendet till en kostnad av 40 000 000 kronor för permanenta skolbyggnader och elevhem samt 10 000 000 kronor för provisoriska byggnader. Det torde liksom hittills slutligt få ankomma på Kungl. Maj:t att inom den totala investeringsram, varom här är fråga, göra av omständigheterna påkallade jämkningar i fördelningen mellan såväl de förevarande båda investeringsområdena som mellan permanenta och provisoriska anläggningar. I enlighet med överstyrelsens för yrkesutbildning förslag beräknar jag också under anslaget till Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor ett belopp av 13 000 000 kronor till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel.

Byggnadsanslaget för det allmänna skolväsendet torde vid bifall till vad jag sålunda förordat böra uppföras med avrundat 75 700 000 kronor,

vilket innebär en minskning med 6 900 000 kronor, och anslaget till byggnadsarbeten m.m. vid yrkesskolor med 40 000 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 7 000 000 kronor.

Jag vill slutligen i detta sammanhang beröra en speciell, med bidragsgivningen till skolbyggen sammanhängande fråga. I 1958 års statsverksproposition uttalade jag vid behandlingen av förevarande anslag, att omfattningen av skolbyggnadsverksamheten sedan byggnadsregleringen på detta område hävts, helt och hållet vore en statsfinansiell fråga och beroende av de bidragsanslag, som anvisas å driftbudgeten. Det system med av riksdagen fastställda investeringsramar, som ersatte det under byggnadsregleringen gällande kvotsystemet, hade till uppgift att så begränsa omfattningen av den statsbidragsberättigade skolbyggnadsverksamheten, att den svarade mot de bidragsanslag som beviljades. Det har emellertid visat sig att det är svårt att med hittills använd metod göra beräkningarna så noggranna, att investeringsramar och anslag svarar mot varandra. Då det av olika skäl är angeläget, att överensstämmelsen dem emellan blir så god som möjligt, torde det böra övervägas, om inte investeringsramarna kan beräknas på annat sätt än som för närvarande sker, exempelvis genom att bidragsunderlaget och inte den totala byggnadskostnaden lägges till grund för beräkningen av rambeloppet. Jag förutsätter, att överstyrelserna har sin uppmärksamhet riktad på detta och andra med beräkningen av förevarande anslag sammanhängande spörsmål.

I det följande gör jag under avsnitt J hemställan beträffande anslaget till Bidrag till byggnadsarbeten m.m. vid yrkesskolor. Såvitt gäller anslaget till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet får jag under åberopande av vad här anförts hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 75 700 000 kronor.

[210] 5. Bidrag till elevhemsbyggnader inom det allmänna skolväsendet

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	2 200 000	2 873 900
1958/59	3 000 000	2 400 550
1959/60 (statsliggaren s. 732)	4 000 000	
1960/61 (förslag)	2 000 000	

Statsbidrag till kostnaderna för uppförande av elevhem utgår enligt två olika kungörelser, nämligen kungörelsen 1936:202 angående statsbidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning samt kungörelsen 1945:594

angående statsbidrag till skolhem för lärjungar vid högre skolor och till avlöning av föreståndare vid dylikt skolhem.

Statsbidrag utgår enligt den förra författningen till kommuner för uppförande av elevhem åt folkskolans elever och enligt den senare till kommun eller annan huvudman för uppförande av elevhem för elever i praktiskt taget alla övriga skolformer. De båda kungörelserna överensstämmer i allt väsentligt. Kungl. Maj:t bestämmer i båda fallen bidragsbeloppens storlek. Gäller det elevhem för folkskolan, bestämmes dock bidraget enligt kungörelsens lydelse från fall till fall. Bidraget till andra elevhem utgår med 75 procent av verkliga kostnaderna med möjlighet för Kungl. Maj:t att, om särskilda skäl föreligger, höja bidraget till 90 procent av dessa kostnader. Handläggningen av bidragsärendena är också något olika.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 200 000 kronor.

Av överstyrelsens framställning i övrigt framgår, att det vid ingången av budgetåret 1959/60 förelåg planer på uppförande av skolhem, för vilka det beräknade statsbidragsbehovet uppgick till cirka 4 500 000 kronor. Dessutom planerades uppförande av ett antal elevhem, som ännu inte kostnadsberäknats. Med hänsyn till det sålunda föreliggande behovet av elevhem har skolöverstyrelsen föreslagit, att Kungl. Maj:t för budgetåret 1960/61 bemyndigas att bevilja statsbidrag med ett sammanlagt belopp av 5 000 000 kronor.

Statskontoret framhåller, att av den för budgetåret 1958/59 fastställda medelsramen — 4 000 000 kronor — endast något över 2 300 000 kronor utnyttjats. Med beaktande härav och av att innevarande budgetårs medelsram — jämväl 4 000 000 kronor — medger realiserandet av flertalet föreliggande kostnadsberäknade projekt anser statskontoret, att medelsramen synes kunna nedräknas till förslagsvis 3 000 000 kronor för budgetåret 1960/61. Med hänsyn tagen härtill beräknar statskontoret medelsbehovet för budgetåret 1960/61 till 3 100 000 kronor.

Departementschefen. Inom den för innevarande budgetår fastställda medelsramen torde finnas utrymme för statsbidrag till en stor del av de av skolöverstyrelsen berörda planerade byggnadsföretagen. Med hänsyn härtill och till för närvarande kända aktuella byggnadsplaner finner jag icke skäl att räkna med behov av en större ram för summan av beviljade bidrag än den som fastställts för innevarande budgetår, eller 4 000 000 kronor. Med denna bidragsram och med beaktande av föreliggande reservationsmedelsbehållning synes anslaget kunna nedräknas till 2 000 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) medgiva, att Kungl. Maj:t må budgetåret 1960/61 bevilja statsbidrag till elevhemsbyggnader inom det all-

männa skolväsendet med ett sammanlagt belopp av högst 4 000 000 kronor;

b) till *Bidrag till elevhemsbyggnader inom det allmänna skolväsendet* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Folkskoleväsendet

[211] 6. Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	500 000 000	547 674 232
1957/58	540 550 000	602 008 314
1958/59	646 000 000	653 863 120
1959/60 (statsliggaren s. 732)	700 000 000	
1960/61 (förslag)	720 000 000	

Enligt beslut av 1957 års riksdag (Prop. 1957: 112, SU 91, Rskr 239) har en omläggning genomförts av statsbidragsgivningen till primärkommunernas driftutgifter. Omläggningen innebär bland annat, att ett antal olika bidrag sammanslagits och nu utgår i form av statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet. Enligt kungörelsen 1958: 665 (ändr. 1959: 353) utgår allmänt driftbidrag till kommunernas kostnader för dels obligatoriska skolor, dels högre kommunala skolor. Kungörelsen reglerar därjämte statsbidragen till kostnaderna för avlöning och pensionering av skoldirektör. Den innehåller slutligen bestämmelser om särskilda bidrag för försökskolor (försökskostnadsbidrag).

Bidragsunderlaget för de allmänna driftbidragen och för statsbidraget till kostnaderna för avlöning av skoldirektör beräknas enligt vissa schematiska regler samt utgöres i huvudsak av årslönebeloppen enligt löneklass för i föreskriven ordning inrättade tjänster. Ur bidragsunderlaget erhålles det allmänna driftbidraget för *obligatoriska skolor* efter avdrag av en mindre kommunandel. Det allmänna driftbidraget för *högre kommunal skola* samt statsbidrag för *avlöning av skoldirektör* utgår med 79 procent av bidragsunderlaget. Statsbidraget för *pensionering av skoldirektör* utgår med 58 procent av kostnaderna för fortlöpande avgifter till statens pensionsanstalt. *Försökskostnadsbidrag* utgår med 80 kronor per år och elev på försöksskolans högstadium.

Ur förevarande anslag bestrides i första hand kostnaderna för allmänt driftbidrag till obligatoriska skolor samt för statsbidrag för avlöning och pensionering av skoldirektör. De för inbyggd realskollinje i folkskolan och korrespondensrealskola utgående statsbidragen, vilka i huvudsak beräknas enligt de för driftbidrag för högre kommunal skola gällande grunderna, bestrides vidare ur detta anslag. I övrigt belastas detsamma med vissa mindre bidrag, vilka inte regleras genom statsbidragskungörelsen för det allmänna skolväsendet.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår minskas med 12 000 000 kronor till 688 000 000 kronor enligt följande sammanställning.

	Anvisat för 1959/60	Förslag för 1960/61	Förändring
1. Lärarlönebidrag m. m., <i>förslagsvis</i>	698 954 400	687 000 000	—11 954 400
2. Bidrag till korrespondensrealskolor, <i>förslagsvis</i>	487 000	507 000	+ 20 000
3. Ersättning för sjukvårdskostnad, <i>förslagsvis</i> ..	200 000	200 000	—
4. Ersättning för flyttningskostnad och resor, <i>förslagsvis</i>	95 000	110 000	+ 15 000
5. Bidrag för svensk undervisning åt svenska barn i utlandet, lärarlöner, <i>förslagsvis</i>	158 600	236 500	+ 77 900
6. Bidrag för svensk undervisning åt svenska barn i utlandet, undervisningsmateriel, <i>för- slagsvis</i>	5 000	5 000	—
7. Bidrag till estniska folkskolan i Stockholm ..	100 000	100 000	—
8. Bidrag till Kristofferskolan i Stockholm ...	—	20 000	+ 20 000
Summa kronor	700 000 000	688 178 500	—11 821 500
Avrundat till kronor		688 000 000	—12 000 000

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Vid de i föregående års petita redovisade anslagsberäkningarna för budgetåret 1959/60 beräknade överstyrelsen det totala anslagsbehovet med ledning av införskaffade eller eljest tillgängliga uppgifter om antalet lärar- och skollärdartjänster, antal veckotimmar utöver hela tjänster m. m. Därvid tillämpades principerna för det nya statsbidragssystemet, vilket gäller från och med den 1 juli 1958 och som från och med budgetåret 1959/60 är bestämmande för anslagsbehovet. På grund av materialets beskaffenhet måste, som överstyrelsen i sina petita angav, beräkningarna ske enligt huvudsakligen schematiska grunder och bygga på vissa antaganden om t. ex. tjänsternas fördelning på hyresgrupper för bestämmande av kommunandel. Ett osäkerhetsmoment ligger också i svårigheten att beräkna statsbidraget för vikariekostnader enligt de nya bestämmelserna härom.

Förevarande anslagspost kommer under budgetåret 1960/61 att belastas med dels slutreglering av lärarlönebidraget avseende redovisningsåret 1959/60, dels under budgetåret 1960/61 utgående förskott, motsvarande 90 procent av lärarlönebidraget avseende redovisningsåret 1959/60. Kostnaderna för slutregleringen för 1959/60 är lika med skillnaden mellan det faktiska bidraget för det året och det för samma år utbetalade förskottet, vilket i sin tur motsvarar 90 procent av lärarlönebidraget för 1958/59.

Vid bedömande av medelsbehovet för budgetåret 1959/60 uppskattades lärarlönebidraget avseende redovisningsåret 1958/59 till 657,50 miljoner kronor (1959 års statsverksprop. VIII ht. s. 496). Beräkningen skedde enligt 1958 års löneläge och beloppet måste nu uppräknas med hänsyn till den 2-procentiga lönehöjningen den 1 januari 1959. Kostnaden för lönehöjningen stannar helt på statsverket utom vad gäller de bidrag som utgår med viss procent av bidragsunderlaget, d. v. s. bidrag till i folkskolan inbyggda realskollinjer och bidrag till skoldirektörer. Det årslönebelopp, som skall läggas till grund för beräkningen av kostnaden för lönehöjningen, kan med ledning av det material som låg till grund för beräkningen av lärarlönebidraget uppskattas till 693 miljoner kronor. Statsbidraget till i folkskolan

inbyggda realskollinjer och till skoldirektörer uppgår enligt föregående års beräkningar till omkring 7,5 miljoner kronor, vilket belopp också skall uppräknas med 2 procent. Statens kostnader för första halvåret 1959 på grund av lönehöjningen kan alltså uppskattas till $\left(\frac{1}{2} \times \frac{2}{100} \times [693 + 7,5] =\right)$ 7,005 miljoner kronor.

Det för redovisningsåret 1958/59 beräknade lärarlönebidraget måste vidare justeras med hänsyn till att enligt nu föreliggande uppgifter det faktiska antalet folk- och småskollärartjänster under året överskjuter det beräknade antalet med omkring 60 folkskollärartjänster och 295 småskollärartjänster. Statsbidraget för dessa tjänster kan uppskattas till omkring 4 miljoner kronor.

Lärarlönebidraget avseende redovisningsåret 1958/59, justerat med hänsyn till dels lönehöjningen den 1 januari 1959, dels nu föreliggande uppgifter om antalet folk- och småskollärartjänster, blir då $(657,50 + 7,00 + 4,00 =)$ 668,50 miljoner kronor.

Vid oförändrat antal lärartjänster och under även i övrigt oförändrade förhållanden skulle lärarlönebidraget avseende redovisningsåret 1959/60, beräknat efter 1959 års löner, uppgå till $(657,50 + 14,00 + 4,00 =)$ 675,50 miljoner kronor. Beloppet måste emellertid korrigeras med hänsyn till de förändringar i antalet lärartjänster som nu kan förutses.

Vad först den egentliga folkskolan beträffar har med ledning av från länskolnämnderna införskaffade uppgifter beräknats förändringen av antalet folk- och småskollärartjänster från läsåret 1958/59 till läsåret 1959/60. Faktorer som påverkar denna förändring är det minskande elevantalet i de här aktuella årsklasserna, övergången till försöksskolans högstadium samt tre- och fyraårig realskola, minskningen av medeltalet elever i klasserna enligt punkt 8 övergångsbestämmelserna till folkskolestadgan samt småskollärares övertagande av undervisningen i årskurs 3. Till de tre förstnämnda faktorerna är hänsyn tagen i primärmaterialet; i fråga om den sistnämnda faktorn utgår överstyrelsen vid beräkningarna från ett oförändrat antal småskollärartjänster och en minskning med 700 folkskollärartjänster. Statsbidraget för 700 folkskollärartjänster (lönklass 18, ortsgrupp och hyresgrupp 3) kan beräknas till $(700 \times 18\,372 - 700 \times 980 =)$ 12 174 400 kronor, avrundat 12 miljoner kronor.

Minskningen av kostnaderna för den egentliga folkskolan uppväges av ökning för försöksskolans högstadium. I enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 24 april 1959 angående det antal tjänster i läroämnena, som högst må vara inrättade på försöksskolans högstadium budgetåret 1959/60, kan antalet tjänster beräknas öka med 460, varav 130 i Ao 23 (21), 140 i Ao 21 (19) och 190 i Ao 19 (folkskollärare med särskild ämnesutbildning). Därtill kommer enligt nådigt beslut samma dag 30 ämneslärartjänster i Ae 19 för läroverksingenjörer. Statsbidraget för dessa nytilkommande 490 tjänster (lägsta löneklassen i vederbörande lönegrad, ortsgrupp och hyresgrupp 3) kan uppskattas till 10 miljoner kronor. För icke-ordinarie lärare i övrigt kan kostnadsökningen beräknas till 1 miljon kronor. Vidare måste hänsyn tagas till den av lönegradsuppflyttningen den 1 juli 1959 för vidareutbildade folkskollärare från Ao 17 till Ao 19 föranledda kostnadsökningen, vilken för 420 tjänster kan uppskattas till 0,9 miljoner kronor. Den sammanlagda kostnadsökningen för lärare i läroämnena blir alltså $(10 + 1 + 0,9 =)$ 11,90

miljoner kronor. Beloppet får anses innefatta kostnaden för vikarier, nedläggningstimmar m. m.

För *lärare i yrkesämnen* beräknas tillkomma omkring 2 000 veckotimmar. Efter årslönebelopp för veckotimme för ortsgrupp 3 enligt kungl. brev 30 juni 1959 (487 kronor) och kommunandel för hyresgrupp 3 blir statsbidraget för dessa veckotimmar *0,90 miljoner kronor.*

För *övningslärare* beräknar överstyrelsen en nettoökning av statsbidraget med *1 miljon kronor.*

Beträffande *i folkskolan inbyggda realskollinjer* sker en viss nettominskning av antalet tjänster enligt kungl. brev den 24 april 1959. Kostnadsminskningen uppgår dock endast till omkring *0,20 miljoner kronor.* Under de närmaste följande åren blir minskningen större på grund av att ett stort antal linjer då kommer att successivt nedläggas i samband med redan beslutad övergång till försöksverksamhet med 9-årig enhetsskola, bland annat i Stockholm. Då svårighet råder speciellt för de inbyggda realskollinjerna i Norrland att erhålla behöriga lärare, föreslår överstyrelsen att *högst 6 ordinarie adjunks- och ämneslärartjänster vid dessa linjer får utbytas mot s. k. utbytestjänster.*

För *lärare vid fortsättningsskolan* bör räknas med viss minskning på grund av denna skolforms successiva avveckling, förslagsvis med *0,5 miljoner kronor.* Det må framhållas, att statsbidraget till avlönande av lärare vid fortsättningsskolan för redovisningsåret 1957/58 enligt från länskolnämnderna inhämtade uppgifter uppgick till 7,71 miljoner kronor mot beräknade 8 miljoner kronor.

Beträffande *skolledare* samt *föreståndarinnor* vid folkskolans elevhem finns ej anledning att räkna med sådana förändringar att de bör påverka anslagsberäkningen.

Lärlönebidraget avseende redovisningsåret 1959/60 skulle sålunda enligt ovanstående beräkningar kunna uppskattas till $(675,50 - 12,00 + 11,90 + 0,90 + 1,00 - 0,20 - 0,50 =) 676,60$ miljoner kronor, avrundat *677 miljoner kronor.*

Då *lärlönebidraget avseende redovisningsåret 1958/59* enligt ovanstående uppskattats till 668,50 miljoner kronor, kan *det under 1959/60 utgående förskottet* beräknas till $(0,9 \times 668,50 =) 601,65$ miljoner kronor, avrundat *601,50 miljoner kronor.*

Belastningen på anslagspost 1 budgetåret 1960/61 för lärlönebidraget erhålles då på följande sätt:

	Milj. kr
Slutreglering av bidraget för budgetåret 1959/60 $(677,00 - 601,50 =)$	75,50
Under budgetåret 1960/61 utgående förskott $(0,9 \times 677,00 =)$	609,30
Summa	684,80

Från anslagsposten bestrides även kostnaderna för *fortlöpande avgifter till statens pensionsanstalt för lärare i läroämnena* (utom folkskollärare) på försöksskolans högstadium. I föregående års *petita* beräknades härför 1,30 miljoner kronor. Med hänsyn till dels ökningen av antalet lärare, dels de nya bestämmelserna om avgifter enligt statens allmänna tjänstepensionsreglemente (kungörelsen 1959: 289) torde beloppet böra uppräknas till 2 miljoner kronor. Överstyrelsen förutsätter, att statsbidrag fortfarande skall utgå till *vissa engångsavgifter för övningslärare* och beräknar härför oförändrat 0,20 miljoner kronor; under tiden 1 juli 1958—30 juni 1959 har överstyrelsen för detta ändamål enligt rekvisitioner från statens pensionsanstalt

utanordnat omkring 189 000 kronor. För pensionsavgifter beräknas sålunda sammanlagt 2,20 miljoner kronor.

I det följande föreslår överstyrelsen, att *kostnaderna för viss korrespondensundervisning* av försökskaraktär skall från och med budgetåret 1960/61 bestridas från förevarande anslag. Medel till dessa kostnader, som beräknas till omkring 150 000 kronor, torde böra utgå från denna anslagspost.

Överstyrelsen föreslår, att *anslagsposten 1* uppföres med (684,80 + 2,20 + 0,15 =) avrundat 687 miljoner kronor.

Som framgår av ovanstående anslagsberäkning föreslår skolöverstyrelsen, att *vissa kostnader för korrespondensundervisning* — beräknade till 150 000 kronor — skall belasta förevarande anslag och således överflyttas från försöksanslaget.

Av överstyrelsens motivering härför framgår bland annat följande.

Genom beslut den 25 april och den 30 juni 1958 medgav Kungl. Maj:t, att undervisning på högstadierna i Finnskoga-Dalby och Norra Ny kommuner finge — i huvudsaklig överensstämmelse med av skolöverstyrelsen i yttrande den 17 mars 1958 angivna riktlinjer respektive i den utsträckning överstyrelsen prövade lämpligt och enligt de närmare bestämmelser överstyrelsen ägde meddela — anordnas med hjälp av korrespondensmetoden. Tillika medgav Kungl. Maj:t, att de med undervisning enligt korrespondensmetoden förenade särskilda kostnaderna finge bestridas från det under åttonde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m.

Då kostnaderna såväl för handledare som för korrespondenskurser betingas av samma försök, finner överstyrelsen rimligt, att även de sistnämnda får belasta folkskoleanslaget. En del av kostnadsökningen genom korrespondenskurserna uppväges av minskade lönekostnader.

Såsom ett väsentligt skäl för överföringen får överstyrelsen vidare framhålla svårigheten att belasta ett anslag, som inte är större än försöksanslaget, med så pass stora utgifter som de ifrågavarande, vilka är omöjliga att närmare beräkna i förväg.

I detta sammanhang bör även anmälas ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag om att statsbidrag skall införas för anordnande av *frivillig undervisning i instrumentalmusik och solosång samt i körsång på försöksskolans högstadium* enligt samma bestämmelser som nu gäller för anordnande av dylik undervisning vid allmänna läroverk och högre kommunala skolor. Statsbidragskostnaden har beräknats till 695 000 kronor för redovisningsåret 1960/61.

Skolöverstyrelsen har under förevarande anslagspost även redovisat beräkningar rörande ändring av *kommunandel enligt 13 § kungörelsen 1958: 665 på grund av avlösning av statsbidraget till avlönande av hemvårdarinnor*.

Enligt uttalande i propositionen 1957:112 (s. 49—50) skulle nämnda statsbidrag ej kvarstå längre än till den 1 juli 1960. Ifrågavarande förslag godtogs av riksdagen (SU 91, Rskr 239).

Vid sina beräkningar rörande den med anledning av avlösningen erfor-

derliga minskningen av kommunandelen utgår skolöverstyrelsen från belastningen för budgetåret 1957/58 på förslagsanslaget Bidrag till avlönande av hemvårdarinnor. Denna belastning uppgick till 3 878 717 kronor. För att erhålla det belopp med vilket kommunandelen skall minskas, erfordras jämväl uppgift om antalet statsbidragsberättigande tjänster. För redovisningsåret 1957/58 beräknar överstyrelsen detta antal till 42 189. Med dessa utgångspunkter skulle den vid indragningen av bidraget till avlönande av hemvårdarinnor erforderliga minskningen av kommunandelen utgöra $\left(\frac{3\,878\,717}{42\,189} = \right)$ 92 kronor, vilket belopp överstyrelsen föreslår avrundat till 90 kronor.

2. Bidraget till *korrespondensrealskolorna* har beräknats i enlighet med de av 1959 års riksdag fastställda grunderna. Antalet skolor är oförändrat, men ytterligare 3 skolor kan beräknas tillkomma, i något fall redan under budgetåret 1959/60.

Vid beräkningen av medelsbehovet för samtliga skolor med undantag för korrespondensrealskolan i Björkvik har överstyrelsen utgått från att antalet avdelningar kommer att uppgå till 15. Överstyrelsen räknar vidare liksom föregående år med en genomsnittlig placering för lärarna i läroämnena i löneklass 17 och för övningslärarna i löneklass 12 samt i ortsgrupp 3. Efter omräkning av timlärartimmarna till hela tjänster erhålles sammanlagt följande antal lärartjänster, nämligen $16\frac{15}{30}$ i läroämnena och 3 i övningsämnena. Till avlöning åt lärarna skulle fordras 257 126 kronor. Vidare beräknar överstyrelsen 180 000 kronor till kostnaderna för korrespondens- och preparandkurserna samt 2 816 kronor för besök av korrespondensinstitutets representanter på skolorten. Det sammanlagda medelsbehovet för de ovan nämnda skolorna utgör således $(257\,126 + 180\,000 + 2\,816 =)$ 439 942 kronor.

Till korrespondensrealskolan i Björkviks kommun utgår statsbidrag med ett för varje år fastställt belopp på grund av de speciella betingelser varunder skolan arbetar. För budgetåret 1959/60 har detta belopp fastställts till 30 000 kronor. Styrelsen för skolan hemställer om en höjning av nämnda belopp till 75 000 kronor. Om statsbidrag skulle utgå efter samma normer som gäller för övriga skolor men med hänsyn tagen till det lägre antalet veckotimmar vid skolan i Björkvik, bör enligt överstyrelsens mening statsbidrag utgå med 16 780 kronor per avdelning, eller sammanlagt för beräknade 4 avdelningar 67 120 kronor, vilket innebär en ökning av 37 120 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet under denna anslagspost uppgår alltså till $(439\,942 + 67\,120 =)$ 507 062 kronor eller avrundat 507 000 kronor.

4. Från anslagsposten bestrides kostnader för *flyttningssättning* till folkskolans lärare (i samband med tvångsförflyttning) samt till lärare på försöksskolans högstadium. I övrigt utgår från anslagsposten ersättning för övningslärares resor i samband med fyllnadstjänstgöring. Med hänsyn till det ökade antalet lärare på högstadiet och höjningen av enligt allmänna resereglementet utgående traktamenten torde anslagsposten böra höjas till förslagsvis 110 000 kronor.

5. Från denna anslagspost utgår för närvarande bidrag med samman-

lagt 158 600 kronor till 14 svenska *utlandsskolor*. Skolöverstyrelsen föreslår en höjning av anslagsposten med 77 900 kronor, varav till nya skolor i Mnene, Lissabon, Monrovia och Kuwait sammanlagt 28 500 kronor. Överstyrelsen föreslår vidare en ökning av statsbidraget med 8 700 kronor till skolan i Addis Abeba, 7 700 kronor till skolan i London, 4 200 kronor till skolan i Bukoba och 5 000 kronor till skolan i Nzega. Anslaget till skolan i Paris föreslås slutligen höjt med 23 800 kronor, varav 20 500 kronor skulle avse korrespondensrealskolan.

Beträffande beräkningarna rörande belastningen på *anslagsposten 1 Lärarlönebidrag m. m.* torde i detta sammanhang få anmälas att det efter tiden för ingivande av skolöverstyrelsens petita blivit möjligt att införskaffa *kompletterande uppgifter*, vilka lagts till grund för en ny beräkning av medelsbehovet. Att kompletterande uppgifter inhämtats sammanhänger med att redovisningsåret 1958/59 är det första redovisningsår, för vilket de nya statsbidragsbestämmelserna ägt tillämpning vilket gjort det angeläget grunda medelsberäkningen på rekvisitioner avseende detta redovisningsår. Dylika rekvisitioner har förelegat hos länsskolnämnderna från flertalet kommuner under september månad. På grundval av de särskilt införskaffade uppgifterna har inom ecklesiastikdepartementet företagits vissa ytterligare beräkningar rörande anslagsbehovet för budgetåret 1960/61.

De inhämtade uppgifterna avser det belopp, som kommunerna har rekvirerat eller — i vissa fall, där rekvisition ännu inte ingivits — kan beräknas rekvirera i statsbidrag för redovisningsåret 1958/59 till kostnaderna för dels driften av obligatoriska skolor, dels avlöning av skoldirektörer. Det sålunda erhållna sammanlagda beloppet utgör 676,0 miljoner kronor. Till detta belopp skall läggas kostnaderna för statsbidrag till lärarlöner vid inbyggda realskollinjer. På grundval av skolöverstyrelsens petita för innevarande budgetår kan dessa statsbidrag beräknas till cirka 5,5 miljoner kronor. *Lärarlönebidraget avseende redovisningsåret 1958/59 utgör således* $(676,0 + 5,5 =) 681,5$ miljoner kronor.

Den angivna bidragssumman av 681,5 miljoner kronor har påverkats av lönehöjningarna från den 1 januari 1959. Då bidragsbeloppet för budgetåret 1959/60 skall beräknas, måste i första hand tillägg ske för den 2-procentiga lönehöjningens inverkan under ytterligare ett halvt år. Detta belopp kan beräknas till 7,1 miljoner kronor. Vid i övrigt oförändrade förhållanden erhålles härigenom ett bidragsbelopp av $(681,5 + 7,1 =) 688,6$ miljoner kronor. I sina petita har skolöverstyrelsen beräknat, att vissa förändringar i bidragsbehovet dessutom skulle medföra en nettoökning med 1,1 miljoner kronor. *Lärarlönebidraget avseende budgetåret 1959/60 blir härigenom* $(688,6 + 1,1 =) 689,7$ miljoner kronor.

Det under 1959/60 utgående förskottet kan beräknas till $(0,9 \times 681,5 =) 613,4$ miljoner kronor.

Belastningen på anslagsposten för lärarlönebidraget budgetåret 1960/61 erhålles på följande sätt.

	Milj. kr.
Slutreglering av bidraget för budgetåret 1959/60 (689,7—613,4=)	76,3
Under budgetåret 1960/61 utgående förskott ($0,9 \times 689,7 =$)	620,7
	Summa 697,0

Om till detta belopp lägges 2,35 miljoner kronor för kostnaderna för vissa pensionsavgifter samt för överflyttande till denna post av vissa kostnader för korrespondensundervisning, erhålles ett anslagsbelopp av $(697,0 + 2,35 =) 699,35$ miljoner kronor. Jämfört med skolöverstyrelsens motsvarande beräkning innebär det sålunda beräknade beloppet en ökning av anslagsbehovet med $(699,35 - 687,15 =) 12,2$ miljoner kronor.

Statskontoret uttalar beträffande skolöverstyrelsens anslagsäskanden, att det icke synes vara något att erinra mot överstyrelsens beräkning av medelsbehovet för lärarlönebidrag m. m. under anslagspost 1. På grund av bristande fullständighet hos primärmaterialet vill dock statskontoret understryka skolöverstyrelsens uttalande rörande beräkningarnas osäkerhet.

Statskontoret kan icke biträda förslaget om anordnande av statsbidragsberättigande frivillig undervisning i instrumentalmusik och solosång samt körsång inom försöksskolans högstadium.

Beträffande skolöverstyrelsens beräkningar rörande avlösning från och med den 1 juli 1960 av statsbidraget till avlönande av hemvårdarinnor anser statskontoret, att beräkningarna bör grunda sig på förhållandena budgetåret 1958/59 i stället för budgetåret 1957/58.

Av de begärda ökningarna av statsbidragen till svenska skolor i utlandet kan statskontoret endast tillstyrka en uppräknig av bidragen till skolorna i Addis Abeba och Nzega med 3 600 respektive 4 200 kronor.

I fråga om förslaget om bidrag till Kristofferskolan erinrar statskontoret om ett tidigare utlåtande i frågan enligt vilket ett inordnande av sagda skola i det statsunderstödda undervisningsväsendet icke borde övervägas, innan erfarenheter vunnits rörande de slutliga utbildningsresultaten.

Riksräkenskapsverket, som yttrat sig över såväl skolöverstyrelsens anslagsäskanden som de inom ecklesiastikdepartementet företagna kompletterande beräkningarna, har i och för sig intet att erinra mot de senare men framhåller, att de särskilt införskaffade uppgifterna avseende redovisningsåret 1958/59 grundar sig på i stort sett ännu ej granskade statsbidragsrekvisitioner och i flera fall, beträffande större kommuner, som ännu ej inlämnat statsbidragsrekvisitioner, på preliminära uppgifter om statsbidragens storlek. En ganska hög grad av osäkerhet får därför anses vidlåda dessa uppgifter, särskilt med hänsyn till att 1958/59 är det första redovisningsår beträffande vilket de nya statsbidragsbestämmelserna tillämpas. På grund härav torde enligt riksräkenskapsverkets mening någon mera väsentlig avvikelse från skolöverstyrelsens beräkningar icke böra vidtagas i avvaktan

på uppgifter angående det faktiska statsbidraget för redovisningsåret 1958/59. Till den nu gjorda omräkningen torde hänsyn böra tagas endast såtillvida, att det av skolöverstyrelsen beräknade beloppet för anslaget i dess helhet avseende budgetåret 1960/61, 688 miljoner kronor, avrundas uppåt till förslagsvis 690 miljoner kronor.

Departementschefen. I avsaknad av närmare uppgifter om verkningarna av det från och med redovisningsåret 1958/59 införda nya bidragssystemet har skolöverstyrelsen vid bedömande av medelsbehovet under *anslagsposten 1* utgått ifrån kostnadsberäkningar av samma slag som låg till grund för uppskattningen av medelsbehovet för innevarande budgetår. Såsom jag framhöll vid anmälan av 1959 års statsverksproposition får dessa beräkningar anses vara synnerligen osäkra. En bättre grund för beräkningarna kan erhållas först sedan faktiska rekvisitionsuppgifter föreligger om det nya statsbidragets storlek. Mera allmänt har rekvisitionsuppgifter avseende det första tillämpningsåret blivit tillgängliga hos länsskolnämnderna först under hösten 1959. Jag har därför ansett det lämpligt att införskaffa och sammanställa vissa uppgifter om storleken av det rekviderade statsbidraget. Lärarlönebidragets storlek avseende redovisningsåret 1958/59 har på detta sätt kunnat beräknas till 681,5 miljoner kronor. Även denna siffra är i viss utsträckning osäker, då den grundar sig på rekvisitioner, som ännu inte granskats av länsskolnämnderna. Jag anser dock, att ifrågavarande belopp utgör en betydligt säkrare grund för anslagsberäkningen än det belopp, som tidigare kunnat erhållas och som skolöverstyrelsen haft att utgå från.

De av överstyrelsen beräknade bidragsförändringarna avseende redovisningsåret 1959/60 i förhållande till redovisningsåret 1958/59 har jag ingen erinran emot. Jag kan vidare godtaga överstyrelsens förslag om att högst sex ordinarie adjunkts- och ämneslärtjänster vid inbyggd realskollinje efter överstyrelsens närmare bestämmande skall få utbytas mot s. k. utbytestjänster. Jag är däremot icke beredd att förorda, att vissa kostnader för korrespondensundervisning av försökskaraktär vid högstadierna i Finn-skoga-Dalby och Norra Ny från och med redovisningsåret 1960/61 överflyttas från försöksanslaget till detta anslag.

Med de förut angivna förutsättningarna kan belastningen på anslagsposten 1 under budgetåret 1960/61 uppskattas till 699,2 miljoner kronor, vilket belopp med 12,2 miljoner kronor överstiger skolöverstyrelsens motsvarande beräkning.

Jag övergår i det följande till att behandla vissa förslag, vilka ej påverkar medelsbehovet under budgetåret 1960/61.

Enligt beslut av 1959 års riksdag (se SU 5, p. 16; Rskr 5) skall det under femte huvudtiteln uppförda särskilda anslaget till Bidrag till avlönande av hemvårdarinnor avlösas från och med den 1 juli 1960. Detta innebär, att den särskilda bidragsgivningen för ändamålet upphör samt att kommunerna

erhåller kompensation för bidragsbortfallet genom förhöjt lärarlönebidrag. I enlighet med nyssnämnda riksdagsbeslut bör vissa minskningar av de i 13 § kungörelsen 1958: 665 om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet angivna kommunandelarna således nu vidtagas.

Kompensationens storlek bör beräknas på grundval av den för budgetåret 1958/59 redovisade totala nettoutgiften för bidrag till avlönande av hemvårdarinnor. Denna uppgick till 4 801 047 kronor, vilket belopp skall tillföras kommunerna genom reduktion av den för närvarande gällande kommunandelen. Reduktionsbeloppets storlek erhålles genom att den förut nämnda nettoutgiften delas med totalantalet statsbidragsberättigande lärartjänster. Enligt uppgifter från länskolnämnderna uppgick detta antal redovisningsåret 1958/59 till 44 300. Reduktionsbeloppet blir då $\left(\frac{4\,801\,047}{44\,300} = \right)$

108,38 kronor, vilket belopp synes böra avrundas till 110 kronor. Med inräknande av kompensation för bidraget till avlönande av hemvårdarinnor erhålles således följande kommunandelar för lärarlönebidraget, nämligen för hyresgrupp 1 (560 — 110 =) 450 kronor, hyresgrupp 2 (800 — 110 =) 690 kronor, hyresgrupp 3 (980 — 110 =) 870 kronor, hyresgrupp 4 (1 220 — 110 =) 1 110 kronor och hyresgrupp 5 (1 450 — 110 =) 1 340 kronor.

Då kompensationen för det indragna bidraget första gången skall utgå för tiden 1 juli 1960—30 juni 1961, bör de nya kommunandelarna tillämpas från och med slutregleringen av lärarlönebidraget avseende redovisningsåret 1960/61.

Skolöverstyrelsens förslag om statsbidrag till anordnande av frivillig undervisning i instrumentalmusik och solosång samt i körsång på försöksskolans högstadium kan jag inte biträda.

Under *anslagsposten 2* utgår statsbidrag till korrespondensrealskolan i Björkviks kommun med ett för varje år fastställt belopp. De således från övriga korrespondensrealskolor avvikande bidragsnormerna sammanhänger med de speciella betingelserna för skolans arbete. Eftersom nuvarande bidragsbelopp till skolan understiger dem som övriga korrespondensskolor kan tillgodogöra sig, anser jag en höjning vara befogad. Jag förordar därför, att statsbidraget till korrespondensrealskolan i Björkviks kommun upptages med 60 000 kronor, vilket innebär en höjning med 30 000 kronor. I övrigt har jag intet att erinra mot skolöverstyrelsens beräkningar under denna anslagspost utan föreslår, att den uppföres med (439 942 + 60 000 =) 499 942 kronor, eller i runt tal 500 000 kronor.

I enlighet med överstyrelsens förslag torde vidare *anslagsposten 3* till ersättning för sjukvårdskostnad uppföras med oförändrat belopp, 200 000 kronor, och *anslagsposten 4* till ersättning för flyttningskostnad och resor höjas med 15 000 kronor till 110 000 kronor.

Beträffande *anslagsposten 5* anser jag mig icke kunna tillstyrka statsbidrag till lärarlöner vid några nya utlandsskolor. Överstyrelsen har före-

slagit en höjning av bidragsbeloppet till de nu understödda skolorna med 49 400 kronor, varav 23 800 kronor belöper på svenska skolan i Paris och huvudsakligen är avsedda för korrespondensrealskolan därstädes, samt 25 600 kronor på skolorna i övrigt. För egen del beräknar jag en höjning med 25 000 kronor för de nu bidragsberättigade skolorna. Denna höjning avser kostnader för ytterligare lärarlöner och är således närmast av automatisk natur. Anslagsposten bör således upptagas med $(158\,600 + 25\,000 =)$ 183 600 kronor, vilka efter förslag av skolöverstyrelsen torde fördelas mellan de bidragsberättigade skolorna.

Anslagsposten 6 till undervisningsmateriel för utlandsskolorna torde uppföras med oförändrat belopp, 5 000 kronor.

Under *anslagsposten 7*, bidrag till estniska folkskolan i Stockholm, förordar jag i likhet med skolöverstyrelsen ett oförändrat anslagsbelopp av 100 000 kronor.

Jag kan icke heller i år tillstyrka statsbidrag till stiftelsen Kristoffer-skolan.

Vid bifall till vad jag i det föregående föreslagit skulle det av mig beräknade medelsbehovet under anslagsposterna 2—7 uppgå till $(500\,000 + 200\,000 + 110\,000 + 183\,600 + 5\,000 + 100\,000 =)$ 1 098 600 kronor, vilket innebär en sammanlagd ökning med 53 000 kronor.

Med hänsyn till vad chefen för civildepartementet tidigare denna dag anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor beräknar jag under detta anslag medel för statsbidrag till kostnaderna för ATP-avgifter och kompensation för höjda folkpensionsavgifter med tillhopa i runt tal 20 000 000 kronor.

Totalt bör således förevarande anslag upptagas med $(699\,200\,000 + 1\,098\,600 + 20\,000\,000 =)$ 720 298 600 kronor, vilket belopp genom minskning av anslagsposten 1 bör avrundas till 720 000 000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig förordade ändrade grunder för beräkning av allmänt driftbidrag till obligatoriska skolor, att tillämpas från och med redovisningsåret 1960/61;

b) till *Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 720 000 000 kronor.

[212] 7. **Folkskolor m. m.: Försökskostnadsbidrag**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	440 000	514 430
1958/59	2 540 000	2 464 323
1959/60 (statsliggaren s. 742)	3 540 000	
1960/61 (förslag)	4 900 000	

Ur detta anslag, som uppförts på riksstaten från och med budgetåret 1953/54, utgår särskilda bidrag — *försökskostnadsbidrag* och *extra försökskostnadsbidrag* — till försöksverksamheten med nioårig enhetsskola (prop. 1953: 126, SU 139, Rskr 276; prop. 1955: 120, SU 122, Rskr 285).

Försökskostnadsbidraget är avsett att utgöra kompensation till försöksdistrikten för på högstadiet ökade kostnader främst i fråga om läroböcker, förbruknings- och undervisningsmateriel, skolskjutsar och inackordering. Enligt av Kungl. Maj:t den 15 juni 1956 med stöd av riksdagens beslut utfärdade allmänna försöksskolebestämmelser skulle försökskostnadsbidraget — som utanordnas för löpande budgetår — beräknas efter antalet elever på vederbörande försöksskolas högstadium vid läsårets början och utgå till distrikt i stad eller köping med 15 kronor per elev och redovisningsår och till annat distrikt med 22 kronor per elev och redovisningsår. Försöksdistrikt i stad eller köping med särskilt omfattande glesbebyggelse kunde, efter medgivande av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, åtnjuta försökskostnadsbidrag med det högre av nämnda belopp.

Enligt av 1957 års riksdag godkända ändrade grunder för beräkning av vissa statsbidrag på skolväsendets område (prop. 122; SU 104; Rskr 274) utgår försökskostnadsbidrag från och med budgetåret 1958/59 med ett för samtliga kommuner enhetligt belopp av 80 kronor per år och elev på högstadiet.

Det extra försökskostnadsbidraget är avsett som ett stimulansbidrag till försöksdistrikt, för vilka högstadieverksamheten av olika skäl medför särskilt betungande ekonomiska konsekvenser. Kungl. Maj:t har att inom ramen för det sammanlagda belopp, som riksdagen årligen bestämmer, besluta rörande extra försökskostnadsbidrag.

Av anslaget för innevarande budgetår har det erforderliga beloppet till försökskostnadsbidrag beräknats till 3 500 000 kronor, medan ramen för extra försökskostnadsbidrag bestämts till 40 000 kronor.

Skolöverstyrelsen har på grundval av uppgifter rörande elevantalet under läsåren 1958/60 uppskattat medelsbehovet för det regelmässiga försökskostnadsbidraget under nästa budgetår till 4 850 000 kronor.

För budgetåren 1955/60 har bidrag till extra försökskostnadsbidrag beviljats med 40 000 kronor per budgetår. Med hänsyn till det ökade antalet försökskommuner av det slag, som avses i statsutskottets utlåtande 1955: 122 s. 48 f., föreslår överstyrelsen en höjning av detta belopp till 60 000 kronor för budgetåret 1960/61.

Departementschefen. Den av skolöverstyrelsen föreslagna uppräknigen av det regelmässiga försökskostnadsbidraget med 1 350 000 kronor är helt automatisk. Jag anser mig härutöver böra tillstyrka en höjning av ramen för extra försökskostnadsbidrag med 10 000 kronor till 50 000 kronor. Jag hemställer att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Försökskostnadsbidrag* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 4 900 000 kronor.

[213] **8. Folkskolor m. m.: Resekostnadsersättningar åt skolläkare vid folk- och småskolor**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	50 000	37 861
1958/59	50 000	34 043
1959/60 (statsliggaren s. 742)	40 000	
1960/61 (förslag)	40 000	

Skolöverstyrelsen föreslår oförändrat anslagsbelopp för nästa budgetår.

Departementschefen. Liksom föregående år synes anslaget böra uppföras med 40 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Resekostnadsersättningar åt skolläkare vid folk- och småskolor* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 kronor.

[214] **9. Folkskolor m. m. Bidrag till avlöning åt lärare m. m. vid vissa sjukvårdsanstalter och barnhem**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	565 000	565 165
1958/59	700 000	700 191
1959/60 (statsliggaren s. 743)	654 000	
1960/61 (förslag)	635 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår sänkes med 19 000 kronor. Överstyrelsen beräknar statsbidraget avseende budgetåren 1958/59 och 1959/60 till 652 000 respektive 643 000 kronor, vilket enligt det för beräkning av allmänt driftbidrag för obligatoriska skolor tillämpade förskotts- och slutregleringssystemet skulle medföra ett anslagsbehov för nästkommande budgetår av 635 000 kronor.

För statsbidraget till avlöning åt lärare vid här avsedda skolor gäller fortfarande kungörelserna 1948: 208 och 1950: 479. Med avseende å bidrag för tillhandahållande av fria läroböcker och bidrag till undervisningsmateriel vid dessa skolor gäller kungörelsen 1946: 292 respektive kungörelsen 1947: 400. Överstyrelsen föreslår, att från och med den 1 juli 1960 skall tillämpas samma bidragsregler, som sedan den 1 juli 1958 gäller för det obligatoriska skolväsendet (kungörelsen 1958: 665). Detta påverkar icke anslagsberäkningen för budgetåret 1960/61 på annat sätt än att de särskilda anslagsposterna för bidrag till fria läroböcker och undervisningsmateriel skall utgå från och med nämnda budgetår.

Av skolöverstyrelsens motivering för förslaget framgår bland annat följande.

Då i fråga om statsbidrag för anstaltsskolorna fortfarande gäller samma bestämmelser, som intill den 1 juli 1958 gällt för folkskolan, har de äldre författningarna för bidragsgivningen till det obligatoriska skolväsendet, icke kunnat upphävas. Det vore ur olika synpunkter rationellt, att för bidragsberäkningen för anstaltsskolorna samma regler komme att gälla som för det obligatoriska skolväsendet. Det äldre författningskomplexet skulle då helt kunna upphävas.

Övergång till bidragssystemet för folkskoleväsendet innebär ju dels att bidragsunderlaget skall beräknas efter schematiska grunder och icke efter de faktiska kostnaderna, dels att de nu utgående särskilda bidragen till läroböcker och undervisningsmateriel skall avlösas samt dels att bidragsunderlaget skall minskas med »kommunandel» för varje tjänst enligt 13 § kungörelsen 1958: 665. Liksom det vid genomförandet av de nya bidragsreglerna för det obligatoriska skolväsendet förutsattes, att bidragsgivningen i stort skulle motsvara de bidrag, som utgick enligt det äldre bidragssystemet, måste det förutsättas, att så blir fallet även vid motsvarande förändring för här avsedda skolor. Med hänsyn till det fåtal lärare, som var och en av dessa bidragsmottagare har anställda, kan det vara mera vanskligt att grunda bidragsberäkningen på ett schematiserat underlag än vad fallet är i fråga om kommunerna. För kommunerna, som har många lärare, sker nämligen i allmänhet en utjämning mellan fördelarna och nackdelarna av en schematisering, medan för en huvudman med några få lärare tillfälligheter, t. ex. i fråga om tjänstledighet för lärare, kan medföra avvikelser från bidrag, som skulle ha utgått, om bidragsberäkningen grundat sig på de faktiska kostnaderna. Vidare kan det vara tveksamt, om det avdragsbelopp per tjänst, som tillämpas för lärarlönebidraget, kan tillämpas även för bidraget till anstaltsskolorna.

För bedömningen av möjligheten att övergå till det nya bidragssystemet med bibehållande av i stort sett samma bidragsgivning som enligt nu gällande regler föreligger vissa beräkningar grundade på förhållandena redovisningsåret 1956/57. Dessa beräkningar visar, att vid beräkningen av antalet tjänster samt bidragsunderlag enligt reglerna i kungörelsen 1958: 665 samt med tillämpning av de enligt nämnda kungörelse gällande avdragsbeloppen per tjänst, dock ökade med 400 kronor motsvarande kompensationen för de avlösta bidragen, skulle beträffande bidrag till lärarlöner uppkomma en förlust, som per bidragsberättigande tjänst uppgår till 213 kronor. Avdragsbeloppet per tjänst borde alltså sänkas med sistnämnda belopp för täckande av förlusten. Bidragen till fria läroböcker och undervisningsmateriel, som utgår under löpande redovisningsår, motsvarade för redovisningsåret 1957/58 215 kronor per bidragsberättigande tjänst. Vid avlösning av dessa bidrag borde således avdragsbeloppet per tjänst sänkas med 215 kronor, för att bidragsmottagarna skulle erhålla kompensation.

Det sammanlagda belopp, med vilket avdragsbeloppen per tjänst borde sänkas för att bidragsgivningen enligt de nya reglerna totalt skulle motsvara de äldre bidragen, blir sålunda $(213 + 215 =) 428$ kronor. Man erhåller då avdragsbelopp, som endast med 28 kronor understiger beloppen för kommunandelen för lärarlönebidraget. Denna skillnad är så liten, att den kan anses ligga inom gränserna för vad som kan vara tillfälliga varia-

tioner. Vid en beräkning av statsbidraget för redovisningsåret 1956/57 enligt reglerna för lärarlönebidraget (alltså även med de avdragsbelopp per tjänst, som gäller för detta) erhålles ett statsbidragsbelopp, som endast med 1 240 kronor understiger de sammanlagda beloppen för bidrag till lärarlöner samt till fria läroböcker och undervisningsmateriel, som utgått enligt hittillsvarande bestämmelser.

Även om sålunda det totala bidraget blir i stort sett oförändrat, uppkommer dock för vissa skolor tämligen stora avvikelser, som i enstaka fall uppgår till mer än 500 kronor per tjänst. Detta synes dock icke böra medföra, att en övergång till det nya bidragssystemet icke skulle ske eller att bidragsreglerna kompliceras genom särregler för anstaltsskolorna. Det kan antagas, att på lång sikt vinster och förluster utjämnas. Det stora flertalet skolor har sådana huvudmän (landsting m.m.), som är i stånd att bära eventuellt underskott för visst år. Kungl. Maj:t torde dock böra äga att, där i något fall så ej skulle vara fallet, bevilja tilläggsbidrag.

Överstyrelsen föreslår sålunda, att i fråga om statsbidrag till driften av skolor vid vissa sjukvårdsanstalter och barnhem skall från och med den 1 juli 1960 kungörelsen 1958: 665 om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet äga motsvarande tillämpning. Omläggningen av bidragsreglerna torde icke påverka förevarande anslag för budgetåret 1960/61 på annat sätt än att anslagsposter för bidrag till fria läroböcker och undervisningsmateriel, vilka bidrag utgår under löpande redovisningsår, ej upptages för nämnda budgetår. Från och med budgetåret 1961/62 torde medel för ändamålet beräknas under anslaget Folkskolor m.m.: Bidrag till driften av folkskolor m.m.

Statskontoret, som tagit del av en promemoria, upprättad inom skolöverstyrelsen, med förslag angående schematisering av statsbidragen till kostnaderna för undervisning vid sjukvårdsanstalter och barnhem, har intet att erinra mot en övergång för här ifrågavarande grupp till det bidragssystem som från och med den 1 juli 1958 är gällande för obligatoriska skolväsendet. Ämbetsverket avstyrker bifall till förslaget, att Kungl. Maj:t skall bemyndigas bevilja tilläggsbidrag för vissa fall.

Statskontoret tillstyrker, att anslaget enligt överstyrelsens beräkningar uppföres med 635 000 kronor.

Riksräkenskapsverket uttalar, att anslagsberäkningen icke givit ämbetsverket anledning till erinran.

Departementschefen. Det av skolöverstyrelsen framlagda förslaget om ändrade statsbidragsbestämmelser innebär, att samma schematiska bidragsgrunder, som enligt kungörelsen 1958: 665 gäller för det obligatoriska skolväsendet, också skulle tillämpas vid här avsedda skolor vid sjukvårdsanstalter och barnhem. Som överstyrelsen framhållit kan de nya beräkningsreglerna för enskilda skolor medföra vissa avvikelser från bidrag, som skulle erhållas enligt hittills gällande bidragsregler. Dessa avvikelser, som kan innebära såväl vinster som förluster, kan i varje fall på något längre sikt väntas utjämnas varandra även för varje särskild skola.

Mot den olägenhet, som dylika variationer eventuellt kan innebära får

vågas reformens värde ur rationaliseringssynpunkt samt önskemålet om enhetlighet i bidragsreglernas utformning. Reformen medför, att den överensstämmelse med folkskoleväsendet i övrigt, som förelåg före 1957 års statsbidragsreform kommer att återställas. Därigenom kan de äldre gemensamma statsbidragsförfattningarna upphävas även för skolorna vid sjukvårdsanstalter och barnhem. Detta gäller såväl bidragsförfattningarna för avlöning av lärare som bestämmelserna om statsbidrag till fria läroböcker och undervisningsmateriel.

Jag vill för egen del förorda, att den sålunda föreslagna bidragsreformen genomföres. Jag finner det dock inte nödvändigt, att utöver de för obligatoriska skolor gällande bestämmelserna tillfoga några tilläggsregler för de fall de nya bidragsreglerna skulle visa sig medföra bidragsförluster. Som jag förut påpekat kan dessa beräknas bli på det hela taget utjämnade av gynnsammare bidragsutfall under andra år.

I och med införandet av de schematiska bidragsreglerna bör även de särskilda bestämmelserna om statsbidrag till avlönande av sjukhuslärarinna utgå. Avskaffande av denna bidragsmöjlighet synes inte komma att få någon praktisk betydelse, eftersom bidragsformen för närvarande inte utnyttjas.

De förordade ändrade bidragsbestämmelserna bör träda i kraft från och med den 1 juli 1960. Anslaget kommer därigenom för nästa budgetår att belastas dels av slutregleringar enligt de äldre bidragsreglerna, dels av förskott enligt bestämmelserna i kungörelsen 1958: 665. Ifrågavarande förskott bör beräknas på grundval av närmast föregående års statsbidrag till lärarlöner. I syfte att undvika bidragsminskning för skolorna under nästa budgetår vill jag emellertid därjämte förorda, att ett belopp utgår motsvarande 90 procent av det statsbidrag, som för redovisningsåret 1959/60 utbetalats till huvudmannen för tillhandahållande av fria läroböcker och för undervisningsmateriel. Ifrågavarande belopp skall sedan avdragas vid slutregleringen av statsbidraget för redovisningsåret 1960/61.

Då den förordade reformen innebär, att bidragsbestämmelserna bringas i överensstämmelse med vad som redan gäller för det obligatoriska skolväsendet i övrigt, torde medel för ändamålet från och med budgetåret 1961/62 böra beräknas under anslaget Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.

De av mig förordade ändrade grunderna för statsbidrag till skolor vid sjukvårdsanstalter och barnhem torde inte i någon högre grad inverka på de av skolöverstyrelsen företagna medelsberäkningarna. Anslaget synes sålunda för nästa budgetår i enlighet med överstyrelsens förslag kunna sänkas med 19 000 kronor till 635 000 kronor.

I detta sammanhang vill jag slutligen anmäla, att skolöverstyrelsen i särskild skrivelse, som den 17 oktober 1959 inkommit till ecklesiastikdepartementet, framlagt förslag rörande undervisning av sjuka barn, inne-

bärande att det skulle skapas en allmän rätt för kommuner och andra huvudmän att erhålla statsbidrag till kostnaderna för undervisning av elever, vilka på grund av lyte, sjukdom eller liknande omständigheter ej kan deltaga i vanlig skolundervisning. Förslagets genomförande har av överstyrelsen beräknats medföra en kostnadsökning med 2 000 000 kronor från och med budgetåret 1961/62. I nu rådande läge har jag inte funnit det möjligt att föreslå, att detta förslag framlägges för riksdagen.

Med anledning av vad jag i det föregående förordat, hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig i det föregående föreslagna grunder för statsbidrag till driften av skolor vid vissa sjukvårdsanstalter och barnhem, att tillämpas tills vidare från och med redovisningsåret 1960/61;

b) till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare m. m. vid vissa sjukvårdsanstalter och barnhem* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 635 000 kronor.

[215] **10. Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränsorter m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	290 000	244 606
1958/59	290 000	246 548
1959/60 (statsliggaren s. 744)	220 000	
1960/61 (förslag)	290 000	

Genom beslut årligen eller i varje särskilt fall anvisar Kungl. Maj:t medel från detta reservationsanslag till de ändamål för vilka anslaget är avsett. Endast en mindre del av anslaget utgår med stöd av generella föreskrifter. De ändamål till vilka bidrag regelmässigt utgår återfinnes i en sammanställning å s. 505 i 1955 års statsverksproposition, åttonde huvudtiteln. Därjämte skall enligt beslut av 1959 års riksdag från detta anslag bestridas kostnader för särskilda undervisningsgrupper för undervisning i finska som valfritt ämne i årskurserna 8 och 9.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 75 000 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till förefintlig reservation har anslaget för innevarande budgetår sänkts med 70 000 kronor. Vid ianspråktagande av anslagsmedel i ungefär samma omfattning som föregående budgetår torde de tillgängliga medlen i huvudsak förbrukas. Jag finner det därför erforderligt, att anslaget för nästa budgetår uppräknas med ett belopp motsvarande den för innevarande år vidtagna minskningen, eller med 70 000 kronor, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränsorter m. m.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 290 000 kronor.

[216] **11. Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	1 800 000	1 664 935
1958/59	1 600 000	1 295 866
1959/60 (statsliggaren s. 745)	2 000 000	
1960/61 (förslag)	1 700 000	

Till kostnaderna för inackordering för sådana elever i folkskolor, fortsättningsskolor och försöksskolor, som har lång eller besvärlig skolväg, utgår statsbidrag enligt kungörelsen 1958: 380 (ändr. 1959: 311) per elev och dag med 3 kronor 25 öre vid inackordering i enskilt hem och med 3 kronor vid inackordering i elevhem.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår sänkes med 300 000 kronor. Överstyrelsen utgår därvid från de av länskolnämnderna till 1 710 000 kronor beräknade statsbidragen till inackorderingsverksamheten under innevarande budgetår.

Departementchefen. Jag föreslår, att anslaget för nästa budgetår sänkes med det av skolöverstyrelsen beräknade beloppet, 300 000 kronor, till 1 700 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 1 700 000 kronor.

[217] **12. Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	33 000 000	40 256 919
1958/59	41 000 000	43 010 184
1959/60 (statsliggaren s. 745)	45 000 000	
1960/61 (förslag)	48 000 000	

Enligt kungörelsen 1958: 380 (ändr. 1959: 311) utgår statsbidrag till kommun för anordnande av skolskjutsar för sådana elever i folkskolor, fortsättningsskolor och försöksskolor, som har lång eller besvärlig skolväg. Efter beslut av 1959 års riksdag om bidrag även för elever i folkskolans högre avdelning och för elever, som efter skolpliktens upphörande genomgår i kommunen anordnad obligatorisk årskurs, har genom kungörelsen 1959: 311 begränsningen av bidragsrätten till skolpliktiga elever upphävts. I enlighet härmed torde anslagsrubriken böra erhålla här använd lydelse.

Bidraget utgår med 80 procent av kommunens verkliga kostnad för skolskjutsar, under förutsättning att skolvägen är i fråga om elever i årskurserna 1—3 minst 3 kilometer och ifråga om övriga elever minst 4 kilometer. För självskjuts, d. v. s. skjuts med fordon, som framföres av eleven själv, utgår statsbidrag med 80 procent av en kostnad, vilken för varje dag, som eleven besökt skolan, må utgöra högst 50 öre, om skolvägen är längre än 7 kilometer, och eljest högst 40 öre.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 3 000 000 kronor och anför därvid i huvudsak följande.

Enligt från länskolnämnderna infordrade uppgifter beräknas statsbidragen till de skolskjutsar, som anordnas under redovisningsåret 1959/60, komma att uppgå till omkring 45 500 000 kronor. Då på grund av gällande rekvisitionsbestämmelser bidragen till skolskjutsar under visst redovisningsår frånsett eventuella utbetalningar av förskott utanordnas under det närmast följande budgetåret, skulle således den nyss angivna summan motsvara medelsbehovet för budgetåret 1960/61.

Under en följd av år har emellertid de verkliga belastningssiffrorna visat sig avsevärt överstiga de belopp, som framkommit vid beräkningar, gjorda på liknande uppgiftsunderlag. I detta sammanhang bör även beaktas, att överstyrelsen, sedan ovannämnda uppgifter lämnades, i anslutning till kungörelsen 1958: 380 utfärdat nya anvisningar angående skolskjutsverksamheten, i vilka överstyrelsen funnit påkallat att i sådana fall, där exempelvis förstärkningsanordningar enligt 105 § folkskolestadgan eller till försöksskola förlagt högstadium medför särskilda svårigheter att samordna lästiderna för de lägre och de högre årskursernas elever, bereda kommunerna ökade möjligheter att med statsbidrag anordna s. k. extraskjutsar för hemkörning på middagen av de lägre årskursernas elever. Anvisningarna är i denna del att anse såsom provisoriska i avvaktan på resultatet av särskild utredning i ämnet.

Vidare torde böra räknas med att av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i juli 1959 utfärdade nya särskilda bestämmelser för skolskjutsar på grund av skärpta utrymmeskrav i en del fall kan nödvändiggöra insättande av större fordon eller dubblering av skjutsturer med därav följande ökning av skjutskostnaderna. Meddelade övergångsbestämmelser medför dock, att de nya normerna icke i full utsträckning kommer att påverka kostnaderna för skjutsverksamheten under de två närmaste läsåren.

Enligt överstyrelsens mening bör anslaget för budgetåret 1960/61 icke uppföras med lägre belopp än 48 000 000 kronor.

Statskontoret tillstyrker, att anslaget uppföres med av skolöverstyrelsen föreslaget belopp.

Departementschefen. Kungörelsen 1958: 380 och de i anslutning till denna av skolöverstyrelsen utfärdade anvisningarna har medfört, att kommunerna beretts ökade möjligheter att med statsbidrag anordna s. k. extraskjutsar för vissa barn. Det närmare behovet av dylika skjutsar och den därmed sammanhängande frågan rörande möjligheterna att genom schematekniska anordningar nedbringa väntetiderna är vidare föremål för särskild utredning inom överstyrelsen.

I enlighet med skolöverstyrelsens beräkningar torde anslaget för nästa budgetår böra höjas med 3 000 000 kronor till 48 000 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skol-skjutsar* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 48 000 000 kronor.

[218] **13. Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	3 000 000	2 966 210
1958/59	3 000 000	3 033 540
1959/60 (statsliggaren s. 746)	3 000 000	
1960/61 (förslag)	3 000 000	

Enligt kungörelsen 1945: 882 angående statsbidrag till byggnadsarbeten för folkskoleväsendet skulle motsvarande bestämmelser i den äldre kungörelsen i ämnet, 1936: 45, alltså i huvudsak äga tillämpning beträffande byggnadsarbeten, till vilka Kungl. Maj:t beviljat statsbidrag före den 1 januari 1946. Dock tillskapades vissa övergångsbestämmelser, möjliggörande omprövning av förut fattade beslut med tillämpning av vissa genom kungörelsen 1945: 882 fastställda grunder. Den nya kungörelsen 1957: 318 om statsbidrag till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet innebär icke någon förändring med avseende å de statsbidrag, som utgick enligt dessa äldre bestämmelser. De bidrag till byggnadsarbeten, som sålunda alltså utgår enligt bestämmelserna i 1936 års kungörelse, avföres från här ifrågavarande anslag.

Skolöverstyrelsen räknar icke med någon nämnvärd ändring i medelsbehovet och föreslår oförändrat anslagsbelopp.

Departementschefen. Detta anslag bör även för nästa budgetår uppföras med 3 000 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor.

[219] **14. Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag för vissa äldre undervisningslokaler**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	330 000	417 278
1957/58	300 000	267 235
1958/59	300 000	211 441
1959/60 (statsliggaren s. 746)	250 000	
1960/61 (förslag)	175 000	

Skolöverstyrelsen föreslår att anslaget för nästa budgetår sänkes med 75 000 kronor.

Departementschefen. Då bidragen till de lokaler om vilka här är fråga successivt bortfaller, blir följden en automatisk minskning av anslagsbehovet. Med hänsyn till belastningen sistförflutna budgetår finner jag i likhet med överstyrelsen, att anslaget kan sänkas med 75 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag för vissa äldre undervisningslokaler* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 175 000 kronor.

[220] **15. Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag till tjänstebostäder**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	5 000 000	5 652 367
1958/59	3 500 000	3 733 150
1959/60 (statsliggaren s. 746)	4 000 000	
1960/61 (förslag)	3 000 000	

Enligt kungörelsen 1946: 887 (ändr. 1952: 600, 1955: 501), som gäller sedan den 1 juli 1947, utgår byggnadsbidrag till skoldistrikt vid nybyggnad av tjänstebostad och vid inredande av tjänstebostad i inköpt eller annorledes förvärvad byggnad samt vid om- eller tillbyggnad eller mera omfattande ändringsarbeten å vid kungörelsens ikraftträdande befintlig tjänstebostad. Byggnadsbidraget till nybyggd eller nyinredd tjänstebostad utgår med 20 000 kronor för tjänstebostad för ordinarie folkskollärare och med 14 000 kronor för tjänstebostad för annan lärare. Statsbidraget må dock ej överstiga 50 procent av byggnadskostnaderna. Om bostaden uppföres å ort, som är hänförd till hyresgrupp 1, utgår härutöver särskilt tilläggsbidrag med 4 000 kronor för tjänstebostad för ordinarie folkskollärare och 2 000 kronor för tjänstebostad för annan lärare. Byggnadsbidrag till om- och tillbyggnad och till ändringsarbeten utgår med 25 procent av för varje särskilt fall med hänsyn till de beräknade kostnaderna fastställt belopp. Utbetalning av byggnadsbidrag sker först sedan byggnadsarbetet utförts och avsynats samt godkänts. Under innevarande budgetår må Kungl. Maj:t enligt riksdagens medgivande bevilja byggnadsbidrag med tillhoppa högst 3 000 000 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget minskas med 1 000 000 kronor. Av överstyrelsens framställning framgår bland annat följande.

Läraryrkesutredningen har i sitt betänkande Statsbidrag till lärarbostäder (SOU 1958: 46) föreslagit, att den vid 1956 års riksdag i princip beslutade avvecklingen av tjänstebostadssystemet för folkskolans lärare skall inledas den 1 oktober 1960, därvid kommunernas skyldighet att tillhand-

hålla tjänstebostäder skall upphöra liksom också statsbidragsgivningen enligt nuvarande regler. Samtidigt skall det av utredningen föreslagna bidragssystemet träda i kraft. Överstyrelsen har för sin del avstyrkt, att tjänstebostadssystemets avveckling påbörjas vid den föreslagna tidpunkten, och förordat uppskov, förslagsvis till den 1 oktober 1965.

Avgörandet av denna fråga kan emellertid icke beräknas få någon nämnvärd inverkan på medelsbehovet för budgetåret 1960/61. Till följd av eftersläpning i fråga om utbetalningen av beviljade bidrag torde nämligen anslaget för sagda budgetår huvudsakligen komma att belastas av de till 2 905 000 kronor uppgående bidrag, som beviljades under budgetåret 1958/59. I någon mån torde medelsbehovet för budgetåret 1960/61 påverkas även av de bidrag, som beviljades under budgetåret 1957/58 och som uppgick till ett omkring 1 300 000 kronor högre belopp än under budgetåret 1958/59. Överstyrelsen beräknar medelsbehovet för budgetåret 1960/61 till 3 000 000 kronor.

Departementschefen. Lärarbostadsutredningens betänkande angående statsbidrag till anskaffande av bostäder för lärare vid det obligatoriska skolväsendet har nu remissbehandlats. Då vissa kompletterande förslag rörande övergångsanordningar icke avgivits förrän under senhösten 1959 är jag emellertid icke i detta sammanhang beredd att taga slutlig ställning till däri framlagda förslag. Särskild proposition i ämnet torde därför få föreläggas riksdagen senare under vårsessionen.

I likhet med skolöverstyrelsen anser jag, att avgörandet i frågan om bidragsgrundernas framtida utformning icke påverkar medelsbehovet för budgetåret 1960/61. Detta bestämmes nämligen i huvudsak av bidragsbeslut, som fattats före ingången av nämnda budgetår. Jag beräknar medelsbehovet för nästa budgetår till 3 000 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag till tjänstebostäder* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor.

[221] 16. *Folkskolor m. m.: Övergångsbidrag till tjänstebostäder*

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	180 000	172 000
1958/59	160 000	154 860
1959/60 (statsliggaren s. 746)	160 000	
1960/61 (förslag)	140 000	

Förevarande bidrag utgår till skoldistrikt, som under de tjugo åren 1927—1947, vilka närmast föregick ikraftträdandet av nu gällande bidrags-

system, verkställt nybyggnad av tjänstebostad eller nedlagt mera avsevärda kostnader på om- eller tillbyggnad av tjänstebostad. Bidraget utgår med visst belopp för varje av byggnadsåtgärderna berörd tjänstebostad, dock endast övergångsvis intill dess 20 år förflutit från det att ifrågavarande byggnadsåtgärder vidtagits.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår sänkes med 20 000 kronor.

Departementschefen. Förevarande anslag torde lämpligen böra uppföras med 140 000 kronor för nästa budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Övergångsbidrag till tjänstebostäder* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 140 000 kronor.

[222] **17. Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	48 000	49 433
1958/59	50 200	50 000
1959/60 (statsliggaren s. 746)	51 900	
1960/61 (förslag)	52 400	

En redogörelse för Skytteanska skolan och statens förhållande till denna har lämnats i 1952 års statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, s. 343.

Anslaget disponeras enligt en av Kungl. Maj:t fastställd stat med därtill hörande bestämmelser (statsliggaren s. 747).

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 3 000 kronor. Förutom vissa förändringar av automatisk natur innefattas i detta belopp en kostnad för inköp av kylskåp med 2 500 kronor.

Departementschefen. Den vid anmälan av detta anslag för budgetåret 1956/57 (prop. 1956: 1, VIII ht s. 579) omnämnda utredningen rörande statens ekonomiska ansvar för Skytteanska skolan m. m. är nu, efter vederbörlig remissbehandling, slutförd. Enligt förslag av bland annat justitiekanslern bör en lösning av frågan ske först efter överläggningar med Tärna kommun. Det är min avsikt att låta uppta förhandlingar med kommunen angående frågan om en avveckling av förevarande särskilda bidrag. För nästa budgetår bör anslaget endast uppräknas med 500 kronor, vilket belopp svarar mot automatiska utgiftsökningar.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 52 400 kronor.

[223] 18. Folkskolor m. m.: Anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	740 000	589 852
1958/59	690 000	590 476
1959/60 (statsliggaren s. 747)	540 000	
1960/61 (förslag)	500 000	

Ifrågavarande undervisning ombesörjes av skolradioavdelningen vid Sveriges Radio AB i samråd med och under överinseende av skolöverstyrelsen. Ur förevarande reservationsanslag bestrides dels Sveriges Radio AB:s utgifter för själva undervisningen och dels televerkets kostnader för radioutsändningarna. Statsbidraget till avlönande av handledare i skolorna för undervisningen skall avföras från förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.

Under budgetåret 1959/60 beräknas den verksamhet, för vilken anslaget är avsett, omfatta första studieåret (årskurs 5) omkring 1 500 avdelningar, andra studieåret (årskurs 6) omkring 1 315 och tredje studieåret (årskurs 7) omkring 400 avdelningar. Därjämte avser anslaget dels särskilda stödkurser för lärare med behörighet i anknytning till nybörjarkursen (årskurs 5) och i anknytning till undervisningen i årskurs 6, dels sommarkurser för handledare utan behörighet. Den sålunda redovisade verksamheten har beräknats kosta sammanlagt 693 500 kronor. Med hänsyn till förefintlig reservation har emellertid anslaget för innevarande budgetår uppförts med 540 000 kronor.

Skolöverstyrelsen beräknar för nästa budgetår, efter samråd med skolradiochefen, att undervisningen i engelska kommer att omfatta 17 380 elever i femte, 15 645 elever i sjätte och 6 050 elever i sjunde årskursen. Kostnaderna för de tre årskurserna beräknas för Sveriges Radios del belöpa sig till 169 500 kronor, för stödkurser till 40 000 kronor samt för sommarkurser för handledare utan behörighet till 18 000 kronor.

Sammanlagt erfordras sålunda enligt skolöverstyrelsens beräkning för anordnande av ovannämnda kurser 227 500 kronor för Sveriges Radio, var- till kommer televerkets kostnader med 428 000 kronor, eller tillsammans 655 500 kronor.

Överstyrelsen föreslår vidare, att försök göres med en stödkurs i tyska för lärare med behörighet. Kursen skulle avse årskurs 7 i enhetsskolan samt motsvarande stadium i andra skolformer och anordnas under en tvåårsperiod med nybörjarkurs båda åren. Kostnaderna för denna kurs beräknas till 77 500 kronor.

Den sammanlagda medelsätgången för budgetåret 1960/61 beräknas av skolöverstyrelsen till 733 000 kronor. Med hänsyn till en beräknad reservation av cirka 150 000 kronor från budgetåret 1959/60 bör enligt skolöver-

styrelsens mening anslaget ökas endast med 40 000 kronor och således uppföras med 580 000 kronor för budgetåret 1960/61.

Departementschefen. Jag är icke beredd tillstyrka anordnande av den föreslagna stödkursen i tyska. Mot överstyrelsens medelsberäkning i övrigt har jag intet att erinra. Med hänsyn till den förefintliga reservationen föreslår jag dock att anslaget för nästa budgetår uppföres med 500 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m.m.*: Anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

[224] 19. Resestipendier åt lärare vid folkskolor m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	55 000	50 625
1958/59	63 000	65 950
1959/60 (statsliggaren s. 748)	63 000	
1960/61 (förslag)	63 000	

Under rubriken Resestipendier åt lärare vid folk- och fortsättningsskolor har för innevarande budgetår uppförts ett anslag av 63 000 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres under ändrad rubrik med anledning av att den nya folkskolestadgan upptar försöksskolan som en självständig skolform vid sidan av folkskolan och fortsättningsskolan.

Överstyrelsen föreslår vidare, att anslaget höjes med 70 000 kronor. Av ökningen avser 35 000 kronor det ändamål, för vilket anslaget för närvarande är avsett. Överstyrelsen hänvisar i motiveringen härför till de ökade kostnaderna för utlandsresor, det växande intresset för stipendierna samt de starkt ökade kraven på folkskolans undervisning i främmande levande språk. Återstoden av höjningen har beräknats för en utvidgning av anslagets användningsområde, varvid 25 000 kronor avsetts till resestipendier för allmänna skolstudier, däri inbegripet språkstudier, för lärare vid samtliga till folkundervisningen hörande läroanstalter samt till skolinspektörer vid länsskolnämnderna och 10 000 kronor till resestipendier för kortare studiebesök vid olika skolor och skolformer i samband med lärarnas fortbildning.

Statskontoret föreslår oförändrat anslagsbelopp.

Departementschefen. Med hänsyn till den nya folkskolestadgans utformning bör anslagets rubrik få den ändrade lydelse som här använts; förefintlig reservation torde överföras till det omrubricerade anslaget. Stipendierna från anslaget bör emellertid liksom för närvarande utgå till lärare i främmande språk vid folkskolor, försöksskolor (mellanstadiet) och fortsättningsskolor och avse att underlätta för dessa att bedriva språkstudier utomlands.

Såsom jag i annat sammanhang uttalat, är jag inte beredd att föreslå ökade anslag till resestipendier. Förevarande anslag bör därför uppföras med oförändrat 63 000 kronor och jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt lärare vid folkskolor m. m.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 63 000 kronor.

[225] **20. Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	280 000	239 511
1958/59	280 000	199 092
1959/60 (statsliggaren s. 748)	200 000	
1960/61 (förslag)	200 000	

Skolöverstyrelsen föreslår med hänsyn till anslagsbelastningen, att anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen. Jag förordar i enlighet med skolöverstyrelsens förslag, att anslaget uppföres med oförändrat belopp, eller med 200 000 kronor, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

[226] **21. Bidrag till vissa särskilda skoländamål**

	Anslag	Nettoutgift
1958/59	320 000	192 333
1959/60 (statsliggaren s. 748)	350 000	
1960/61 (förslag)	336 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 198 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Bidrag till arbetsstudier m. m. i syfte att förbilliga skolmål-		
tidsverksamheten (nu 10 000)		of
2. Framställning av undervisningsfilm m. m. (nu 100 000) ...		+ 90 000
3. Bidrag till inköp av televisionsapparater (ny anslagspost) ..		+150 000
4. Kontrollstandardisering samt tryckning av standardprov		
(nu 165 000)		— 14 000
5. Bidrag till standardisering av skolinventarier och undervis-		
ningsmateriel (nu 75 000)		— 28 000
Summa ökning kronor		198 000

Till motivering av sina förslag anför överstyrelsen bland annat följande.

1. Sedan år 1955 har i samarbete mellan överstyrelsen och svenska stadsförbundet arbetsstudier utförts och försöksverksamhet pågått beträffande skolmåltidernas rationella utformning. Under varterna av budgetåren 1958/59 och 1959/60 har överstyrelsen för ändamålet erhållit 10 000 kronor från här ifrågavarande anslag.

Sedan överstyrelsen hemställde om medel till rationaliseringsundersökningar för budgetåret 1959/60 har i Aktuellt från Skolöverstyrelsen publicerats ett antal rapporter därom.

Inom industrin pågår för närvarande en snabb utveckling. Detta gäller såväl livsmedelsindustrin som de industrier, vilka tillverkar apparater och maskiner av olika slag för storhushåll. Det är angeläget, att överstyrelsen till sitt förfogande har medel för fortsatta utprovningar och studier. Dessa kan komma att gälla inte bara rationalisering utan även nya livsmedelsprodukters eller måltidstypers lämplighet för skolmåltider.

Överstyrelsen hemställer om oförändrat belopp, 10 000 kronor, för budgetåret 1960/61 till arbetsstudier och försöksverksamhet vid skolmåltider.

2. Överstyrelsen har alltsedan budgetåret 1955/56 äskat särskilt anslag bland annat till framställning av undervisningsfilm samt för granskning av undervisningsfilm och bildband.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1958/59 hänvisade överstyrelsen bland annat till en på överstyrelsens uppdrag verkställd utredning angående stöd åt undervisningsfilm i svenska skolor. I utredningen påpekades den stora brist på god undervisningsfilm som förelåg och föreslogs, att ett anslag på 250 000 kronor årligen skulle utgå för att avhjälpa bristen. Överstyrelsen ansluter sig till detta förslag men inskränkte sig med hänsyn till att planläggningen under de första åren var mycket tidskrävande och till meddelade sparsamhetsdirektiv, till att för budgetåret 1959/60 äska 175 000 kronor.

Under budgetåret 1957/58 disponerade överstyrelsen 60 000 kronor, budgetåret 1958/59 90 000 kronor och budgetåret 1959/60 85 000 kronor för framställning av undervisningsfilm.

Inom överstyrelsen bedrivs granskning av filmer och bildband. Granskningen utföres — förutom av överstyrelsens ledamöter och konsulenter — av särskilda för ändamålet förordnade lärare, tillhörande olika skolformer.

Den i äskandet för budgetåret 1959/60 nämnda omgranskningen av tidigare godkända undervisningsfilmer beräknas bli slutförd under budgetåret 1959/60. Avsikten är sedan, att denna granskning av all nyproduktion inom landet skall fortgå kontinuerligt. Överstyrelsen överväger vidare att upptaga även ljudband och grammofonskivor till granskning, då krav allt oftare framställs från skolans folk om vägledning även beträffande dessa hjälpmedel.

För film- och bildbandsproduktion samt granskning räknar överstyrelsen för budgetåret 1960/61 med ett belopp på 190 000 kronor, varav 175 000 kronor avses för framställning av filmer och bildband.

4. De goda erfarenheterna av proven i svenska och matematik har gjort, att även standardprov i engelska utarbetats. De under budgetåret 1958/59 tilldelade medlen (4 000 kronor) har varit tillräckliga för att slutföra detta arbete. Engelska standardprov har dels slutnormerats, dels i samband här-

med för första gången använts under vårterminen 1959. Intresset för de engelska standardproven har varit mycket stort från skolornas och lärarnas sida, och överstyrelsen anser, att serien av standardprov i årskurs 6 från och med innevarande läsår även bör omfatta standardprov i engelska.

Beträffande behovet av medel för en kontinuerlig förnyelse och bearbetning av standardproven — uppdragen åt Lärarhögskolan — vill överstyrelsen framhålla, att för budgetåret 1959/60 15 000 kronor anvisats för detta arbete. Medelsåtgången under 1958/59 har för detta ändamål varit 16 000 kronor. Samma belopp begäres för budgetåret 1960/61.

Till tryckning och distribution av standardprov i modersmålet och matematik för årskurserna 4 och 6 i folkskolan har för budgetåret 1958/59 anvisats 115 000 kronor, varav 111 000 kronor förbrukats. Tryckning och distribution av standardprov i engelska för årskurs 6 har detta budgetår vidare dragit en kostnad av 16 200 kronor.

Överstyrelsen hemställer, att under här ifrågavarande anslag för budgetåret 1960/61 för nedan angivna ändamål anvisas 151 000 kronor att disponeras enligt följande:

A. Översyn av standardprov i folkskolan	16 000
B.	
1) Tryckning och distribution av standardprov i svenska och matematik för årskurserna 4 och 6 i folkskolan	115 000
2) Tryckning och distribution av standardprov i engelska för årskurs 6	20 000
	151 000

5. För hithörande ändamål har från och med budgetåret 1958/59 från förevarande anslag utgått bidrag med 75 000 kronor, varav högst 50 000 för standardisering och högst 25 000 för utexperimenterande av ny undervisningsmateriel. Den förstnämnda delen av bidraget skulle utgå under förutsättning att 25 000 kronor erhöles från annat håll. För innevarande budgetår utgår från anslaget för nämnda ändamål oförändrat bidrag med 75 000 kronor med samma fördelning och med samma förbehåll som under föregående budgetår.

Om standardkommitténs verksamhet kan meddelas, att kommittén under budgetåret 1958/59 publicerat en utredning med förslag till standard för elevstolar och elevbord för samtliga skollokaler. I samarbete med skolhusgruppen inom Statens nämnd för byggnadsforskning har gjorts en funktionsundersökning av bordsskiivans storlek. Elevstolar och elevbord med transportabel förvaringsanordning (väska vid sidan av bordet) har provtillverkats och funktionsstuderats.

Sveriges standardiseringskommission har under budgetåret fastställt svensk standard (försöksstandard) för pappersvaror som användes vid undervisningen. Kostnaden för pappersvaror beräknas uppgå till cirka 70 procent av den totala kostnaden för förbrukningsmateriel. En handbok innehållande nämnda standardpublikationer jämte provblad ur häften och prov på papperskvaliteter har utarbetats och tryckts i 2.000 exemplar. Ett exemplar av handboken har på kommitténs bekostnad sänts till varje skolstyrelse och folkskoleseminarium.

Ett i föregående års petita anmält förslag till standard för skåp i skollokaler har bearbetats. Kommittén har vidare under budgetåret diskuterat

förslag till standard för etiketter och etikettskena i materielskåp samt registerkort och inventarium för undervisningsmateriel.

För arbetet med utexperimenterande av ny undervisningsmateriel har tillkallats en grupp experter inom skilda kunskapsområden.

Det fortsatta standardiseringsarbetet kommer till en början att koncentreras till att slutgiltigt utforma standard för elevstolar och elevbord. När detta arbete fullföljts har standard utarbetats för den mest kostnadskrävande inredningen i skollokalerna, skåp och elevmöbler.

Vidare planeras bland annat en utredning i syfte att undersöka möjligheterna att nedbrinka kostnaderna för läro- och läseböcker. Samråd bör ske med Statens läroboksnämnd.

Överstyrelsen föreslår, att en tjänst som konsulent för handläggning av undervisningsmaterielfrågor med placering i Ae 23 inrättas från och med budgetåret 1960/61. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget Skolöverstyrelsen: Avlöningar.

Det totala medelsbehovet för standardiseringsverksamheten och arbetet med utexperimenterandet av ny undervisningsmateriel beräknar överstyrelsen till $(50\,000 + 25\,000 =) 75\,000$ kronor eller samma belopp som för innevarande budgetår. Härifrån skulle dock avgå 28 000 kronor avseende lön till konsulent i Ae 23.

Statskontoret avstyrker bidrag till inköp av televisionsmottagare samt höjning av bidraget till framställning av undervisningsfilm. Med hänsyn till viss reservation bör bidraget för framställning av standardprov sänkas med ytterligare 4 000 kronor. Av samma skäl bör bidraget till utexperimenterande av ny undervisningsmateriel sänkas med 10 000 kronor. Statskontoret kan inte tillstyrka förslaget om inrättande av en konsulenttjänst. Anslaget bör i sin helhet för budgetåret 1960/61 uppföras med 322 000 kronor.

Departementschefen. Jag kan inte förorda någon höjning av anslagsposten till undervisningsfilm. Inte heller kan jag tillstyrka någon medelsanvisning för bidrag till inköp av televisionsmottagare. Med hänsyn till föreliggande beräkningar rörande medelsbehovet för kontrollstandardisering samt tryckning av standardprov synes anslagsposten i fråga kunna minskas med 14 000 kronor. Förslaget om inrättande av en konsulenttjänst i skolöverstyrelsen med uppgift att handlägga undervisningsmaterielfrågor kan jag inte biträda, utan jag förordar, att oförändrat belopp under detta anslag beräknas för standardisering av skolinventarier och undervisningsmateriel.

Anslaget bör således för nästa budgetår uppföras med ett med 14 000 kronor till 336 000 kronor sänkt belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa särskilda skoländamål* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 336 000 kronor.

[227] **22. Nomadskolor: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	1 047 000	1 065 755
1958/59	1 214 000	1 105 764
1959/60 (statsliggaren s. 749)	1 223 000	
1960/61 (förslag)	1 276 000	

Skolöverstyrelsen räknar för nästkommande budgetår med en höjning av anslaget med 53 000 kronor. Större delen av höjningen eller 49 000 kronor betingas av kostnadsförändringar av automatisk natur. Därjämte föreslås att ett belopp av 4 000 kronor ställes till förfogande för viss specialundervisning. Detta förslag motiveras av överstyrelsen på följande sätt.

Då läsåret i nomadskola endast omfattar 34 4/7 veckor återstår 4 veckor om 30 respektive 28 veckotimmar motsvarande cirka 3 veckotimmar per lärare att fullgöra vissa åligganden i enlighet med bestämmelserna i § 19 nomadskolestadgan. Erfarenheten har visat, att denna tid icke räcker till för behovet av särskild specialundervisning för t. ex. läsretarderade barn eller barn i behov av annan särskild specialundervisning (synsvaga, hörselskadade etc.). Överstyrelsen föreslår att för särskild specialundervisning i nomadskolor måtte tills vidare på försök anslås 10 veckotimmar att efter därom gjorda framställningar fördelas av överstyrelsen.

Departementschefen. Jag tillstyrker i enlighet med skolöverstyrelsens förslag, att sammanlagt högst 10 veckotimmar anslås för att försöksvis anordna särskild specialundervisning i nomadskolor. Det torde få ankomma på skolöverstyrelsen att efter därom gjord framställning fördela ifrågakvarande veckotimmar på olika skolor samt i övrigt meddela de föreskrifter som kan vara påkallade vid anordnande av nämnda undervisning. För ändamålet beräknar jag ett belopp av 4 000 kronor.

I övrigt räknar jag ej med andra ändringar beträffande förevarande anslag än sådana, som är av automatisk natur.

Hela anslaget torde för nästa budgetår — med den fördelning på olika poster som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan — böra uppföras med 1 276 000 kronor, vilket innebär en höjning med 53 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna följande avlöningsstat för nomadskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

A v l ö n i n g s s t a t

U t g i f t e r

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	536 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	10 000

3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	573 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	152 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgif- ter, <i>förslagsvis</i>	22 000
Summa kronor	1 293 000

Särskilda uppbördsmedel

Ersättning från byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond	17 000
Nettoutgift kronor	1 276 000

b) till *Nomadskolor: Avlöningar* för budgetåret 1960/61
anvisa ett förslagsanslag av 1 276 000 kronor.

[228] 23. Nomadskolor: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	468 000	546 621
1958/59	548 000	549 878
1959/60 (statsliggaren s. 751)	638 400	
1960/61 (förslag)	620 400	

Skolöverstyrelsen har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår beräknat att kostnaderna för elevernas inackordering kommer att minska med 30 000 kronor.

Beträffande medelsbehov för anskaffande av viss utrustning har *överstyrelsen* erinrat om att *nomadskolininspektören* med hänsyn till föreliggande framställningar från skolornas tillsynsmän och skolhemmens föreståndare för innevarande budgetår hade begärt 100 000 kronor, vilket belopp av *överstyrelsen* i dess förslag begränsades till 55 000 kronor. Enligt *skolöverstyrelsens* mening kvarstår behovet av en anslagshöjning för det här avsedda ändamålet, vilken höjning *överstyrelsen* beräknat till 10 000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i särskild skrivelse den 8 december 1958 efter samråd med *nomadskolininspektören* anhållit, att Kungl. Maj:t ville ställa 6 300 kronor ur statens lappfond till *överstyrelsens* förfogande till bestridande av utgifter för färdigställande av modellserier i kvinnlig slöjd till *nomadskolorna* i Karesuando, Lannavaara, Jukkasjärvi, Tärnaby och Änge samt för komplettering av förebildsserien för manlig slöjd vid *nomadskolorna*.

Kammarkollegiet framhåller i utlåtande över framställningen, att det i princip icke är lämpligt, att lappfonden användes för supplementär täckning av *nomadskoleväsendets* medelsbehov. Skäl till undantag från denna regel synes icke föreligga i förevarande fall. Kollegiet har intet att erinra mot att medel för ändamålet anvisas ur förevarande anslag.

Departementschefen. Då enligt min mening medel bör ställas till förfogande för utarbetande av de i skolöverstyrelsens skrivelse nämnda modellserierna i slöjd vid nomadskolorna och då medel icke synes kunna utgå ur statens lappfond, förordar jag, att medel för ändamålet anvisas ur förevarande anslag. Med anledning bland annat härav förordar jag, att anslagsposten till expenser höjes till 255 000 kronor, varav 6 000 kronor torde få avse en engångsanvisning för de nämnda modellserierna.

Jag kan inte förorda någon ytterligare höjning av delposten till anskaffande av viss utrustning utöver det belopp, som anvisats för innevarande år. Till följd av minskade kostnader för lärjungars inackordering synes anslagsmedlen för ändamålet kunna minskas med 30 000 kronor. De förordade anslagsförändringarna innebär, att anslaget kan minskas med 18 000 kronor till 620 400 kronor, och jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nomadskolor: Omkostnader* för budgetåret 1960/
61 anvisa ett förslagsanslag av 620 400 kronor.

[229] 24. Nomadskolor: Försättningsskolundervisning för nomadbarn

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	58 000	92 959
1958/59	65 000	55 465
1959/60 (statsliggaren s. 752)	70 700	
1960/61 (förslag)	98 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 27 800 kronor.

Behovet av ökade anslagsmedel är i första hand beroende på tillkomsten av ytterligare en ettårig fortsättningsskolkurs sommaren 1960. Den nya kursen är en följd av att ett sjunde skolår införts i Lannavaara. Sammanlagda antalet kurser av detta slag kommer därigenom att utgöra 5 (4 sommaren 1959). Genom den nya kursen erfordras ytterligare en föreståndarinna och ett ekonomibiträde, vilka avlönas enligt Ag 8 respektive Ag 5 under 50 dagar. Kostnaderna härför kan beräknas till 3 300 kronor. Kostnaderna för elevernas inackordering kan beräknas till 4 500 kronor. Till följd i första hand av den nya kursen beräknas kostnaderna för anskaffande av viss utrustning stiga med 3 800 kronor. Kostnaderna för tältkåtor till den nya kursen uppgår till 2 500 kronor. Vidare uppkommer kostnader för timarvoden m. m.

Skolöverstyrelsen har vidare räknat med ett medelsbehov av 5 900 kronor för uppförande av torvkåtor på tre kursorter.

Från och med läsåret 1959/60 har sjuårig skolgång införts även för barnen i landets nordligaste nomadskoldistrikt. Skolöverstyrelsen anser emellertid att även de barn som åren närmast före denna omläggning avgick från

de berörda nomadskolorna bör få ytterligare möjligheter att fortbilda sig i de viktigaste skolämnena, svenska, matematik, samhällskunskap med yrkesorientering samt lapska och lapsk historia. Överstyrelsen föreslår därför, efter framställning av nomadskolinpektören, att medel ställes till förfogande till en tre månaders frivillig fortbildningskurs av försökskaraktär med förläggning i Övre Soppero inom Kiruna stad under förslagsvis tiden den 10 januari—den 10 april 1961. Kursen bör vara tillgänglig i första hand för sådana barn som avgått från sexårig nomadskola under kalenderåren 1957, 1958 och 1959. Kursen beräknas kunna mottaga cirka 30 elever och ledas av folkskollärare med kunskaper i lapska. Överstyrelsen beräknar kostnaderna för en sådan kurs till 7 900 kronor.

Departementschefen. Av skolöverstyrelsens framställning framgår, att kostnaderna för de ettåriga fortsättningsskolkurserna kommer att öka i första hand genom tillkomsten av ytterligare en kurs för barn i de nordligaste områdena. Kostnader uppkommer för anställande av ytterligare en föreståndarinna och ett ekonomibiträde samt för timlärare. Vidare medför den nya kursen kostnader för bland annat inackordering samt anskaffande av tre tältkåtor och viss annan utrustning. Till en del motverkas de uppkommande kostnadsökningarna av att medelsbehovet för den enda återstående tvååriga kursen i Lannavaara minskar. Kostnaderna för densamma kommer att helt bortfalla från och med budgetåret 1961/62 som en följd av att skolgången för nomadbarnen i området nu blivit sjuårig. Jag beräknar de i det föregående berörda kostnadsökningarna, som är av automatisk natur, till 15 000 kronor.

Härutöver anser jag mig böra tillstyrka att 5 900 kronor anvisas för uppförande av tre torvkåtor för hushållsändamål i Huorso, Ritsemjokk och Miesakjaur, vilket innebär en anslagsökning med 4 400 kronor.

Den av skolöverstyrelsen föreslagna fortbildningskursen synes böra komma till stånd och jag förordar, att ett belopp av 7 900 kronor anvisas för ändamålet.

Sammanlagt bör således förevarande anslag höjas med $(15\,000 + 4\,400 + 7\,900 =) 27\,300$ kronor till 98 000 kronor, och jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nomadskolor: Fortsättningsskolundervisning för nomadbarn* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 98 000 kronor.

Folkhögskolor

[230] 25. Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	9 743 000	10 297 326
1957/58	10 492 000	12 477 068
1958/59	15 323 000	16 434 898
1959/60 (statsliggaren s. 752)	15 793 000	
1960/61 (förslag)	16 695 000	

Till huvudman för folkhögskola, som av Kungl. Maj:t förklarats berättigad till statsunderstöd, utgår enligt kungörelsen 1958:479 från och med den 1 oktober 1958 statsbidrag dels till kostnaderna för avlönande av rektor och övriga lärare (*avlöningsbidrag*), dels till vissa pensionsavgifter för dessa befattningshavare (*pensionsavgiftsbidrag*), dels ock till övriga kostnader för skolans drift (*allmänt driftbidrag*). Avlönings- och pensionsavgiftsbidragen utgår med 90 procent av skolans kostnader enligt gällande avlönings- och pensionsreglementen. Det allmänna driftbidraget utgår med ett grundbidrag av 26 kronor för varje dag, då undervisning pågår vid skolan, och ett tilläggsbidrag av 1 krona 40 öre per elev och dag.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 1 721 000 kronor, varav 785 000 kronor hänför sig till automatiska kostnadsökningar. I övrigt grundar sig höjningarna huvudsakligen på förslag om statsbidrag till fyra nya folkhögskolor samt sex nya filialsolor, varav fyra skulle anordnas speciellt för ungdom i åldern 16—18 år. Därjämte föreslår överstyrelsen, att bidrag skall utgå till resekostnadsersättning och traktamenten till deltagare i rektorskonferens.

Av överstyrelsens motivering framgår bland annat följande.

Det för budgetåret 1959/60 anvisade anslaget har beräknats för 94 folkhögskolor. Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 30 juli 1959 har Ädelfors och Biskops-Arnö folkhögskolor beviljats statsbidrag från och med arbetsåret 1959/60.

Under arbetsåret 1958/59 har fyra folkhögskolor varit verksamma, till vilka överstyrelsen tillstyrkt statsbidrag. Dessutom har folkhögskolan i Storuman (Västerbottens läns landsting) påbörjat sin verksamhet, dock ej förrän i februari 1959 på grund av försening av byggnadsarbeten.

Definitivt beslut har även fattats om att folkhögskolan i Skinnskatteberg (Västmanlands läns landsting) skall börja sin verksamhet hösten 1960.

Ett flertal landsting och organisationer har vidare genom förfrågningar och uppvaktningar hos överstyrelsen framfört planer på upprättande av nya folkhögskolor.

Överstyrelsen, som noga övervägt besparingssynpunkterna och möjligheten till elevrekrytering på lång sikt, anser sig böra föreslå statsbidrag till fyra nya folkhögskolor. Överstyrelsen hänvisar till den under de senaste decennierna ständigt stegrade tillströmningen av elever till folkhögskolor och erinrar om de ökade krav, som ställts på folkhögskolorna i samband med det allmänna folkbildningsarbetet, och om vikten av att bildningsmässigt ta hand om den uppväxande ungdomen.

Totalantalet statsunderstödda folkhögskolor skulle sålunda komma att uppgå till 98.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 20 mars 1959 har Fristads och Sundsgårdens folkhögskolor medgivits rätt att starta filialskolor i Alingsås respektive Glimåkra. Kostnaden för var och en av dessa kan beräknas till i runt tal 50 000 kronor.

Som skolöverstyrelsens planeringskommitté visat i sin utredning Folkhögskolan och de stora årskullarna, kommer sannolikt antalet sökande till folkhögskolorna att oavbrutet stegras fram till 1965 eller något av de sista åren under 1960-talet. Det torde enligt överstyrelsens mening i många fall vara lämpligast att möta behovet av ett större antal elevplatser genom inrättande av filialer till redan befintliga skolor.

För budgetåret 1960/61 föreslår överstyrelsen därför att medel beräknas för två filialskolor utöver de två redan medgivna. Kostnaden för fyra filialskolor skulle då komma att uppgå till sammanlagt 200 000 kronor.

Hösten 1955 startade en folkhögskola för ungdom i åldern 16—18 år i Mölnbo, den s. k. Vårdingeskolan. I brev den 31 juli 1956 förklarade Kungl. Maj:t skolan berättigad till statsunderstöd och medgav i nämnda brev och i brev den 13 februari 1959 lägre elevålder än för folkhögskolor i allmänhet. Antalet sökande till Vårdingeskolan är mycket stort och såväl från enskilda som myndigheter har framhållits, att behovet av ytterligare skolor av denna typ är markant. Överstyrelsen, som för närvarande inte anser sig kunna ta ställning till planer på inrättande av permanenta folkhögskolor för ovan nämnda åldersgrupper, finner med utgångspunkt i vad som ovan anförts och i oroande utvecklingstendenser inom ungdomsvärlden starka skäl föreligga för att föreslå inrättande av filialskolor för ungdom i åldern 16—18 år. Intresse har ådagalagts från ett flertal folkhögskolors sida och överstyrelsen föreslår därför att fyra nya skolor av denna typ inrättas. Varje skola beräknas med hänsyn till lämplig uppdelning i undervisningsavdelningar ha omkring 45 elever i en 30 veckors vinterkurs. Statsbidragskostnaden för fyra skolor av dylikt slag beräknar skolöverstyrelsen till 338 000 kronor.

Statskontoret erinrar om att för innevarande budgetår medel beräknats för två nya folkhögskolor. Men hänsyn till det nuvarande antalet icke bidragsberättigade folkhögskolor vill statskontoret icke motsätta sig, att medel beräknas för ytterligare två skolor.

Ämbetsverket tillstyrker vidare, att anslagsökning sker med 100 000 kronor avseende filialskolorna i Alingsås och Glimåkra. Med hänsyn till att några närmare planer i övrigt icke synes finnas utarbetade rörande till-

skapande av nya filialsolor eller ungdomsfilialsolor kan statskontoret icke tillstyrka yrkandet om medel för inrättande av ytterligare dylika skolor.

Statskontoret avstyrker bidrag till resekostnadsersättning och traktementen till deltagare i rektorskonferens.

Det torde i detta sammanhang böra anmälas, att *skolöverstyrelsen* föreslagit att följande nya anslag uppföres på riksstaten, nämligen dels 10 000 kronor till pedagogisk försöksverksamhet vid folkhögskolorna, dels ock 432 800 kronor till kvalificerad ungdomsledarutbildning vid nämnda skolor.

Statskontoret, som yttrat sig i fråga om anslag till ungdomsledarutbildningen, har förklarat sig icke vara berett att tillstyrka förslaget.

Departementschefen. Skolöverstyrelsen har föreslagit, att medel för nästa budgetår beräknas till bidrag till fyra nya folkhögskolor. Jag kan för egen del endast förorda, att anslaget höjes med belopp motsvarande lönebidrag av 86 000 kronor och driftbidrag av 31 000 kronor eller med tillhopa 117 000 kronor, motsvarande bidragskostnaderna för en ny folkhögskola.

Beträffande frågan om anvisande av medel för inrättande av filialsolor vill jag erinra om att det jämlikt beslut vid 1957 års riksdag (prop. 146; SU 173; Rskr 387) ankommer på Kungl. Maj:t att från fall till fall pröva uppkommande frågor om anordnande av dylika skolor. Därest riksdagen inte har någon erinran däremot torde detsamma få gälla beträffande frågor om inrättande av ungdomsfilialsolor.

Mot överstyrelsens beräkning av de automatiska utgiftsökningarna till 785 000 kronor har jag ingen erinran. I enlighet med vad jag nyss förordat, torde förevarande anslag således böra höjas med (785 000 + 117 000 =) 902 000 kronor till 16 695 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 16 695 000 kronor.

[231] 26. Folkhögskolor: Byggnadsbidrag

Anslag

1958/59	2 500 000
1959/60 (statsliggaren s. 755)	2 500 000
1960/61 (förslag)	2 500 000

Från och med den 1 oktober 1958 kan jämlikt kungörelsen 1958:480 statsbidragsberättigad folkhögskola erhålla bidrag till kostnaderna för anskaffande av *permanenta* skollokaler och bostäder åt lärare och elever ge-

nom ny-, till- eller ombyggnad eller genom förvärv och iordningställande av befintlig byggnad. Statsbidraget till permanenta lokaler utgår med högst 75 procent av ett bidragsunderlag, vilket beräknas på olika sätt beroende på lokalernas karaktär. Till kostnaderna för uppförande av *provisoriska* lokaler kan statsbidrag utgå med 325 kronor per kvadratmeter nettogolvyta.

Skolöverstyrelsen har med hänvisning till byggnadskostnadernas stegring, sedan ifrågakvarande medelsbehov beräknades och till att lokalbehovet ökat på grund av de stora årskullarna och tillämpningen av nyare undervisningsmetoder föreslagit, att anslaget för budgetåret 1960/61 uppföres med 4 000 000 kronor.

Statskontoret kan med hänsyn till föreliggande reservation icke tillstyrka, att medel anvisas även för budgetåret 1960/61, utan föreslår, att anslaget uppföres med formellt belopp.

Departementschefen. Jag är icke beredd att förorda någon höjning av detta anslag utan hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Folkhögskolor: Byggnadsbidrag* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor.

[232] **27. Folkhögskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	36 000	36 992
1958/59	37 500	41 621
1959/60 (statsliggaren s. 755)	40 000	
1960/61 (förslag)	43 000	

Statsbidraget till arvoden åt skolläkare vid folkhögskolorna utgår jämlikt kungörelsen 1956: 354 med 4 kronor 50 öre per elev och år. Som villkor för att bidrag skall utgå gäller bland annat, att arvodet utgår med minst samma belopp. Statsbidraget utbetalas i efterskott för arbetsår.

Skolöverstyrelsen anför i anslagsäskandena för budgetåret 1960/61, att vid nu gällande statsbidragsgrunder och med nuvarande omfattning av skolläkarverksamheten vid folkhögskolorna ett anslag av 43 000 kronor skulle vara erforderligt. Överstyrelsen föreslår sålunda en uppräkningsanslag med 3 000 kronor.

Överstyrelsen förordar därjämte i enlighet med tidigare framfört förslag (se prop. 1959: 1, VIII ht s. 530), att skolläkare skall vara anställd vid samtliga folkhögskolor samt att skolsköterskor skall anställas vid skolorna. För ändamålet beräknas en anslagshöjning av 41 000 kronor.

Statskontoret förordar, att nuvarande bidragsgrunder bibehållas och att anslaget uppföres med ett till 43 000 kronor förhöjt belopp.

Departementschefen. Jag är icke beredd att förorda det av skolöverstyrelsen ånyo framlagda förslaget om ökade statliga åtaganden för den förebyggande hälsovården vid folkhögskolorna.

I övrigt har jag intet att erinra mot beräkningen av medelsbehovet under förevarande anslag. Anslaget torde således för nästa budgetår böra höjas med 3 000 kronor till 43 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 43 000 kronor.

[233] 28. **Folkhögskolor: Utbildning av lärare**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	42 500	35 450
1958/59	46 000	28 264
1959/60 (statsliggaren s. 756)	46 000	
1960/61 (förslag)	46 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 17 000 kronor och anför som stöd härför att traktamentsersättningarna bör höjas från 13 till 20 kronor, såsom överstyrelsen i annat sammanhang föreslagit för deltagare i övriga lärarkurser, samt att särskilt traktamente bör införas till deltagarna i femveckorskursen rörande metodproblem.

Departementschefen. I likhet med vad jag tidigare uttalat rörande uppräkning av traktamentsersättningen till deltagare i lärarkurser kan jag icke heller för här ifrågavarande kurser förorda någon höjning av traktamentsbeloppen. Anslaget torde böra upptagas med oförändrat belopp. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Utbildning av lärare* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 46 000 kronor.

Specialskolor m. m.**[234] 29. Skolor för blinda: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	2 107 300	2 160 298
1958/59	2 406 700	2 364 289
1959/60 (statsliggaren s. 756)	2 560 800	
1960/61 (förslag)	2 823 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 267 900 kronor. I den mån anslagshöjningen icke hänför sig till automatiska utgiftsförändringar uppgår den till 194 000 kronor och grundar sig på följande förslag.

1. Inrättande av en lärartjänst i Ae 17 för yrkesträningen vid den nyinrättade träningsverkstaden vid skolan i Kristinehamn.
2. Inrättande av två icke-ordinarie lärartjänster i hushållsgöromål i Ae 14 och indragning av timlärartimmar (Kristinehamn och Växjö).
3. Inrättande av en sjukgymnasttjänst i Ae 12 (Lund).
4. Inrättande av en avdelningsskötersketjänst i Ae 9 (Lund).
5. Inrättande av en kontoristtjänst i Ae 9 och indragning av ett arvode å 3 000 kronor för skriv- och bokföringshjälp (Kristinehamn).
6. Ökade kostnader för arvoden åt läkare.
7. Uppförande å avlöningsstaten av en ny, förslagsvis betecknad anslagspost till Avlöningar till personal vid tillfälliga anpassningskurser för nyblinda.

Av överstyrelsens motivering för anslagsäskandena inhämtas bland annat följande.

1. Överstyrelsen uttalade sig redan föregående år för en dylik heltidstjänst, men förordade uppskov med inrättandet, till dess någon av de nuvarande heltidstjänstgörande lärarna avginge. Av en av De Blindas förening verkställd utredning framgår emellertid, att skolans kapacitet för framtiden behöver ökas och någon indragning av nuvarande heltidstjänster kan således ej påräknas. Det är synnerligen angeläget, att den förstärkning av skolans resurser, som anställande av en lärare vid träningsverkstaden innebär, snarast kommer till stånd. Då denne speciallärare kommer att få den betydelsefulla uppgiften att leda elevernas arbetsprövning och -träning och således bör vara väl all round kvalificerad, ansluter sig överstyrelsen till styrelsens förslag om en tjänst i lönegrad Ae 17, eller samma lönegrad som fastställts för anpassningslärare.

2. Under dövskolornas avlöningsanslag föreslår överstyrelsen inrättande av icke-ordinarie övningslärartjänster i hushållsgöromål vid vissa skolor, som nu har timlärare för denna undervisning. Vid skolorna för vuxna synskadade råder enahanda svårigheter att få lärare på grund av det låga timarvode, som gäller för dessa timlärare. Då erfarenheten visat, att minst 15 veckotimmar erfordras vid varje skola, anser överstyrelsen det berättigat att ifrågavarande tjänster vid anpassningsskolorna för blinda i likhet med vad som föreslagits för skolorna för döva underkastas stadgan och avlö-

ningsreglementet för övningslärare, varvid lärarna automatiskt kan beredas extra ordinarie anställning. Ehuru det här är fråga om undervisning av vuxna elever med svårt handikapp, föreslås av praktiska skäl samma lönegrad som för dövskolorna eller lönegrad Ae 14. Samtidigt beräknas, att 30 timlärartimmar i hushållsgöromål kan indragas.

3. Framställningen grundar sig på av skolläkaren företagen undersökning av interner i skolhemmet och arbetshemmen. Endast sådana intagna, som ansågs kunna dra nytta av behandling, har inkallats till undersökning. Antalet skolelever och arbetshemsskyddslingar, som sålunda undersökts, uppgår till respektive 37 och 20. Det befanns, att 82 arbetstimmar per vecka skulle behövas för att ge dessa sjukgymnastisk behandling, vilket skulle fordra två heltidsanställda befattningshavare. Anställandet av en sjukgymnast måste anses som ett minimikrav. De för närvarande å omkostnadsstaten under delposten Sjukvård åt elever anvisade medlen för sjukgymnastisk behandling torde därvid kunna bortfalla.

4. De nuvarande befattningshavarna som översköterska och avdelnings-sköterska har en genomsnittlig arbetstid per vecka av minst 54 timmar. Den sjukvårdsmässiga standarden kan likväl icke anses acceptabel. Sjuksköterskorna bör även ha tid att instruera och undervisa skötarpersonalen, som oftast har bristfällig utbildning. Det säger sig självt, att de båda innehavarna av överskötersketjänsten och avdelningsskötersketjänsten icke i längden kan orka med en dylik arbetsbörda. Enligt vad rektor meddelat, har de sagt upp sina tjänster. Överstyrelsen anser det fullt motiverat att ytterligare en tjänst som avdelningssköterska inrättas. Med tre befattningshavare torde sjuk- och hälsovården kunna organiseras så, att extra personal som avlösare icke behöver anlitas.

7. Efter omorganisationen från och med läsåret 1957/58 av de förutvarande hantverksskolorna för blinda har tillströmningen till anpassningskurserna vid dessa skolor visat en fortgående ökning. Antalet till anpassningsundervisning anmälda sökande, som med skolornas nuvarande kapacitet icke kan beredas plats och därför måste avvisas, är sålunda betydande.

För att möta det ökade utbildningsbehovet har Kungl. Maj:t genom beslut vid olika tillfällen ställt medel i särskild ordning till förfogande. För budgetåret 1958/59 anvisades sålunda den 30 maj 1958, utöver i statsverkspropositionen beräknat belopp, medel för förstärkning av de båda skolornas reguljära anpassningskurser. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 20 februari 1959 har överstyrelsen därutöver medgivits att budgetåret 1958/59 anordna anpassningskurser om tre månader, förlagda till skolan i Kristinehamn samt institutet å Tomtebodas. Medel till förstärkning av anpassningskurserna vid skolorna i Kristinehamn och Växjö har även anvisats för budgetåret 1959/60. Kungl. Maj:t har slutligen den 23 juli 1959 anvisat medel till tremånaderskurser jämväl för budgetåret 1959/60.

För att få närmare klarhet rörande behovet av anpassningskurser för blinda har överstyrelsen med Kungl. Maj:ts medgivande uppdragit åt De Blindas förening att verkställa utredning. Den nu avlämnade utredningen ger vid handen, att antalet nytillkomna synskadade i hela landet under åren 1954—1958 kan uppskattas till 779, eller i genomsnitt 156 per år. Av dessa skulle 328 personer eller 65,6 i varje årsgrupp vara i behov av normal anpassningskurs. Årligen skulle således behov av anpassningskurs i oavkortad form föreligga för 66 personer, medan enligt samma beräkningar 48 synskadade årligen skulle behöva kortare anpassningskurs.

Skolöverstyrelsen föreslår, att organisationen av anpassningsundervisningen göres till föremål för en allsidig utredning. I avvaktan därpå föreslås nu en omläggning av anslagsmekanismen beträffande det tillfälliga behov av anpassningsundervisning, som beräknas bli tillgodosett genom kortare regionala kurser. Medelsanvisningarna för detta ändamål bör sammanföras under särskilda anslagsposter.

Ifråga om den extra kursverksamheten under budgetåret 1960/61 föreslår överstyrelsen kortare regionala kurser, vilka dock icke bör begränsas till 3 månader. Det har nämligen visat sig, att deltagare i dessa kurser i vissa fall skulle ha haft stor nytta av en något längre kurs, medan i andra fall, t. ex. för äldre eller klena personer tvärtom kortare kurser än tre månader torde vara till fyllst. Överstyrelsen anser därför, att kurstiden icke bör fastläsas till viss tid utan får avpassas efter deltagarnas behov.

Beträffande förläggningen och ledningen av de kortare kurserna kan man icke i fortsättningen räkna med Tomtebodainstitutet och skolan i Kristinehamn. Båda dessa skolors lokalutrymmen är redan hårt belastade, och lärarna i Kristinehamn har fått åtaga sig övertimmar i en omfattning, som icke kan försvaras annat än som en nödfallsåtgärd i en tillfälligt beträngd situation. Rektorerna kan icke heller vidare åläggas att handha ledningen av dessa kurser. Överstyrelsen förordar, att regionala kurser anordnas i olika delar av landet och räknar med att i stor utsträckning kunna anlita blindföreningarnas lokaler. För ledningen av dessa kortare kurser måste medel beräknas till arvode åt kursföreståndare. Överstyrelsen räknar med 10 000 kronor. Föreståndaren bör ha till uppgift att sköta planeringen och organisationen i samråd med rektorerna vid skolorna för vuxna synskadade och blindföreningen och att i så stor utsträckning som möjligt själv medverka som lärare. Sistnämnda uppgift bör kunna underlättas genom att kurserna under sammanhängande tid koncentreras till viss landsända.

För lärarna beräknas arvoden i genomsnitt enligt timtaxa DT 12.

För innevarande budgetår har medel beviljats för 5 kurser om vardera 3 månader eller 13 veckor — summa 65 veckor — med i varje kurs 10 elever fördelade på två grupper. För budgetåret 1960/61 föreslår överstyrelsen preliminärt, att medel upptas för en fördubblad kursverksamhet. Utöver nyssnämnda kursledararvode å 10 000 kronor beräknar överstyrelsen timarvoden för lärare för 88 timmar per vecka vid 10 kurser av i genomsnitt 13 veckors längd med tillhopa 130 000 kronor.

Statskontoret anser beträffande den under punkten 1 föreslagna tjänsten, att verksamheten ännu något år bör bedrivas under ledning av de nu befintliga yrkeslärarna, innan frågan om inrättande av en särskild befattning upptages till övervägande. Då timlärararvudet i hushållsgöromål vid blind- och dövskolorna höjts med omkring 20 procent från och med innevarande budgetår anser sig ämbetsverket ej heller kunna biträda yrkandet under punkten 2. Innan närmare erfarenhet vunnits rörande den utökade sjukgymnastiska behandling vid vårdanstalten i Lund, som möjliggjorts genom den ökade medelsanvisningen innevarande budgetår för ändamålet, kan statskontoret icke förorda ytterligare medelstilldelning härför (p. 3). Statskontoret vill emellertid icke motsätta sig inrättandet av den under punkten 4 föreslagna tjänsten. I fråga om yrkandet under punkten 5 kan ämbetsverket endast tillstyrka, att arvodesposten till skriv- och bokförings-

hjälp vid skolan i Kristinehamn för budgetåret 1960/61 uppföres med 5 000 kronor. Extra kurser för anpassningsundervisning torde böra anordnas även nästa budgetår, men medel torde icke böra beräknas för större antal extra kurser än det nuvarande, eller fem kurser. Statskontoret kan icke biträda förslaget, att medel nu beräknas för kursledararvode (p. 7).

Departementschefen. Jag har för avsikt att föranstalta om den av skolöverstyrelsen föreslagna utredningen rörande organisationen av anpassningsundervisningen för vuxna nyblinda och torde i annat sammanhang få återkomma till denna fråga.

I avvaktan härpå synes det mig lämpligt att — såsom skolöverstyrelsen föreslagit — sammanföra de medel, som nu anvisas för den tillfälliga anpassningsundervisningen, till särskilda anslagsposter under berörda anslag. Sålunda torde under här förevarande anslag böra uppföras en särskild, förslagsvis betecknad post, benämnd Avlöningar till personal vid tillfälliga anpassningskurser för nyblinda.

Vad skolöverstyrelsen uttalat rörande förläggningen och ledningen av de tillfälliga anpassningskurserna kan jag helt ansluta mig till. Jag beräknar under nämnda anslagspost medel för timarvoden åt lärare vid en fördubblad kursverksamhet under budgetåret 1960/61 med tillhoppa 130 000 kronor. Till en särskild kursföreståndare med de av överstyrelsen skisserade arbetsuppgifterna bör vidare utgå arvode med ett till högst 10 000 kronor beräknat belopp. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare reglera ifrågavarande arvode med hänsyn till kursverksamhetens omfattning. Den nya anslagsposten bör således uppföras med tillhoppa 140 000 kronor.

För ledningen av arbetet vid den från och med innevarande budgetår inrättade träningsverkstaden vid skolan i Kristinehamn torde en särskild lärartjänst böra inrättas. De kvalifikationer, som måste krävas av tjänstens innehavare med hänsyn till de speciella arbetsuppgifterna, synes mig motivera den av överstyrelsen föreslagna lönesättningen. Jag tillstyrker inrättandet av en särskild tjänst som anpassningslärare i lönegrad Ae 17 för ändamålet.

Däremot kan jag icke biträda förslaget om inrättande av lärartjänster i hushållsgöromål vid skolorna för vuxna utan anser, att denna undervisning liksom hittills bör bestridas av timlärare.

Vad skolöverstyrelsen anfört till stöd för inrättandet av en sjukgymnasttjänst och en tjänst som extra ordinarie avdelningssköterska vid vårdanstalten i Lund har övertygat mig om behovet av dessa båda tjänster och jag tillstyrker att de inrättas. Därvid bör sjukgymnasttjänsten vara placerad i lönegrad Ae 10/12 samt avdelningsskötersketjänsten i Ae 9. Med avseende å sjukgymnastens lönegradsplacering m. m. bör gälla samma föreskrifter, som meddelats beträffande motsvarande tjänst vid karolinska sjukhuset.

För att skapa bättre arbetsvillkor för rektor vid skolan i Kristinehamn förordar jag vidare att en kanslibiträdestjänst i lönegrad Ae 7 inrättas vid skolan, varvid nu utgående arvode å 3 000 kronor för skrivhjälp bör bortfalla.

I enlighet med skolöverstyrelsens förslag beräknar jag också en ökning med 750 kronor av kostnaderna för arvoden åt skolläkare.

Med beaktande jämväl av automatiska kostnadsökningar beräknar jag avlöningsanslaget för nästa budgetår till 2 823 000 kronor, vilket innebär en uppräkningskostnad med 262 200 kronor. Anslaget torde böra fördelas på olika poster i enlighet med avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna följande avlöningsstat för skolorna för blinda, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	825 300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	24 600
3. Avlöningar till personal vid tillfälliga anpassningskurser för nyblinda, <i>förslagsvis</i> ..	140 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	1 420 400
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	367 700
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	45 000

Summa kronor 2 823 000

- b) till *Skolor för blinda*: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 2 823 000 kronor.

[235] 30. Skolor för blinda: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	649 300	601 098
1958/59	663 800	436 234
1959/60 (statsliggaren s. 759)	805 400	
1960/61 (förslag)	715 700	

För närvarande finnes å riksstaten uppfört ett särskilt reservationsanslag till *Skolor för blinda: Skrivmaskiner åt avgående elever*. Ur anslaget utgår medel för anskaffande av dels vanliga skrivmaskiner, dels ock punktskriftmaskiner åt avgående elever från de reguljära kurserna vid skolorna för

blinda. Punktskriftmaskiner åt avgående elever från Tomtebodas bekostas dock av särskilda fondmedel. Anslaget var budgetåret 1957/59 uppfört med 43 600 kronor och har för innevarande budgetår uppförts med 49 400 kronor. Vid utgången av budgetåret 1958/59 fanns på anslaget en reservation av 3 849 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår i anslagsäskandena för nästkommande budgetår, att nämnda reservationsanslag icke uppföres på riksstaten utan att medel för därmed avsett ändamål i fortsättningen får utgå från den å blindskolornas omkostnadsstat uppförda, förslagsvis betecknade delposten till Utrustningsbidrag åt avgående elever. Tillika föreslås, att i omkostnadsstaten en ny delpost uppföres till Vissa kostnader för tillfälliga anpassningskurser. Från denna skulle bland annat bestridas kostnaderna för motsvarande skrivmaskiner åt avgående elever vid de tillfälliga kurserna.

Skolöverstyrelsens förslag beträffande omkostnadsanslaget för nästa budgetår innebär en minskning av medelsansvisningarna under anslaget med 89 700 kronor såsom framgår av följande sammanställning.

Utgifter:

1. Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 180 000)	—	20 000
2. Övriga expenser (nu 31 500)	+	2 500
3. Inventarier och maskiner (nu förslagsvis 99 000)	—	45 000
4. Tvätt och renhållning (nu förslagsvis 20 900)	+	5 900
5. Utrustningsbidrag åt avgående elever (nu förslagsvis 18 000)	+	54 400
6. Sjukvård åt elever (nu förslagsvis 30 800)	—	4 600
7. Tandvård åt elever (nu förslagsvis 19 700)	+	2 800
8. Utbildningsbidrag (nu förslagsvis 150 000)	—	150 000
9. Vissa kostnader för tillfälliga anpassningskurser	+	58 000
		— 96 000

Inkomster:

10. Inackorderingsavgifter (nu 76 000)	—	4 000
11. Värme och lyse (nu 18 000)	—	2 300
		— 6 300
Summa minskning		89 700

Av överstyrelsens framställning inhämtas följande.

1. Delposten torde med hänsyn till belastningen föregående budgetår kunna sänkas.

2. Det under delposten nu utgående beloppet är utan tvivel för lågt beräknat med hänsyn till prishöjningar å diverse pappersvaror samt ökade telefonavgifter. Den livligare omsättningen vid anpassningsskolorna torde också dra med sig större utgifter för dessa ändamål.

3. I det för innevarande budgetår beviljade beloppet, 99 000 kronor, ingår vissa engångsbelopp till utrustning av vissa lokaler vid skolan i Kristinehamn och vårdanstalten i Lund. Skolstyrelserna begär nu sammanlagt

59 225 kronor, varav 15 800 kronor avser nyanskaffningar till skolan i Växjö och vårdanstalten i Lund. Styrelsen för skolan i Växjö överväger att för undervisning i maskinskrivning efter diktafon iordningställa två rum i den nuvarande vaktmästarbostaden. För utrustning av dessa rum erfordras maskinskrivningsbord med stolar, ett skrivbord samt ett förvarings-skåp, allt för en kostnad av 2 000 kronor. Vidare behövs nya skrivmaskiner, bland annat också en elektrisk skrivmaskin. Det har hänt, att blinda maskinskriverskor återsänts till skolan för att öva sig att använda elektrisk maskin. Då dylika maskiner ej finns att tillgå i Växjö, har maskin måst hyras från Stockholm. Kostnaden för 2 kontorsmaskiner och en elektrisk maskin beräknar styrelsen till 2 850 kronor. Utbildningen av blinda i maskinskrivning och övrigt kontorsarbete har blivit en särskilt betydande del av skolans verksamhet. Utbildningen har koncentrerats till Växjö, som också mottager manliga elever. Överstyrelsen anser det därför angeläget, att skolan får en modern ändamålsenlig utrustning. Ett belopp av 1 000 kronor till ersättning av gamla förslitna trädgårdsmöbler anser sig överstyrelsen också böra tillstyrka. — Styrelsen för vårdanstalten i Lund begär 10 000 kronor till redskap för sjukgymnastiken. Överstyrelsen, som under föregående anslagspunkt tillstyrkt en sjukgymnasttjänst och följaktligen anser, att anstalten måste förses med utrustning för dennas arbete, föreslår ett belopp av 5 000 kronor för de nödvändigaste redskapen. — De i framställningen från skolan i *Kristinehamn* redovisade behövliga nyanskaffningarna får överstyrelsen även tillstyrka. Utrustning till borstbinderiverk-staden med bindelavdelare, och ändamålsenliga arbetsstolar synes överstyrelsen vara angelägen. Likaså behöver skolans maskiner för undervisning i maskinskrivning och -räkning kompletteras. Särskilt diktafonapparaterna är behövliga för att de i maskinskrivning avancerade eleverna skall kunna sysselsättas, medan läraren ägnar sig åt andra elever. Skolan har ett flertal synskadade elever, som kan läsa vanlig text med hjälp av läsapparat. En dylik apparat med erforderliga förstöringsmöjligheter är ett viktigt hjälpmedel för dessa elever. Genom välvilligt tillmötesgående från cykelfirmor och andra har skolan fått ett 15-tal tandemcyklar. Överstyrelsen tillstyrker ett belopp av 1 000 kronor till cykelställ med tak för att skydda dessa.

5. Delposten utgår nu med 18 000 kronor. För nu avsedda ändamål föreslås oförändrat belopp. I anslutning till vad som tidigare anförts upptar överstyrelsen under denna delpost även medel till skrivmaskiner åt avgående elever. Medel härtill utgår nu från det särskilda reservationsanslaget med 49 400 kronor. För budgetåret 1960/61 föreslås en ökning med 5 000 kronor. Enligt vad överstyrelsen inhämtat från skolorna beräknas det för budgetåret 1959/60 beviljade anslaget bli helt förbrukat. — Överstyrelsen föreslår att delposten, som alltså bör vara betecknad förslagsvis, upptas med $(18\,000 + 54\,400 =) 72\,400$ kronor.

6. I delposten ingår vissa medel för sjukgymnastisk behandling, sammanlagt 4 560 kronor, vilka beviljats av 1956 och 1959 års riksdagar och vilka bör bortfalla, därest överstyrelsens förslag under föregående anslagspunkt om en sjukgymnasttjänst vinner bifall.

8. Delposten Utbildningsbidrag åt elever i anpassningskurser, som nu är uppförd med 150 000 kronor, disponeras av arbetsmarknadsstyrelsen och fördelas enligt samma grunder som tillämpas rörande utbildningsbidrag åt partiellt arbetsföra. Det torde observeras, att en blind, som genomgår anpassningskurs vid någon av skolorna för vuxna synskadade, erhåller utbild-

ningsbidrag från ovannämnda medel, medan samma person under påföljande yrkesutbildning, ofta vid samma skola, får bidrag från femte huvudtiteln anslag till arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet. Då bidragsverksamheten är av den karaktär, att den även ifråga om medelsanvisning kan inrangeras under arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet beträffande utbildningsbidrag åt partiellt arbetsföra, föreslår överstyrelsen efter samråd med nämnda styrelse, att förevarande delpost utgår ur blindskolornas omkostnadsstat och att för ändamålet erforderliga medel upptages under femte huvudtiteln.

9. För de 7 tillfälliga anpassningskurserna budgetåren 1958/59 och 1959/60 har till övriga expenser samt undervisnings- och arbetsmateriel anvisats respektive 5 425 och 14 000 kronor. Fördelade på 91 veckor (7 perioder om 13 veckor) blir beloppen per vecka cirka 60 och 150 kronor. För av överstyrelsen för 1960/61 föreslagna tio kurser om tillhoppa 130 veckor skulle således enligt denna beräkningsgrund erfordras 7 800 och 19 500 kronor, eller avrundat 8 000 och 20 000 kronor.

Medel till skrivmaskiner åt avgående elever torde för 50 deltagare i regionala kurser böra beräknas till 30 000 kronor.

Överstyrelsen föreslår således under förevarande delpost ett belopp av (8 000 + 20 000 + 30 000 =) 58 000 kronor.

Departementschefen. Genom beslut den 6 november 1959 har Kungl. Maj:t medgivit, att delposten till Utrustningsbidrag åt avgående elever finge innevarande budgetår överskridas med högst 27 000 kronor för inköp av skrivmaskiner åt avgående elever vid fem under året anordnade, kortare anpassningskurser för vuxna nyblinda.

I likhet med skolöverstyrelsen anser jag, att medel för detta ändamål ävensom för bestridande av kostnaderna för undervisnings- och arbetsmateriel samt övriga expenser vid dylika tillfälliga anpassningskurser i fortsättningen bör anvisas från en särskild delpost under anslagsposten till Övriga utgifter, lämpligen benämnd Vissa kostnader för tillfälliga anpassningskurser. Mot det av överstyrelsen beräknade medelsbehovet under denna delpost har jag icke något att erinra utan föreslår, att den uppföres med 58 000 kronor för budgetåret 1960/61.

Jag biträder även överstyrelsens förslag att kostnaderna för anskaffande av skrivmaskiner åt avgående elever från blindskolornas reguljära kurser hädanefter bör bestridas från den förslagsvis betecknade delposten till Utrustningsbidrag åt avgående elever, vilken av denna anledning bör uppräknas med 54 400 kronor för nästa budgetår. Jag förutsätter dock, att eventuell vid utgången av innevarande budgetår förefintlig reservation å det hittillsvarande reservationsanslaget till Skolor för blinda: Skrivmaskiner åt avgående elever i första hand tages i anspråk för ifrågavarande ändamål.

Vidare synes det mig lämpligt, att den nu under förevarande anslag uppförda delposten till Utbildningsbidrag åt elever i anpassningskurser vid skolorna för vuxna synskadade, vilken disponeras av arbetsmarknadsstyrelsen,

i fortsättningen icke uppföres under detta anslag. Chefen för socialdepartementet har tidigare denna dag äskat medel för ändamålet under femte huvudtitelns reservationsanslag till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m.

Med hänsyn till att jag under närmast föregående anslag tillstyrkt inrättandet av en sjukgymnasttjänst vid vårdanstalten i Lund bör delposten till Sjukvård åt elever i enlighet med skolöverstyrelsens förslag minskas med 4 600 kronor.

Vad skolöverstyrelsen i övrigt anfört föranleder icke någon erinran från min sida. Jag tillstyrker den av överstyrelsen föreslagna medelsanvisningen under anslaget, innebärande en minskning med 89 700 kronor, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för blinda: Omkostnader* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 715 700 kronor.

[236] 31. Bidrag till framställning av blindskrifter och talböcker för blinda

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	40 000	36 531
1958/59	70 000	68 309
1959/60 (statsliggaren s. 761)	70 000	
1960/61 (förslag)	140 000	

Detta reservationsanslag är innevarande budgetår uppdelat på följande poster:

1. Bidrag till framställning av blindskrifter	20 000
2. Bidrag till anskaffande av böcker åt blinda	50 000
Summa kronor	70 000

Anslagsposten 1 disponeras av direktionen över institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas, medan posten 2 disponeras av skolöverstyrelsen. Från sistnämnda post tilldelar överstyrelsen De Blindas förening bidrag till dess biblioteks- och tryckeriverksamhet.

Skolöverstyrelsen föreslår en uppräknings av anslaget med 25 000 kronor. Höjningen belöper sig å anslagsposten 2. Överstyrelsen anför härom följande.

Styrelsen för De Blindas förening har avgivit en redogörelse, av vilken framgår, att särskilt talboksverksamheten utökats. Utlåningen av dylika böcker, som under år 1956 uppgick till 12 654 boklån, har under de två åren nästan fördubblats. Föreningen redovisar för år 1958 23 722 boklån. Efterfrågan på böcker stegras alltså och det har icke varit möjligt att ens tillnärmelsevis tillgodose behovet. Föreningen framhåller, att om verksamheten inom överskådlig tid skall kunna lämna en service till de blinda, som i någon mån är jämförbar med vad de allmänna biblioteken lämnar

de seende, måste bidraget höjas. Överstyrelsen tillstyrker höjning med av föreningen begärt belopp. Från överstyrelsens bibliotekssektion har emellertid påpekats, att det i de blindas biblioteksverksamhet finns stora luckor på facklitteraturområdet. Detta gäller såväl blindskrifts- som talboksavdelningen. Överstyrelsen vill därför understryka betydelsen av att denna brist avhjälps och att dylik litteratur framställs i sådan omfattning, att biblioteket förses med facklitteratur på olika ämnesområden i den utsträckning som fordras vid folkbiblioteken. Överstyrelsen har för avsikt att vid utökad bidragsgivning föreskriva vissa villkor i detta avseende.

Departementschefen. Jag tillstyrker en uppräkningspost av anslagsposten 2 med 20 000 kronor.

Mellan De Blindas förening och Fria litterära yrkesutövares centralorganisation pågår för närvarande förhandlingar beträffande ersättning åt författare och översättare för utnyttjande av deras verk i form av talböcker. Jag vill också erinra om att frågan om auktorrätten torde bli föremål för behandling vid 1960 års riksdag.

Jag finner skäligt, att den ersättning, som kan tillkomma författare eller översättare, vars verk tjänar som underlag för framställning av talböcker genom De Blindas förenings försorg, tills vidare bestrides genom bidrag från staten till föreningen. I avvaktan på resultatet av de pågående förhandlingarna anser jag mig böra föreslå, att under anslaget beräknas ett belopp av 50 000 kronor för bestridande av dylik ersättning.

Vid bifall till vad jag här förordat, skulle anslaget för nästa budgetår uppföras med (70 000 + 20 000 + 50 000 =) 140 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till framställning av blindskrifter och talböcker för blinda* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 140 000 kronor.

[237] 32. Skolor för döva: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	4 305 000	4 593 103
1958/59	4 841 500	4 820 456
1959/60 (statsliggaren s. 761)	4 819 000	
1960/61 (förslag)	5 020 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 218 200 kronor. Kostnadsökningen i den del den icke beror på automatiska utgiftsstegringar samt inrättande av biträdande lärartjänster, varom principbeslut redan föreligger, uppgår till i runt tal 67 500 kronor. Överstyrelsens förslag framgår av följande sammanställning.

1. Förändring av 5 extra ordinarie lärartjänster i kunskapsämne i Ae 19 till ordinarie i Ao 19.
2. Inrättande av 2 icke-ordinarie lärartjänster i kunskapsämne i Ag 14.

3. Inrättande av 3 icke-ordinarie övningslärartjänster i hushållsgöromål i Ae 14 och indragning av timlärararvoden (Lund, Vänersborg och Örebro).
4. Förändring av en slöjdlärartjänst i skrädderi i Ao 12 till slöjdlärartjänst i träslöjd i samma lönegrad och indragning av timlärararvoden (Örebro).
5. Inrättande av 2 biträdande husmoderstjänster i Ae 9 (Manilla och Härnösand).
6. Förändring av en ekonomibiträdestjänst i Ae 2 till ekonomibiträdestjänst i Ae 4 (Mogård).
7. Inrättande av en halvtidstjänst som ekonomibiträde (sömmerska) i Ae 4 (Örebro).
8. Inrättande av en halvtidstjänst som ekonomibiträde i Ae 2 (Manilla).
9. Arvode till timlärare i kindergartenarbete och utökning av gymnastiklärartjänst; samtidig indragning av en kindergarten- och gymnastiklärartjänst (Lund).
10. Arvode för kurs i heminredning (Växjö).
11. Höjning av anslaget till expertföreläsningar vid dövlärareseminarier.

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

2. Överstyrelsen föreslår en ny icke-ordinarie tjänst för Eugeniahemmet. På grund av elevernas handikapp har det visat sig nödvändigt att starkt begränsa antalet elever i den undervisningsavdelning med döva och hörselskadade barn vid hemmet, vilken startade läsåret 1956/57. De tre årens erfarenheter har klart visat dels att goda resultat kan nås med detta barnmaterial och dels att en dylik klass helst ej bör omfatta fler än fem elever. Trots att den tjänstgörande läraren gjort avkall på kravet på en begränsning av elevantalet och tagit emot ändå upp till åtta elever, har flera barn fått avvisas från skolan. Från och med höstterminen 1959 är det minst tre kvalificerade elever, som sålunda ej kan beredas tillträde till denna undervisningsavdelning. Utöver detta antal barn finnes dessutom bland de ordinarie eleverna vid Eugeniahemmet ett femtontal barn med lindrigare hörselskador, som är i behov av specialundervisning av utbildad dövlärares under kortare eller längre tid. — Styrelserna för skolorna i Lund och Vänersborg begär vardera en ny icke-ordinarie tjänst. Dessa är betingade av en beräknad stor intagning höstterminen 1959. Överstyrelsens begäran om två tjänster i fjolårets petita föranledde ej någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Då intagningsklassens uppdelningar i avdelningar är betingad av barnantalets sammansättning — främst elevernas intellektuella utveckling och hörselskadornas art och omfång — är det ytterst svårt att endast med utgångspunkt från ett beräknat antal nytillkommande elever avgöra hur många klassavdelningar respektive skola lämpligen bör ha. Det förefaller därför rimligt, att överstyrelsen ges möjlighet att disponera minst *en* tjänst, som kan placeras vid den skola, som i ett aktuellt akut läge annars måste lösa elevdifferentieringen på ett mindre tillfredsställande sätt.

3. Vid tre av dövskolorna, nämligen vid skolorna i Lund, Vänersborg och Örebro, beräknas för närvarande för undervisningen i hushållsgöromål

timlärare med 15—20 veckotimmars undervisning per vecka. Arvode till dessa utgår per veckotimme enligt timtaxa DT 12. Styrelsen för skolan i Örebro anför, att någon lärare villig att för det låga timarvudet åtaga sig undervisningen icke kunnat uppbringas under de senaste två läsåren. Följaktligen har de elever, som vårterminen 1959 avgått från skolan ej fått någon som helst undervisning i hushållsgöromål, oaktat detta ämne är upptaget i kursplanen. Detta är enligt överstyrelsens mening ett förhållande, som icke längre kan tolereras. De döva ungdomarna är i minst lika hög grad som de hörande i behov av kunskaper i matlagning och hemsysslor, vilka gör det möjligt för dem att klara sig på egen hand. Överstyrelsen anser det ofrånkomligt, att snara åtgärder vidtages och har övervägt olika vägar att bereda ifrågavarande lärare förbättrade villkor. Då deras tjänstgöring består uteslutande av undervisning — vilket icke är fallet beträffande de ordinarie lärarna i hushållsgöromål vid barndomsskolorna för döva — har överstyrelsen kommit till den uppfattningen, att frågan bäst kan lösas genom att ifrågavarande icke-ordinarie lärartjänster i hushållsgöromål underkastas stadgan och avlöningsreglementet för övningslärare. — Beträffande löneplaceringen av de nya tjänsterna synes lönegrad Ae 14 böra tillämpas. Den ligger två lönegrader över placeringen för liknande lärare inom folkskolan, vilket synes överstyrelsen vara fullt berättigat med hänsyn till elevklienteletets särart.

4 och 7. Sedan 1957 års riksdag beslutit, att slöjdlärartjänsterna i skrädderi och skomakeri skulle successivt avvecklas, föreskrev Kungl. Maj:t, att ledigbliven tjänst i dessa ämnen icke skulle återbesättas och att frågan om indragning eller omdisposition av dylik tjänst skulle av skolöverstyrelsen underställas Kungl. Maj:ts prövning. Vid skolan i Örebro, som disponerar två manliga slöjdlärartjänster, i skrädderi och skomakeri, avled skrädderiläraren sommaren 1957. Tjänsten har sedan dess hållits vakant och i stället har under läsåret 1957/58 och 1958/59 anställts extra slöjdlärare i snickeri, varvid timlärararvoden i träslöjd bortfallit. Samma anordning kommer att tillämpas för innevarande budgetår. Skolans styrelse anholder nu, att en ordinarie slöjdlärartjänst i träslöjd inrättas i stället för skrädderitjänsten. Överstyrelsen anser tjänsten behövlig och tillstyrker skolans framställning. Samtidigt bortfaller kostnaden för timarvoden i träslöjd. — Indragningen av skrädderitjänsten har medfört behov av arbetskraft för det reparationsarbete, som tidigare ålegat skrädderiläraren. Skolan i Örebro har härför anställt ett ekonomibiträde (sömmerska) med halvtidstjänstgöring. Överstyrelsen beräknar medel för denna halvtidstjänst.

9. Vid skolan i Lund finns nu en på övergångsstat uppförd tjänst som kindergarten- och gymnastiklärarinna. Innehavaren avgår med pension den 30 juni 1960. I hennes tjänst ingår nu 15 veckotimmar kindergartenarbete, 8 veckotimmar gymnastikundervisning (med de yngre barnen), 7 veckotimmar biträde vid undervisningen i kunskapsämne och återstoden tillsyn, för närvarande 7—8 veckotimmar. Skolstyrelsen anholder om en ny ordinarie tjänst som lärarinna för kindergartenarbetet. Överstyrelsen har övervägt olika möjligheter att ge skolan ersättare för de ovannämnda arbetsuppgifterna och därvid funnit, att någon ny heltidstjänst icke bör inrättas. Bästa lösningen synes vara att för kindergartenarbetet anställa en timlärare och att i erforderlig omfattning utöka den befintliga icke-ordinarie lärartjänsten i gymnastik med lek och idrott, som nu är förenad med 22 veckotimmars undervisningsskyldighet.

Statskontoret har tidigare i andra sammanhang avstyrkt de under punkten 2 föreslagna tjänsterna och ämbetsverket finner nu ej skäl till ändrat ståndpunktstagande. I betraktande av att timlärararvodet i hushållsgöromål vid dövskolorna höjts med omkring 20 procent från och med den 1 juli 1959, anser sig statskontoret icke kunna biträda yrkandet under punkten 3. Ämbetsverket har icke något att erinra mot tillmötesgående av skolöverstyrelsens under punkterna 4, 7, 8, 9 och 10 framförda förslag. De ånyo framförda förslagen under punkterna 5 och 11 avstyrkes.

Departementschefen. Sedan principbeslut fattats av 1952 års riksdag om inrättande av biträdande lärartjänster vid samtliga fem barndomsskolor inom dövskoleväsendet, har sådana tjänster blivit inrättade vid skolorna å Manilla, i Härnösand och Örebro. Då från och med nästa budgetår tillgång finnes till kvalificerade lärare för dylika tjänster vid de återstående båda skolorna, beräknar jag nu medel för inrättande av tjänster såsom biträdande lärare i lönegrad Ae 13 vid skolorna i Lund och Vänersborg.

I enlighet med beslut av 1959 års riksdag har från och med innevarande budgetår inrättats en tjänst som lärare i kunskapsämne i reglerad befordringsgång för undervisning vid Eugeniahemmet av hörselskadade barn med cerebral pares. Skolöverstyrelsen har på ett övertygande sätt klargjort, att behov föreligger av ytterligare en lärare för sådan undervisning vid Eugeniahemmet och jag tillstyrker inrättandet av ännu en lärartjänst i reglerad befordringsgång för detta ändamål.

Vidare tillstyrker jag, att för undervisningen i hushållsgöromål vid skolorna i Lund, Vänersborg och Örebro (p. 3) inrättas tre icke-ordinarie lärartjänster. Beträffande löneställning, tjänstgöringsskyldighet m. m. för dessa torde ställning få tagas i annat sammanhang. Vid bifall till förslaget bortfaller nu utgående timlärararvoden för ifrågakvarande undervisning.

Jag biträder skolöverstyrelsens förslag om förändring av den vakanta slöjdlärartjänsten i skråreri vid skolan i Örebro till en motsvarande tjänst i träslöjd (p. 4) samt om inrättande av en halvtidstjänst som ekonomibiträde i lönegrad Ae 4 vid skolan (p. 7).

Det synes mig vara av stor vikt, att handikappade barn, som under en följd av år måste vistas vid skolinternat, där får åtnjuta en personlig omvårdnad, som åtminstone i någon mån motsvarar den som kan ges i ett hem. Ansvar för detta vilar särskilt på husmoderspersonalen vid skolorna och det är angeläget att denna erhåller sådan förstärkning, att befattningshavarna får tillräcklig tid att ägna ett personligt intresse åt eleverna. Jag erinrar om att riksdagen i fjol medgav inrättande av en tjänst som biträdande husmoder vid skolan i Vänersborg. Jag tillstyrker nu, att ytterligare en dylik tjänst i lönegrad Ae 9 får inrättas från och med nästa budgetår med placering vid Manilla.

Den ytterligare halvtidstjänst som ekonomibiträde vid samma skola, för

vilken medel äskats under punkten 8, är betingad av arbetstidsförkortningen och har med stöd av riksdagens i fjol lämnade bemyndigande inrättats redan innevarande budgetår i lönegrad Ae 2/3.

Jag ansluter mig till vad skolöverstyrelsen föreslagit (p. 9) beträffande det kindergartnarbete och den gymnastikundervisning, som hittills bedrivits av en särskild befattningshavare vid skolan i Lund. Jag tillstyrker vidare att 125 kronor anvisas för en kurs i heminredning vid skolan i Växjö (p. 10).

Under delposten till Arvoden vid dövlärrarseminariet har för särskilda föreläsningar av experter innevarande budgetår anvisats 2 800 kronor. Jag biträder överstyrelsens förslag (p. 11) om en höjning av detta belopp med 2 200 kronor för nästa budgetår för ytterligare expertföreläsningar i fonetik samt vissa psykologiska och pedagogiska ämnen. Med hänvisning till att jag senare vid anmälan av anslaget till Arvoden åt blivande lärare för blindade och döva kommer att föreslå arvoden åt sjutton blivande dövlärare mot tretton innevarande år, beräknar jag här även en höjning av delposten med 4 800 kronor för ökade handledarkostnader.

Skolöverstyrelsens förslag om inrättande av ytterligare ordinarie lärartjänster (p. 1) kan jag icke biträda. Utöver vad jag nu tillstyrkt räknar jag således endast med automatiska utgiftsförändringar under anslaget.

För nästa budgetår torde hela anslaget — med den fördelning på poster som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan — böra uppföras med 5 020 000 kronor, vilket innebär en höjning med 201 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för skolorna för döva, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	2 014 400
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	81 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	2 141 500
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	700 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, förslagsvis	83 100
Summa kronor	5 020 000

b) till Skolor för döva: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 5 020 000 kronor.

[238] 33. Skolor för döva: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	1 553 000	1 546 472
1958/59	1 614 100	1 457 229
1959/60 (statsliggaren s. 765)	1 684 200	
1960/61 (förslag)	1 652 300	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget sänkes med 31 900 kronor enligt följande sammanställning.

1. Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 330 000)	—	45 000
2. Övriga expenser (nu 31 500)	+	2 500
3. Inventarier och maskiner (nu förslagsvis 50 000)	+	5 700
4. Sjukvård åt elever (nu förslagsvis 32 300)	+	3 700
5. Bad åt elever (nu förslagsvis 8 900)	+	3 200
6. Livränta	—	2 000
Summa minskning		31 900

Höjningen under punkten 2 motiveras med ökade kostnader för tryckning samt bindning av arkivalier m. m. och höjningen under punkten 3 med det angelägna behovet att vid de stora internaten successivt förnya utrustningen med linne, sängkläder, porslin och möbler. — Sedan förra ägarinnan av Broby gård avlidit under hösten 1958, bortfaller den åt henne anvisade livräntan under punkten 6.

Departementschefen. Mot överstyrelsens anslagsberäkning har jag icke någon erinran. Jag biträder överstyrelsens förslag om sänkning av anslaget med 31 900 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för döva: Omkostnader* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 1 652 300 kronor.

[239] 34. Skolor för döva: Engångsanskaffning av utrustning m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	60 000	89 906
1958/59	70 000	96 741
1959/60 (statsliggaren s. 766)	170 000	
1960/61 (förslag)	190 000	

Detta reservationsanslag har varit uppfört på riksstaten sedan budgetåret 1949/50. Av de anvisade anslagen har Kungl. Maj:t i vissa fall reserverat bestämda belopp för särskilda ändamål, medan under anslaget tillgängliga medel i övrigt disponerats av skolöverstyrelsen på sätt överstyrelsen prövat lämpligt. De huvudsakliga utgiftsändamålen under de olika budgetåren har varit följande: inredningsarbeten, nyanskaffning av inven-

tarier av olika slag, apparatur för prövning och träning av hörselrester, hörapparater, böcker, film och filmapparater samt lek- och idrottsmateriel.

Å anslaget fanns den 1 juli 1959 en reservation av 4 478 kronor.

Skolöverstyrelsen hemställer, att anslag för nästa budgetår beviljas till följande ändamål.

1. Förstärkaranläggningar med teleslinga m.m.	4 900
2. Viss utrustning vid seminariet	14 000
3. Filmer och fotoutrustning	15 000
4. Lokaltelefoner och vissa maskiner	12 900
5. Inredning av samlingssalar och viss möbelanskaffning m.m...	23 000
6. Inventarier för ny skola i Örebro	150 000
Summa kronor	219 800

Förslaget innebär en uppräknig av anslaget med i runt tal 50 000 kronor. Av överstyrelsens motivering inhämtas följande.

1. Då nu allt fler barn vid dövskolorna utrustats med individuella hörapparater och vants att använda dessa i olika sammanhang är det synnerligen önskvärt, att de också vid skolan får tillfälle att använda dem vid sammankomster i kyrk- och samlingssalar, biografföreställningar o. dyl. Förstärkaranläggning med teleslinga bör därför installeras i kyrksalen å Manilla samt samlingssalarna i Lund och Vänersborg. De båda anläggningarna å Manilla och i Lund beräknas dra en kostnad av 800 kronor vardera medan för Vänersborgs vidkommande, där det samtidigt är behov av en högtalaranläggning i den nybyggda samlingssalen, kostnaden beräknas till 1 800 kronor. Från Lund har dessutom begärts en högtalaranläggning med skivspelare till gymnastiksalen. Kostnaden härför beräknas till 1 500 kronor.

2. Skolöverstyrelsen tillstyrker anvisande av 10 000 kronor till viss apparatur, bland annat för att möjliggöra studier ur för talundervisningen väsentliga synpunkter och till vissa testskalor m.m. för undervisningen i psykologi samt 4 000 kronor till inköp av en i Danmark konstruerad beto- ningsindikator.

4. Styrelsen för skolan å Manilla upprepar sin framställning om telefonanläggning. De gamla omoderna lokalerna försvårar förbindelserna mellan olika avdelningar och gör över huvud taget arbetet tungt och tidsödande, varför en lokaltelefon skulle fylla ett verkligt behov. Även vid skol- och arbetshemmet å Mogård föreligger starkt behov av lokal telefonanläggning. Överstyrelsen föreslår att 9 000 kronor beviljas för de begärda telefonanläggningarna. Vidare tillstyrker överstyrelsen anvisandet av 2 500 kronor för inköp av en ny tvättmaskin åt förskolan i Boden samt 1 400 kronor till en kopieringsapparat för skolan i Härnösand.

5. Samlingssalen vid skolan i Lund kommer under innevarande bud- getår att renoveras. För att kunna tas i bruk läsåret 1960/61 bör den förses med dels moderna klaffstolar till en kostnad av 12 000 kronor enligt infor- dade anbud och dels med ridå, draperier o. dyl. vid scenen. Utrustningen beräknas i sin helhet kosta 13 000 kronor.

Elevmatsalen vid Manilla kan inte gärna längre bibehållas i nuvarande skick. Nya möbler bör anskaffas och samtidigt bör en uppsättning porslin och dukar inköpas. Styrelsen begär 10 000 kronor för ändamålet.

6. Den planerade nya skolan i Örebro beräknas bli färdig för inflyttning vid slutet av vårterminen 1961. Styrelsen har dock icke vågat räkna med att undervisningen skall kunna förläggas dit förrän påföljande läsår. Medel för inredningsarbeten och vissa inventarier bör dock stå till skolans förfogande under senare hälften av budgetåret 1960/61. Då det gäller en omfattande planering har viss expertis måst anlitas, men alla detaljberäkningar är ännu ej slutförda. Överstyrelsen anser i likhet med skolans styrelse att kostnaderna bör fördelas på två budgetår. Styrelsens hemställan om att 150 000 kronor ställs till förfogande för budgetåret 1960/61 tillstyrkes.

Departementschefen. Medelsanvisning för anskaffande av lokaltelefonanläggningar vid Manilla och Mogård och för inköp av en kopieringsapparat för skolan i Härnösand anser jag mig inte kunna tillstyrka. För den föreslagna utrustningen för dövlararseminariet, den successiva anskaffningen av undervisningsfilm och fotoutrustning åt skolorna samt förnyelse av inventarierna till elevmatsalen å Manilla anser jag att något lägre belopp kan beräknas än de av skolöverstyrelsen äskade, med hänsyn till att den önskvärda upprustningen kan fördelas på ett par år.

Överstyrelsens förslag i övrigt till nyanskaffningar åt befintliga skolanläggningar anser jag mig böra biträda.

Jag finner vidare, att medel för inredningsarbeten och anskaffning av inventarier för den nya skolanläggningen i Örebro, såsom skolöverstyrelsen föreslagit, bör ställas till skolans förfogande under senare delen av nästa budgetår. De totala kostnaderna för skolans utrustning bör emellertid fördelas på budgetåren 1960/61 och 1961/62.

Med hänsyn till vad jag här förordat, anser jag mig böra beräkna medelsbehovet under detta anslag för nästkommande budgetår till sammanlagt 190 000 kronor, vilket innebär en ökning av anslaget med 20 000 kronor. Det torde få ankomma på skolöverstyrelsen att fördela anslagsmedlen på sätt överstyrelsen prövar lämpligt.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för döva: Engångsanskaffning av utrustning m. m.* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 190 000 kronor.

[240] **35. Bidrag till vissa skolor och skolhem för döva barn**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	380 000	358 452
1958/59	380 000	297 328
1959/60 (statsliggaren s. 766)	529 000	
1960/61 (förslag)	517 000	

Enligt kungörelsen 1956: 252 utgår till kommun eller landstingskommun ävensom till enskild, förening eller stiftelse statsbidrag till driften av sådana förskolor och skolhem för döva och hörselskadade barn i förskol-

åldern, som godkänts av Kungl. Maj:t. Statsbidraget utgår i efterskott med 2 000 kronor för varje barn, som erhållit undervisning vid förskolan, samt därutöver med 1 000 kronor för varje barn, som tillika varit intaget i skolhem eller eljest genom huvudmannens försorg och på dennes bekostnad åtnjutit vård och underhåll. Såsom statsbidragsvillkor gäller bland annat, att undervisningen är avgiftsfri och att huvudmannen i den utsträckning så kan ske mottager barn från annat område än det, för vilket förskolan eller skolhemmet i första hand avsetts, samt att, där huvudmannen är enskild, förening eller stiftelse, skäligt bidrag till verksamheten lämnas av landstingskommun eller stad, som ej tillhör landstingskommun.

Från och med innevarande budgetår, då anslaget erhållit ändrad rubrik, utgår ur detta anslag bidrag även till verksamheten vid skolan på Blockhusudden. Denna är en försöksskola, som varit i verksamhet sedan höstterminen 1955 och vars driftkostnader bestrides av Sveriges scoutförbunds stiftelse för döva och hörselskadade barn. Enligt av Kungl. Maj:t den 28 maj 1959 utfärdade bestämmelser utgår statsbidrag till kostnaderna för skolan med 4 000 kronor per elev och läsår.

Skolöverstyrelsen föreslår att anslaget för nästkommande budgetår sänkes med 12 000 kronor. Sänkningen hänför sig helt till bidraget till skolan på Blockhusudden, där man för nästa budgetår beräknar ett något lägre elevantal. — Överstyrelsen framlägger vidare förslag rörande statsbidrag till hemundervisning av döva barn i förskolåldern och anför härom följande.

Problemet att kunna ge de döva och hörselskadade förskolebarnen i de lägre åldrarna en för dessa lämplig pedagogisk träning har man under senare år på överstyrelsens initiativ sökt lösa på skilda vägar. Sålunda har dels en utökning av föräldrakurserna kunnat genomföras från och med budgetåret 1958/59 tack vare erhållet statsbidrag till dessa kurser och dels har förskoleverksamheten vid ett par skolor utvidgats att omfatta även hemundervisning. Denna träning av barnen och pedagogiska och psykologiska rådgivning till föräldrarna i hemmen har hittills i större utsträckning bedrivits endast vid förskolorna i Uppsala och Linköping. Löfte om en liknande uppläggning av det pedagogiska arbetet har dock givits av huvudmännen för förskolorna i Stockholm och Lindesberg. Såväl ur pedagogisk som ekonomisk synpunkt bedöms erfarenheterna av den hittills bedrivna hemundervisningen av överstyrelsen som avgjort positiva. Föräldrarna har genom besöken blivit i stånd att på ett betydligt mer aktivt sätt ta del i den pedagogiska träningen av sina barn och en varaktig placering vid förskolorna har kunnat uppskjutas till ett senare datum. En utvidgning av hemundervisningen skulle därför medföra, att förskolorna huvudsakligen skulle kunna inskränka sig att ta emot barn från tidigast 5-årsåldern. Den minskning av barnantalet vid förskolorna, som ett sådant arrangemang medför, innebär självfallet en minskning av de hittillsvarande statsbidragen till dessa skolor.

För att hemundervisningens fördelar mer allmänt skall kunna tillvaratas, torde statsbidrag böra beviljas även till den nu föreslagna formen för förskolornas verksamhet. Flertalet av huvudmännen är av lättförklarliga skäl ej villiga att acceptera en uppläggning av förskoleverksamheten, som för deras vidkommande innebär ett bortfall av statliga ekonomiska bidrag.

Som ett exempel på en kombinerad förskole- och hemundervisning kan angivas den verksamhet, som bedrivs i Uppsala. Där har sedan vårtermi-

nen 1958 tillämpats ett system, som innebär, att lärarinnans veckotjänstgöring är uppdelad på tre dagars undervisning vid förskolan, medan två dagar ägnas åt hemundervisning. Hembesöken omfattar såväl de barn, som är inskrivna vid förskolan som barn i skilda förskolestudier, vilka av olika anledningar ej inskrivits vid förskolan. Det är framförallt de sistnämnda barnen och deras föräldrar, som det är mest angeläget att bistå. Besöken hos de vid förskolan inskrivna barnen avser att skapa en god kontakt mellan hem och skola, samtidigt som lärarinnan ges tillfälle att kontrollera att föräldrarna arbetar med sitt barn enligt de riktlinjer, som givits dem vid deras besök på skolan. Statsbidrag har utgått med 3/5 av helt bidrag till undervisningen för de elever, som under läsåret regelbundet besökt förskolan. (Arbetsveckan vid landets förskolor omfattar i regel 5 dagar.) För hemundervisningen som helhet har icke något statsbidrag utgått. Antalet barn vid förskolan har under vårterminen 1959 varit 11 och utöver dessa har 5 barn erhållit hemundervisning. Landstinget avser, att från och med höstterminen 1959 inrätta ytterligare en lärartjänst med halvtidstjänstgöring.

Med utgångspunkt i detta exempel föreslår överstyrelsen, att statsbidrag beviljas för hemundervisning av vid förskolan ej inskrivna elever, vilka genom förskolans försorg i genomsnitt erhåller minst 14 besök per läsår. Statsbidraget föreslås utgå med högst 1 000 kronor per elev och läsår. I denna summa ingår ersättning med 2/5 av helt bidrag = 800 kronor, motsvarande det belopp, som bortfaller genom undervisningens inställande vid förskolan under två veckodagar, samt 200 kronor som skäligt bidrag för utgifter i samband med lärarens resor. Enligt erfarenheterna i Uppsala har man kommit fram till, att en besöksfrekvens per elev av två besök under en period av fem veckor är ett lämpligt genomsnitt. Uträknat per läsår ger denna beräkningsgrund omkring 14 besök per läsår. Som tidigare anmärkts räknar överstyrelsen med att utvidgningen av förskoleundervisningen till hemmen på längre sikt kommer att innebära en besparing ur ekonomisk synpunkt och överstyrelsen räknar därför ej med någon höjning av anslaget för budgetåret 1960/61.

Statskontoret finner den av skolöverstyrelsen föreslagna hemundervisningen i så hög grad skilja sig från vad som förstås med skolundervisning, att det synes ämbetsverket tveksamt, huruvida medel till ändamålet över huvud taget bör utgå från anslag under åttonde huvudtiteln. Det av överstyrelsen förordade bidraget av 1 000 kronor per elev och läsår är enligt ämbetsverkets mening icke grundat på några uppskattningar av de faktiska kostnaderna, varför underlag saknas för bestämmande av storleken av ett eventuellt statsbidrag. Statskontoret anser sig därför icke kunna tillstyrka det föreliggande förslaget utan förordar med hänsyn till anslagsbelastningen under budgetåret 1958/59 en nedräkning av anslaget till förslagsvis 450 000 kronor.

Departementschefen. Skolöverstyrelsens beräkning av anslagsbehovet för nästkommande budgetår har icke givit mig anledning till erinran.

Den föreslagna anordningen med statsbidrag till hemundervisning av döva barn i förskolåldern, vilka icke är inskrivna vid förskola, är avsedd att utgöra ett komplement till den undervisning, som hittills med stöd av stats-

bidrag bedrivits vid förskolorna. Hemundervisning av sådana barn har, enligt vad som upplysts, sedan flera år tillbaka tillämpats i Danmark och metoden synes mig innebära obestriddliga fördelar från pedagogisk synpunkt. Jag finner det av överstyrelsen föreslagna statsbidragsbeloppet för denna undervisning skäligt. Icke minst med hänsyn till statsbidragskostnaderna för de barn, som bor i internat eller inackorderas genom skolornas försorg, torde en utvidgad hemundervisning på längre sikt innebära en besparing för statsverket genom en minskning av de hittills utgående statsbidragen till förskolorna. Jag tillstyrker därför överstyrelsens förslag och förordar, att statsbidrag från och med budgetåret 1960/61 skall kunna utgå jämväl för ifrågavarande hemundervisning med av överstyrelsen föreslaget belopp, 1 000 kronor för elev och läsår, och i övrigt enligt av överstyrelsen föreslagna villkor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifterna härom.

Anslaget torde i enlighet med överstyrelsens förslag för nästa budgetår böra minskas med 12 000 kronor till 517 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa skolor och skolhem för döva barn* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 517 000 kronor.

[241] **36. Bidrag till kulturell verksamhet bland döva**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	10 000	8 695
1958/59	10 000	9 285
1959/60 (statsliggaren s. 766)	10 000	
1960/61 (förslag)	11 500	

Ur detta anslag utgår bidrag till föreläsningsverksamhet och korrespondensundervisning för döva samt bidrag till Sveriges dövas riksförbund för utgivande av tidning.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästkommande budgetår en sammanlagd medelsanvisning av 11 500 kronor under anslaget eller en ökning med 1 500 kronor, vilken helt belöper på föreläsningsverksamheten och motiveras med höjda traktamenten och resekostnader.

Departementschefen. Bidraget till föreläsningsverksamheten har alltsedan budgetåret 1953/54 utgått med ett oförändrat belopp av 7 500 kronor. Jag finner den av skolöverstyrelsen föreslagna höjningen med 1 500 kronor för detta ändamål motiverad och förordar en uppräknig av anslaget med nämnda belopp. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till kulturell verksamhet bland döva* för budgetåret 1960/61 anvisa ett anslag av 11 500 kronor.

[242] 37. Bidrag till Hörselfrämjandet

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	57 000	57 000
1958/59	62 000	62 000
1959/60 (statsliggaren s. 767)	64 000	
1960/61 (förslag)	64 000	

Detta obetecknade anslag är uppdelat på två poster, varav en till bidrag till driften av Hörselfrämjandets centralbyrå å 30 000 kronor och en till bidrag till anordnande av pedagogiska kurser för hörselskadade vuxna å 34 000 kronor.

Hörselfrämjandet har för nästa budgetår anhållit om bidrag till pedagogisk terapi för vuxna hörselskadade till riksförbundets allmänna verksamhet samt till utgivande av medlemsbladet *Auris*. För sin pedagogiska verksamhet begär föreningen en kraftig höjning av tidigare utgående statsbidrag för att denna verksamhet skall kunna fortgå och utvecklas i förhållande till behovet.

Skolöverstyrelsen anser de av föreningen föreslagna kurserna vara avgjort nödvändiga men finner, att en kostnadsminskning kan erhållas genom en sänkning av timantalet per kurs och genom att lärararvode får utgå med lägre belopp än det av föreningen beräknade. Överstyrelsen tillstyrker en höjning med 17 000 kronor av anslaget till pedagogisk terapi och med 7 000 kronor av anslaget till föreningens sociala och allmänt upplysande verksamhet. Överstyrelsen avstyrker det begärda bidraget till *Auris*.

Departementschefen. Jag erinrar om att anslaget för innevarande budgetår uppräknats med hänsyn till verksamhetens vidgade omfattning. Jag är icke beredd tillstyrka någon höjning av anslaget för nästkommande budgetår utan föreslår, att det uppföres med ett oförändrat belopp av 64 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Hörselfrämjandet* för budgetåret 1960/61 anvisa ett anslag av 64 000 kronor.

[243] 38. Resor för blind- och dövskolelever jämte ledsagare

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	153 000	157 704
1958/59	160 000	149 804
1959/60 (statsliggaren s. 767)	160 000	
1960/61 (förslag)	160 000	

Ur förevarande anslag bestrides *dels* för elev, som vistas i skolinternat eller är inackorderad genom skolans försorg, ersättning för kostnader för resor till och från skolorten vid läsårets (arbetsårets) början och slut samt vid påsk- och julfiererna, alltså för varje sådan elev sex enkla resor om året,

dels ock — från och med innevarande budgetår — för elev, som under skoltiden är bosatt i sitt hem eller i inackorderingshem, kostnaderna för dagliga resor mellan skolan och hemmet.

I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen tillstyrker jag, att detta anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 160 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resor för blind- och dövskolelever jämte ledsagare* för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 160 000 kronor.

[244] 39. Arvoden åt blivande lärare för blind- och döva

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	175 300	198 705
1958/59	167 400	146 024
1959/60 (statsliggaren s. 767)	130 000	
1960/61 (förslag)	254 000	

Vid institutet och förskolan för blind- och döva å Tomtebodas utbildas lärare vid läroanstalterna för blind- och döva samt lärarinnor vid vårdanstalten i Lund för blind- och döva med komplicerat lyte. Utbildningstiden vid Tomteboda för sistnämnda lärarkategori har hittills varit en vårtermin.

Den slutliga utbildningen av lärare vid dövskolor meddelas vid dövlärarseminariet å Manilla. Detta gäller beträffande såväl lärare i kunskapsämne och biträdande lärare vid barndomsskola som lärare vid förskola samt vid skol- och arbetshemmet å Mogård. Lärarna i kunskapsämne genomgår en tvåårig utbildning efter avlagd folkskollärarexamen, de biträdande lärarna en tvåårig samt övriga en ettårig utbildning efter avlagd småskollärarexamen eller därmed jämförlig examen.

Den som vid nämnda utbildningsanstalter genomgår utbildning till lärare vid skolor för blind- och döva åtnjuter arvode motsvarande för läsår årslönen inom ortsgrupp 5 åt statstjänstemän i följande löneklasser å löneplan A, nämligen löneklass 12, när det är fråga om utbildningslinje, för vilken såsom inträdesfordran gäller avlagd folkskollärarexamen, och eljest löneklass 7.

Lärare, som åtnjuter dylikt arvode, är förpliktad att under tre år efter genomgången utbildning stå till förfogande för tjänstgöring inom den undervisning för vilken han utbildats.

Omfattningen av elevintagningen vid dövlärarseminariet bestämmes av Kungl. Maj:t, som genom beslut den 30 juni och den 30 juli 1959 efter förslag av skolöverstyrelsen medgivit följande intagning av nya elever för läsåret 1959/60, nämligen *dels* högst sex elever för tvåårig utbildning till lärare i kunskapsämne, *dels* högst två elever för tvåårig utbildning till biträdande lärare i kunskapsämne och högst två tidigare elever i ettårskursen för genomgång av ytterligare ett utbildningsår, *dels ock* högst tre elever för ettårig utbildning till lärare vid förskola för döva eller vid skol- och arbetshemmet för döva å Mogård.